

Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelma

Översättning: Mikael Nordström
Kansikuva: Hans-Erik Nyman

© Metsähallitus 2012

ISSN-L 1796-2943
ISSN 1799-5396 (painettu)
ISSN 1796-2943 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-952-446-797-1 (painettu)
ISBN 978-952-446-798-8 (verkkojulkaisu)

70 kpl
Kopijyvä Oy, Jyväskylä, 2012

Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelma

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2012
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	13.4.2012
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	548/623/2007
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	kansallispuisto, Natura 2000, rantojensuojeluohjelma, lintuvesiensuojeluohjelma, harjijensuojeluohjelma, luonnonsuojelualue		
ALUEEN NIMI	Tammisaaren ja Hangon itäinen saaristo		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue FI 0100005 Österfjärden FI 0100101		
ALUEYKSIKKÖ	Etelä-Suomen luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus ja Uudenmaan ympäristökeskus		
JULKAISUN NIMI	Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	Suunnittelualue muodostaa luonnonsuojelullisesti merkittävän ja laajan suojelualuekokonaisuuden, joka on erityisen tärkeä merenpohjan, vedenalaisen luonnon, linnuston, kasvillisuuden sekä saaristoluonnon ja maiseman suojelun kannalta. Lisäksi alueella on runsaasti kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta tärkein osa on Tammisaaren saariston kansallispuisto, joka on läntisen Suomenlahden laajin yhtenäinen käyntikohde. Hoito- ja käyttösuunnitelma sovittaa yhteen suunnittelualueen eri maankäyttömuodot siten, että luontoarvot säilyvät ja alueen merkitys virkistys- ja luontomatkailukohteena kasvaa. Vyöhykkeistäminen ja kävijöiden ohjaaminen sekä ehdotettu palveluvarustuksen kehittäminen suuntaavat virkistyskäytön siten, että luonto- ja kulttuuriperintöarvot voidaan turvata. Nämä toimenpiteet sekä kalastus- ja metsästysjärjestelyt Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla takaavat sen, että alueen eri käyttömuodot voidaan sovittaa yhteen niin, että mahdolliset ristiriitatilanteet eri käyttäjäryhmien välillä voidaan minimoida. Hoito- ja käyttösuunnitelma on koostettu osallistavaa suunnittelutapaa noudattaen. Metsähallituksen suunnittelujärjestelmän mukaisesti hoito- ja käyttösuunnitelma on yleistason suunnitelma. Yksityiskohtaisempi suunnittelu tapahtuu toimenpidesuunnitelmissa, joihin hoito- ja käyttösuunnitelmassa viitataan.		
AVAINSANAT	vedenalainen luonto, kansallispuisto, Natura 2000, hoito- ja käyttösuunnitelma		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat kirjoittaneet Mikael Nordström ja Esko Tainio.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 78		
ISSN-L	1796-2943	ISBN (PAINETTU)	978-952-446-797-1
ISSN (PAINETTU)	1799-5396	ISBN (VERKKOJULKAISU)	978-952-446-798-8
ISSN (VERKKOJULK.)	1796-2943		
SIVUMÄÄRÄ	142 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAikka	Kopijyvä Oy
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	10 euroa

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2012
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	13.4.2012
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	548/623/2007
TYP AV SKYDD SOMRÅDE/SKYDDSPROGRAM	nationalpark, Natura 2000, strandskyddsprogrammet, skyddsprogrammet för fågelrika sjöar och havsvikar, skyddsprogrammet för åsar, naturskyddsområde		
OMRÅDETS NAMN	Ekenäs och Hangö östra skärgårds skyddsområdeshelhet		
NATURA 2000 -OMRÅDETS NAMN OCH KOD	De marina skyddsvärda områdena i Ekenäs och Hangö skärgård samt Pojoviken FI 010005 Österfjärden FI 0100101		
REGIONENHET	Södra Finlands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen och Nylands miljöcentral		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Ekenäs och Hangö östra skärgårds skyddsområdeshelhet		
SAMMANDRAG	Planeringsområdet utgör en ur naturskyddsperspektiv betydande och omfattande skyddsområdeshelhet, vilken är speciellt viktig för skyddet av havsbotten, undervattensnaturen, fågelbestånden, växtligheten, landskapet och skärgårdsnaturen. Dessutom har området rikligt med kulturhistoriskt värdefulla mål. Med tanke på rekreationsbruket och naturturism är Ekenäs skärgårds nationalpark det viktigaste delområdet, som utgör det största sammanhängande besöksmålet i västra Finska viken. Skötsel- och användningsplanen sammanfogar planeringsområdets olika typer av markanvändning på så sätt att områdets naturvärden tryggas och betydelsen för rekreationsbruket och naturturismen ökar. Med hjälp av zonindelning och det föreslagna utvecklandet av rekreationsutrustningen styrs besökarna så att områdets natur- och kulturvärden kan tryggas. Dessa åtgärder samt jakt- och fiskearrangemangen på Forststyrelsens områden betryggas att områdets olika användningsformer kan sammanfogas på så sätt att möjliga konfliktsituationer mellan olika användargrupper kan minimeras. Skötsel- och användningsplanen har sammanställts genom deltagande planering. I enlighet med Forststyrelsens planeringssystem är skötsel- och användningsplanen en plan på allmän nivå. Detaljplaneringen sker i åtgärdsplanerna, vilka hänvisas till i skötsel- och användningsplanen.		
NYCKELORD	undervattens miljö, nationalpark, Natura 2000, skötsel- och användningsplan		
ANDRA UPPGIFTER	Skötsel- och användningsplanen har skrivits av Mikael Nordström och Esko Tainio.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonuojelujulkaisuja. Sarja C 78		
ISSN-L	1796-2943	ISBN (HÄFTAD)	978-952-446-797-1
ISSN (HÄFTAD)	1799-5396	ISBN (PDF)	978-952-446-798-8
ISSN (PDF)	1796-2943		
SIDANTAL	142 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Kopijyvä Oy
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 euroa

Sisällys

1 Johdanto	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ	15
2 Luonto, historia ja nykyinen käyttö	15
2.1 Yleiskuvaus	15
2.1.1 Natura 2000 -alue.....	15
2.1.2 Metsähallituksen alueet.....	19
2.1.3 Yksityiset luonnonsuojelualueet	24
2.1.4 Österfjärdenin Natura 2000 -alue.....	26
2.1.5 Metsähallituksen alueet, jotka eivät kuulu Natura 2000 -verkostoon.....	27
2.2 Geologia ja geomorfologia	29
2.3 Vesistö.....	30
2.4 Natura 2000 -luontotyypit.....	30
2.5 Lajisto	32
2.5.1 Direktiivilajit.....	33
2.5.2 Uhanalainen, silmälläpidettävä ja muu arvokas lajisto	33
2.5.3 Vedenalainen luonto	37
2.6 Historia.....	38
2.7 Tutkimus	39
2.8 Nykyinen käyttö.....	40
2.9 Tammisaaren saariston kansallispuiston aiemman runkosuunnitelman toteutuminen	40
2.10 Suunnittelualueen maankäyttöanalyysi.....	42
2.11 Yhteenveto tärkeimmistä suojelun ja käytön arvoista	44
HOITO JA KÄYTTÖ	45
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	45
3.1 Yleiset tavoitteet	45
3.2 Lakisääteisten suojelualueiden tavoitteet.....	45
3.3 Natura 2000 -verkoston tavoitteet.....	46
3.4 Suojeluohjelmien ja suojelusopimusten tavoitteet.....	46
3.4.1 Kansainväliset suojeluohjelmat ja sopimukset	46
3.4.2 Kansalliset suojeluohjelmat ja sopimukset	48
4 Vyöhykealuejako	50
5 Luonto- ja kulttuuriarvot	56
5.1 Luonnonsuojelun ja -hoidon nykytila	56
5.2 Tavoitteet ja toimenpiteet	57
5.2.1 Yleistä	57
5.2.2 Metsähallituksen alueet.....	57
5.2.3 Tammisaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -alue.....	58
5.2.4 Österfjärdenin Natura 2000 -alue.....	61
5.2.5 Muut Metsähallituksen alueet.....	62
5.2.6 Muut alueet	62
5.3 Seuranta.....	63

5.4 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito	63
5.4.1 Nykytila.....	63
5.4.2 Tavoitteet ja toimenpiteet	64
5.4.3 Seuranta.....	65
6 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu	66
6.1 Luonnon virkistyskäyttö	66
6.1.1 Nykytila.....	66
6.1.2 Tavoitteet	67
6.1.3 Toimenpiteet	68
6.1.4 Seuranta.....	74
6.2 Opastusviestintä ja opetus.....	74
6.3 Matkailun yritystoiminta.....	75
6.4 palvelurakenteiden huolto.....	76
7 Tutkimus	77
8 Metsähallituksen alueiden käyttö	78
8.1 Marjastus ja sienestys sekä ajopuun kerääminen.....	78
8.2 Kalastus Metsähallituksen alueilla.....	78
8.2.1 Nykytila.....	78
8.2.2 Yleinen vesialue.....	79
8.2.3 Suunnitelma	79
8.3 Metsästys ja metsästysjärjestelyt Metsähallituksen alueilla.....	80
8.3.1 Nykytila.....	80
8.3.2 Toimenpiteet	81
8.4 Maa-ainesten otto.....	82
8.5 Puuston käyttö.....	83
8.6 Vene- ja muu liikenne	83
8.7 Telttailu ja tulenteke	83
9 Tulevat suunnitelmat	84
10 Suunnittelualan ulkopuolinen maankäyttö.....	85
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	86
11 Hallinnan ja hoidon ohjaus, sopimukset ja järjestyssääntö Metsähallituksen alueilla ...	86
12 Turvallisuus ja pelastustoiminta.....	87
13 Valvonta	87
14 Yhteistyö.....	88
15 Resurssit ja aikataulu.....	88
16 Suunnitelman vaikutusten arviointi	89
16.1 YVA-lain mukainen arviointi.....	89
16.2 Ekologiset vaikutukset.....	89
16.3 Taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset	90
Lähteet.....	91

Liitteet	97
Liite 1 Lausuntoyhteenveto.	97
Liite 2 Ehdotus Tammisaaren kansallispuiston laajennukseksi.....	115
Liite 3 Metsähallituksen hallinnoimien alueiden Natura 2000 -luontotyypit.	123
Liite 4 Uhanalaiset eläimet ja kasvit suunnittelualueella.	125
Liite 5 Uhanalaiset ja lintudirektiivin liitteen I linnut suunnittelualueella.	129
Liite 6 Maankäyttöanalyysin taulukko.	131
Liite 7 Tvärminnen suojelualuekokonaisuus.	132
Liite 8 Täktomin liikkumisrajoitukset ja palvelurakenteet.	133
Liite 9 Retkeilyrakenteiden ja luonto-opastuksen kustannusarvio suunnittelukaudella...	134
Liite 10 Kansallispuiston eteläinen väylä (Jussarö–Hanko) ja paikannimet.	135
Liite 11 Suunnittelualueelle ehdotettavat luonnonsuojelun toimenpidesuunnitelmat.	136
Liite 12 Ehdotus Tammisaaren kansallispuiston järjestyssäännöksi.	139
Liite 13 Ympäristöministeriön vahvistuskirje.	141

1 Johdanto

Suunnittelun perusta

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) edellyttää, että kansallispuistoille tulee laatia hoito- ja käyttösuunnitelmia. Suunnitelman tulee määritellä ne toimenpiteet, joita tarvitaan, jotta puisto täyttäisi perustamistarkoituksensa. Tarvittaessa hoito- ja käyttösuunnitelma voidaan laatia myös muille Metsähallituksen hallinnassa oleville perustetuille luonnonsuojelualueille. Hoito- ja käyttösuunnitelma sitoo ja ohjaa vain Metsähallituksen omaa toimintaa. Alueilla liikkuvia käyttäjiä koskevat rajoitukset annetaan luonnonsuojelulain mukaisella, Metsähallituksen hyväksymällä järjestyssäännöllä.

Hoito- ja käyttösuunnitelmia laaditaan usein myös Natura 2000 -alueille, joihin kuuluu sekä perustettuja luonnonsuojelualueita että alueita, joiden käyttöä ei säätele luonnonsuojelulaki (Ojala 2007). Natura 2000 -verkosto on perustettu EU:n tärkeinä pitämien luontotyypin sekä eläin- ja kasvilajien suojelemiseksi. Näiden perusteena ovat Euroopan unionin asettamat luonto- (92/43/ETY) ja lintudirektiivi (79/409/ETY). Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu osalle Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -aluetta (FI 0100005) ja Österfjärdenin Natura 2000 -alueelle (FI 0100101).

Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön suunnittelussa pyritään hankkimaan lisää tietoa alueen luonnosta esimerkiksi kartoituksin ja erilaisin eliöryhmäkohtaisin selvityksin. Suunnitelman tavoitteena on asettaa toimenpidesuunnittelulle pitkän aikavälin suuntaviivat, arvioida toimenpiteitä ja muutoksia, joilla voi olla negatiivisia tai positiivisia vaikutuksia alueen Natura 2000 -arvoihin sekä antaa ehdotuksia siitä, miten aluetta tulisi hoitaa. Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnittelulla ei kuitenkaan ole juridisia vaikutuksia muille Natura 2000 -alueen maa- tai vesialueiden omistajille.

Tämän hoitosuunnitelman käsittämät alueet voidaan jakaa kolmeen ryhmään seuraavasti:

- 1) **Metsähallituksen alueet** ovat pääasiassa luonnonsuojelualueita tai alueita, jotka on varattu suojelutarkoituksiin. Näille alueille suunnitelma on melko yksityiskohtainen ja antaa toimenpideehdotuksia myös virkistyskäytölle, metsästykselle, kalastukselle ja hallinnolle.
- 2) **Yksityiset luonnonsuojelualueet**, joille on annettu rauhoitusmääräykset alueen perustamisvaiheessa. Eräiden alueiden rauhoituspäätöksiä on päivitetty, ja joillekin isommille kohteille on olemassa aiemmin laaditut omat hoito- ja käyttösuunnitelmat. Tähän suunnitelmaan on kirjattu yksityisiä luonnonsuojelualueita koskevia ehdotuksia, mutta toteutus vaatii omistajan suostumuksen. Näiden alueiden kohdalla suunnitelmaehdotus koskee ainoastaan luonnonsuojelua ja -hoitoa.
- 3) **Yksityiset vesialueet** Natura 2000 -alueella. Tässä suunnitelmassa esitetään ehdotus näiden alueiden Natura-arvojen turvaamiseksi yleisellä tasolla, mutta se ei ole yksityiskohtainen eikä juridisesti sitova. Suunnitelma on ehdotus, joka ei koske näiden alueiden metsästyks-, kalastus- tai virkistyskäyttöä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman päätavoitteena on estää luonnon monimuotoisuuden väheneminen Natura 2000 -alueella sekä muilla suunnitelmaan kuuluvilla alueilla. Suunnitelmalla pyritään sovittamaan yhteen luonnonsuojeluun liittyvät velvoitteet ja tavoitteet sekä alueen muut käyttömuodot – kuten virkistyskäyttö sekä metsästys ja kalastus. Tämä voi edellyttää joillakin alueilla aktiivisia luonnonsuojeluun liittyviä hoitotoimenpiteitä ja joillakin alueilla vain sitä, että nykytila säilytetään pidättäytymällä suojelun suotuisaa tasoa tai ympäristön tilaa heikentävistä toimenpiteistä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman yleiset tavoitteet ovat:

- toimia tukena ja antaa lisätietoja niille, jotka vastaavat alueiden hoidosta ja käytöstä sekä hallinnosta
- toimia strategisena pitkän aikavälin suunnitelmana suunnittelualueen luonnonsuojelulle ja sen kehitykselle
- informoida maanomistajia ja sidosryhmiä suunnittelualueen hoidon tavoitteista.

Metsähallituksen hallinnoimille alueille on lisäksi asetettu seuraavat tavoitteet:

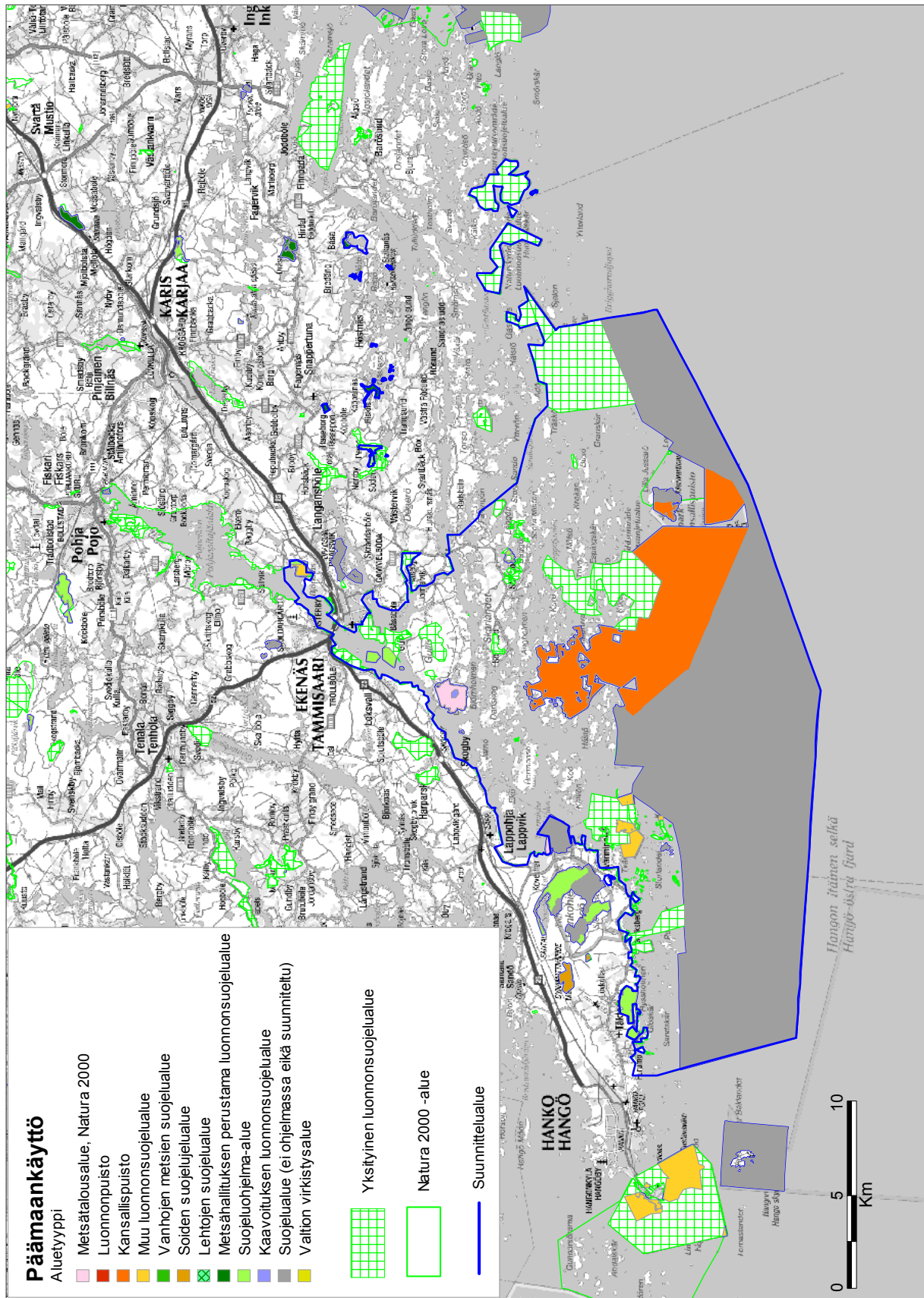
- sovittaa yhteen virkistyskäyttö ja -palvelut luonnonsuojelullisiin tavoitteisiin
- metsästys- ja kalastuskysymysten järjestely
- toimia tukena ja ohjata Metsähallituksen luontopalveluita alueen pitkän aikavälin käytössä
- toimia perusteena valtiolle hankittujen alueiden suojelupäätöksille
- toimia perusteena tuleville rauhoitusmääräyksille.

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman liitteessä 2 on lisäksi ehdotus Tammisaaren saariston kansallispuiston laajentamisesta jo nykyisellään valtion hallinnassa oleville, luonnonsuojeluun varatuille alueille. Hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu nykyisen lainsäädännön mukaan. Tammisaaren saariston kansallispuiston laajentaminen vaatii lainmuutoksen, jonka valmistelee ympäristöministeriö.

Suunnittelualue

Suunnittelualue muodostuu Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue -nimisestä Natura 2000 -alueesta (FI 0100005), lukuun ottamatta entisen Pohjan kunnan alueella sijaitsevia osia. Lisäksi suunnitelma käsittää Österfjärdenin Natura 2000 -alueen (FI 0100101). Edellä mainittujen alueiden lisäksi suunnittelualueella on 734,5 ha Natura 2000 -verkostoon kuulumattomia maa- ja vesialueita. Nämä alueet ovat Metsähallituksen hallinnassa (kuva 1, taulukko 1 s. 16). Suunnittelualue edustaa kattavasti länsiuusmaalaista saaristoa ja kaikkia saaristovyöhykkeitä.

Luontodirektiivin (92/43/ETY) perusteella verkostoon valitut alueet ovat ns. **SCI**-alueita (Sites of Community Interest) ja lintudirektiivin (79/409/ETY) perusteella valitut ovat ns. **SPA**-alueita (Special Protection Area). Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue on sekä SCI- että SPA-alue, ja Österfjärden puolestaan on SCI-alue. Valtioneuvosto on tehnyt päätökset alueiden liittämistä Natura 2000 -verkostoon 20.8.1998 ja 8.5.2002 (Valtioneuvoston päätös 1998 ja 2002). Suunnittelualueen kokonaispinta-ala on noin 50 200 ha, joka sisältää 27 962 ha Metsähallituksen alueita ja 6 096 ha yksityisiä luonnonsuojelualueita. Metsähallituksen alueista on vettä 26 442 ha ja maata 1 519 ha. Yksityisistä luonnonsuojelualueista on vettä noin 4 884 ha ja maata noin 1 212 ha.

Kuva 1. Tammsaaren ja Hangon itäisen saariston suunnittelualueen sijainti ja päämaankäyttoluokka. © Metsähallitus, © Genimap Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/009, © Suomen ympäristökeskus 2009.

Suunnittelualan Natura 2000 -alueiden suojelu toteutetaan pääasiassa vesilailalla (264/1961) ja luonnonsuojelulailalla (1096/1996), mutta osin myös maankäyttö- ja rakennuslailalla (132/1999) sekä muilla sopimuksilla. Luonnonsuojelulain mukainen toteuttaminen edellyttää lain mukaisten luonnonsuojelualan perustamista. Näitä voidaan perustaa sekä valtion että yksityisten hallinnassa oleville alueille. Toteutuskeinosta riippumatta Natura 2000 -alueiden valintaperusteena olevia luonnonarvoja ei saa vaarantaa. Samalla tulee arvioida hankkeen mahdollisia vaikutuksia luontoarvoihin sekä sitä, onko luonnonsuojelulain 65. §:n mukainen arvio tarpeellinen.

Suunnittelun toteutus ja läpivienti

Hoito- ja käyttösuunnitelman laati Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelut ja Uudenmaan ympäristökeskus. Vastuullisena suunnittelijana ja suunnitelman kirjoittajana toimi erikoissuunnittelija Mikael Nordström. Suunnitelmaa varten perustettiin projektiryhmä, joka koostui seuraavista jäsenistä: Annukka Rasinmäki / Pekka Koponen ja Hans-Erik Nyman (Etelä-Suomen luontopalvelut, virkistysprosessi), Tiina Kanerva ja Esko Tainio (Etelä-Suomen luontopalvelut, luonnonsuojelu), Juha Tuomola / Mikko Toivola (eräprosessi), Jouko Högmänder / Hannu Ormio (alueiden hallinta) sekä Kirsi Hellas (Uudenmaan ympäristökeskus). Kokouksiin kutsuttiin tarvittaessa myös muita asiantuntijoita. Suunnittelun aikana projektiryhmä kokoontui yhteensä kuusi kertaa. Kokouksista laadittiin muistiot, jotka tallennettiin Metsähallituksen asianhallintajärjestelmään. Suunnitelmaa ovat lisäksi kommentoineet Aulikki Alanen, Marja Hokkanen, Seppo Manninen, Eva Lotta Söderlund ja Erkki Virolainen. Metsähallituksen meritiimi on avustanut vedenalaisen luonnon tiedoissa.

Osallistaminen

Suunnittelun aikana järjestettiin kaksi suomen- ja kaksi ruotsinkielistä yleisölle suunnattua tiedotus- ja keskustelutilaisuutta. Ensimmäiset pidettiin Hangossa ja Tammisaaressa toukokuussa 2007, jolloin hoito- ja käyttösuunnitelman taustat, tarkoitus ja tavoitteet esiteltiin. Yleisön mielipiteitä matkailusta, kalastuksesta, metsästyksestä, luonnonsuojelusta ja mahdollisesta Tammisaaren saariston kansallispuiston laajentamisesta kuultiin. Hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos esiteltiin 3.12.2008 Tammisaaressa pidetyissä yleisötilaisuuksissa. Rinnakkain yleisötilaisuuksien kanssa asiasta tiedotettiin lehdistötiedottein sekä lehti- ja radiohaastatteluin. Suunnittelutyöstä kerrottiin myös erillisissä tilaisuuksissa. Metsästys- ja kalastus- sekä matkailuun liittyvistä asioista pidettiin erillisiä kokouksia sidosryhmien kanssa. Ajankohtaisia asioita suunnittelutilanteesta esiteltiin myös Metsähallituksen internet-sivuilla.

Suunnittelun tueksi perustettiin yhteistyöryhmä, joka koostui keskeisistä yhteistyötahoista alueella. Ryhmän tehtäviin kuului tukeminen ja ehdotusten antaminen suunnitelman sisältöön, eri intressien yhteensovittaminen sekä suunnittelutilanteesta tiedottaminen omalle sidosryhmälleen. Metsähallituksen ja Uudenmaan ympäristökeskuksen lisäksi yhteistyöryhmän työskentelyyn ottivat osaa edustajat seuraavilta tahoilta: Tammisaaren kaupunki, Tammisaaren kaupungin matkailuneuvonta, Uudenmaan liitto, Rajavartiolaitos, Tvärminnen eläintieteellinen asema, Yrkeshögskolan Novia, Uudenmaan virkistysalueyhdistys ry, Museovirasto, Nylands fiskarförbund rf, Ekenäs-Snapper-tuna kalastusalue, Suomen vapaa-ajan kalastajien liitto ry, Uudenmaan riistanhoitopiiri ja WWF. Kokouksiin kutsuttiin myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

Kokousten ja yleisötilaisuuksien muistiot tallennettiin Metsähallituksen asianhallintajärjestelmään. Suunnitelmasta saadut lausunnot ovat liitteenä 1.

Selvitykset

Suunnittelualueesta aiemmin tehdyt selvitykset on esitetty lähdeluettelossa. Suunnitelman pohjaksi Metsähallitus kartoitti Tammisaaren kansallispuiston luontotyypit vuosina 2004–2007, minkä lisäksi suunnittelualueella sijaitsevat yksityiset luonnonsuojelualueet kartoitettiin vuosina 2007–2008 Uudenmaan ympäristökeskuksen valtuuttamana. Lisäksi Metsähallitus teki vuonna 2007 vielä seuraavat täydentävät selvitykset: Tammisaaren saariston kansallispuiston kävijätutkimus (Nyman 2008), luontoinventointi eräillä yksityisillä luonnonsuojelualueilla sekä kääpien ja samalten inventointi Dragsviksgård–Storholmenin luonnonsuojelualueella Metsähallituksen järjestämän lajistoinventointihankkeen puitteissa.

Luonnonhoitoon liittyvät aiemmat suunnitelmat

Tammisaaren saariston kansallispuiston aiempi runkosuunnitelma (Metsähallitus 1992) on ympäristöministeriön vuonna 1991 hyväksymä ja julkaistu Metsähallituksen julkaisusarjassa. Laki kansallispuistosta on annettu vuonna 1989 (485/1989) ja asetus vuonna 1990 (243/1990). Voimassa olevat järjestyssäännöt ovat vuodelta 1992. Muilta osa-alueilta olemassa olevat suunnitelmat ovat luvussa 9 (katso myös Liite 11).

Ympäristöministeriö on toukokuussa 2008 perustanut Hangon kansallisen kaupunkipuiston. Kaupunkipuiston itäisin osa ulottuu suunnittelualueelle.

Kaavoitustilanne

Kaavoitus on maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukainen virallinen maankäytön suunnitteluprosessi. Suunnittelujärjestelmä on hierarkkinen, toisin sanoen yleisemmät suunnitelmat ohjaavat yksityiskohtaisempia kaavoja. Seuraavassa perehdytään pääasiassa Uudenmaan maakuntakaavaan, kun yleis-, osayleis- ja rantakaavojen nykytilanne vain luetellaan.

Maakuntakaava

Ympäristöministeriö hyväksyi Uudenmaan liiton maakuntakaavan (Uudenmaan liitto 2006) vuonna 2006. Kaavan valmistelua ohjasivat merkittävästi EU:n luonto- ja lintudirektiivi sekä Natura 2000 -alueiden sijainti. Maakuntakaavalla on erityinen asema luontoarvojen turvaamisessa kansallisella ja maakuntatasolla. Luonnonsuojelualueiksi osoitetuille alueille ei saa suunnitella toimenpiteitä, jotka vaarantavat tai heikentävät niitä luontoarvoja, jotka ovat perustettujen tai suunniteltujen suojelualueiden perustamisen syynä.

Maakuntakaavassa määriteltiin erilliset ranta-, sisä- ja ulkosaariston vyöhykkeet, jotka noudattavat Uudenmaan lääninhallituksen vyöhykejakoa vuodelta 1981. Näissä kaavoissa on huomioitu mm. kulttuuri- ja luonnonsuojeluarvot, virkistyskäyttö ja vesiensuojelu. Lisäksi merivyöhykettä koskevassa kaavan osassa painotettiin erityisesti rakentamisen suunnittelua, joka on luvallista vain erityistapauksissa.

Muu kaavoitustilanne

Tammisaaren kaavoituskatsauksen 2007–2008 mukaan kaavoitustilanne on seuraava:

- 1) ranta-asemakaavat: Kopparö, Kopparöby (lainvoimainen), Strömsö, Strömsö by (laajennus ja muutos, lainvoimainen), Lingonsö (valmisteilla), Hästö (lainvoimainen) ja Odensö (valmistelussa)
- 2) yleiskaavoja: Tammisaaren eteläinen saaristo (lainvoimainen), Tammisaaren itäisen saariston rantayleiskaava (ollut nähtävänä), Gammelboda–Nyboda–Skräddarboda (lainvoimainen), Baggön sataman osa-yleiskaava (valmistelussa), Hagen–Ramsholmen–Gåsörn viheralueet (suunnitteluohjelmassa) ja Björknäs Pojo–Dragsvik asemakaava (suunnitteluohjelmassa).

Ympäristöministeriö on perustanut Skärlandetin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vuonna 2007. Kyseessä on Suomen ensimmäinen luonnonsuojelulla perustettu valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Nimitys edellyttää, että alueen maisema-, luonto- ja kulttuuriarvoja suojellaan ja hoidetaan (Arkitektbyrå MARS 2006). Maisema-alue on perustettu Tammisaaren kaupungin ja yksityisten maanomistajien aloitteesta.

Hangon kaupungin kaavoituskatsaus 2008:

- 1) ranta-asemakaavat: eräät kiinteistöt Koverharin kylässä (valmisteilla) ja Tvärminnen kylässä (valmisteilla)
- 2) yleiskaavat: rantayleiskaava (lainvoimainen), Tvärminnen osayleiskaava (lainvoimainen) sekä seuraavat jossain määrin suunnittelualueelle ulottuvat kaavat: liitosalueiden yleiskaava, Lappohjan yleiskaava (lainvoimainen) ja Koverhar–Lappohjan osayleiskaava (lainvoimainen).

Suunnitelman hyväksyminen ja vahvistaminen

Lakisääteisten luonnonsuojelualueiden – kuten Tammisaaren saariston kansallispuiston – suunnitelmat vahvistaa ympäristöministeriö (Liite 13). Uudenmaan ympäristökeskus puolestaan antaa lausunnon Natura 2000 -alueilla sijaitsevista suunnitelman kattamista alueista sekä yksityisistä luonnonsuojelualueista. Valtion hallinnassa olevien muiden alueiden osalta riittää Metsähallituksen hyväksyntä.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto, historia ja nykyinen käyttö

2.1 Yleiskuvaus

Tammisaaren ja Hangon saaristot muodostavat ainutlaatuisen sekä kansallisesti että kansainvälisesti arvokkaan saaristokokonaisuuden, jossa ovat edustettuina kaikki saaristovyöhykkeet. Ainoastaan pieni osa suunnittelualueesta sijaitsee mantereella. Suunnittelualueella on monipuolista saaristoluontoa – kuten matalia merenlahtia ja fladoja, kivikkoisia ja kallioisia merenrantoja, merenrantaniittyjä, vedenalaisia riuttoja, metsäisiä saaria, puuttomia luotoja ja perinneympäristöjä. Terrestrisen luonnon suojelun lisäksi merenpohjan, vedenalaisen luonnon ja vedenlaadun suojelu kuuluvat suojelun keskeisiin tavoitteisiin.

Suunnittelualueen laajuus on noin 50 200 ha. Alue kattaa lähes koko Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelu-Natura-alueen, Österfjärdenin Natura 2000 -alueen sekä muutamia lähiympäristössä sijaitsevia, Natura 2000 -alueisiin kuulumattomia, valtion omistamia alueita. (taulukko 1) Suunnittelualueen rajauksessa on pyritty noudattamaan biologisesti ja maantieteellisesti perusteltavaa kokonaisuutta, jolla on myös yhtenäisiä virkistyskäyttöön liittyviä tavoitteita. Suunnitelmassa esitetään myös Metsähallituksen alueiden metsästystä ja kalastusta koskevat järjestelyt.

Suunnittelualue tai osia siitä kuuluu Natura 2000 -verkoston lisäksi kolmeen eri kansainväliseen suojeluohjelmaan tai -sopimukseen:

- 1) kansainvälisesti tärkeät lintualueet (Important Bird Area, BirdLife International)
- 2) Ramsarin kosteikko- ja linnustonsuojelusopimus
- 3) HELCOMin suojelualue (Baltic Sea Protection Area).

Lisäksi Suomen ympäristökeskus on syksyllä 2006 nimennyt alueen pitkäaikaisen ekologisen tutkimuksen verkostoon (Long-Term Ecological Research, LTER), mihin liittyen useat alueella toimivat tahot ovat sitoutuneet tukemaan ja edistämään ympäristöön liittyvää tutkimusta ja opetusta. LTER-projektia koordinoi Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteellinen asema. Euroopan neuvosto on myöntänyt Tammisaaren saariston kansallispuistolle luonnonsuojeludiplomin (Euroopan neuvosto 2006), jonka säilyttämisen ehdoksi neuvosto on asettanut kansallispuiston laajentamisen sekä hoito- ja käyttösuunnitelman uusimisen.

2.1.1 Natura 2000 -alue

Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue

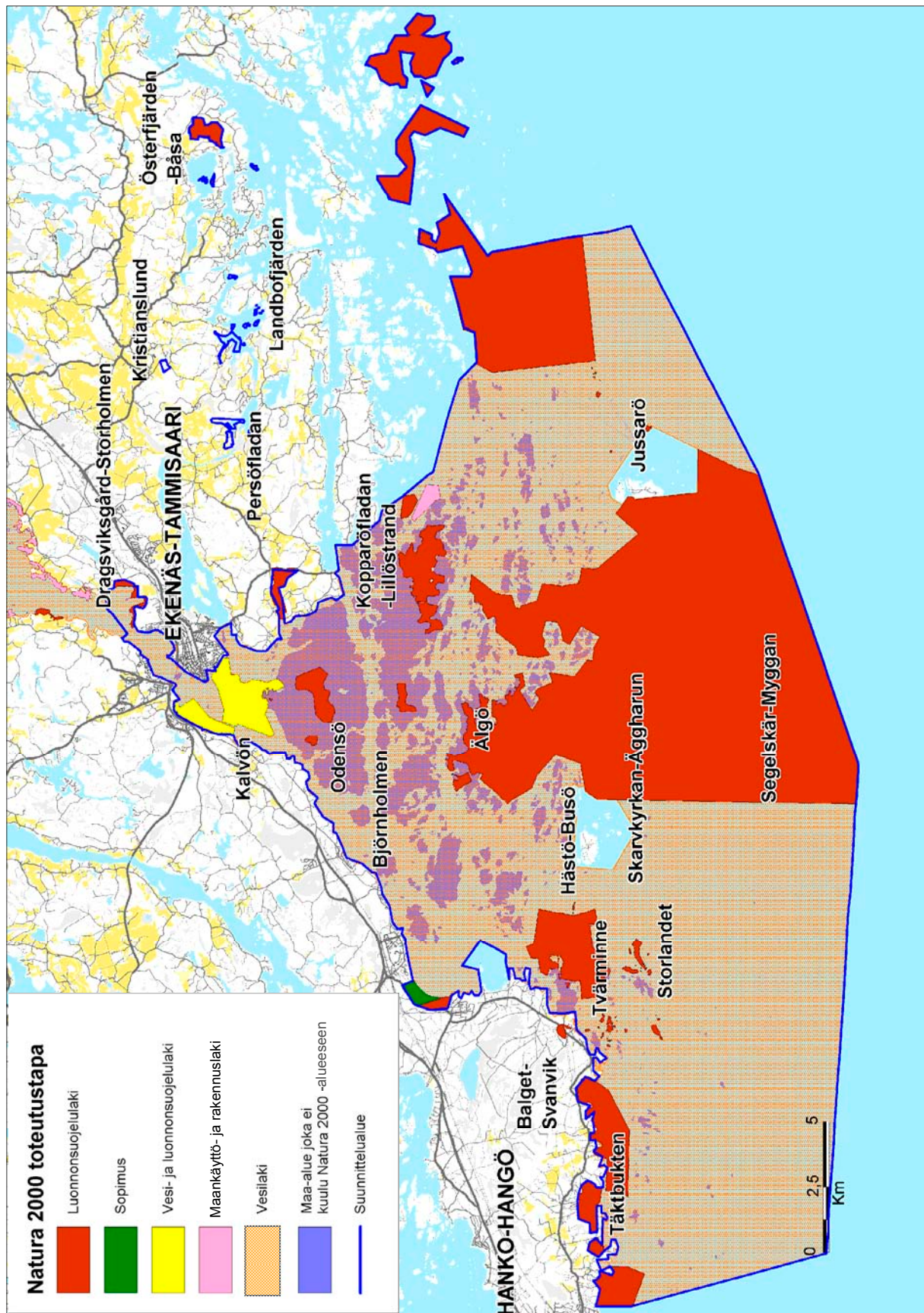
Natura 2000 -alue, joka sijaitsee Tammisaarella, Hangossa ja Pohjassa sekä pieneltä osin Inkoossa, on eräs Etelä-Suomen suurimmista Natura 2000 -alueista. Sen kokonaispinta-ala on 52 630 ha, mutta tämän hoito- ja käyttösuunnitelman ulkopuolelle on jätetty Pohjan kunnassa sijaitseva osa. Natura 2000 -alue (kuva 2) toteutetaan seuraavien lakien edellyttämällä toteutuskeinoilla.

- **Luonnonsuojelulain** (1096/1996) mukaiset alueet tarkoittavat käytännössä sitä, että ne joko ovat tai niistä perustetaan luonnonsuojelualueita. Noin 18 100 ha suunnittelualueen suojelusta toteutetaan luonnonsuojelulain nojalla.
- **Vesilaki** (264/1961) koskee ainoastaan vesialuetta. Suunnittelun tavoitteena on suojella vedenalaista luontoa, veden laatua ja merenpohjaa. Noin 31 700 ha suunnittelualueen suojelusta toteutetaan vesilakiin perustuen.
- **Maankäyttö- ja rakennuslain** (132/1999) mukaisilla kohteilla luontoarvot turvataan kaavoituksen yhteydessä. Vain 65 ha suunnittelualueesta toteutetaan tämän lain perusteella.
- **Sopimus** luontoarvojen turvaamisesta voidaan tehdä maanomistajan ja ympäristökeskuksen välillä. Silloin luontoarvot turvataan erillisten sopimusten kautta. Vain 56 ha suunnittelualueen suojelusta toteutetaan tällaisin sopimuksin.
- Tämän lisäksi 533 ha suunnittelualueesta toteutetaan luonnonsuojelu- ja vesilain yhdistelmällä.

Taulukko 1. Yhteenveto Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelmaan sisältyvistä alueista. OM = opetusministeriö. * = tila. ls = luonnonsuojelu. Per. = perustamisvuosi. Vuokr. = vuokrattu. Viimeisessä sarakkeessa NA = Natura 2000 -alue: 005 = FI 0100005 / Tammisaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -alue (Pohjan alueella sijaitsevat kohteet eivät sisälly taulukkoon), 101 = FI 0100101 / Österfjärdenin Natura 2000 -alue, ei = ei Natura 2000 -alue.

Alue	Per.	Koko ha	Maata ha	Vettä ha	Maankäyttö	NA
METSÄHALLITUKSEN ALUEET						
Tammisaaren saariston kp	1989	5 421	844	4 577	kansallispuisto	005
Tvärminne (OM hallinnoi osaa)	1983	209	15	194	Tvärminnen ls-alue	005
Täktbukten eli Täktom	1982	143	99	44	ls-ohjelma-alue	005
Svanvik	1982	9,6	9,6	0	ls-ohjelma-alue	005
Älgön pohjois- ja itäosat		70	31	39	kansallispuisto	005
Stadsfjärdenin saaret (Kalvö II*)	1990	77,2	18,9	58,3	ls-ohjelma-alue	005
Odensö	2004	13,2	13,2	0	kaavan ls-alue	005
Dragsviksgård–Storholmen (Sjötorp*)	1990	64,4	34,9	29,5	ls-ohjelma-alue	005
Lillöstrand (Lillö* ja Klippudd I*)	1990	12,9	12,9	0	ls-ohjelma-alue	005
Storlandet, Tvärminne (Österman*)	2005	9,6	9,6	0	suojelumetsä	005
Nickles statsskog ja Jofsin ls-alue	2001	25,9	25,9	0	Båsan ls-alue	101
Jussarön itäosa	2005	88,6	78,2	10,4	suojelumetsä	ei
Persöfladan	1982	38	36	2	ls-ohjelma-alue	ei
Landbofjärden	2001	41	13	28	Landbofjärdenin ls-alue	ei
Fiskarkullen	2001	9,4	9,2	0,2	Kristianslundin ls-alue	ei
Björholmen		0,9	0,9	0	suojelumetsä	005
Hästö–Busö	2002	550	92	458	vuokr. puolustusvoimille	ei
Odensö (metsätalous)	1996	178	176	2	metsätalousalue, vuokr.	005
Yleinen vesialue	1995	21 000	0	21 000	yleinen vesialue	005
Metsähallituksen alueet yhteensä		27 962	1 519	26 442		
MUUT ALUEET (EI VALTION)						
Yksityiset luonnonsuojelualueet		6 096	1 212	4 884	51 kpl	005
Toteutetaan vesilaille noin		15 800	0	15 800		005
Muu toteutus noin		350				005
Yhteensä noin		50 200				

Kuva 2. Tammsaaren ja Hangon itäisen saariston suunnittelualueen Natura 2000 -toteutustapa. © Metsähallitus, © Genimap Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/09, © Suomen ympäristökeskus 2009.

Suunnittelualue koostuu osa-alueista ja voidaan jakaa seuraavalla tavalla (Ojala 2007).

Merialue

Suunnittelualueella sijaitsevista yksityisistä vesialueista suurin osa ja osa Metsähallituksen hallinnoimista vesialueista sekä yksityisistä suojelualueista toteutetaan Natura 2000 -verkostossa vesilailla (264/1961). Merialueen suojelun tavoitteena on suojella merenpohjaa, vedenalaista luontoa ja vesiympäristön tilaa. Aluetta halkovat useat väylät ja sillä on tehty ruoppauksia. Lisäksi siellä on useita satamia ja muita rantaan ulottuvia rakennettuja alueita. Alue kattaa koko klassisen saaristovyöhykkeisyysjaon mukaiset vyöhykkeet (Häyrén 1900).

Meren tila suunnittelualueella – kuten koko Itämerellä ja erityisesti Suomenlahdella – on muuttunut voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Läntisen Uudenmaan saaristo Porkkalan ja Hankoniemen välisellä alueella on Itämeren rehevöityneintä aluetta, koska siellä ei saariston rakenteen vuoksi ole voimakkaita virtauksia, ja vuotuinen suolaisuuteen sekä lämpötilaan liittyvä veden kerrostuneisuuden sekoittuminen on heikkoa (Lönnroth & Holttinen 2007). Ravinteiden – etenkin typen ja fosforin – lisääntyminen johtaa rehevöitymiseen, jolloin klorofylli α -pitoisuudet vedessä kasvavat. Rehevöityminen voidaan havaita mm. lisääntyneinä sinileväkukintoina ja hapettomien pohjien yleistymisenä etenkin lähellä kuormituslähteitä saariston sisäosissa (Lönnroth 2005). Rehevöityminen vaikuttaa paitsi vedenalaiseen kasvillisuuteen ja eläimistöön, myös epäsuorasti koko saaristoekosysteemiin – esimerkiksi kala- ja lintukantoihin, merenrannan luontotyyppeihin ja edelleen virkistysarvoihin (Pitkänen 2004, Peltonen ym. 2006).

Rehevöityminen johtuu osin alueen ulkopuolelta tulevasta kuormituksesta (mm. Siuntion- ja Mustionjoen valuma-alueet, Suomenlahden ulappa). Sisäsaariston tila johtuu pääasiassa alueellisesta kuormituksesta. Merkittävin osa ravinteista on peräisin maa- ja metsätalouden sekä yhdyskuntien ja vapaa-ajan asutuksen aiheuttamasta hajakuormituksesta. Myös veneily lisää rehevöitymisen vaikutuksia (Lönnroth & Holttinen 2007). Tutkimusten mukaan rehevöityminen lisääntyi läntisellä Suomenlahdella 1970-luvulta 1980-luvulle, mutta 1990-luvulla vuotuisen ravinnekuorman taso on pysynyt muuttumattomana (Raateoja ym. 2005). Alueen vedenlaatu vaihtelee nykyisin tyydyttävästä huonoon (Lönnroth & Holttinen 2007, Uudenmaan ympäristökeskus). Merialueen pintaveden tilaa seuraavat mm. Uudenmaan ympäristökeskus ja Suomen ympäristökeskus viidessä pitkäaikaisseurantapisteessä (Sandöfjärden, Älgön eteläpuoli, Nothamnin luoteispuoli, Längden ja Långskär).

Suunnittelualueen ulkopuolisia mahdollisia uhkia ovat öljyonnettomuudet ja ympäristömyrkyt. Öljyonnettomuuden riski kasvaa sitä mukaa kuin öljykuljetukset Suomenlahdella lisääntyvät. Vuonna 1995 kuljetettiin 25 miljoonaa tonnia öljyä, vuonna 2007 määrä oli 140 Mt ja vuonna 2015 luvun ennustetaan olevan 250 Mt (www.ymparisto.fi). Kapeat väylät ja vaikeat jääolosuhteet tekevät Suomenlahdesta erityisen alttiin öljykuljetusten riskeille. Luontoarvojen suojelemiseksi on tehty suunnitelma öljyonnettomuuden varalta ns. **Oileco**-hankkeen nimissä (Helsingin yliopisto ja Tarton yliopisto).

Hallitusohjelmassa 2007–2011 (Valtioneuvosto 2007) kansainvälisen yhteistyön merkitystä painotetaan, ja edellytetään toimenpiteitä kuormituksen vähentämiseksi kansallisen Itämeri-ohjelman mukaisesti.

Suomen ratifioiman EU:n vesipuitedirektiivin (2000/60/EY) mukaisesti maahamme perustetaan uusi vesiensuojelun hallintojärjestelmä. Edellytykset tähän ovat vesiensuojelulaissa (1299/2004), mutta vesien suojelun tärkeimmät keinot ovat kuitenkin edelleen ympäristönsuojelulaki (86/2000) ja vesilaki (264/1961). Vesiympäristön suojelun ja hoidon tavoitteiden mukaan pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilan tulee olla hyvä vuoteen 2015 mennessä, saastuttavien ja haitallisten aineiden päästöjä rajoitetaan, ja sekä pinta- että pohjavesien laadun tulee säilyä nykyisellään tai parantua (Ympäristöministeriö 2007).

Euroopan parlamentti ja Euroopan neuvosto ovat antaneet suosituksen rannikkoalueiden yhdenntyn hoidon ja käytön toteuttamiseksi. Suosituksen tavoitteena on alueiden toimintojen ja intressien yhteensovittaminen, minkä saavuttamiseksi jäsenvaltiot laativat omat strategiansa rannikkoalueiden hallinnon kokonaisvaltaiseksi järjestämiseksi. EU:n meristrategiaa koskevan direktiivin (2008/56/EY) tavoitteena on merellisen ympäristön suojelu ja säilyttäminen.

2.1.2 Metsähallituksen alueet

Tammisaaren saariston kansallispuisto

Länsi-Uudellamaalla sijaitseva kansallispuisto perustettiin vuonna 1989. Kansallispuiston lähtökohtana oli vuonna 1956 perustettu Jussarön luonnonpuisto, jonka lähettyviltä liitettiin kansallispuistoon muiden viranomaisten – kuten vesi- ja ympäristöhallinnon sekä puolustusministeriön – hallinnoimia alueita. Suurin osa yksityisistä alueista hankittiin valtiolle Predium Oy Ab:ltä. Nykyisellään kansallispuiston pinta-ala on noin 54 km², josta vettä on reilut 4 500 ha ja maata reilut 845 ha. Kansallispuisto perustettiin ”säilyttämään edustava osa Suomenlahden saaristo- ja meriluontoa”, ja sen tulee edistää ympäristötutkimusta ja luonnonharrastusta (Laki 485/1989). Kansallispuiston naapurissa sijaitsevalta Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteelliseltä asemalta käsin on tehty laajaa biologista tutkimusta puiston alueella. Vuonna 2007 tehdyn kävijätutkimuksen (Nyman 2008) mukaan Tammisaaren saariston kansallispuistossa oli 47 000 kävijää.

Ulkomereltä sisäsaaristoon ulottuvassa kansallispuistossa on kolmea neljästä eri saaristovyöhykkeestä: sisäsaaristoa, ulkosaaristoa ja merivyöhyke. Suurin osa kansallispuiston maa-alueista sijaitsee ulko- ja sisäsaaristovyöhykkeen saarilla. Yleisilmeeltään kansallispuiston alue on havupuuvaltaisten kallioisten metsien vallitsemaa varsin suojaista ulko- ja sisäsaaristoa; merivyöhykkeellä on harvakseltaan kallioisia luotoja avariiden ulapoiden keskellä. Kallioperä on pääosin karua kvartsi- ja granodioriittia, mutta paikoin esiintyy mesotrofisia kivilajeja (Suomen geologinen kartta). Bonnin (1997) mukaan Älgön Näseuddenin tienoilla ja Mellanlandetilla on myös vähän kalkkipitoista kiveä.

Kuivien ja kuivahkojen kankaiden metsätyypit ovat yleisimpiä ulkosaaristossa ja sisäsaariston eteläosissa. Mannermaisille alueille tyypillisten kuivien, tuoreiden ja lehtomaisten kankaiden metsätyyppien osuudet ovat runsaimmillaan sisäsaariston suurilla saarilla, kuten Älgöllä. Metsien puulajeista yleisimpiä ovat mänty ja kuusi, joiden lisäksi melko yleisiä ovat raudus- ja hieskoivu sekä tervaleppä. Paikoin kasvaa myös haapoja, raitoja ja pihlajia. Luontaisesti syntyneitä jalopuita – kuten saarnia, vaahteroita ja tammia – on vain jokunen, kuten myös kansallispuistossa esiintyviä pieniä lehtolaikkuja. Luonnontilaisimmat metsät sijaitsevat ulkosaaristossa, Jussarön länsiosassa vanhan luonnonpuiston alueella sekä Älgön lounais- ja eteläosissa. Jussarön vanha metsä on yksi etelärannikon edustavimmista. Muualla metsät ovat olleet melko intensiivisen metsätalouden vaikutuspiirissä. Lisäksi Jussarön itäosassa puolustusvoimien ja kaivostoiminnan jättämät jäljet ovat huomattavat.

Tvärminnen luonnonsuojelualue

Tvärminnen luonnonsuojelualue on perustettu asetuksella (651/1983). Alueen kokonaispinta-ala on 209 ha, josta vettä on 194 ha ja maata 15 ha. Metsähallitus hallinnoi tästä 87 ha vesialueita, ja loput ovat opetusministeriön hallinnassa. Alue siirtyi puolustusvoimilta Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelujen hallintaan vuonna 2002. Tvärminnen suojelualue rajoittuu Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteellisen tutkimusasetaman yksityiseen **Tvärminnen tutkimusasetaman luonnonsuojelualueeseen** (Liite 7).

Täktbukten

Suurin osa Täktomin merenlahdista lunastettiin valtiolle vuonna 1996 ja siirrettiin Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluiden hallintaan vuonna 2000. Alue kuuluu lintuvesien-suojeluohjelmaan ja Natura 2000 -verkostoon. Metsähallituksen hallinnoiman alueen pinta-ala on 143 ha, josta 99 ha on vettä ja 44 ha maata. Siellä on myös neljä aikaisemmin perustettua yksityistä luonnonsuojelualuetta, joiden kokonaispinta-ala on 7,7 ha.

Täktbukten on leveän ja matalan vedenalaisen kynnyksen kautta mereen yhteydessä oleva fladan esiaste, Österfjärden puolestaan merestä erilleen kuroutunut kluuvi ja Västerfjärden vain kahden hyvin kapean salmen kautta mereen yhteydessä oleva flada. Lahtien rannoilla esiintyy ruovikoita, eriasteisesti ruovikoituneita merenrantaniittyjä ja niitä reunustavia metsiä sekä hiekkarantaa.

Life-hankkeen **Restoration and Management of Meadows in Finland, Sweden and Estonia** puitteissa Täktomin merenlahdille eli Täktbuktenille, Västerfjärdenille ja Österfjärdenille laadittiin hoito- ja käyttösuunnitelma vuonna 2002 (Kolehmainen 2002). Alueen luontoa uhkaavat erityisesti Itämeren rehevöityminen, laidunnuksen väheneminen, rakentaminen ja muu ihmisen aiheuttama voimakas käyttö – kuten veneily tai virkistyskäyttö. Laidunnus aloitettiin uudestaan vuonna 2004 ainoastaan Täktbuktenilla, mutta muut lahdet ovat laidunnuksen ulkopuolella ja tästä syystä pääosin korkeakasvuisia ja ruovikoituneita. Virkistyskäyttöä ohjaamaan on rakennettu autojen pysäköintipaikka ja opastustaulu, minkä lisäksi venesataman toiminta on sovitettu luontoarvot huomioonottavaksi. Alueella esiintyy seitsemää Natura 2000 -luontotyyppiä (Liite 3).

Svanvik eli Balget

Muutamien kilometrien päässä Täktbuktenista itään sijaitsee Svanvikin merenrantalaidun ja sitä ympäröivät tuoreen kankaan kuusivaltaiset metsät. Alueen pinta-ala on 9,6 ha, ja se kuuluu Natura 2000 -verkostoon sekä lintuvesiensuojeluohjelmaan.

Alueella on aidattu noin 10 ha:n kokoinen laidun, joka on monipuolista pienten mäntymetsäsaarekkeiden, erilaisten merenrantaniittyjen ja pääosin suomyrtiltaisten luhtaisten soiden mosaikkia. Alueelle on vuonna 2007 laadittu toimenpidesuunnitelma (Tainio 2007), joka keskittyy rantaniittyjen ja hakamaan metsien kunnostamiseen sekä soiden ennallistamiseen. Alueen Natura 2000 -luontotyyppit luetellaan liitteessä 3. Alueen keskiosassa on WWF:n kymmenkunta vuotta sitten pystyttämä lintutorni ja pysäköintipaikalla opastustaulu.

Stadsfjärdenin saaret eli Kalvön saariryhmä

Tammisaaren edustalla Stadsfjärdenillä sijaitsee Kalvön saariryhmä. Alue kuuluu rantojensuojeluohjelmaan, ja se siirtyi Metsähallituksen hallintaan vuonna 2003, jolloin Metsähallitus ja Tammisaaren kaupunki sopivat kiinteistönvaihdosta. Alueella on 11 saarta ja luotoa, joiden maapinta-ala on yhteensä 18,9 ha. Niitä ympäröivän vesialueen pinta-ala on 58,3 ha.

Suurimmat saaret, Slätterholmen ja Kalvön, ovat pääosin lehtoa. Kalvöllä on monipuolisia uudistuskypsyysien saavuttaneita kuusivaltaisia keskiravinteisia lehtoja, joissa kasvaa kohtalaisesti koivuja, tervaleppiä, pihlajia ja haapoja. Saaren länsi- ja lounaisosassa kasvaa myös – todennäköisimmin istutettuja – vuorijalavia, saarnia, vaahteroita sekä muutama kastanja. Saari on säilynyt verrattain luonnontilaisena ja siellä elää suurehko harmaahaikarayhdyskunta.

Slätterholmenin pohjoisosa on hyvin matalaa ja tasaista kosteaa tervaleppävaltaista lehtoa. Saaren eteläosa on ylempänä merenpinnasta, ja siellä kasvaa runsaasti todennäköisesti istutettuja tammia sekä muita jaloja lehtipuita (mm. saarnia ja vaahteroita). Luontaisesti syntyneitä koivuja, haapoja ja tervaleppiä on vain vähän. Saari on lähes täysin havupuuton. Saaren eteläosassa puusto on hyvää vauhtia kehittymässä luonnontilaiseksi. Saaren keskivaiheilla on hieman vanhaa niittymäistä kasvillisuutta, jonka luona on myös saaren ainoa, vähän käytetty mairinnousupaikka.

Stadsfjärdenin saarista eteläisimmän, Kavelholmenin, pohjoinen niemi on suosittu retkikohde. Saarella on hyvin vanha ja luonnontilaa lähestyvä tuoreen kankaan mäntyvaltainen metsä, jonka korkeimmalla kohdalla on hieman länteen avautuvaa kalliota. Saaren itärannalla on kapea rantaniitty. Saaren lounaisrannalla on 2000-luvulla pystytetty Krimin sodan aikana menehtyneiden kolmen englantilaisen merimiehen muistomerkki. Natura 2000 -luontotyyppien kokonaispinta-ala on 14,9 ha (Liite 3).

Odensö

Odensö sijaitsee Tammisaaren johtavan kapean Vitssandsströmmenin tuloväylän varrella. Metsähallituksen alue on vuokrattu vuoteen 2028 asti Yrkeshögskolan Novialle opetuskäyttöön. Suurin osa alueesta (178 ha) on Metsähallituksen metsätalouden hallinnassa, ja ainoastaan saaren keski-osassa sijaitseva 13 ha:n laajuinen alue on luontopalveluiden hallinnassa. Viimeksi mainittu on varattu luonnonsuojelualueeksi Uudenmaan maakuntakaavassa, ja se on verrattain koskematon laaja, pääosin mäntyvaltainen kallioalue. Kalliota ympäröivät tuoreen kankaan havupuuvallaiset uudistuskypsät metsät sekä hieman ojitettuja soita ja kivennäismaita. Kallioinen alue sekä osa sitä ympäröivästä tuoreesta kankaasta on boreaalista luonnonmetsää. Odensön suojelu toteutetaan vesilailalla (264/1961); toisin sanoen saarella olevat maa-alueet eivät kuulu Natura 2000 -verkostoon.

Dragsviksgård–Storholmen

Alue on Stadsfjärdenin saarten tavoin siirtynyt Metsähallitukselle Tammisaaren kaupungin kanssa tehdyn kiinteistönvaihdon kautta vuonna 2003. Luonnonsuojelualue on perustettu vuonna 1989, ja se sijaitsee Tammisaaren keskustan koillispuolella. Aluekokonaisuuteen kuuluu myös rantojensuojeluohjelmaan kuuluva osa. Alueiden kokonaispinta-ala on 64,4 ha.

Pohjanpitäjänlahden vesialueen ja rantametsien välissä on melko laajoja ruovikoituneita vaihettumis- ja rantasoiita sekä kosteita rantaniittyjä, joita ilmeisesti on laidunnettu aikaisempina vuosikymmeninä. Ruovikoituneiden rantojen keskellä on muutamia metsäisiä saarekkeitä, jotka ovat varsin luonnontilaisia. Rantaniittyjen takana kasvavat rantametsät ovat tervaleppävaltaisia metsäluhtia ja lehtipuuvaltaisia kosteita tai tuoreita keskiravinteisia lehtoja. Lehtojen puulajisto on koivun, haavan, kuusen, tuomen ja tervaleppien vallitsemaa, mutta joukossa on myös hieman vaahteroita ja jokunen nuori lehmus. Vaikka rantametsien puusto on nykyisellään melko kuusettu- mutta ja sulkeutunutta, on monin paikoin vielä elossa hyvin järeitä, aiemmin valoisassa laidun- maisemassa kasvaneita koivuja ja pihlajia. Rantametsien takaiset metsäalueet ovat pääosin tavan- omaisempia tuoreen kankaan uudistuskypsiä havupuuvaltaisia metsiä. Ranta-alueen metsät sekä alueen länsiosassa sijaitsevan niemen puusto ovat saaneet kehittyä melko luonnontilaisina, mikä näkyy mm. järeän lehtilahopuun runsautena. Alueella esiintyy 43 ha Natura 2000 -luontotyyppiä (Liite 3).

Lillöstrand

Kopparöfladanilla sijaitseva 13 ha:n laajuinen maa-alue kuuluu rantojensuojeluohjelmaan. Yhdessä ympäröivien yksityisten luonnonsuojelualueiden kanssa se muodostaa hienon laidun- kokonaisuuden.

Saarella on lähinnä kuusen ja männyn vallitsevia tuoreen tai lehtomaisen kankaan metsiä ja käen- kaali-oravanmarjatyyppin lehtoja, joissa kasvaa vaihtelevasti myös lehtipuita – kuten koivuja ja tervaleppiä. Metsät ovat rakenteeltaan pääasiassa talousmetsämäisiä uudistuskypsyyden saavutta- neita tai varttuneita kasvatusmetsiä. Paikoin rantametsissä on myös tervaleppävaltaisia kosteita lehtoja ja lehtomaisia kankaita. Saaren länsi- ja pohjoisrannat ovat rantaniittyä, joka pääosin on osana saarta ympäröivää vesialuetta. Metsähallituksen alueella esiintyy kahta Natura 2000 -luontotyyppiä: merenrantaniityt ja puustoiset suot (Liite 3).

Björnholmen

Odensön eteläpuolella sijaitsevalla Björnholmenilla on kaksi Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa olevaa palstaa, joiden yhteispinta-ala on 0,9 ha. Palstat ovat olleet aiemmin puolustus- voimien käytössä, ja niillä on mm. vanhoja bunkkereita ja tykkiasemia. Palstoihin rajautuvilla tonteilla on vapaa-ajan asutusta. Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelussa alueet on määritelty suojelumetsiksi. Palstoilla kasvaa Hankoniemen vuokra-ajan päätyttyä luontaisesti syntyneitä harventamatonta kuusi- ja mäntymetsää. Palstat ovat valtaosin kallioista tuoretta ja kuivaa kangas- ta, ilman suurempaa luonnonsuojelullista arvoa. Alueella ei ole Natura 2000 -luontotyyppiä. Björnholmen toteutetaan vesilailla (264/1961); toisin sanoen maa-alueet eivät kuulu Natura 2000 -verkostoon.

Storlandet

Hangossa Tvärminnen kylän eteläpuolella merellä sijaitsevan Storlandetin saaren keskiosan maa- alue on siirtynyt Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluiden hallintaan puolustusvoimilta vuonna 2002. Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmassa suojelumetsäksi varatun alueen pinta- ala on 9,6 ha. Alueesta on vuokrattu puolustusvoimille 2,5 ha. Siellä on harvapuustoisia kallio- metsiä sekä niiden välisissä tuoreen ja lehtomaisen kankaan kivennäismaajuoteissa kasvavaa mänty- tai lehtipuuvaltaista varttunutta kasvatusmetsää. Paikoin on vanhoja aihkimäntyjä. Alueen ainoat Natura 2000 -luontotyypit ovat kasvipeitteiset merenrantakalliot ja kivikkorannat (Liite 3).

Yleinen vesialue, joka toteutetaan luonnonsuojelulla

Tammisaaren saariston kansallispuiston eteläpuolella on yleisiä vesialueita, joiden suojelu toteutetaan luonnonsuojelulla (1096/1996). Tämän ns. Segelskär–Mygghanin alueen kokonaispinta-ala on noin 5 057 ha. Segelskär–Mygghanin alueella on vain noin 30 ha eristyneitä kallioisia pikkusaaria, luotoja ja kareja, joilla on monin paikoin ohuelle kivennäismaapatjalle kehittyneitä kallio-ketoja ja lintusaarille tyypillistä kasvillisuutta. Kaukana ulkosaariston saarista sijaitsevat luodot ja kalliosaaret ovat erittäin arvokkaita läntisen Suomenlahden merivyöhykkeellä pesivän linnuston kannalta. Lisäksi matalikot ja karikot ovat erittäin tärkeitä muuttomatallaan levähtäville sorsalinnuille – kuten alleille ja haahkoille. Alueella on lähes 47 ha Natura 2000 -luontotyyppiä (Liite 3), joista ulkosaariston saaret ja luodot ovat päällekkäin muiden luontotyyppien kanssa.

Muut yleiset vesialueet

Muut yleiset vesialueet ovat myös Metsähallituksen hallinnassa, ja ne toteutetaan vesiläilla (264/1961). Alueiden kokonaispinta-ala on vajaat 16 000 ha, ja ne sijaitsevat Segelskär–Mygghanin länsi- ja itäpuolella.

2.1.3 Yksityiset luonnonsuojelualueet

Suunnittelualueella on 51 yksityistä luonnonsuojelualuetta, joiden kokonaispinta-ala on 6 096 ha. Jotkut ovat vain muutaman hehtaarin kokoisia pieniä saaria, kun taas toiset muodostavat laajoja kokonaisuuksia esimerkiksi yhdessä Metsähallituksen alueiden tai muiden yksityisten luonnonsuojelualueiden kanssa. Yksityiset suojelualueet täydentävät valtion hallinnassa olevien, suojeluun tarkoitettujen maiden verkostoa Läntisellä Suomenlahdella.

Yksityisiin suojelualueisiin kuuluu hieman merivyöhykkeen puuttomia saaria ja lintuluotoja, varsin kattavasti metsäistä ulko- ja sisäsaaristoa tyypillisine luontotyypeineen sekä hieman sisäsaaristoakin. Vanhimmat alueet on perustettu jo 1920-luvulla ja uusimmat vasta hiljattain 2000-luvulla. Alueiden suojelumääräykset vaihtelevat melko voimakkaasti perustamisajankohdan mukaan, ja etenkin osassa vanhimpien alueiden suojelumääräyksiä on tyydytty melko kevyeen suojelutasoon liikkumisrajoituksia lukuun ottamatta. Viimeksi mainitut suojelualueet onkin perustettu lähinnä linnuston ja maiseman suojelemiseksi, joten niiden merkitys mm. luonnontilaisten metsien lajiston kannalta on luonnollisesti vähäinen. Yhteenveto alueista ja niiden rauhoitusmääräyksistä on taulukossa 2.

Taulukko 2. Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston suunnittelualueen yksityiset luonnonsuojelualueet, niiden nimi ja YSA-koodi, perustamisvuosi, pinta-ala, maapinta-ala, vesipinta-ala, aluetta koskevat suojeluohjelmat (NA = Natura 2000, LHO = lehtojensuojeluohjelma, LVO = lintuvesiensuojeluohjelma, RSO = rantojensuojeluohjelma, SL = kaavan luonnonsuojeluohjelma, HSO = harjujen suojeluohjelma) sekä keskeiset rajoitukset. Is = luonnonsuojelu.

Nimi ja YSA-koodi	Per.	Koko ha	Maata ha	Vettä ha	Ohjelma	Liikkumisrajoitukset
RAASEPORI						
Ahlglo 010008	1925	763,4	105	658,4	NA	
Baggön Is-alue 204441	2008	4,6	4,6	0	RSO, NA	
Björkholmens naturskyddsområde 204353	2008	0,7	0,7	0	RSO, NA	
Bosgrundet 012247	1983	1,3	1,3	0	NA	maihinnousukielto 1.4.–15.7.
Busö 011316	1969	13,4	4	9,4	NA	rajoituksia kaikessa kalastuksessa
Edesbacken 011532	1972	16,3	16,3	0	NA	
Eskilshamnin Is-alue 204301	2008	5,1	5,1	0	RSO, NA SL-alue	
Gloholmen 203017	2007	19,6	19,6	0	NA	
Gullön tammimetsät 010112	1949	10,7	10,7	0	RSO, NA	eräitä liikkumisrajoituksia
Gästan 011884	1978	122,8	14	108,8	NA	maihinnousukielto 1.4.–31.7.
Hagalund 012858	1999	5,6	4,6	1	LVO, NA	
Hermansön lintuluoto 011724	1975	0,1	0,1	0	NA	maihinnousukielto 1.4.–30.9.
Hummelskär 013635	1996	14,6	1,3	13,3	NA	liikkumiskielto 1.4.–31.8.
Jungfrumarken 014182	2002	242,1	103,1	139	RSO, NA	eräitä liikkumisrajoituksia 15.3.–15.8.
Klippudd 013348	1994	4,2	1,7	2,5	RSO, NA	
Leksvall 012268	1987	2,6	0,4	2,2	LVO, NA	
Lill-Skälö 010105	1948	120,1	13	107,1	NA	
Lillön metsäalue 013328	1993	10,3	10	0	RSO, NA	
Långö 203396	2008	10	10	0	RSO, NA	
Nabbens betesmarker 200415	2004	48,6	48,6	0	RSO, NA SL-alue	
Nothamn 010013	1926	1 720	160	1 560	NA	maihinnousu- ja liikkumiskieltoja
Näsebyfladan 012180	1982	31,5	27,5	4	NA	osittainen liikkumisrajoitus 1.4.–31.7.
Näsebyfladan 203985	2008	35,1	7	28	LVO, NA	
Prästviken 012861	1989	17,5	6,8	10,7	NA	
Ramsholmenin lehdot 012959	1990	104,6	55	49,6	RSO, LHO, NA	
Skärgårdsmiljöstiftelsen 014138	1999	508,3	80,1	427,9	NA	osittainen liikkumiskielto 15.4.–31.7./31.8. 20 km/h nopeusrajoitus
Sommaröträsket–Sundträsket 202279	2006	41,4	29,4	12	RSO, NA	
Stadsfjärden 203751	2008	71	18	53	LVO, NA	
Storstens betesmarker 204305	2008	5,6	5,6	0	RSO, NA	
Strömsö 012073	1981	334	35	299	NA	maihinnousukielto erällä saarilla 1.4.–31.7.
Vadudden 204306	2008	1,4	1,4	0	RSO, NA	
Västerängs naturskyddsområde 204452	2008	4,8	4,8	0	RSO, NA	
Äskören 013051	1991	37,7	6	31,7	NA	maihinnousukielto 15.4.–15.7.

taulukko jatkuu

Taulukko 2 jatkuu. Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston suunnittelualueen yksityiset luonnonsuojelualueet.

Nimi	Per.	Koko ha	Maata ha	Vettä ha	Ohjelma	Liikkumisrajoitukset
HANKO						
Anklarängsbuktenin Is-alue 204523	2008	220	7	213	RSO, NA	
Basholmenin metsä 013105	1992	4,1	4,1	0	LVO, NA	liikkumiskielto 1.4.–31.7.
Ettergaddens naturskyddsområde 204458	2008	125	5	120	RSO, NA	maihinnousukielto eräillä saarilla 1.4.–21.6.
Furusjär 014119	1999	31,4	12,2	19,2	NA	liikkumiskielto ympäri vuoden
Furuviikin Is-alue 204210	2008	15,2	15,2	0	RSO, NA SL-alue	
Högholmen–Henriksberg 012169	1982	51,4	8,7	42,7	RSO, NA	liikkumiskielto ympäri vuoden / 1.4.–31.7.
Långören 011890	1978	2,6	2,6	0	HVO, NA	liikkuminen lumettomana aikana polkujen ulkopuolella kielletty
Pattudden 013313	1993	9,8	9,8	0	RSO, NA	
Ryssholmen 013352	1994	1,2	1,2	0	LVO, NA	liikkumiskielto 1.4.–31.7.
Sandvik 204421	2008	24	1	23	LVO, NA	
Silversand rantaniitty 1 013107	1992	0,08	0,08	0	LVO, NA	
Silversand rantaniitty 2 013106	1992	0,6	0,6	0	LVO, NA	
Tvärminnen lehdot 013018	1991	3,8	3,8	0	LHO, NA	
Tvärminnen tutkimus- asema 010336	1957	540	172	368	NA	liikkumis- ja kalastuskieltoja
Täktbuktenin rantaniitty 013104	1992	2,3	2,3	0	LVO, NA	eräitä rajoitusosia 1.4.–31.7.
Vedagrundet in Is-alue 204470	2008	77	2	76	RSO, NA	
Örnvik	2003	220,4	8,4	212	LVO, NA	eräitä rajoitusosia 1.4.–31.7.
INKOO						
Hättö 010084	1946	438	145	293	NA	maihinnousu sallittu maanomistajan luvalla
Yhteensä		6 096	1 212	4 884		

2.1.4 Österfjärdenin Natura 2000 -alue

Tammisaaren itäosassa sijaitseva Österfjärden (FI 0100101) on sisäsaaristolle tyypillisesti valtaosin matalaa merenlahtea sekä siihen rajautuvia ruovikoituneita merenrantaniittyjä, merenrannan soita ja tervaleppävaltaisia rantametsiä. Alueen kokonaispinta-ala on 95 ha, josta 25 ha on Metsähallituksen vuonna 2001 perustamaa Båsan luonnonsuojelualuetta. Uudenmaan ympäristökeskuksen arvion (Ojala 2007) mukaan alueen kunnostamiseksi on laadittava toimenpidesuunnitelma 5–10 vuoden kuluessa. Natura 2000 -alue toteutetaan luonnonsuojelulaille (1096/1996).

Lisäksi Natura 2000 -alueeseen kuuluvat omina erillisinä osa-alueinaan metsäalue sekä kaksi saarta, Karlholmen ja Västerholmen. Västerholmen muodostuu kahdesta aiemmin laidunnetusta saaresta, joita erottaa toisistaan ruovikko- ja rantaniittyalue. Pohjoisemmalla saarella on harmaa-haikarayhdyskunta. Saarella kasvaa varttunutta kuusimetsää lehtomaisella kankaalla ja lehtomaalla. Eteläisemmän saaren puusto on vielä melko hakamaista ja kasvillisuus on yleisesti joko lehtoa, rantaniittyä tai lehtomaista kangasta. Karlholmenin saari on uudistuskypsi havumetsien vallitsemaa tuoretta kangasta.

Båsan luonnonsuojelualan mannerrannikon alueet ovat laidunnettua merenrantaniittyä ja -suota, joiden takana kasvaa pääasiassa tervaleppien ja hieskoivujen vallitsevia rantametsiä. Rantametsät ovat osa laidunta, vaikka niiden puusto on melko tiheää. Rantaniityt ovat yhä ruovikoituneita laidunnuksen aloituksesta kuluneen lyhyen ajan ja alilaidunnuksen vuoksi.

Alueella esiintyy seitsemää eri Natura 2000 -luontotyyppiä, joiden kokonaispinta-ala on 12,1 ha (Liite 3). Österfjärdenin Natura 2000 -alueella ei ole yksityisiä luonnonsuojelualueita.

2.1.5 Metsähallituksen alueet, jotka eivät kuulu Natura 2000 -verkostoon

Landbofjärdenin luonnonsuojelualue

Metsähallituksen vuonna 2001 perustaman Landbofjärdenin luonnonsuojelualan pinta-ala on 41 ha (13 ha maata ja 28 ha merta). Landbofjärden on kapean salmen kautta mereen yhteydessä oleva laaja flada, joka on tärkeä vesilintujen pesimä- ja levähdysalue sekä kalojen kutualue. Suojelalueeseen kuuluva osa fladan vesialueesta on labyrinttimäistä matalien ruovikoiden sekä ärviä- ja natavaltaisen vesikasvillisuuden muodostamaa mosaiikkia. Muutoin fladan vesialue on syvyydeltään vaihtelevaa ja karikkoista, osin ruovikoitunutta, mutta pääosin avointa vesialuetta.

Fladalla on noin 15 saarta, joista pienimmät ovat vain kallioisia muutaman puun luotoja. Useimmilla suurimmilla saarilla kasvaa melko luonnontilaista havu- tai lehtipuiden vallitsemaa metsää, mutta kaikkein suurimmilla saarilla (mm. Storholm ja Storholmen) on myös uudistuskypsyysien saavuttaneita entisiä talousmetsiä. Monilla saarilla on kohtalaisesti lahopuita sekä muutamia sato- ja vuosia vanhoja petäjiä. Lisäksi Abborrören vaikuttaa olleen aiemmin laidunnettu. Eräillä saarilla on vähäistä merkitystä virkistyskäytölle lähinnä vapaa-ajankalastajien levähdyspaikkoina.

Alueella esiintyy viittä eri Natura 2000 -luontotyyppiä, joiden pinta-ala on yhteensä 3,4 ha (Liite 3). Yleisimmät kasvillisuusluokat ovat tuore kangas ja kallio, joiden lisäksi on vähän kuivahkoa kangasta ja lehtomaista kangasta.

Kristianslundin luonnonsuojelualue

Metsähallituksen vuonna 2001 perustama Kristianslundin luonnonsuojelualue sijaitsee Raaseporin linnanraunioiden tuntumassa. Sen pinta-ala on 9,4 ha. Metsät ovat Fiskarkullenin kallioisen mäen ympärillä sijaitsevia varttuneita ja uudistuskypsiä havu- ja lehtipuusekametsiä. Linnanraunioita vastapäätä kasvaa 1930-luvulla istutettu tammimetsikkö, jota on hoidettu jokin aika sitten jalopuiden suosimiseksi. Myös osa Slottsstömmenin vesialueesta kuuluu alueeseen. Fiskarkullenin metsiköllä on maisemallista merkitystä, koska se sijaitsee Raaseporin linnanraunioiden vieressä sekä linnan muinaisen tuloväylän eli Slottströmmenin rannalla.

Alueella esiintyvien Natura 2000 -luontotyyppien kokonaispinta-ala on 1,6 ha (Liite 3). Yleisimmät kasvillisuusluokat ovat kallio sekä tuore ja kuivahko kangas.

Persöfladan

Vuonna 1982 perustettu Persöfladan kuuluu lintuvesiensuojeluohjelmaan. Metsähallituksen osa ruovikoituneesta ja matalasta flada-alueesta sekä sen rantametsistä on pinta-alaltaan 38 ha, josta on 35,6 ha maata ja 1,8 ha vettä. Yhdessä Metsähallituksen alueeseen rajautuvien yksityisten suojelualueiden kanssa Persöfladanin hienon suojelualuekokonaisuuden pinta-ala on tällä hetkellä noin 192 ha. Koko suojeluohjelma-alueen pinta-ala on noin 260 ha, ja Uudenmaan ympäristökeskus on rauhoittanut sen vuonna 2007.

Persöfladanin rantaniittyjä on aiemmin laidunnettu ja mahdollisesti myös niitetty. Alueen eteläosassa on suojaisille laajoille rantaniittyalueille tyypillisesti avoveden äärellä kasvavia ruovikoita, joiden takana on laajalti ruokoluhtia. Ruokoluhtien takana on kosteita melko korkeakasvuisia rantaniittyjä, jotka ovat hoidon päätyttyä osin ruovikoituneet tai ruovikoitumassa. Kuivan maan rajalla on niittäen hoidettuja niittyjä sekä nurmia. Niittyjen ja peltojen pohjoisreunassa on muutama metsäsaareke, jotka ovat aiemmin olleet hakamaita. Metsäsaarekkeiden puusto on pääosin lehtipuuvaltaista uudistuskypsää tai varttunutta kasvatusmetsää, joka kasvaa tuoreella tai lehtomaisella kankaalla. Puusto on sulkeutunutta, ja vaikka paikoin on lehtolaikkuja, on kasvillisuudessa vielä merkkejä vanhojen hakamaiden kasvillisuudesta.

Metsähallituksen hallinnoimalla Persöfladanin osalla esiintyy viittä Natura 2000 -luontotyyppiä, joiden kokonaispinta-ala on 25,6 ha (Liite 3).

Jussarön itäosa

Jussarön saari on ollut merenkulkijoiden tukikohtana vuosisatoja. Saaren luonto on ollut ihmisvaikutuksen piirissä jo satoja vuosia, sillä saaren monipuoliseen historiaan kuuluu mm. kalastusta, torppareita, luotsausta, majakanvartijoita, kaivos ja varuskunta (Sirén 1997). Saaren itäosassa toimi rautakaivos vuoteen 1967 saakka, minkä jälkeen saari oli suoja-alueena puolustusvoimien hallinnassa vuoteen 2000 asti. Puolustusvoimien toiminta alueella lakkasi kuitenkin vasta vuonna 2005. Alue siirtyi sen jälkeen Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluiden hallintaan ja avattiin yleisölle. Saarella toimii merivartioasema, ja puolustusvoimilla on saaren käyttöoikeus. Jussarössä on tehty maaperätutkimus (Puolustushallinnon rakennuslaitos 2004), ja maaperää puhdistettiin syksyllä 2007.

Jussarön luonnontilaiseen länsiosaan verrattuna 80 ha:n laajuinen itäosa ei ole kauttaaltaan luonnontilainen, vaan monin paikoin metsät ovat kaivostoimintaa palvelleiden metsänhoidon ja armeijan käytön voimakkaasti muuttamia. Erityisesti lähellä rakennuksia, teitä ja varastoalueita sijanneet metsät ovat voimakkaasti käsiteltyjä. Näillä alueilla on lukuisia tyhjilleen jääneitä asuin- ja teollisuusrakennuksia sekä pieniä jätekasvoja. Jätteitä on kuitenkin vähitellen siivottu Jussarön virkistyskäytön kehittämissuunnitelman (Nyman 2004) puitteissa, ja puolustusvoimat on teettänyt maaperän ympäristöriskien kartoituksen (Grönroos 2003), jonka perusteella maaperää kunnostettiin vuonna 2007. Kaivostoiminnan sivutuotteena syntyneellä sivukivellä on myös täytetty Jussarön kaakkoisosan merenlahtia ja flada, jonka eteläpäähän on muodostunut kaivoshiekasta keinotekoinen, mustaa hiekkaa oleva ranta.

Yllättävän monin paikoin on silti säästynyt pieniä vanhan metsän laikkuja sekä ikihonkia, ja luonto on saanut olla suhteellisen rauhassa kaivoksen toiminnan loputtua. Alueen pääosin varttuneet tai uudistuskypsyyksiään saavuttaneet metsät ovat kallioisilla ja kuivahkoilla kankailla lähinnä mäntyvaltaisia, mutta tuoreilla sekä lehtomaisilla kankailla on runsaasti myös kuusia, koivuja ja haapoja. Alueen Natura 2000 -luontotyyppien kokonaispinta-ala on 29,8 ha (Liite 3).

Hästö–Busö

Hästö–Busön 579 ha:n laajuinen maa- ja vesialue on Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa, mutta vuokrattuna puolustusvoimille. Alueesta on maata 92 ha ja merta 458 ha. Alueeseen kuuluu Hästö–Busön saaren lisäksi pieniä kallioisia luotoja sekä metsäisiä saaria – kuten Pattsjär, Lillön ja Öklobben. Pääsaari Hästö–Busö on toiminut luotsikylänä ja tsaarin ajoista lähtien sotilaslinnakkeena. Pääsaaren luonto on poikkeuksellisen monipuolista sekä topografian vaihtelevuudesta että linnoitustoiminnasta johtuen. Kulttuuriympäristöjä esiintyy kaikkialla vanhojen rakennusten, sorakenttien, tykkiasemien ym. ympärillä, ja saaren länsipäässä ja keskiosissa on laajahkoja niittykasvillisuutta kasvavia alueita. Yleisilmeeltään saaren luontoa leimaa pieni-piirteisyys, jossa kallioiset mäntymetsät vuorottelevat kivennäismaajuoteissa kasvavien tuoreen kankaan havupuuvaltaisten ja lehtomaisten kankaiden sekä lehtojen lehtipuuvaltaisten alueiden kanssa. Metsät muistuttavat paikoin luonnontilaisia, sillä ne ovat harventamattomia; mutta pääosa kivennäismaiden metsistä on ollut metsänhoidon piirissä ja lahopuut on käytetty harjoituksissa. Lisäksi monet kosteat alueet – kuten saaren muutamaiset pienialaiset suot sekä kosteat lehdot – on ojitettu.

Alueeseen kuuluvat metsäiset lähisaaret ovat melko luonnontilaisia. Niilläkin metsät ovat joko kallioisia männiköitä tai kallioalueiden välisissä kivennäismaajuoteissa kasvavia havupuuvaltaisia tuoreen kankaan metsiä. Osaa Hästö–Busön eteläpuolella sijaitsevista luodoista on käytetty kranaatinheitinharjoitusten maalialueina varsin kauan sitten, mutta nykyisin kaikki luodot ovat kuitenkin hyvin luonnontilaisia.

Hästö–Busöllä ja sen lähisaarilla esiintyy 11 eri Natura 2000 -luontotyyppiä, joiden pinta-ala on yhteensä 31,4 ha (Liite 3).

2.2 Geologia ja geomorfologia

Suomenlahden rannikko muodostaa selvän rajan prekambriksen peruskalliokilven ja Viron puolen nuorten fossiilisten kerrostumisten välillä. Suunnittelualan kallioperä on 1 140–1 820 miljoonaa vuotta vanhaa. Maaperän kohoamisnopeus on noin 1 mm vuodessa.

Maaperä on paljaan kallioperän, saven ja moreenin muodostamaa. Turvetta, liejua sekä hiesua esiintyy paikoitellen. Tammisaaren läpi Hankoon jatkuva Salpausselkä hipoo suunnittelualuetta ainoastaan Hankoniemellä, jonka eteläisissä lahdissa ja merenpohjassa hiekkaa ja soraa on yleisesti. Merenpohja muodostuu savesta, hiekasta, kovista pohjista (kiviset, moreenipohjaiset ym.) ja kallioperästä (Al-Hamdi & Reker 2007). Merenpohjan topografia on erityisen vaihteleva. Jussarössä on rautamalmiesiintymä, jonka johdosta siellä oli kaivostoimintaa vuosina 1961–67.

2.3 Vesistö

Suunnittelualue kattaa kaikki neljä saaristovyöhykettä: rannikkovyöhykkeen, sisä- ja ulkosaariston sekä merivyöhykkeen. Vedessä elävien kasvi- ja eläinlajien esiintymiseen vaikuttaa meriveden suolapitoisuus, joka vaihtelee Tammisaaren saariston merivyöhykkeen ja ulkosaariston pintaveden noin 5,5–6,5 ‰:sta sisäsaariston ja mannerrannikon 0,2–0,3 ‰:een (Munsterhjelm 2005, Westerbom 2006). Suunnittelualan saaristo on melko pienipiirteistä, ja veden syvyys vaihtelee melkoisesti kallioperän voimakkaasti vaihtelevan topografian mukaan: Kallioperän murroslinjojen kohdalla vedet ovat syviä, mutta alueella on myös monipuolisesti edustettuina maankohoamisrannikon fladojen ja kluuvijärvien sukkessiosarjan eri kehitysvaiheita sekä matalan veden alueita.

Suunnittelualan suurimmalla saarella Älgöllä on muutama järvi ja lampi sekä jokunen kausikuiva puro. Osa puroomista on luonnontilaisia, mutta Älgöllä suo-ojitusten yhteydessä on perattu muutamia luontaisia uomia ojiksi. Muilla saarilla on vain rantavyöhykkeen tuntumassa sijaitsevia pieniä kluuvilampareita ja valuvesijotteja. Pääosa suunnittelualueesta kuuluu Suomenlahden valuma-alueeseen, mutta Hankoniemellä sijaitsevat alueet kuuluvat Saaristomeren valuma-alueeseen.

2.4 Natura 2000 -luontotyytit

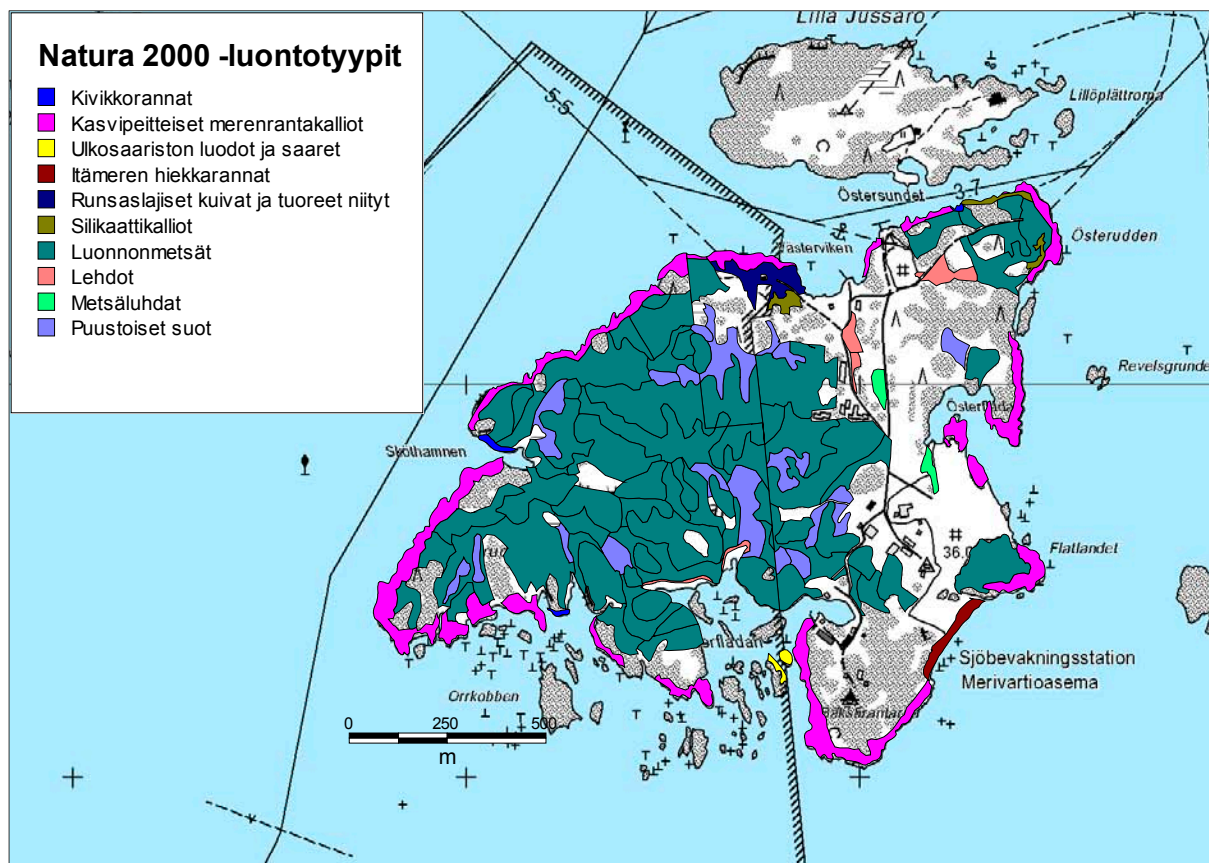
Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä I esitetään luontotyytit, jotka ovat vaarassa hävitä tai joiden levinneisyysalue on pieni tai jotka ovat hyviä esimerkkejä kyseisen alueen luonnonmaantieteestä (Airaksinen & Karttunen 2001). Natura 2000 -verkosto on perustettu näiden luonnonsuojelun kannalta tärkeimpien luontotyyppien säilyttämiseksi. Direktiivin päätavoite on säilyttää luontotyyppien suotuisa suojelutaso. Tämä edellyttää, että luontotyyppien pitkän aikavälin luontainen levinneisyys on vakaa tai laajenee, ja että niiden rakenne, toiminta sekä tyypillinen lajikoostumus säilyvät. Lajien suojelussa suojelun suotuisa taso merkitsee sitä, että lajit säilyvät pitkällä aikavälillä luontaisessa elinympäristössään. Tämä edellyttää sitä, että niiden elinympäristöt ovat riittävän laajoja lajin kannan ylläpitämiseksi ja etteivät lajien levinneisyysalueet pienene. Luontotyyppien suojelu on yleensä paras keino säilyttää niillä elävät lajit.

Tämän suunnitelman piiriin kuuluvilla Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla esiintyy yhteensä 22 erilaista Natura 2000 -luontotyyppiä, jotka luetellaan luontodirektiivin liitteessä I. Metsähallitus on inventoinut luontotyytit maastossa vuosina 2003–2008, ja niitä koskevat tiedot on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Myös osa suunnittelualueella sijaitsevista yksityisistä luonnonsuojelualueista on kartoitettu, vaikka niitä ei käsitelläkään yksityiskohtaisesti tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Mereisiä luontotyyppieitä ei ole vielä kartoitettu, vaan se tehdään menneillään olevassa VELMU-hankkeessa. (taulukko 3)

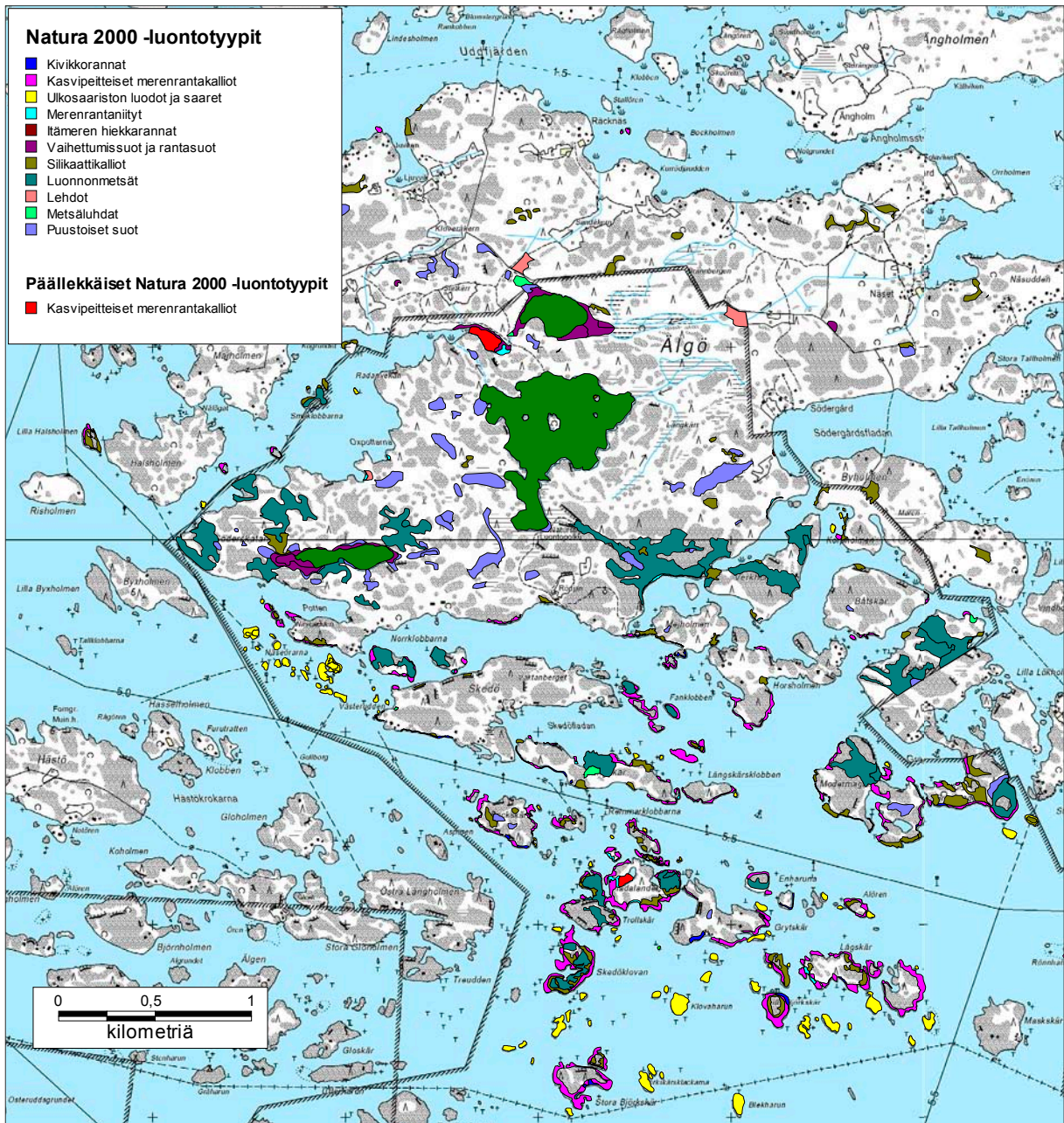
Suunnittelualan maastokartoitukseen perustuvat Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alat eroavat Natura 2000 -tietolomakkeilla ilmoitetuista pinta-aloista. Tämä johtuu siitä, että inventoinnin yhteydessä on saatu entistä tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa luontotyyppien esiintymisestä. Natura 2000 -luontotyytit on kartoitettu ainoastaan Metsähallituksen alueilla ja yksityisillä suojelualueilla. Osa luontotyypeistä on ns. **luontotyyppiyhdistymiä** (esim. ulkosaariston saaret ja luodot 1620 sekä kapeat murtovesilahdet 1650), jotka nimensä mukaisesti koostuvat useista erilaisista biotoopeista. Yleensä tällaisten luontotyyppiyhdistelmien alueella esiintyy muita Natura 2000 -luontotyyppieitä. Luontotyyppien esiintyminen Metsähallituksen alueilla näkyy liitteessä 3 sekä Jussarön ja Älgön osalta kuvissa 3 ja 4.

Taulukko 3. Maastokartoituksiin perustuvat Metsähallituksen hallinnoimien alueiden Natura 2000 -luontotyypit, niiden koodit, kokonaispinta-alat, pinta-alat Tammisaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelu-alueella (entisen Pohjan kunnan alueella olevat kohteet eivät sisälly lukuihin) (T–H), pinta-alat Österfjärdenin Natura 2000 -alueella (Ö) sekä alueilla, jotka eivät kuulu Natura 2000 -verkostoon. * = priorisoitu luontotyyppi eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi. EA = ei arvioitu. Primäärisukcessiometsät = Maan- kohoamisrannikon primäärisukcessiovaiheiden luonnontilaiset metsät.

Koodi	Luontotyyppi	Pinta-ala ha	T–H	Ö	Ei Natura 2000 -alue
1150	Rannikon laguunit*	98,4	98,4		
1170	Riutat	EA	EA		
1220	Kivikkorannat	5,1	4,1		1
1230	Kasvipeitteiset merenrantakalliot	151,0	136,6		14,4
1620	Ulkosaariston luodot ja saaret	111	102,5		8,5
1630	Merenrantaniityt*	14,1	13,9		0,2
1640	Itämeren hiekkarannat	2,5	1,9		0,6
1650	Kapeat murtovesilahdet	20,4	20,4		
2140	Variksenmarjadyynit*	0,01	0,01		
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	38,9	38,9		
3210	Fennoskandian luonnontilaiset jokireiitit	0,3			0,3
6270	Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt*	1,5	1,1		0,4
6430	Kosteet suurruohoniityt	2,4	2,4		0
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	46,3	16,5	5,2	24,6
8220	Silikaattikalliot	36,1	32,1		4
9010	Luonnonmetsät*	139,6	118,2		21,4
9020	Jalopuumetsät*	2	2		
9030	Primäärisukcessiometsät*	14,1	14,1		
9050	Lehdot	43,1	28,7		11,2
9070	Hakamaat ja kaskilaitumet	1,1			1,1
9080	Metsäluhdat*	6,7	3,4		1
91D0	Puustoiset suot*	29,8	25,3		3,1
	Yhteensä	761,4	658,5		90,8

Kuva 3. Natura 2000 -luontotyypit Jussarössä. © Metsähallitus, © Maanmittauslaitos 1/MYY/09.

Kuva 4. Natura 2000 -luontotyytit Älgössä ja sen ympäristössä. © Metsähallitus, © Maanmittauslaitos 1/MYY/09.

2.5 Lajisto

Lajiston esittelyssä keskitytään niihin lajeihin, jotka mainitaan Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteissä II tai IV tai lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteessä I sekä uhanalaisiksi arvioituihin lajeihin. Myös alueelle muuten tyypillinen ja arvokas lajisto esitellään.

2.5.1 Direktiivilajit

Natura 2000 -alueiden suojelu perustuu Euroopan unionin luontodirektiiviin (Council Directive 92, 92/43/ETY) ja lintudirektiiviin (Council Directive 79, 79/409/ETY). Luontodirektiivi koskee Euroopassa luontaisesti esiintyviä eläimiä, kasveja ja luontotyyppisiä, ja lintudirektiivi koskee luontaisesti esiintyviä lintulajeja.

Luontodirektiivin liitteessä II luetellaan ne eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemiseksi on perustettava erityisen suojelun alueita eli Natura 2000 -alueita. Suomella on poikkeama direktiivistä euroopanmajavan, suden, karhun ja ilveksen sekä liitteessä lueteltujen kalalajien suhteen.

Luontodirektiivin liite IV luettelee ne eläin- ja kasvilajit, jotka vaativat tiukkaa suojelua. Näiden lajien lisääntymis- ja levähdysalueiden hävittäminen tai heikentäminen on kielletty. Suomella on poikkeama tästä direktiivistä euroopanmajavan ja suden suhteen.

Lintudirektiivin liite I käsittää ne lintulajit, joiden suojelemiseksi jäsenvaltioiden tulee osoittaa erityisiä suojelualueita. Lintudirektiivin yleinen tavoite on suojella läntisellä palearktisella alueella luontaisesti esiintyviä lintulajeja Euroopan unionin alueella. Direktiivissä korostetaan erityisesti muuttolintujen suojelua: Tietolomakkeella mainittuja säännöllisiä muuttolintuja tulee suojella samalla tavalla kuin lintudirektiivin liitteen I lajeja.

Liitteissä 4 ja 5 esitetyt lajilistat eivät ole täysin yhtenevät Natura 2000 -tietolomakkeiden kanssa. Ero johtuu mm. siitä, että tiedot ovat tarkentuneet tehtyjen selvitysten ja kartoitusten myötä.

Tammisaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen suunnittelualueella esiintyy säännöllisesti yksi nisäkäslaji (harmaahylje *Halichoerus grypus*), 30 lintulajia ja 16 säännöllisesti esiintyvää muuttolintulajia sekä yksi nilviäinen (kapeasiemenkotilo *Vertigo angustior*) ja yksi sudenkorento (täplälampikorento *Leucorhina pectoralis*), jotka kuuluvat luonto- tai lintudirektiivin liitteisiin ja jotka mainitaan Natura 2000 -tietolomakkeella. Tämän lisäksi liitteissä 4–5 luetellaan myös Natura 2000 -tietolomakkeella mainitsemattomat lajit. Österfjärdenin Natura 2000 -alueen tietolomakkeella ei ole luonto- tai lintudirektiivin liitteiden lajeja.

2.5.2 Uhanalainen, silmälläpidettävä ja muu arvokas lajisto

Ympäristöministeriön asettama työryhmä (Rassi ym. 2001) laati tarkistetun luettelon Suomen uhanalaisista eliölajeista. Samalla työryhmä arvioi, mitkä lajit tulee sijoittaa luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaisiin uhanalaisten tai erityisesti suojeltavien lajien luetteluihin sekä laati luettelon niistä lajeista, joiden säilymisessä Suomella on merkittävä kansainvälinen vastuu. Suunnittelualueella on yhteensä 108 uhanalaista [hävinnyt (RE), äärimmäisen uhanalainen (CR), erittäin uhanalainen (EN) tai vaarantunut (VU)] sekä 105 silmälläpidettävää (NT) lajia. (taulukko 4)

Suunnittelualueella esiintyy lisäksi 16 lintudirektiivin liitteessä I mainitsematonta säännöllisesti esiintyvää muuttolintulajia ja 23 Suomen kansainvälistä vastuulintulajia.

Taulukko 4. Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston suunnittelualueella esiintyvien uhanalaisiksi ja silmälläpidettäviksi luokiteltujen eliöryhmien lajimäärät sekä luontodirektiivin liitteiden II ja/tai IV tai lintudirektiivin liitteen I lajit (katso myös Liitteet 4 ja 5). Uhanalaisuusluokat: RE = hävinnyt, CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Eliöryhmä	RE	CR	EN	VU	NT	Direktiivi
Nisäkkäät			1	1	3	11
Linnut	1	2		11	27	44
Kalat			2		1	
Matelijat				1		
Sammakkoeläimet						1
Nilviäiset					2	1
Hämähäkkieläimet			1		1	
Sudenkorennot			1			3
Luteet			1	2	3	
Yhtäläissiipiset				2		
Perhoset	2	2	10	29	36	2
Kovakuoriaiset	1	2	3	10	6	1
Putkilokasvit			1	6	8	
Sammalet				3	3	
Levät				1	6	
Sienet		1	1	4	4	
Jäkelät			1	5	5	
Yhteensä	4	7	22	75	105	63

Lajisto

Suunnittelualueella esiintyvät silmälläpidettävät ja uhanalaiset lajit luetellaan liitteissä 4 ja 5. Myös luontodirektiivin liitteen II ja IV sekä lintudirektiivin liitteen I lajit mainitaan. Liitteisiin on otettu mukaan vain vuoden 1988 jälkeen tavatut lajit. Linnusto, nisäkkäät ja putkilokasvit sekä vedenalaiset lajit esitellään seuraavassa tarkemmin.

Linnut

Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston linnusto on monipuolinen ja arvokas, ja se onkin yksi Natura 2000 -alueen perusteista. Linnuston suojeleminen on ollut perusteena monien yksityisten sekä valtion hallinnassa olevien suojelualueiden perustamiselle. Saaristoalueen ulkosaaristovyöhykkeen metsäisten ja katajikkoisten saarten tyyppilaji on haahka (*Somateria mollissima*), jota pesi kansallispuiston alueella 1 400 paria vuonna 1994. Puuttomilla saarilla puolestaan pesivät lokit, joilla on paikoin edustavia yhdyskuntia etenkin merivyöhykkeen saarilla. Sisäsaaristossa ja mannerrannikolla saarten koko kasvaa ja metsäisyys lisääntyvät, joten näillä alueilla elää manneralueiden metsille tyypillisiä lintuja.

Tammisaaren saariston linnusto on eräs maamme pisimpään seuratuista. Ensimmäiset linnuston selvitykset tehtiin viime vuosisadan alkupuolella (Sundström 1927). Pisimpään on seurattu Tvärminnen ja Nothamnin alueita. Saaristolinnustossa on havaittu huomattavia muutoksia seuranta-aikana. Vertailevat laskennat 54 luodolla Tammisaaren saaristossa vuosina 1974–75 ja 1994 osoittavat, että kyhmyjoutsen (*Cygnus olor*), kanadanhanhi (*Branta canadensis*) ja valkuposkihanhi (*Branta leucopsis*) ovat asettuneet alueelle, kun taas tukkasotka (*Aythya fuligula*), pilkkasiipi (*Melanitta fusca*) ja riskilä (*Cephus grylle*) ovat vähentyneet huomattavasti (Koistinen & Palmgren 1976, Rusanen 1994). Merimetson (*Phalacrocorax carbo*) ensimmäiset pesinnät nykyaikana todettiin suunnittelualueella vuonna 1996. Kanta koostuu nykyään sadoista pesivistä pareista, jotka elävät pääosin merivyöhykkeen ja ulkosaariston eristyneillä pikkusaarilla. Merkittävä osa Suomen räyskäkannasta (*Sterna caspia*) pesii suunnittelualueella.

Ulkosaariston linnustolle arvokkaita alueita ovat etenkin Segelskär–Mygghanin ja Äggharun–Skarvkyrkanin sekä Jussarön itäpuoliset alueet, joilla elää elinvoimaisia tyypillisten saaristolintujen yhdyskuntia. Kansainvälisestikin merkittävällä alueella on useita erittäin arvokkaita lintuluotoja, sillä eristyneet merivyöhykkeellä sijaitsevat kallioiset saaret ja luodot ovat olleet minkkien ja virkistyskäyttäjien vaikeasti saavutettavissa. Alue on tärkeä pesimäalue mm. haahkalle, lapintuiralle (*Sterna paradisaea*), kalalokille (*Larus canus*), harmaalokille (*Larus argentatus*) ja riskilälle (*Cepphus grylle*), ja siellä on aiemmin pesinyt myös ruokkeja (*Alca torda*). Matalikot ovat tärkeitä paitsi pesiville, myös muutollaan levähtäville lajeille – kuten alleille (*Clangula hyemalis*) ja haahkoille. Arvokkaita lintuluotoja ovat myös Jussarön eteläpuolella sijaitsevat Slätlandet ja Trutlandet. Merivyöhykkeen ja ulkosaariston rajan tuntumassa on myös joitakin melko arvokkaita lintuluotoja – kuten Dränksharun ja Gråharun.

Hankoniemellä sijaitsevien Täktomin ja Svanvikin merenlahtien linnustoa luonnehtivat kosteikkolajit. Hankoniemen lahdet ovat kansainvälisesti merkittäviä sekä pesiville että muutollaan levähtäville lintulajeille – etenkin joutsenille, sorsille ja kahlaajille. Etelänsuosirri (*Calidris alpina schinzii*) (CR) pesi Täktomissa vielä 1990-luvun alkupuolella, ja yksi alueen hoidon tavoitteista on lajin palauttaminen pesimälinnustoon (Kolehmainen 2002).

Muista alueista etenkin Persöfladanilla ja Båsan alueella on merkitystä kosteikkolajeille.

Tammisaaren kaupungin ympärillä sijaitsevilla Stadsfjärdenin, Båssafjärdenin ja Prästvikin alueilla pysähtyy suuret määrät vesilintuja – mm. tukkasotkia ja nokikanoja (*Fulica atra*) syksyisin muutollaan. Jussarön itä- ja eteläpuolella sijaitseville matalikoille kerääntyy Suomenlahden mitta-kaavassa merkittävä määrä koirashaahkoja toukokuussa ennen koiraiden syysmuuttoa Saaristomerensulkasatoalueelle. 2000-luvulla alueella on parhaimmillaan laskettu 4 000 paikallista koirashaahkaa (Tringan havaintoaineisto ja havaintotietokanta Tiira).

Nisäkkäät

Suunnittelualueen luonto on monipuolista, joten siellä elää runsaasti erityyppisissä ympäristöissä viihtyviä nisäksälajeja. Tyypillisiä ovat tavanomaiset metsä- ja saaristoluonnon lajit – kuten kärppä (*Mustela erminea*), lumikko (*Mustela nivalis*), kettu (*Vulpes vulpes*), metsäjänis (*Lepus timidus*), rusakko (*Lepus europaeus*), hiiri- ja myyrälajit sekä hirvieläimet. Valkohäntäkauriin (*Odocoileus virginianus*) kanta on poikkeuksellisen suuri lähellä mannerta olevilla suurilla saarilla. Taulukossa 5 on esitetty Älgön kolmiolaskennoissa tavattua lajistoa. Näiden lajien lisäksi saaristoalueille hyvin sopeutuneet vieraslajit minkki (*Mustela vison*) sekä supikoira (*Nyctereutes procyonoides*) ovat yleisiä suunnittelualueella.

Luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä II mainittu harmaahylje esiintyy säännöllisesti suunnittelualueella. Lajin kanta oli vuosikymmeniä varsin pieni, mutta hylkeiden suojelun myötä se on kasvanut. Kanta kääntyi voimakkaaseen kasvuun Saaristomerellä 1990-luvun loppupuolella, mikä on johtanut lajin yleistymiseen myös Suomenlahdella. Tammisaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen eteläosan luodoilla tavataan nykyään vuosittain muutamia kymmeniä harmaahylkeitä. Nämä alueen osat ovat tärkeitä harmaahylkeelle karvanvaihtoaikana sekä levähdysalueena. Karvanvaihtoajan tärkeimmät luodot sijaitsevat Segelskärin ja Längdenin alueella (Mervi Kunnasranta / Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, suullinen tiedonanto).

Taulukko 5. Nisäkkäiden ja eräiden muiden eläinten esiintyminen Älgössä peltokolmiolaskentojen perusteella (laskennat suoritettu 3.1.–4.3. vuosina 2001–2007 lukuun ottamatta vuotta 2006). Reitin kokonaispituus 6 km. Luku ilmaisee jälkien lukumäärän/vuorokausi/kolmio. Lähde: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Indeks = indeksisumma 2001–2007. Yhteensä = Lukumäärä yhteensä/vrk.

Laji	Indeksi	2001	2002	2003	2004	2005	2007
Metsäjänis	55		11		13	18	13
Rusakko	10				1	7	2
Määrittämätön jänis	40	3		15	7	13	2
Orava	21,5	0,5		4	7	6	4
Kettu	50,5	4,5	10	5	11	11	9
Supikoira	8				4		4
Saukko	1			1			
Ilves	3			1	1		1
Valkohäntäpeura	253	19	53	47	33	53	48
Hirvi	26,5	5,5	5	6	5	5	
Metsäkauris	124	4	27	15	13	37	28
Pyy	2				2		
Kanahaukka	2				1		1
Korppi	8		4		2		2
Yhteensä	604,5	36,5	110	94	100	150	114

Lepakkolajeista (luontodirektiivin liite IV) harvinainen ripsisiippa (*Myotis nattereri*) (EN) on raportoitu Täktbuktenilta (ks. Kolehmainen 2002). Suunnittelualueella on todennäköisesti lepakoille sopivia elinympäristöjä, mutta niiden esiintyminen on huonosti tunnettu. Tammisaaren Rams-holmenilla tosin on todettu poikkeuksellisen runsas lepakkolajisto (Hagner-Wahlsten & Granström 2007). Björnholmenin aikaisemmin puolustuskäytössä olleet luola ja bunkkeri ovat osoittautuneet lepakoiden talvehtimispaikoiksi (E. Kosonen, kirjallinen tiedonanto). Todennäköisesti myös muut armeijan käytöstä poistuneet rakennelmat voivat olla merkittäviä lepakoiden esiintymispaikkoja.

Matelijat ja sammakkoeläimet

Matelijoista suunnittelualueella elää tavanomaisen kyyn (*Vipera berus*) ja sisiliskon (*Zootoca vivipara*) lisäksi vaarantunut (VU) rantakäärme (*Natrix natrix*). Sammakkoeläimistä alueelta tavataan sammakkoa (*Rana temporaria*), rupikonaa (*Bufo bufo*) ja viitasammakkoa (*Rana arvalis*), joka kuuluu luontodirektiivin liitteen IV lajeihin. Paikoin esiintyy myös kallioaltaissa elävä vesilisko (*Lissotriton vulgaris*).

Putkilokasvit

Suunnittelualueella on kymmenkunta erittäin uhanalaisen (EN) meriotakilokin (*Salsola kali*) kasvupaikkaa, joiden lisäksi suunnittelualueella kasvaa kuusi vaarantunutta (VU) ja kahdeksan silmälläpidettävää (NT) putkilokasvia. Suunnittelualueella kasvaa myös neljä alueellisesti uhanalaista (RT) kasvia. Uhanalaisten lajien esiintymiä on useita, mutta lajien elinvoimaisuus esiintymillä vaihtelee kohtalaisesta huonoon. Suurin syy putkilokasvien uhanalaistumiseen on Itämeren rehevöitymisestä johtuva rantaluontotyypin rehevöityminen ja umpeenkasvu sekä perinympäristöjen häviäminen.

Muita harvinaisia, mainitsemisen arvoisia suunnittelualueella esiintyviä lajeja ovat mm. mäkitukka (*Cardamine hirsuta*), merisara (*Carex mackenziei*), kalliotuhkapensas (*Cotoneaster scandinavicus*), merikaali (*Crambe maritima*), merenrantavieras (*Cuscuta europaea* spp. *halophyta*), harmaakynsimö (*Draba incana*), etelänalvejuuri (*Dryopteris cristata*), jäkki (*Nardus stricta*), kotkansiipi (*Matteuccia struthiopteris*), lehtokieli (*Polygonatum multiflorum*) sekä tahmaailakki (*Silene viscosa*).

Sammalet ja jäkälät

Suunnittelualueen sammal- ja jäkälälajistoa on selvitetty varsin vähän, mutta sieltä on tavattu mm. erittäin uhanalainen (EN) rotkoluppo (*Bryoria bicolor*) sekä kahdeksan vaarantunutta (VU) ja yhdeksän silmälläpidettävää (NT) sammal- ja jäkälälajia. Alueellisesti uhanalaisia (RT) lajeja on löydetty vain yksi. Osa lajeista elää tyypillisesti luonnontilaisissa vanhoissa metsissä ja osa puolestaan perinneympäristöissä. Nämä elinympäristöt ovat uhanalaistuneet lähinnä voimallisen metsätalouden vuoksi ja perinneympäristöjen hoidon loputtua. Osa jäkälälajeista on kärsinyt myös ilmansaasteista. Kattava lista uhanalaisista ja silmälläpidettävistä sammalista ja jäkälästä on liitteessä 4.

Hyönteiset

Suunnittelualueella esiintyy kaksi äärimmäisen uhanalaista (CR) kovakuoriais- ja perhoslajeja sekä 15 erittäin uhanalaista (EN) kovakuoriais-, lude-, perhos- ja sudenkorentolajia. Lisäksi siellä elää 44 vaarantunutta (VU) ja 45 silmälläpidettävää (NT) kovakuoriais-, lude- sekä perhoslajeja. Kokonaan alueellisesti hävinneiksi (RE) luokiteltuja lajeja on tavattu kaksi. Luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteisiin II tai IV kuuluvia lajeja on yhteensä kuusi. Edellä mainittujen lajien uhanalaisuus johtuu mm. metsätaloudesta sekä perinneympäristöjen ja avoimien ranta-alueiden umpeenkasvusta.

Sienet

Suunnittelualueen sienilajistoa ei ole selvitetty juurikaan lukuun ottamatta Jussarötä. Alueella esiintyy erittäin uhanalainen (EN) pitkäsarvisieni (*Xylaria longipes*) sekä neljä vaarantunutta ja neljä silmälläpidettävää lajia. Löydettyjen lajien uhanalaistumisen syynä on ollut lähinnä metsätalous.

2.5.3 Vedenalainen luonto

Kalasto

Suunnittelualueen tyypillisiin kalalajeihin lukeutuvat mm. ahven (*Perca fluviatilis*), kuha (*Sander lucioperca*), kiiski (*Gymnocephalus cernuus*), hauki (*Esox lucius*), kolmepiikki (*Gasterosteus aculeatus*), kymmenpiikki (*Pungitius pungitus*), hietatokko (*Pomatoschistus minutus*), mustatokko (*Gobius niger*), särki (*Rutilus rutilus*), säyne (*Leuciscus idus*), kampela (*Platichthys flesus*), piikki-kampela (*Psetta maxima*), kivinilkka (*Zoarces viviparus*), kivisimppu (*Cottus gobio*), silakka (*Clupea harengus membras*) ja kilohaili (*Sprattus sprattus*). Vuonna 1992 todettiin kolme silakan kutupaikkaa Tammisaaren saariston kansallispuistossa. (Oulasvirta & Leinikki 1993 ja 1995) Haukien kutupaikkoja on sisäsaaristossa sekä välisaariston ruovikkolahdissa ja fladoissa (Lappalainen ym. 2008). Haukea esiintyy ja laji kutee myös ulkosaaristossa, mutta rehevöityminen on mahdollisesti rajoittanut lajin levinneisyysaluetta.

Selkärangattomat

Sinisimpukka (*Mytilus trossulus*) on alueen tärkein pohjaeläin. Sen levinneisyys suunnittelualueella ulottuu Vitsandsströmmenille Odensön kohdalle, jonka pohjoispuolella lajia ei esiinny veden vähäsuolaisuuden vuoksi. Muita yleisiä selkärangattomia ovat mm. merirokko (*Balanus improvisus*), levärupi (*Electra crustulenta*), leväsiira (*Idothea baltica*), leväkatkoja (*Gammarus* sp.), leväkotilo (*Theodoxus fluviatilis*), idänsydänsimpukka (*Cerastoderma glaucum*), hieta-simpukka (*Mya arenaria*) ja liejusimpukka (*Macoma baltica*). (Oulasvirta & Leinikki 2003)

Kasvillisuus

Vaarantunut tähtimukulaparta (*Nitellopsis obtusa*) on suunnittelualueen ainoa tunnettu uhanalainen vedenalainen laji. Lisäksi alueelta tunnetaan kuusi silmälläpidettävää levälajia. Levien uhanalaistumisen syynä on ensisijaisesti Itämeren rehevöityminen.

Suunnittelualueella esiintyy myös vaateliasta meriajokasta (*Zostera marina*). Se on merivedessä elävä putkilokasvi, joka muodostaa niittyjä noin 2–5 m:n syvyyteen hiekkapohjille. Suunnittelualueella niitä on eniten Hankoniemen hiekkapohjilla sekä paikoin muuallakin – kuten mm. kansallispuistossa sijaitsevan Trelänningen-saaren lähellä. Suunnittelualueella esiintyy näkinpartaisleviä (*Chara* sp.) ja niille arvokkaita elinympäristöjä, jotka vaativat erityistä huomiota. Rehevöitymisen ohella niitä uhkaavat mekaaniset toimenpiteet – kuten ankkurointi ja ruoppaukset.

2.6 Historia

Tammisaaren–Hangon saariston ensimmäiset saaret nousivat merenpinnan yläpuolelle noin 8000 eKr., ja suunnittelualue oli pitkään enemmän tai vähemmän ulkosaaristoa. Ihmisiä on todennäköisesti liikkunut alueella niin kauan kuin se on ollut mahdollista, mutta ensimmäiset kävijät eivät jättäneet pysyviä jälkiä. Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä ei ole kivikautisia kohteita suunnittelualueella; varhaisimmat on arvioitu varhaismetallikautiseksi, ja jonkin verran on pronssikautisia. Ensimmäiset merkit ihmisen vierailusta alueella ovat lukuisat hautaröykkiöt. Varhaisin ajoitettu röykkiö Tammisaaren saaristossa pystytettiin todennäköisesti myöhäisellä kivikaudella tai varhaisella pronssikaudella. Arkeologisten kaivausten yhteydessä yhdestä röykkiöstä löytyi piikivestä tehty keihäänkärki sekä kvartsiesineitä, jotka aikaisemmat kävijät ovat laittaneet röykkiöön. Tämä hautaustapa jatkui saaristoalueella pitkälle rautakautteen asti, lähes keskiajalle, kun mantereella oli siirrytty jo muihin kollektiivisempiin hautausmuotoihin.

Alueen varhaisesta asutushistoriasta on vähän tietoa, joskin joitakin epäsuoria todisteita on olemassa. Eräs niistä on Älgön Storträsketiltä Tammisaaren saariston kansallispuistosta saatu siitepölynäyte. Näytteessä voitiin selvästi todeta muutos maisemassa ja esimerkiksi ohran siitepölyn esiintyminen rautakauden keskivaiheilta alkaen. Viimeistään nuoren rautakauden aikana maisema muuttuu ja avartuu samalla, kun kulttuurisidonnaiset kasvit ja mm. laidunnus yleistyvät.

Historiallisissa lähteissä alue esiintyy jälleen 1200-luvulla kuuluisassa ns. **tanskalaisessa itineraariossa**, jossa **Lowicsund** (todennäköisesti Tvärminnen alue), **Karienkaskæ** (todennäköisesti Älgö) ja **Juxaræ** (Jussarö) mainitaan. Nämä alueet mainitaan luultavasti sen takia, että ne olivat jonkinlaisia satamia, joissa pystyi olemaan suojassa; eräissä tapauksissa näyttää myös siltä, että niissä oli asutusta. Ensimmäiset yksityiskohtaisemmat lähteet 1500-luvulla kertovat jo,

että Tammisaaren saaristossa on lukuisia kyliä. Jakob Teitin ns. **valituskirjeessä** mainitaan, että **Pojo skiärissä** (nykyisin Tammisaaren läntinen saaristo) on 60 maalaista, mikä on varsin suuri määrä. Nämä ovat kaikki epäsuoria todisteita siitä, että suunnittelualue on vetänyt puoleensa ihmisiä viimeistään myöhäisrautakaudella. Vaikka siitepölyanalyysit indikoivat vakituista asutusta jo silloin, arkeologiset todisteet siitä puuttuvat. Voidaan kuitenkin varmuudella sanoa, että alue oli vakituisesti asuttu viimeistään keskiajalla ja ruotsalaisen kolonisaation aikaan.

Saariston asukkaat harjoittivat monipuolista viljelystä. Joskin peltoalat olivat pienet vielä 1600-luvun vanhimmissa kartoissa, tätä voitiin kompensoida karjankasvatuksella saarilla ja rantaniityillä, kalastuksella, metsästyksellä ja kaupankäynnillä. Hallinnollisesti alue liitettiin Ruotsin kuningaskuntaan keskiajalla ja muodostettiin Raaseporin linnanlääni, jossa Raaseporin linna toimi keskuspaikkana. Keskiajalla usealla mannerkylällä oli käyttöoikeuksia saaristossa. Kalastajakylät ja erilaiset metsästyspiilot osoittavat käytön olleen laajamittaista.

1600–1700-luvulla luotsitoiminta kehittyi, ja mm. Busöstä tuli luotsiasema. Pikkuhiljaa 1700-luvulla osa luotseista siirtyi ulommas Jussaröhön, ja myöhemmin Hästö–Busöhön perustettiin luotsiasema. Luotsit asuivat perheineen asemilla ja harjoittivat pienimuotoista maanviljelystä ja kalastusta. Jussaröhön kehittyi 1800-luvulla lisäksi majakanvartijayhteisö, kun saaren eteläosaan rakennettiin majakka, ja kaivosyhteisö, joka tosin kärsi vastoinkäymisistä alusta alkaen. Viimeinen kaivoskausi koettiin Jussarössä 1950-luvulla ja 1960-luvun alussa. Loistokautenaan Jussarössä oli koulu ja lähes 70 asukasta.

Saariston muissa osissa elettiin perinteisesti omavaraisina kalastajina. Tärkeää lisätuloa voitiin saada kaupankäynnillä mm. Tallinnassa, mitä kuningaskunta tosin aika ajoin yritti rajoittaa.

2.7 Tutkimus

Suunnittelualueella on tehty hyvin monipuolista ja pitkäjänteistä tutkimustyötä Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteellisen aseman ansiosta. Tutkimusaseman toiminta keskittyy perustutkimukseen ja ympäristön tilan seurantaan. Tuloksena on syntynyt yli 1 600 tieteellistä julkaisua vuodesta 1902 alkaen, jolloin professori Johan Axel Palmén perusti aseman.

Tvärminnen eläintieteellisen aseman tutkimuksen painopisteenä ovat Suomenlahden vähäsuolaiset rannikkovedet. Lisäksi siellä tutkitaan muitakin lähiseudun luontotyyppejä. Alueen lajiston levinneisyyden ja elinehtojen selvittämisellä on perinteisesti ollut tärkeä rooli aseman tutkimuksissa, jotka ovat omalta osaltaan valaisseet Itämeren murtovesiominaisuuksista, topografiasta ja historiasta sekä muista seikoista johtuvia erityispiirteitä.

1970-luvulta lähtien asemalla tehty työ on suuntautunut pitkälti ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tutkimiseen. Tämän perustutkimuksen tuottamaa tietoa käytetään mm. ihmisen aiheuttamien ekologisten muutosten selvittämiseksi, ja myös ratkaisumallien löytämiseksi. Nykyaikaisessa tutkimuksessa ovat lisäksi evoluutio- ja populaatiobiologiset sekä myös ilmastonmuutokseen liittyvät tutkimukset tärkeässä roolissa.

Muita tutkimustahoja alueella ovat mm. Yrkeshögskolan Novia, Suomen ympäristökeskus, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos sekä Merentutkimuslaitos.

2.8 Nykyinen käyttö

Suunnittelualueen nykyinen käyttö on Itämeren rannikkoalueille tyypillisesti monipuolista. Sen sisällä on noin 17 asuttua saarta, joilla elää yhteensä reilut 250 asukasta. Vakinaisesti asuttujen alueiden suojeleminen toteutetaan vesilailla (264/1961), jolloin niiden maa-alueet eivät kuulu suunnittelun piiriin. Yksi saarista sijaitsee Hangossa, loput Tammisaareissa (Sisäministeriö 2007).

Suunnittelualueen lähialueen – Raaseporin, Hangon ja Inkoon – väestö on noin 43 000 henkeä. Vapaa-ajankiinteistöjen lukumäärä on Suomen suurimpia: entisen Tammisaaren kaupungin alueella noin 4 800, Hangossa noin 760 ja Inkoossa noin 1 900.

Suunnittelualue on mm. rannikkovartioston, puolustusvoimien sekä eri virkistyskäyttömuotojen käytössä.

Metsähallituksen alueista Tammisaaren saariston kansallispuisto on keskeisin sekä luonnonsuojelun että virkistyskäytön kannalta. Kansallispuiston luontokeskus sijaitsee keskeisellä paikalla Tammisaaren vierassataman tuntumassa. Kansallispuiston suosituin käyntikohta oli aiemmin saaristolaitos Rödjan. Viime vuosina kuitenkin Jussarön suosio on ohittanut sen. Touko–syyskuussa 2007 tehty kävijätutkimus (Nyman 2008) ja -laskenta osoittivat kansallispuiston kävijämäärän huomattavasti suuremmaksi, kuin aiemmin on arvioitu. Ajanjakson aikana kansallispuistossa oli noin 47 000 kävijää. Suosituimpia käyntikohteita olivat Jussarö (noin 10 000 kävijää), Rödjan (noin 4 000), Norrklobbarna, Fladalandet, Fanklobbarna ja Modermagan.

2.9 Tammisaaren saariston kansallispuiston aiemman runkosuunnitelman toteutuminen

Metsähallitus on aikaisemmin laatinut runkosuunnitelman Tammisaaren saariston kansallispuistolle (Metsähallitus 1992). Runkosuunnitelmaan sisältyi myös ehdotus kansallispuiston järjestyssäännöiksi. Seuraavassa selostetaan runkosuunnitelman toteutuminen keskeisiltä osiltaan. (taulukko 6)

Yleinen maankäyttö

Kansallispuisto on jaettu nähtävyyden- ja syrjävyöhykkeeseen. Virkistyspalvelut ja opastaminen keskitetään nähtävyyden vyöhykkeeseen, joka sijaitsee pääasiassa väylien välittömässä läheisyydessä. **Nämä on toteutettu runkosuunnitelman mukaisesti.**

Osa-alueita, joilla on liikkumisrajoituksia

Osassa kansallispuiston saarista rajoitetaan liikkumista linnuston ja arvokkaan kulumisherkän kasvillisuuden suojelemiseksi sekä luonnonrauhan säilyttämiseksi. Lisäksi rajoituksin turvataan koskemattomien maa- ja vesiekosysteemien säilyminen ympäristötutkimuksen tarpeisiin. Moottoriveneiden nopeutta rajoitetaan. **Nämä on toteutettu runkosuunnitelman mukaisesti.**

Osa-alueet, joita hoidetaan

Luonnontilaisina säilytettävät, luonnontilaan ennallistettavat ja hoidetut kulttuuriympäristöt määriteltiin erikseen. **Älgöllä on ennallistettu suo patoamalla oja; kulttuuriympäristöjä ja perinnemaisemia hoidetaan Rödjanilla ja Jussarössä.**

Lajiston hoito

Metsähallitus puuttuu lajiston kehitykseen ainoastaan, jos se edesauttaa suojelutavoitteiden saavuttamista; esimerkiksi mikäli vierasperäisten lajien kannat kasvavat niin suuriksi, että ne uhkaavat kansallispuiston ekologista tilaa. **Valkohäntäpeuran metsästys Älgössä ja Jussarössä. Minkin pyynti ei ole ollut järjestelmällistä ja suunniteltua; uhanalaisten lajien hoito merenrantaniityillä on jäänyt tekemättä.**

Kasvillisuuden hoito

Uhanalaisten tai harvinaisten kasvilajien tai pienialaisten, harvinaisten biotooppien – esim. lehtojen – suojelu. **Toteutettu perinnemaisemien hoidon ja laidunnuksen kautta; mutta ei esimerkiksi rantaniittyjen umpeenkasvun estämistä, uhanalaisten rantaniittyjen kasvien esiintymien hoitoa, lehtojen hoitoa, metsien tai soiden ennallistamista.**

Opastusviestintä ja palvelurakenteet

Metsähallituksen suunnittelemat palvelurakenteet ovat suureksi osaksi toteutuneet (taulukko 6). Opastusviestinnän tavoitteena on ollut mm. esitellä puiston tarkoitus, luontoa ja kulttuurihistoriaa. Kävijät on ohjattu pääasiassa seuraaviin kohteisiin: Rödjan ja Skedö lähisaarineen, Fladalandet, Modernmagan ja myöhemmin myös Jussarö.

Kansallispuiston opastuskeskus perustettiin aluksi Rödjanille, mutta siirrettiin vuonna 1995 Tammisaaren keskustaan, jossa nykyinen luontokeskus sijaitsee. Opastusta on ollut Tammisaaren luontokeskuksessa sekä ajoittain myös Rödjanilla. Jussarössä opastus oli välttämätöntä käyntien toteuttamiseksi 1990-luvulla ja 2000-luvun alkupuolella, mutta toiminta on sen jälkeen lopetettu. Painotuotteita (karttoja, esitteitä) ja esitysmateriaalia sekä internet-aineistoa (www.luontoon.fi) on tehty usealla kielellä.

Fladalandetin luontopolkua ei ole toteutettu, kun taas Jussarön luontopolku on toteutettu laajemmin kuin suunniteltiin. Sitä mukaan kuin Jussarö on tullut helpommin tavoitettavaksi, myös saaren palvelurakenteita on toteutettu laajemmin kuin suunniteltu. Syynä tähän on ollut saaren kävijämäärien voimakas kasvu.

Runkosuunnitelmassa osoitetut jätehuoltotoimenpiteet on sittemmin lakkautettu Metsähallituksen roskattoman retkeilyn periaatteiden mukaisesti.

Taulukko 6. Suunnitellut ja toteutetut palvelurakenteet Tammisaaren saariston kansallispuistossa.

Tavoite	Toteutettu	Huom.
Pääopastuspaikka, Rödjan	x	
Opastuspaikka, Jussarö	x	
Luontopolkuja	x	Älgö, Modernmagan, Jussarö
Opastustauluja	x	Rödjan, Fladalandet, Modernmagan, Jussarö
Telttailupaikat	x	Rödjan, Fladalandet, Modernmagan, Jussarö
Laiturit	x	Rödjan, Jussarö
Retkijatamat	x	Rödjan, Fladalandet, Modernmagan, Trelänningen, Jussarö
Sauna	x	Rödjan
Kuivakäymälä	x	Rödjan, Modernmagan, Fladalandet, Jussarö
Koiratarha	x	Rödjan
Nuotiopaikka	x	Rödjan, Modernmagan, Fladalandet, Jussarö
Porakaivo	x	Rödjan
Keittokatos	x	Rödjan
Jätetynnyri	x	Rödjan, Modernmagan, Fladalandet

2.10 Suunnittelualan maankäyttöanalyysi

Maankäyttöanalyysin taulukko on liitteessä 6.

Aiempi metsätalous

Metsätaloutta on harjoitettu erityisesti Älgössä ja sen kaakkoispuolella sijaitsevilla suurilla saarilla (mm. Bylandet, Verkholmen), mutta muuten luonnonsuojelulla (1096/1996) toteutettavat Natura 2000 -alueet ovat melko luonnontilaisia. Pienimuotoista metsätaloutta sekä puolustusvoimien toimintaan liittyvää metsien käsittelyä on harjoitettu useimmilla metsäisillä saarilla viimeisten 60 vuoden aikana. Saariston vakituisen asutuksen väheneminen murto-osaan aiemmasta on johtanut erilaisten perinneympäristöjen – kuten laidunmaiden ja puustoisten hakamaiden – sekä niihin liittyvien maankäyttömuotojen (lehdesniittyjen, niitettävien niittyjen) umpeenkasvuun (pensoittumiseen ja metsittymiseen) ja häviämiseen. Tämän kehityksen myötä perinneympäristöissä elävien lajien elinmahdollisuudet ovat heikentyneet voimakkaasti suunnittelualueella.

Puolustusvoimien toiminta

Puolustusvoimien toiminta on ollut paikoin vilkasta ja merkittävää. Puolustusvoimien hallinnoimille alueille on rakennettu taloja ja rakennelmia, maata on muokattu ja alueille on sijoitettu jätteitä. Virkistyskäyttö on ollut vähäistä. Keväällä ja alkukesällä toteutettavilla sotaharjoituksilla saattaa olla negatiivisia vaikutuksia paikallisille asukkaille ja virkistyskäytölle. Linnuston kannalta niistä on haittaa etenkin meri- ja ulkosaaristovyöhykkeen saarilla pesiville linnuille. Toisaalta puolustusvoimien toiminta on ylläpitänyt Hästö–Busössä monille vaateliaille perhos- ja kasvilajeille (mm. kangasajuruoho) soveliaita elinympäristöjä. Jussarössä ja Hästö–Busössä on puolustusvoimien toiminnan takia saastuneita maa-alueita. Ympäristölle haitallisimmat kohteet puhdistettiin vuonna 2007.

Kaivostoiminta

Kaivostoiminta Jussarössä on vaikuttanut merkittävästi saaren itäosan luontoarvoihin esimerkiksi rakentamisen, louhosten ja maantäytön takia.

Virkistys ja elinkeinoelämä

Suuri kävijämäärä on vaikuttanut lievän negatiivisesti luontoon mm. häiriön ja kulumisen kautta etenkin suosituimmilla käyntikohteilla. Palveluiden tarjonnan keskittämisen ja kävijöiden opastuksen kautta pyritään vähentämään näitä vaikutuksia. Ammattikalastuksella ei nykyisessä laajuudessaan ole vaikutuksia luonnonsuojelulle. Kalastuksen paikallisia häiritseviä vaikutuksia on vähennetty asettamalla liikkumisrajoituksia mm. Älgön ympäristön tärkeille kutulahdille. Metsästyksellä ei yleisesti ottaen tiedetä olevan huomattavia vaikutuksia muulle luonnolle – lukuun ottamatta koirashaahkojen kesäajan ja allien kevätmetsästystä. Erityisesti pienillä ulkosaariston luodoilla pesivälle linnustolle aiheutuu haittaa pesimäaikaan alueella liikkuvista ihmisistä.

Rakentaminen

Rakentaminen alueella ja sen tuntumassa vaikuttaa esimerkiksi maisemaan, käyttöpaineen lisääntymiseen ja ympäristön pirstoutumiseen.

Merenkulku

Veneväylien ylläpito ja veneliikenne ovat välttämättömiä alueella liikkumisen ja kehityksen kannalta. Moottoriveneilystä on paikoin haittaa ympäristölle ja luonnolle, sillä

- 1) moottoriveneily synnyttää melua
- 2) peräaalot ja potkurivirrat aiheuttavat rantojen ja merenpohjan eroosiota
- 3) potkurivirrat tuhoavat vedenalaista kasvillisuutta sekä pölyttävät merenpohjaa, jolloin pohja-sedimentteihin varastoituneet ravinteet rehevöittävät aluetta
- 4) ankkurointi aiheuttaa pohjien eroosiota ja tuhoaa vedenalaista kasvillisuutta
- 5) ruoppaukset tuhoavat vedenalaisia luontotyyppisiä
- 6) myrkkymaalien sisältämät kemikaalit saastuttavat vesistöjä
- 7) harmaat vedet sekä pilssivedet aiheuttavat rehevöitymistä
- 8) öljypäästöt saastuttavat merialueita.

Rehevöityminen ja saastumisuhka

Meriluonnon tila on tasaisesti huonontunut läntisellä Suomenlahdella rehevöitymisen takia. Alue kärsii joka vuosi sinileväkukinnoista, ja hapettomat pohjat levittäytyvät uusille alueille. Suositusten retkisatamien vettä rehevöittää osaltaan myös harmaiden vesien pumppaaminen mereen. Rehevöityminen on yhdessä saastumisuhan (esimerkiksi laaja öljyonnettomuus) suurin alueeseen kohdistuva uhka.

Vieraslajit

Vierasperäisillä petoeläimillä, minkillä ja supikoiralla, on ollut vaikutuksia erityisesti pesiviin saaristolintuihin. Erityisesti minkki voi autioittaa lintuyhdyskuntia ulkosaaristossa (Banks ym. 2008). Supikoira hävittää etenkin sisä- ja mannerrannikkovyöhykkeellä maassa pesivien saaristolintujen pesiä. Valkohäntäkauris on yleinen alueella, erityisesti suurimmilla saarilla Tammisaaren saariston kansallispuistossa. Lajin vaikutuksia kasvillisuuteen ei ole selvitetty. Vedenalaisen luonnon vierasperäisillä lajeilla saattaa olla vaikutuksia alkuperäisluonnolle; esimerkiksi tulevaisuuden riskinä on nähtävä mahdolliset ekosysteemivaikutukset (mm. petovesikirppu *Cercopagis pengoi*, amerikankampamaneetti *Mnemiopsis leidy*).

Kulttuurikohteet

Hoitoa vaativat kulttuurikohteet (perinneympäristöt, kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset) vaativat hoitoa ja ylläpitoa niiden säilymisen turvaamiseksi.

2.11 Yhteenveto tärkeimmistä suojelun ja käytön arvoista

Suunnittelualue muodostaa kattavan kokonaisuuden, jossa on useita arvokkaita ja merkittäviä osa-alueita niin kansainvälisestä ja kuin kansallisesta näkökulmasta katsottuna. Alue on verrattain luonnontilainen, mutta paikoin erityisesti metsätalouden jäljet (hakkuut, ojitukset) erottuvat yhä luonnossa selvästi. Luonnontilaisimpina ovat säilyneet meri- ja ulkosaaristovyöhykkeen saaristoalueet, joiden hyödyntäminen on ollut vaikeaa alueiden etäisyyden ja olosuhteiden vuoksi. Suunnittelualueella on myös arvokkaita ja monipuolisia kulttuurivaikutteisia elinympäristöjä (perinneympäristöjä, pihapiirejä, rakennettuja alueita jne.) alueen pitkän historian ansiosta. Suunnittelualueella on kaksikymmentä EU:n luontodirektiivin (92/43/ETY) Natura 2000 -luontotyyppiä, ja se on myös saanut lukuisten nimitysten ja sopimusten kautta merkittävää kansainvälistä tunnustusta. Natura 2000 -alueiden suojelu on tärkeää erityisesti linnuston ja vedenalaisen luonnon kannalta sekä arvokkaiden terrestristen luontotyyppien takia (esim. Jussarön luonnonmetsä).

Virkistyskäyttöä ja luontomatkailua ajatellen alueen sijainti on houkutteleva. Pääosa kävijöistä liikkuu siellä kesäaikaan. Suunnittelualueen tärkeimmät luonnonsuojeluarvot ovat:

- 22 Natura 2000 -luontotyyppiä, 11 luontodirektiivin liitteen II lajia ja 44 lintudirektiivin liitteen I lintulajia
- alueen laajuus; laaja alue edustaa hyvin läntisen Suomenlahden saariston kaikkia eri saaristovyöhykkeitä
- meri- ja ulkosaaristovyöhykkeen luonnontilaiset ja lähes luonnontilaiset saaristoalueet, joilla ovat säilyneet tyypilliset saaristoluonnon piirteet ja jotka ovat siten hyvin edustavia
- luonnontilaiset tai lähes luonnontilaiset metsät, joissa elää useita uhanalaisia ja harvinaisia eliöitä
- alueella säilyneet perinneympäristöt, joissa elää useita uhanalaisia ja harvinaisia eliöitä
- lehdot, joissa tavataan useita uhanalaisia ja harvinaisia eliöitä
- kosteikot ja matalikot ovat hyvin tärkeitä pesiville ja muutolla levähtäville vesilinnuille ja kahlaajille
- eräs maamme parhaiten tutkituista vedenalaisen luonnon alueista
- fladat ja merenlahdet, jotka ovat tärkeitä linnustolle ja kalakannoille.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

Suunnittelualue koostuu suojelustatuksiltaan erilaisista alueista. Tästä johtuen eri osa-alueiden hoidon ja käytön tavoitteet sekä reunaehdot vaihtelevat melko voimakkaasti. Suojelustatukset määräytyvät lakisääteisten suojelualueiden säädösten ja säännösten mukaan sekä EU:n luontodirektiivin (Natura 2000 -alue), suojeluohjelmien ja muiden – esimerkiksi yksityisten suojelualueiden perustamissopimusten – säädösten tai määräysten mukaan.

3.1 Yleiset tavoitteet

Hoito- ja käyttösuunnitelman yleisenä tavoitteena on Tammisaaren ja Hangon saariston suojelualuekokonaisuuden luonnon- ja kulttuuriarvojen, ympäristökasvatuksen, tutkimustoiminnan, virkistys- ja luontomatkailutoiminnan sekä muiden käyttömuotojen yhteensovittaminen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla.

Tammisaaren ja Hangon saaristo- ja merialue on luonto-, maisema- ja kulttuuriarvoiltaan yksi arvokkaimmista rannikkoalueista maassamme.

3.2 Lakisääteisten suojelualueiden tavoitteet

Suomen kansallispuistojen tehtävät vastaavat kansainvälisiä suosituksia, ja niiden tärkeimmät tehtävät ovat luonnon ja luontotyyppien sekä lajien, maisemien, kulttuuriympäristöjen ja rakenteiden suojeleminen sekä ympäristökasvatuksen ja tutkimuksen tukeminen ja virkistyskäytön palveleminen. Kansallispuiston hoidon tavoitteena on, että puisto mahdollisimman hyvin täyttää kaikki edellä luetellut tehtävät. Tämän takia kansallispuistoja kehitetään toiminnallisiksi ja käyttömahdollisuuksiltaan monipuolisiksi. Koska suojelutavoite on ensisijainen, muut toiminnot on sopeutettava niin, ettei suojelutavoite vaarannu.

Tammisaaren saariston kansallispuisto on perustettu Suomenlahden saaristo- ja meriluonnon edustavan osan säilyttämiseksi sekä ympäristötutkimuksen ja yleisen luontoharrastuksen edistämiseksi.

Yksityisten suojelualueiden tavoitteet on määritelty erikseen niiden rauhoitusmääräyksissä. Nämä liittyvät esimerkiksi linnuston, metsien tai kasvillisuuden suojeluun.

3.3 Natura 2000 -verkoston tavoitteet

Suurin osa suunnittelualueesta kuuluu Suomen Natura 2000 -verkostoon. Suojelu toteutetaan vesilailla (264/1961), luonnonsuojelulailla (1096/1996), maankäyttö- ja rakennuslailla (132/1999) sekä sopimuksin. Natura 2000 -verkoston tavoitteena on alueen luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason säilyttäminen tai sen palauttaminen luonnonsuojelulain 5. §:n mukaisesti.

Luontotyyppien suojelun taso on suotuisa, kun sen luontainen levinneisyys ja kokonaisala riittävät turvaamaan luontotyyppien säilymisen sekä sen ekosysteemin rakenteen ja toimivuuden pitkällä aikavälillä. Lisäksi luontotyyppille luonteenomaisten eliölajien suojelutason tulee olla suotuisa. Eliölajien suojelutaso on suotuisa, kun laji säilyy pitkällä aikavälillä elinvoimaisena luontaisissa ympäristöissään.

3.4 Suojeluohjelmien ja suojelusopimusten tavoitteet

Useat kansalliset ja ennen kaikkea kansainväliset suojeluohjelmat ja -sopimukset koskevat elinympäristöjä, ekosysteemejä, lajeja ja maisemia. Kansalliset suojeluohjelmat ja EU:n suojeluohjelmat perustuvat päätöksiin tai ovat laissa säädeltyjä ja sellaisia, joita Suomi on sitoutunut noudattamaan. Sen sijaan monet sopimukset ovat suositusluonteisia niiden allekirjoittaneiden valtioiden välillä. Tässä käsitellään ne sopimukset ja suojeluohjelmat, jotka ovat suunnittelualan kannalta keskeisimpiä. Useat kansainvälisistä suojeluohjelmista ja sopimuksista toteutetaan Suomessa Natura 2000 -verkoston ja luonnonsuojeluohjelmien kautta.

3.4.1 Kansainväliset suojeluohjelmat ja sopimukset

Biodiversiteettisopimus

Biologisen monimuotoisuuden yleissopimus allekirjoitettiin Rio de Janeirossa vuonna 1992. Ns. **biodiversiteettisopimuksen** tavoitteena on maapallon ekosysteemien, eläin- ja kasvilajien sekä niiden genettisen monimuotoisuuden suojelu, luonnonvarojen kestävä käyttö ja luonnonvarojen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen jako.

Itämeren merellisen luonnon sopimus ja HELCOM

Itämeren ensimmäinen sopimus Itämeren suojelemisesta, **Itämeren merellisen luonnon sopimus** tai **Helsingin sopimus**, allekirjoitettiin vuonna 1974. Vuonna 1992 tehtiin uusi Helsinki-sopimus, jonka perustavat periaatteet ympäristönsuojelulle olivat parhaan tekniikan soveltaminen, parhaan mahdollisen vaihtoehdon käyttö ja varovaisuusperiaatteen noudattaminen sekä periaate siitä, että saastuttaja maksaa. Myös merellisen ympäristön suojelu ja biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen on tärkeää.

Toteuttaakseen Helsingin sopimusta sopijaosapuolet perustivat Itämeren merellisen luonnon suojelukomission eli Helsinki-komission (**HELCOM**). HELCOM on hallitusten välinen järjestö, johon kaikki sopimuksen allekirjoittaneet valtiot osallistuvat, mukaan lukien Euroopan komissio.

Tämän lisäksi siihen osallistuu tarkkailijoina useita kansainvälisiä hallitusjärjestöjä ja vapaaehtoisia kansalaisjärjestöjä. Komissio valvoo Helsingin sopimuksen täytäntöönpanoa. Se hyväksyy yksimielisillä päätöksillään suosituksia jäsenvaltioiden hallituksille. HELCOM työstää ja julkaisee raportteja ja esitteitä Itämeren suojelun edistämiseksi. HELCOM on nimennyt Tammissaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen yhdeksi Itämeren suojelualueeksi (Baltic Sea Protection Areas, **BSPA**).

EU:n meristrategiadirektiivi

Meristrategiadirektiivin (2008/56/EY) tavoitteena on yhteisen strategian kautta parantaa merien tilaa Euroopassa niin, että ne saavuttavat hyvän ympäristötilan viimeistään vuonna 2021. Päämääränä on meriympäristöjen suojelu ja säilyttäminen sekä merten kestävä käytön edistäminen ekosysteemipohjaisen hallinnon kautta. Yksi direktiivin tärkeistä osista on, että jokaiselle eurooppalaiselle merialueelle laaditaan strategia, jossa ympäristön tila, tavoitteet sekä erilaiset seuranta- ja toimenpideohjelmat käsitellään.

Ramsarin kansainvälinen kosteikkosopimus

Sopimus allekirjoitettiin vuonna 1971 Ramsarissa, Iranissa. Sopimus suojelee kansainvälisesti tärkeitä kosteikkoja, ja sen erityisenä tavoitteena on kosteikkolinnuston – kuten vesilintujen ja haikaroiden sekä kahlaajien – suojelu. Suomessa on 49 Ramsar-aluetta, joista Tammissaaren–Hangon saaristo on eräs suurimmista käsittäen sekä Tammissaaren–Hangon–Pohjanpitäjänlahden että Hangon Tulliniemen Natura 2000 -alueet.

Bonnin sopimus

Bonnin sopimus on muuttavien luonnonvaraisten eläinten suojelua koskeva sopimus vuodelta 1979. Sopimuksen nojalla mahdollisesti suojeltavien elinympäristöjen suojelua ei ole vielä määriteltä erikseen. Bonnin sopimukseen kuuluu myös erilaisia alasopimuksia, kuten **EUROBATS**-sopimus, jonka Suomi on allekirjoittanut vuonna 1999.

Bernin sopimus

Bernin sopimus on vuonna 1986 voimaan astunut Euroopan luonnonsuojelusopimus. Sen tarkoituksena on suojella Euroopan luonnonvaraisia eläin- ja kasvilajeja sekä niiden elinympäristöjä. Sopimus on ohjannut Euroopan yhteisön lainsäädäntöä – mm. luonto- ja lintudirektiiviin, joiden perusteella Natura 2000 -verkosto on perustettu.

Important Bird Areas (IBA)

Kansainvälisesti tärkeiden lintualueiden kohteita on valittu noin 7 500 kpl 170 maassa. Kohteet valitsee BirdLife International, ja verkoston tavoitteena on kansainvälisesti tärkeiden pesimis- ja talvehtimisalueiden sekä muutonaikaisten levähdysalueiden tunnistaminen ja suojeleminen. Kansallisella tasolla on perustettu Suomen tärkeät lintualueet eli **FINIBA**-verkosto, jonka valintakriteerit liittyvät kansallisesti uhanalaisten ja suojeltavien sekä lintumääriltään arvokkaiden alueiden suojeluun. Osa suunnittelualueesta on sekä **IBA**- että **FINIBA**-alue.

Integroitu rannikkoalueiden käyttö

Vuonna 2002 Euroopan parlamentti ja Euroopan neuvosto antoivat suosituksen rannikkoalueiden kestävästä käytöstä (Integrated Coastal Zone Management, **ICZM**). ICZM:n tavoitteena on unionin yhtenäinen rannikkoalueiden ohjaus ja kehittäminen. Jäsenvaltioita kehoitetaan laatimaan strategia, joka parantaa ja yhtenäistää rannikkoalueiden käyttöä, sekä omaksumaan periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät kestävästä käytöstä.

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus ovat laatineet arviointiosan Suomen rannikkostrategialle (2006), joka käsittelee rannikkoalueiden ajankohtaisia haasteita, keskeisiä toimijoita, rannikolle tärkeää lainsäädäntöä sekä muuta ohjausta kestävästä käytön näkökulmasta. Arviointiosa on perusteena varsinaiselle rannikkostrategialle, joka on valmistelun alla.

Euroopan neuvoston luonnonsuojeludiplomi

Diplomi on perustettu vuonna 1965, ja se voidaan myöntää luonnonsuojelualueelle, jolla on huomattavat biologiset ja maisemalliset arvot sekä asianmukaiset suojelumääräykset. Diplomi on myönnetty yli 60 alueelle 23 maassa, ja se voidaan myöntää viideksi vuodeksi kerrallaan. Diplomin myöntämisen yhteydessä Euroopan neuvosto antaa usein suosituksia alueen luonnonsuojelun tehostamiseksi. Kun Tammisaaren saariston kansallispuiston nimitystä jatkettiin vuonna 2006, Euroopan neuvosto antoi seuraavat suositukset:

- kansallispuiston pinta-alaa tulee laajentaa
- kansainvälisessä arvioinnissa esitettyjä suosituksia Suomen luonnonsuojelualueille sovelletaan (Gillian ym. 2005, Heinonen 2007)
- virkistysrakenteita uusitaan säännöllisesti
- Metsähallituksen tulee aktiivisesti tehdä yhteistyötä muiden luonnonsuojelutoimijoiden ja tutkimustahojen kanssa
- alueen hoito- ja käyttösuunnitelma tulee uusiksi.

3.4.2 Kansalliset suojeluohjelmat ja sopimukset

Saaristo-ohjelma

Sisäministeriön (2007) saaristoasiain neuvottelukunnan Saaristo-ohjelman tavoitteena vuosille 2007–2010 on tukea alueellista kehittämistä saaristokunnissa ja kunnissa, joissa on saaristo-osia (Saaristolaki 494/1981, 1138/1993). Ohjelman mukaan aluekehityksen tulee olla luonto-, maisema- ja kulttuuriarvoja huomioivaa.

Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelma

Hallituksen Itämeri-ohjelma toteuttaa valtioneuvoston periaatepäätöstä vuodelta 2002, joka koskee Itämeren suojelua. Valtioneuvoston Itämeren suojeluohjelmaan on kirjattu Itämeren suojelun tavoitteet. Ympäristöministeriön Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelmassa (2005) esitetään tarvittavia toimenpiteitä tavoitteiden toteuttamiseksi. Itämeren hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi vaaditaan toimenpiteitä kuudella alueella: 1) rehevöitymisen torjunta, 2) vaarallisten aineiden riskien vähentäminen, 3) Itämeren käytön haitallisten vaikutusten vähentäminen, 4) biodiversiteetin ylläpitäminen ja parantaminen, 5) ympäristötietoisuuden lisääminen sekä 6) seuranta.

Vedenalaisen meriluonnon inventointiohjelma VELMU

Vedenalaisen meriluonnon inventointiohjelmassa (VELMU) kerätään aineistoa vedenalaisen meriluonnon luontotyyppien ja lajiston monimuotoisuudesta. Inventointi toteutetaan Saaristomerellä, Merenkurkussa, Suomenlahdella ja Perämerellä vuosina 2004–2014. Tietoja tullaan käyttämään hyväksi vedenalaisen luonnon hoidon järjestämiseen, mm. fladojen ennallistamiseen.

Kansallisesti arvokkaat maisema-alueet

Valtioneuvosto on periaatepäätöksellään (1995) perustanut valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden verkoston, joka koostuu 156 alueesta. Tavoitteena on edistää maisemansuojelua yleiskaavoituksen, rakennusten suojelun sekä maatalouden ympäristötuen kautta. Myös tiedonlevitystä, tietoa ja opetusta maaseudun kulttuuriympäristöstä pyritään lisäämään. Skärlandet on vuonna 2007 perustettu Suomen ensimmäiseksi luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaiseksi valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Lintuvesiensuojeluohjelma

Valtakunnallisen lintuvesiensuojeluohjelman tavoitteena on säilyttää 287 suojelukohdetta niin luonnontilaisina kuin mahdollista. Tarvittaessa on voitava esimerkiksi estää kuivattaminen, säännöstely ja muita vesistön rakentamishankkeita kyseisillä alueilla. Suojeluohjelman alueet ovat pääosaksi vesialueita, ja niiden kokonaispinta-ala on 74 750 ha. Valtioneuvoston maanlaajuinen lintuvesiensuojeluohjelma on vuodelta 1982. Seuraavat suunnittelualueen kohteet kuuluvat ohjelmaan: Balget–Täktom Hangossa sekä Stadsfjärdenin länsiranta, Näsebyfladan ja Persöfladan Tammisaaressa.

Rantojensuojeluohjelma

Vuonna 1990 perustetun suojeluohjelman tavoitteena on säilyttää arvokasta meri- ja sisävesiluontoa koskemattomana – ts. rakentamattomana ja luonnontilaisena. Rantojensuojeluohjelma käsittää 127 aluetta, joista 29 edustaa meriluontoa ja 98 sisäjärviä. Kokonaispinta-ala on noin 146 000 ha ja yhteenlaskettu rantaviiva on reilut 8 000 km. Noin 4 % Suomen rannikosta ja noin 5 % järvien rannoista suojellaan ohjelman kautta. Suunnittelualueella on useita rantojensuojeluohjelmaan kuuluvia alueita.

Harjujensuojeluohjelma

Suojeltavien harjujen luonnontilaa, luonnonarvoja ja maisemakuvaa ei saa heikentää maa-ainesten ottamisella. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen ohjelmasta vuonna 1984. Suojeluohjelma kattaa 159 harjualuetta, joiden pinta-ala on yhteensä 97 000 ha. Useimmat suojelukohteet sijaitsevat Etelä-Suomessa, erityisesti Salpausselkien alueella. Harjujensuojeluohjelman tavoite on säilyttää harjujen geologiset, geomorfologiset ja maisemalliset piirteet. Suojeluohjelmaan kuuluvien harjujen luonnontilaa ei esimerkiksi saa heikentää ottamalla maa-aineksia. Hangon Långören ja Tammisaaren Stora Sandön kuuluvat suojeluohjelmaan.

Pitkäaikaisen ekologisen tutkimuksen verkosto (Long-Term Ecological Research, LTER)

Suomen ympäristökeskus nimesi vuonna 2007 yhdeksän aluetta pitkäaikaisen ekologisen tutkimuksen verkostoon. Verkoston tavoitteena on tehostaa ja monipuolistaa ympäristötutkimusta ja -seurantaa. Läntisen Suomenlahden LTER-aluetta koordinoi Tvärminnen eläintieteellinen asema.

4 Vyöhykealuejako

Suunnittelualan maankäytön perustana on sen jakaminen syrjä-, virkistys-, rajoitus- ja kulttuuri-vyöhykkeeseen (kuvat 5a–b). Vyöhykejako perustuu kunkin vyöhykkeen pääasialliseen käyttömuotoon. Jaolla pyritään ohjaamaan alueen käyttöä suunnitelmakauden aikana. Vyöhykejaolla voidaan ohjata kävijöitä ja säädellä palveluvarustusta, vastata käyttäjien tarpeisiin, vähentää maaston kulumista ja eläinten häiriintymistä, suojella luontoarvoja ja tehostaa suojelua sekä järjestää alueen huolto ja hoito tehokkaasti ja edullisesti. Vyöhykejaosta huolimatta luonnonsuojelulliset tavoitteet ovat ensisijaisia muihin käyttömuotoihin nähden. Siten kaikilla vyöhykkeillä voidaan tehdä luonnonhoito- ja ennallistamistoimia.

Syrjävyöhyke

Syrjävyöhyke säilytetään mahdollisimman luonnontilaisena, eikä sinne rakenneta palvelurakenteita. Näillä alueilla ei rajoiteta liikkumista, ja liikkuminen on sallittu jokamiehenoikeuksien turvin – kansallispuistossa kuitenkin puiston järjestyssäännön sallimissa rajoissa. Syrjävyöhykkeeseen luetaan kaikki alueet, jotka eivät ole virkistys- tai rajoitusvyöhykettä, ja ne kattavat noin 50 % suunnittelualueesta.

Virkistysvyöhyke

Virkistysvyöhyke kattaa noin 2 % suunnittelualan pinta-alasta, ja se sijaitsee ainoastaan Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla. Tämä on virkistykseen kannalta houkutteleva alue, jossa on ennestään palveluvarustusta – kuten luontopolkuja, näköalatorni ja saaristotila. Myös tulevat palveluvarustukset keskitetään näille alueille. Virkistysvyöhykkeelle ohjataan kävijöitä opastuksella ja palvelurakenteilla. Virkistysvyöhykkeeseen kuuluvat mm. Rödjan, Modernagan, Fladalandet, Trelänningen ja Jussarön itäosa sekä Kavelholmen (Stadsfjärden) ja osa Täktbuktenista sekä Svanvikin lintutorni.

Rajoitusvyöhyke

Noin 2 % suunnittelualan pinta-alasta on rajoitusvyöhykettä, joka sijaitsee Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla ja joillakin yksityisillä suojelualueilla. Rajoitusalueet ja -ajat koskevat ainoastaan Metsähallituksen hallinnassa olevia alueita (kuvat 6–7). Alueella liikkumista rajoitetaan luontoarvojen turvaamiseksi esimerkiksi linnuston pesimäaikana. Tammisaaren saariston kansallispuistossa ja osalla YSA-alueita on myös alueita, joilla liikkuminen on kielletty ympäri vuoden. Näiden alueiden tavoitteena on toimia koskemattoman luonnon referenssialueina tutkimustoimintaa varten. Uhanalaisia lajeja pyritään seuraamaan tehostetusti rajoitusvyöhykkeellä. Tietoa rajoitusvyöhykkeen luontoarvoista pyritään välittämään kävijöille ja suurelle yleisölle. Yksityisten luonnonsuojelualan liikkumisrajoitukset on määritelty Uudenmaan ympäristökeskuksen ja maanomistajien välisissä YSA-alueiden perustamissopimuksissa.

Koko vuoden

- Verkviken (Älgö): tutkimuksen referenssialue, kalojen kutupaikka
- Verkfladan (Älgö): tutkimuksen referenssialue, kalojen kutupaikka; laajennetaan Verkholmenin ja Byholmenin salmen kapeimpaan kohtaan asti (laajenee noin 50 m:n leveydeltä)
- Lågskär–Mellanlandet: tutkimuksen referenssialue, linnustonsuojelu
- Hjortronskär–Äggolskär ympäristöineen: tutkimuksen referenssialue, linnustonsuojelu, arvokas kasvillisuus
- Tvärminnen luonnonsuojelualue (asetus 651/1983) (Liite 7)
- Jussarön länsiosa: kasvillisuus, linnustonsuojelu; luontopolkua pitkin saa liikkua

1.4.–31.7.

- Gaddarna (Jussarö): linnustonsuojelu
- Kalvön (Stadsfjärden): linnustonsuojelu
- Storträsket (Älgö): linnustonsuojelu; eteläisessä lahdenpohjukassa uiminen sallittu
- Äggharuna–Äggharukobbarna: linnustonsuojelu
- Mossklobben: linnustonsuojelu, arvokas kasvillisuus
- Skyffelskär: linnustonsuojelu, arvokas kasvillisuus
- Vitharun: linnustonsuojelu
- Dränksharun: linnustonsuojelu
- Tåktbukten, laidunnettu rantaniitty: linnustonsuojelu (Liite 8, Kolehmainen 2002)
- Balget (Svanvik): linnustonsuojelu; lintutornille kulku sallittu polkua pitkin

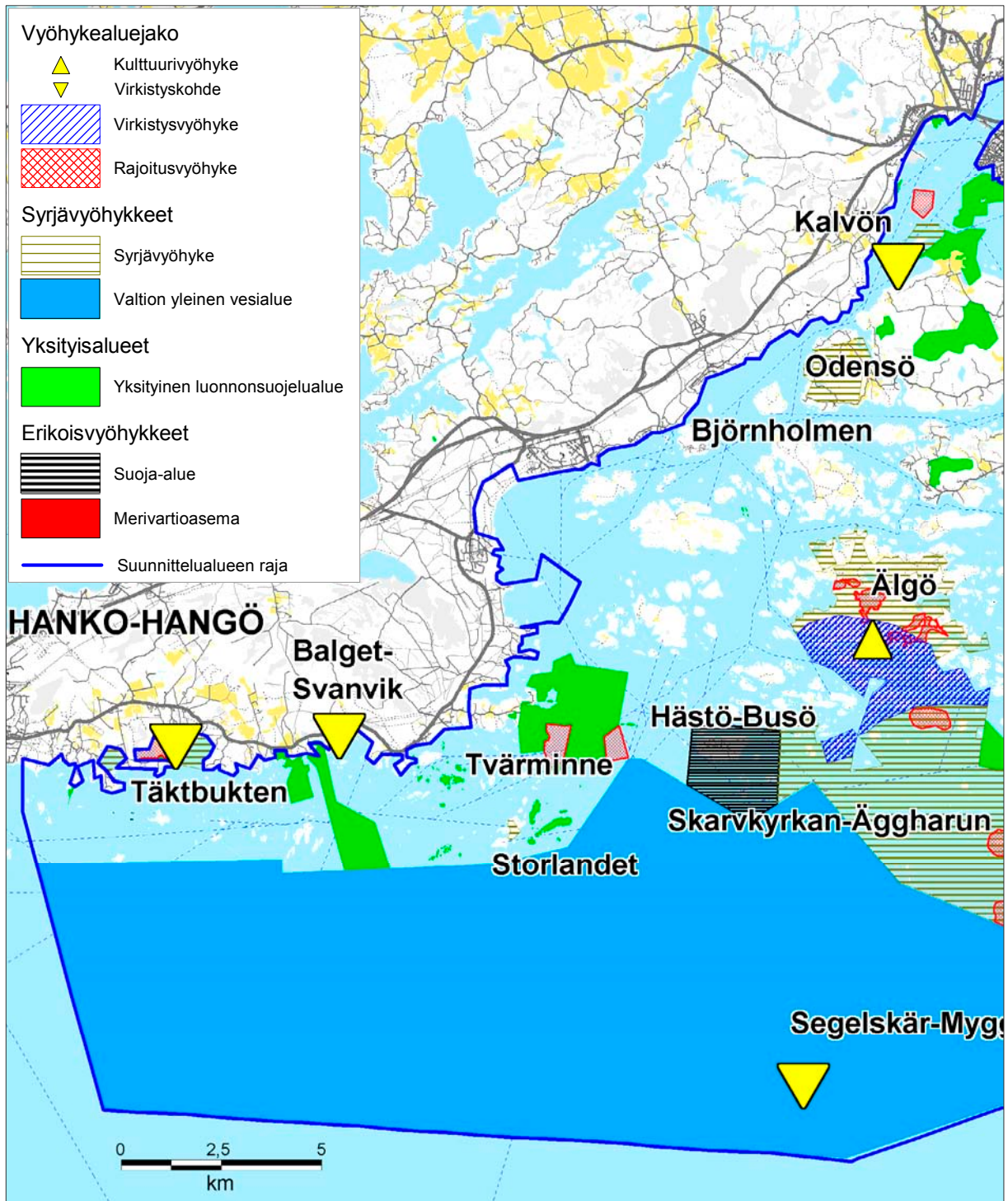
Liikkumisrajoitukset poistetaan seuraavilta kohteilta

- Näseträsket (Älgö)
- Innerskär
- Lilla Rävharun – Klovaskär
- Måskobbarna–Hjortronskärsgrunden
- Tistronharuna–Estharun
- Låggrundet
- Näseörarna
- Klovaharun
- Blekharun
- Lillträsket (Älgö)

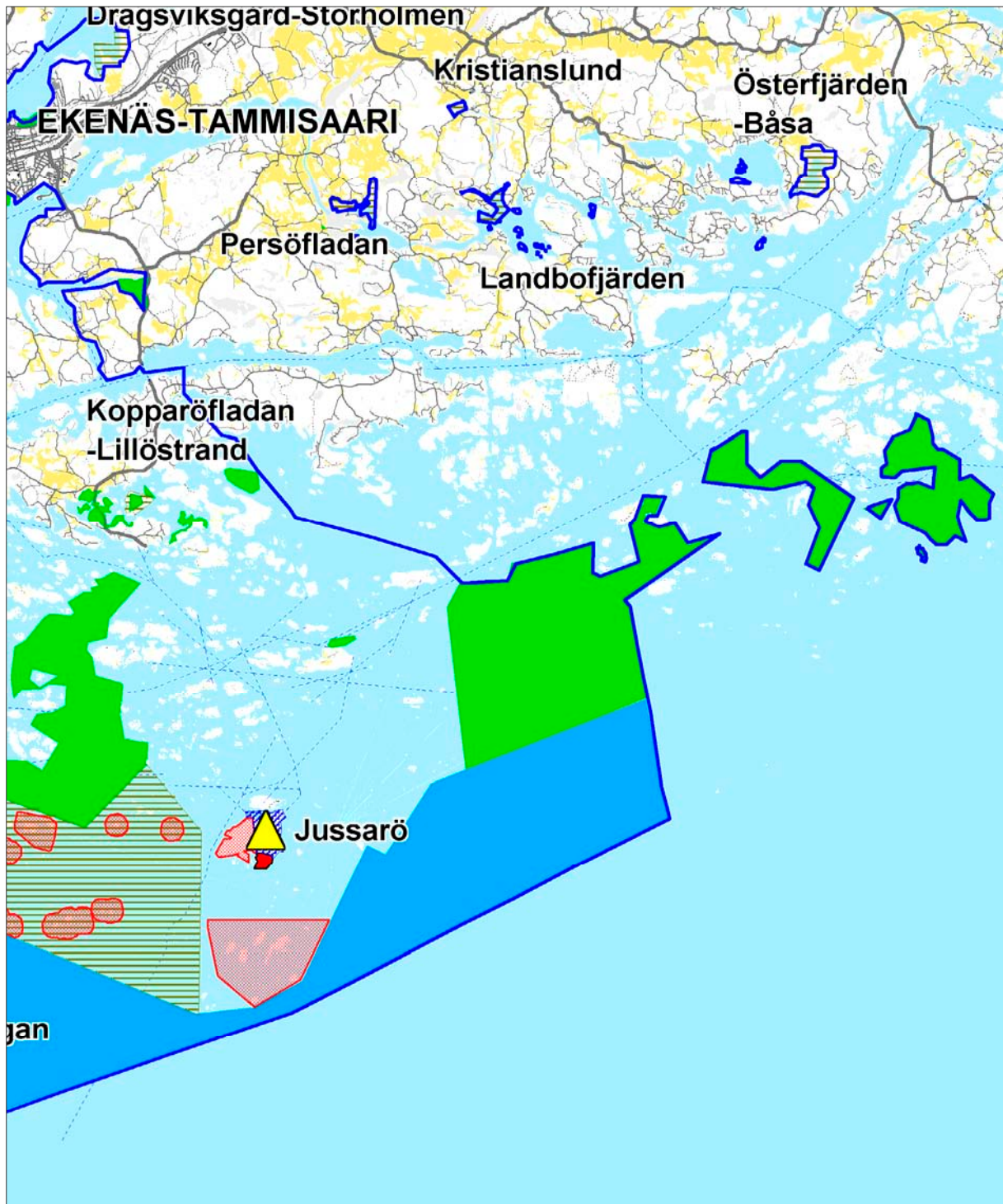
Muuta

Kalastuskielto on voimassa Mejfladanilla ja Verkholmen–Båtskärillä sekä Älgön järvillä (Storträsket, Lillträsket, Näseträsket). Hangon Tvärminnen Krogarviken–Kvarnskärin sekä Tvärminnen luonnonsuojelun alueen määräaikaista kalastuskieltoja suositellaan jatkettavaksi tutkimustoiminnan tarpeita varten.

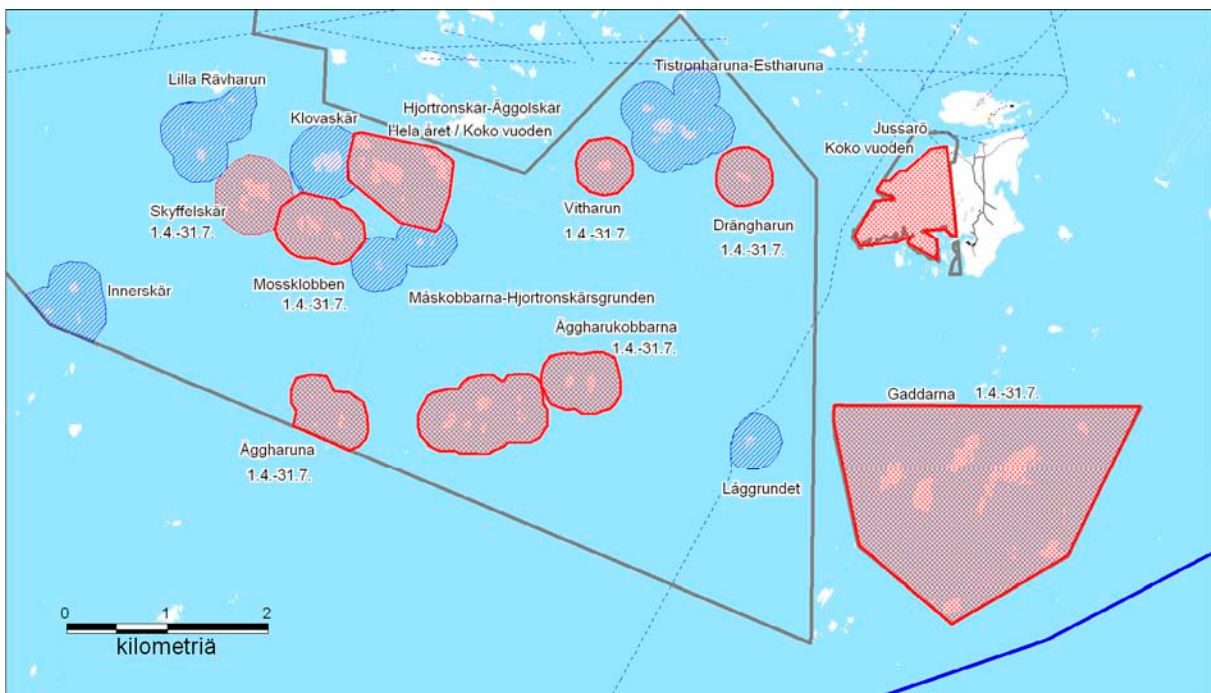
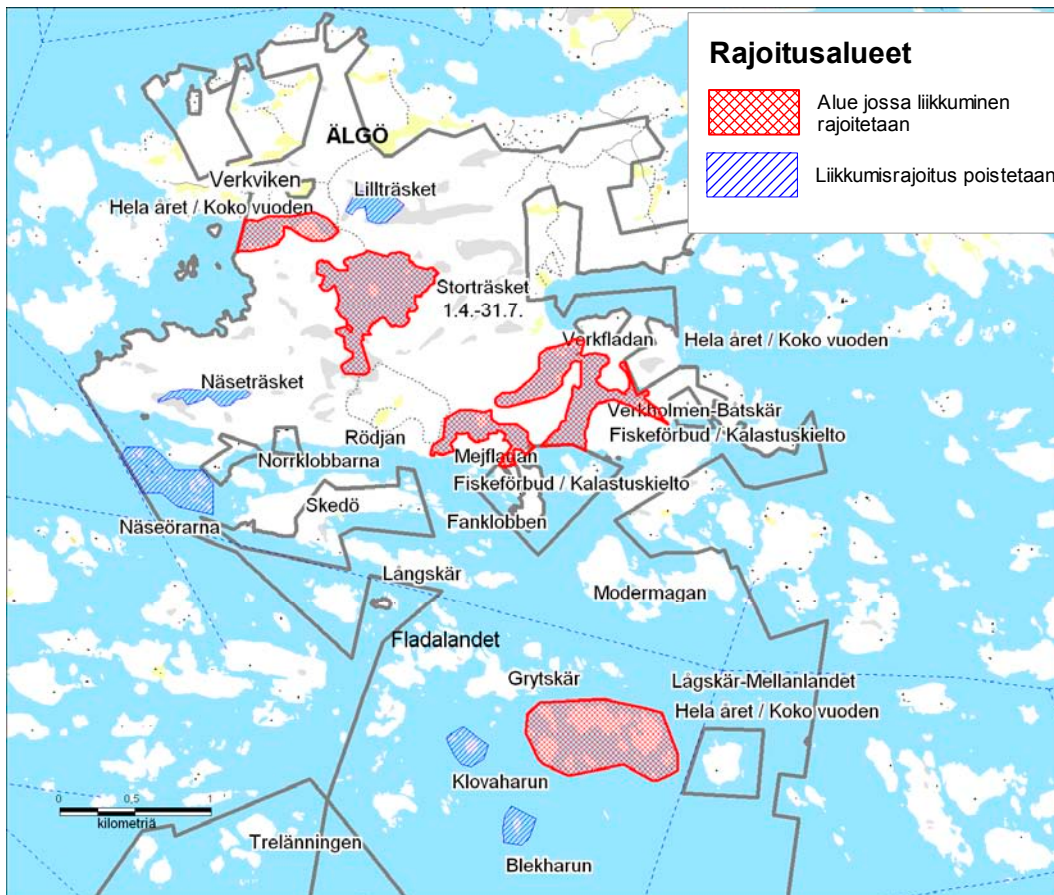
Yleisellä vesialueella olevat luodot käsitellään liitteessä 2.

Kuva 5a. Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston suunnittelualueen vyöhykealuejako. © Metsähallitus, © Genimap Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/09, © Suomen ympäristökeskus 2009.

Kuva 5b. Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston suunnittelualueen vyöhykealuejako. © Metsähallitus, © Geni-map Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/09, © Suomen ympäristökeskus 2009.

Kuvat 6–7. Liikkumisrajoitukset ja -ajat Tammisaaren kansallispuiston pohjois- ja eteläosissa. Karttaan on merkitty myös ne alueet, joista rajoitukset poistetaan. © Metsähallitus, © Genimap Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Kulttuurivyöhyke

Kulttuurivyöhykkeellä ihmistoiminta on keskeisessä osassa luonnonsuojelun kannalta. Tämä koskee mm. perinnebiotooppeja ja rakennettuja ympäristöjä. Kulttuurivyöhykkeeseen kuuluvat osa Jussaröstä sekä Älgön Rödjan, Näset ja Södergårdsfladan. Myös Täktbuktenissa, Balgetissa ja Västergaddenissa on kulttuurikohteita muiden vyöhykkeiden rinnalla.

Erikoisvyöhyke

Erikoisvyöhykkeeseen kuuluu sellaisia alueita, jotka Metsähallitus vuokraa puolustusvoimille tai merivartiostolle. Nämä ovat Jussarössä (merivartioasema), Tvärminnen Storlandetilla sekä koko Hästö–Busö ympäröivine saarineen. Hästö–Busö on suoja-alue, johon kohdistuu rajoituksia (Aluevalvontalaki 755/2000, 17 §). Myös Jussarön merivartioasemalle on aluevalvontalain perusteella asetettu liikkumisrajoitus.

Yksityiset alueet

Suunnittelualueella on 57 yksityistä luonnonsuojelualueita sekä muita yksityisiä alueita (mm. vesialueita). Niiden käyttö rinnastetaan tässä suunnitelmassa syrjävyöhykkeeseen.

5 Luonto- ja kulttuuriarvot

5.1 Luonnonsuojelun ja -hoidon nykytila

Suunnittelualan luonnolla ja ihmisillä on pitkä yhteinen historia, joka on havaittavissa niin pronssikautisina hautoina, perinnemaisemien kasvien esiintymisenä kuin hoidettuina nuorina kasvatusmetsinäkin. Viimeisten sadan vuoden aikana saariston vakituinen asutus on vähentynyt voimakkaasti, mikä on johtanut toisaalta metsien luonnontilaisuuden lisääntymiseen, mutta toisaalta perinteiseen maankäyttöön liittyvien niittyjen ja laidunten umpeenkasvamiseen sekä paikoin jopa häviämiseen. Vuosisatojen ajan luonnontilaisimmat saaret ovat sijainneet ulkosaaristo- ja merivyöhykkeellä. Lähempänä mannerrannikkoa ihmistoiminnan merkit lisääntyvät käsi kädessä pysyvän ja vapaa-ajan asutuksen yleistymisen kanssa. Selvimmin se on nykyään havaittavissa hoidettuina talousmetsinä ja rakennettuina rantoina.

Veden laadussa on viime vuosikymmeninä tapahtunut suuria muutoksia, jotka johtuvat ihmistoiminnasta. Koko meriekosysteemiin vaikuttavat abioottiset ja bioottiset muutokset ovat selvästi havaittavissa. Ongelman ratkaiseminen on kokonaisvaltainen kansainvälinen haaste, joka koskee Itämeren laaja-alaisesti. Meriluonnon suojelemiseksi ja ennallistamiseksi tarvitaan kansainvälisiä sopimuksia ja paikallisia toimenpiteitä suunnittelualueella sekä Itämeren valuma-alueella sijaitseissa valtioissa.

Suunnittelualan nykytilanne voidaan jakaa seuraavasti:

- Suunnittelualueesta on luonnonsuojeluun tarkoitettuja alueita noin 18 100 ha.
- Luonnontilaisimmat alueet sijaitsevat ulkosaaristo- ja merivyöhykkeellä sekä paikoin sisäsaariston eteläosissa. Näillä alueilla ihmisen vaikutus luontotyyppeihin on nykyisellään melko vähäistä.
- Intensiivisessä käytössä olevat alueet ovat mm. entisiä metsätalousalueita ja puolustusvoimien käytössä olevia tai hiljattain olleita alueita.
- Rehevöityminen on heikentänyt vedenlaatua ja siten edelleen vedenalaisen luonnon sekä rantaluontotyyppien luonnontilaisuutta.
- Alueella ei ole tehty ennallistamis- tai luonnonhoitotoimia – lukuun ottamatta muutamia hoidossa olevia perinneympäristöjä ja rantojen siivousta.
- Suunnittelualan terrestrisen lajiston kannalta luonnontilaisuuden lisääntyminen erityisesti ulko- ja sisäsaaristovyöhykkeen eteläosissa on luonnontilaisissa metsissä, soilla ja kallioalueilla elävien lajien kannalta positiivista, mutta perinneympäristöjen lajiston kannalta negatiivista. Merivyöhykkeen sekä merenrantalajien kannalta kehitys on ollut negatiivista erityisesti rehevöitymisen ja vieraslajien lisääntymisen vuoksi.

5.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

5.2.1 Yleistä

Suunnittelualueella on useita perustettuja luonnonsuojelualueita sekä luonnonsuojeluun varattuja valtion alueita, joille tulisi laatia luonnonhoito- ja ennallistamissuunnitelmia. Hoitotarpeet on määritelty alueiden luontokartoitusten yhteydessä, vaikkakin suunnittelualueella on yhä joitakin kartoittamattomia luonnonsuojelualueita. Suunnittelualueen alustavat ennallistamis- ja luonnonhoitotarpeet on esitetty liitteessä 11.

Veneilyn lisääntyessä sen vaikutukset luontoon ja ympäristöön kasvavat suunnittelualueella. Veneiden jätevesien vastaanottamiseksi septitankkiverkostoa tulisi laajentaa Uudenmaan ympäristökeskuksen suunnitelmien (Boström 2005) mukaan. Kävijöitä tulee myös pyrkiä ohjaamaan siten, että haittavaikutukset pysyvät mahdollisimman pieninä. Lisäksi koko Natura 2000 -alueella tulisi alueen sisäisen rehevöittävän kuormituksen kasvun vuoksi kiinnittää erityistä huomiota vapaa-ajan ja pysyvän asutuksen jätevesien käsittelyyn (erityisesti vesikäymälöiden ja harmaavesien puhdistukseen). Vesialueen ruoppauksista tulee aina tehdä ilmoitus ja vaikutusten arviointi vastaavalle kunnalle. Tämän lisäksi läjitysmassoja ei pääsääntöisesti tule sijoittaa Natura 2000 -alueelle.

Merenrantojen kivennäismaiden luontotyyppejä (erityisesti merenrantaniityt ja hiekkarannat) tulisi hoitaa tarvittaessa siten, että rehevöitymisen vaikutukset niihin jäävät mahdollisimman pieniksi.

Tuulivoimaloiden sijoittelu ratkaistaan kunnallisen ja maakunnallisen kaavoituksen yhteydessä. Sijoittelussa tulee huomioida luonnonsuojelu- ja virkistyskäyttökysymykset sekä asutus.

5.2.2 Metsähallituksen alueet

Tärkeimmille osa-alueille on tehty tai tehdään erillisiä luonnon ennallistamiseen ja hoitamiseen liittyviä toimenpidesuunnitelmia (katso Liite 11).

Hoito- ja käyttösuunnitelman yleisenä tavoitteena on turvata alueen luonnonarvojen säilyminen sekä lisätä sen luonnontilaisuutta ja luonnon monimuotoisuutta. Toimenpiteiden päämääränä on sekä alueilla elävien eliöiden että luontotyyppien suojelun suotuisan tason saavuttaminen. Tätä pyrkimystä tarkentavat seuraavat osatavoitteet:

- uhanalaisten sekä vaatelaiiden lajien sekä luonto- ja lintudirektiivien lajien luonnonvaraisia esiintymiä selvitetään
- metsiä ja soita ennallistetaan, jolloin niiden luonnontilaisuus paranee ja niiden merkitys uhanalaisen tai vaateliaan lajiston kannalta kasvaa; erityistä huomiota kiinnitetään luontodirektiivin Natura 2000 -luontotyyppeihin sekä uhanalaisiin luontotyyppeihin
- lehtoja ja jalopuumetsiä sekä perinneympäristöjä hoidetaan niiden ominaispiirteiden säilyttämiseksi
- luontodirektiivin raportoinnin tulosten perusteella suojelutasoltaan epäsuotuisia (erityisesti heikkeneviä) Natura 2000 -luontotyyppejä sekä uhanalaisia luontotyyppejä hoidetaan niiden ominaispiirteiden ja tyyppillisen edustavan lajiston säilyttämiseksi

- lisäksi pyritään lisäämään vesistöjen luonnontilaisuutta.

5.2.3 Tammisaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -alue

Tammisaaren saariston kansallispuisto sekä Jussarö, Älgön pohjoiset osat ja Segelskär-Myggan

Metsien ennallistaminen (prioriteetti 1)

Ennallistamisella pyritään nopeuttamaan aiemmin metsätaloustaloudessa olleiden metsien kehittymistä luonnontilaisiksi tai luonnontilaista vastaaviksi. Tavoitteena on metsien puusto- ja puulajirakenteen kehittyminen luonnontilaisempaan suuntaan. Lisäksi pyrkimyksenä on lahoppuun määrän lisääntyminen ja laadun monipuolistaminen sekä luontaisen sukessidynamiikan käynnistäminen. Ennallistamisella halutaan myös parantaa uhanalaisten ja vaateliiden luonnontilaisissa metsissä elävien lajien elinolosuhteita. Näiden lajien lähdealueita on mm. Jussarössä ja erittäin todennäköisesti myös muualla suunnittelualan runsalahoppuustoisissa ja luonnontilaisissa metsissä.

Suunnittelualan metsien ennallistaminen keskittyy Älgölle, Bylandetille ja Mejholmenille, missä on melko runsaasti entisiä talousmetsiä. Metsiä ennallistetaan vuosien 2009–2015 aikana yhteensä noin 200 ha:n alueella.

Soiden ja kivennäismaiden vesitalouden ennallistaminen (prioriteetti 1)

Älgön pohjoisosissa sekä Jussarössä on ojitettuja soita ja kivennäismaita, joiden palautuminen luonnontilaisiksi kestää hyvin pitkään. Jussarössä ojat padotaan, mutta Älgössä ne täytetään pääosin kaivinkonetyönä. Soita ja kivennäismaita ennallistetaan yhteensä noin 23 ha vuosien 2009–2015 aikana.

Perinneympäristöjen hoito (prioriteetti 1)

Alueella on varsin vähän hoidettuja perinneympäristöjä. Jussarössä (3 ha) ja Älgön Rödjanilla (1,1 ha) on kaksi lammaslaidunta, joiden lisäksi Älgöllä on kaksi pientä niitettyä niittyä (yht. 0,7 ha). Laidunten ja niittyjen hoitoa jatketaan kuten aiemmin. Laitumien puustoisia osia harvennetaan, ja Jussarön laidun laajennetaan 5 ha:n kokoiseksi. Älgön koillisosassa sijaitsevalle Näsetin alueelle pyritään lisäksi perustamaan uusi noin 11,6 ha:n kokoinen laidun. Alueella on myös muita laidunnukseen soveltuvia pieniä saarikohteita – kuten mm. Hamngadden (5,9 ha), jonka laidunminen voidaan aloittaa resurssien niin salliessa.

Muutamilla ulkosaariston saarilla (Hamngadden, Tistronharuna, Västergadden) esiintyy kasvillisuudeltaan edustavia pieniä ketoja ja ketolaikkuja, joilta voidaan poistaa katajia (yht. noin 2,9 ha). Lisäksi Skedöllä ja Älgöllä on muutamia umpeen kasvavia niittyjä ja vanha piha (yht. 1,2 ha), joiden umpeenkasvua pyritään estämään mahdollisuuksien mukaan.

Hoidettavien perinneympäristöjen yhteispinta-ala on noin 30 ha.

Merenrantojen hoito (prioriteetti 2)

Itämeren rehevöitymisestä johtuen Suomenlahden rannat ovat ruovikoituneet ja rehevöitymisestä hyötyvä rantakasvillisuus runsastunut. Uhanalaisten tai harvinaisten kasvien kasvupaikkoja tai muuten alueellisesti merkittäviä rantaluontotyyppisiä hoidetaan niittämällä tai kitkemällä rehevöitymisestä hyötyvää kasvillisuutta. Tällaisia kohteita on mm. Älgössä, Trelänningsgrundetilla, Fladalandetilla ja muutamain paikoin myös ulkosaaristossa (esim. Äggolskärillä) yhteensä noin 0,3 ha.

Lehtojen ja jalojen lehtipuiden hoito (prioriteetti 1)

Alueella kasvaa vain kymmenkunta luontaisesti syntynyttä tammea, saarnea ja vahteraa, joiden lisäksi mm. Jussaröön on istutettu metsävaahteroita sekä mahdollisesti myös saarnia. Lisäksi Älgön Näsetin alueelle on istutettu tammimetsikkö (0,7 ha). Jalopuita suositaan kaulaamalla niiden elinvoimaisuutta heikentäviä puita. Muutamain paikoin esiintyvien pähkinäpensaiden ympäriltä vähennetään varjostavia kuusia. Hoitopinta-ala on yhteensä noin 1,4 ha. Tämän lisäksi noin 0,8 ha lehtoja kuuluu hoidon piiriin.

Fladojen ja vesialueiden hoito (prioriteetti 2)

Fladojen hoidolla on suuri merkitys kalojen lisääntymiselle ja vedenalaisen luonnon monimuotoisuudelle. Ennallistaminen vaatii tarkkoja kartoitustietoja fladojen eliöyhteisöistä ja topografiasta. Suunnittelualueen fladoja suojellaan asettamalla osalle niistä liikkumis- ja kalastusrajoituksia. Metsähallitus voi myöhemmin – esimerkiksi VELMU-hankkeen puitteissa – tehdä tarkempia toimenpidesuunnitelmia alueen fladoille ja kluuvijärville.

Rantojen siivous (prioriteetti 3)

Rannoilla on monin paikoin runsaasti meren tuomia roskia. Erityisen runsaasti roskia on meri- ja ulkosaaristovyöhykkeen rajalla olevien saarten (mm. Fladalandet, Lågsjär) pienten suojaisten lahtien perukoilla. Metsähallitus järjestää yhdessä muiden yhteistyökumppanien kanssa siivoustalkoita pahimmin roskaantuneille alueille. Vastaavat talkoot järjestettiin vuonna 1993 yhteistyössä puolustusvoimien ja vuonna 2008 Mercuri International Oy:n kanssa. Lisäksi muutamilla saarilla olevat luvattomat leiripaikat siivotaan ja hävitetään. Toimenpidepinta-ala on yhteensä noin 3 ha.

Lajien suojelu

Suomen luontoon luontaisesti kuuluvat lajit saavat lisääntyä ja levittäytyä ilman, että niiden kantoihin vaikutetaan. Uhanalaisia tai EU:n direktiivilajeja ja muita vaatelaita lajeja hoidetaan ja suojellaan tarvittaessa hoitotoimenpitein. Suoria toimenpiteitä ovat:

Minkki- ja supikoirakannan vähentäminen (prioriteetti 1)

Minkkejä ja supikoiria pyydetään keväisin ennen lintujen pesimäkautta arvokkaimmilta lintuluodoilta ja niitä ympäröiviltä saarilta. Tehopyynti aloitetaan ensimmäiseksi Jussarön länsipuolella merivyöhykkeellä sijaitsevilla lintusaarilla. Pyynti toteutetaan ja suunnitellaan yhteistyössä Metsähallituksen ja paikallisten metsästysseurojen kanssa.

Vierasperäiset puu- ja kasvilajit (prioriteetti 1)

Kurtturuusua (*Rosa rugosa*) kasvaa yhdeksällä kohteella yhteensä noin 27 m². Laji on voimakas kilpailija ja voi kolonisoida laajoja osia hiekka- ja moreenirannoista. Laji saattaa uhata esimerkiksi meriotakilokin (*Salsola kali*) esiintymiä, jolloin se tulee poistaa. Esiintymät hävitetään ja mahdolliset uudet esiintymät poistetaan jatkossa mahdollisimman nopeasti.

Metsäntutkimuslaitos on istuttanut Älgön Näsetin alueelle vuonna 1977 baltialaista ja keski-eurooppalaista alkuperää olevia kuusia tutkimusta varten. Koe on päättynyt, joten koepuut kaadetaan niiden geenien leviämisen pysäyttämiseksi.

Myös Jussaröhön istutetut vuorivaahterat (*Acer pseudoplatanus*) ja mustapoppeli (*Populus nigra*) poistetaan niiden leviämisen estämiseksi.

Jatkossa myös muut vierasperäiset kasvi- ja puulajit pyritään hävittämään niiden leviämisen estämiseksi. Pieni osa niistä voidaan säästää nähtävyyksensä takia, mikäli ne eivät levittäydy luontaisesti ja muodosta uhkaa alueen luonnonvaraiselle lajistolle.

Lajien suojelun muut toimenpiteet

- alueelle voidaan istuttaa, kylvää tai siirtää harkinnanvaraisesti sieltä hävinnyttä tai häviävää lajistoa alueen lähiympäristöstä Länsi-Uudeltamaalta – esimerkiksi meriotakilokkia tai perinneympäristöjen tyypillistä lajistoa
- tekopesien rakentaminen kalasääskelle ja merikotkalle
- muut vastaavat harkinnanvaraiset ja luonnonsuojelun kannalta perustellut toimenpiteet, kun niistä ei ole merkittävää haittaa muulle luonnolle tai alueiden käytön tavoitteille.

Toimenpiteille tarvitaan Metsähallituksen lupa ja Natura 2000 -alueiden osalta myös alueellisen ympäristökeskuksen lupa. Toteutus dokumentoidaan tarkasti ja toimenpiteiden ekologisia vaikutuksia seurataan.

Björnholmen

Björnholmenin annetaan kehittyä luonnontilaisena. Rakennelmat (bunkkerit), jotka voivat olla vaaraksi, aidataan. Alueella olevan luolaston soveltuvuutta lepakoille voidaan parantaa asiantuntijoiden antamien ohjeiden perusteella.

Odensö

Luontopalveluiden hallinnassa oleva alue Odensöllä (13 ha) jätetään pääosin koskemattomaksi lukuun ottamatta noin kahta hehtaaria, joille laaditaan työmaasuunnitelma metsien ja ojitettujen kohteiden ennallistamiseksi.

Mikäli Odensö siirtyy kokonaisuudessaan luontopalveluiden hallintaan, laaditaan alueelle toimenpidesuunnitelma, jonka mukaan sitä hoidetaan jatkossa. Odensön käyttö ja hoito määritellään voimassa olevassa vuokrasopimuksessa Metsähallituksen ja Yrkeshögskolan Novian välillä.

Kalvön saariryhmä

Kalvön saarille laaditaan toimenpidesuunnitelma. Kalvöllä ja Slätterholmenilla hoidetaan lehtoja ja jalopuita, ensin mainitulla ennallistetaan myös joitakin talousmetsämäistä puustoa kasvavia kuvioita. Kalvöllä ja Kavelholmenilla kasvavat vierasperäiset puu- ja pensaslajit poistetaan. Slätterholmenin saamista laidunnuksen piiriin selvitetään – saari soveltuu melko hyvin laidun-alueeksi, samoin kuin osa Stadsfjärdenin muistakin saarista. Mikäli alueelle saadaan laidun-eläimiä, voidaan osa saarten metsistä tarvittaessa harventaa hakamaille tyypillisiksi sekä osa pensastiheiköistä poistaa.

Dragsviksgård–Storholmen

Alueelle laaditaan yksityiskohtaisempi toimenpidesuunnitelma, johon tulee sisällyttämään ainakin lehtojen hoitoa kuusia vähentämällä, entisten talousmetsien ennallistamista, ojitettujen alueiden ennallistamista, jalopuiden hoitoa ja vierasperäisten pensaiden poistoa (esim. terttuselja *Sambucus racemosa*). Alueen rantaniittyjen metsittymistä ja ruovikoitumista pyritään myös hillitsemään mahdollisuuksien mukaan raivaamalla nuoria puita ja niittämällä tai laiduntamalla.

Svanvik

Svanvikille on laadittu erillinen toimenpidesuunnitelma (Tainio 2007). Avoimia rantaniittyjä ja niihin rajautuvia metsiä hoidetaan raivaamalla puustoa sekä laiduntamalla yhteensä noin 10 ha:n alueella. Laitumen ulkopuolinen noin 4,8 ha:n alue saa kehittyä luonnontilaisena. Aluetta hoidetaan suunnitelman mukaisesti myös jatkossa.

Täktbukten

Täktomin merenlahdille (150 ha) on laadittu erillinen hoito- ja käyttösuunnitelma (Kolehmainen 2002), joka keskittyy alueen merenlahtien suojeluun virkistyskäyttöä ohjaamalla ja rantaniittyjen hoitamiseen laiduntamalla sekä puustoa raivaamalla. Aluetta hoidetaan suunnitelman mukaisesti myös jatkossa.

Storlandet

Storlandetilla on jonkin verran jätteitä (mm. piikkilankaa), jotka siivotaan.

5.2.4 Österfjärdenin Natura 2000 -alue

Båsan luonnonsuojelualue

Båsan laidunalueen laidunnusta jatketaan, jolloin alueen soveltuvuus muuttavien kahlaajien ja vesilintujen levähdyspaikaksi paranee. Metsien ennallistamiseksi sekä lehtojen ja laidunten hoitamiseksi laaditaan toimenpidesuunnitelma.

Mahdollisuus aloittaa laidunnus Västerholmenin saaren eteläosassa selvitetään. Laidunnuksen järjestyessä saarelle laaditaan työmaasuunnitelma. Västerholmenin saaren pohjoisosassa voidaan mahdollisuuksien mukaan hoitaa lehtoa, mutta vaarantamatta harmaahaikarayhdyskuntaa. Saaren pohjoisosan liittämistä laitumeen voidaan myös harkita.

Karholmenin annetaan kehittyä luonnontilaisena.

5.2.5 Muut Metsähallituksen alueet

Lillöstrand

Lillöstrandin laidunnus jatkuu nykyisessä laajuudessaan. Alueelle laaditaan toimenpidesuunnitelma, jonka tavoitteena on estää laidunalueen umpeenkasvu harventamalla puustoa. Suunnittelun yhteydessä tiedustellaan saarella sijaitsevien yksityisten suojelualueiden omistajilta mahdollisuutta saada myös heidän alueensa vapaaehtoisen hoidon piiriin.

Kristianslundin luonnonsuojelualue

Kristianslundin metsien ennallistamiseksi laaditaan toimenpidesuunnitelma. Ennallistaminen keskittyy lahopuun tuottamiseen sekä jalopuiden suosimiseen, mutta myös Raaseporin linnaa vastapäätä sijaitsevaa istutettua tammikkoa voidaan harventaa maisemanhoidollisesti.

Persöfladan

Persöfladanilla sijaitsevalle Metsähallituksen alueelle laaditaan toimenpidesuunnitelma, jonka tavoitteena on aloittaa uudestaan alueen hoito perinneympäristönä. Hoito parantaa alueen merkitystä lintuvesiensuojeluohjelman mukaisesti, kun siitä saadaan yksi tärkeä levähdysalue lisää etelärannikkoa pitkin muuttaville kahlaajille ja vesilinnuille. Suunnittelun yhteydessä myös lähi-alueita voidaan tiedustella laidunnukseen.

Landbofjärdenin luonnonsuojelualue

Alueelle voidaan laatia tarvittaessa työmaasuunnitelma, jonka puitteissa suurimmilla saarilla tuotetaan lahopuuta. Lisäksi selvitetään, voidaanko fladan länsiosassa sijaitseva aiemmin laidunnettu Abborrörenin saari saada uudelleen laidunnuksen piiriin.

5.2.6 Muut alueet

Yksityiset luonnonsuojelualueet

Tämän hoito- ja käyttösuunnittelukauden aikana pyritään laatimaan luonnonhoito- ja ennallistamissuunnitelmat sellaisille yksityisille luonnonsuojelualueille, joilla on tarvetta hoito- toimenpiteille (esim. uhanalainen tai muuten arvokas lajisto, vieraslajien poisto, metsien ja soiden ennallistamistarve sekä perinnebiotooppien, lehtojen tai jalopuiden hoitotarve). Lisäksi kun yksityisten suojelualueiden rauhoitusmääräyksiä mahdollisesti päivitetään, tulisi osalla alueista kiinnittää huomiota erityisesti luontoarvojen turvaamiseen. Luonnonhoidon ja ennallistamisen toimenpidesuunnitelmia sekä rauhoitusmääräysten muutoksia voidaan tehdä ainoastaan maanomistajan suostumuksella. Yksityisten luonnonsuojelualueiden rauhoitusmääräysten perustamisessa ja päivittämisessä tulisi kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- 1) lahopuuston turvaaminen
- 2) rakentamista rakentamattomille saarille tulisi välttää
- 3) liikkumisrajoitukset tulisi osoittaa linnuston suojelun kannalta merkittävimmille sekä luonnoltaan herkimmille saarille
- 4) tulokaslajeja – kuten minkkiä ja kurturuusua – tulisi pyrkiä aktiivisesti poistamaan.

Alueet, jotka toteutetaan vesilaililla

Vesialueiden suojelun tavoitteena on suojella merenpohjaa, vedenalaista luontoa ja veden laatua vesilain (264/1961) turvin. Hoito- ja käyttösuunnitelma ei ole sitova dokumentti yksityisten vesialueiden omistajille, ja seuraava on siten suositus siitä, miten vesialueita voidaan hoitaa ja käyttää.

HELCOMin suositusten perusteella erityisesti soran ja muiden maa-ainesten ottoa, merenpohjan ruoppausta ja rakennelmia, jätevesien johtamista mereen sekä kalankasvatusta tulisi rajoittaa. Näin ollen olemassa olevia satamia ja väyliä voidaan käyttää ja pitää kunnossa ilman, että alueen suojelutavoitteet vaarantuvat. Ruoppaustoiminta tulisi ajoittaa talvikauteen ja läjitysmassat sijoittaa Natura 2000 -alueen ulkopuolelle. Herkimpiin ja arvokkaisiin fladoihin saattaa joissakin tapauksissa olla syytä asettaa moottoriveneilykieltoja.

Niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue sisältyy Natura 2000 -verkostoon, ei saa merkittävästi heikentää. Jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset.

Alueet, jotka toteutetaan maankäyttö- ja rakennuslailla tai sopimuksin

Niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue sisältyy Natura 2000 -verkostoon, ei saa merkittävästi heikentää. Jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset.

5.3 Seuranta

Suunnittelualueen luontotyyppien ja lajiston tilaa seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Natura 2000 -luontotyyppien ja -lajien seuranta toteutetaan ympäristöministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Luontotyyppien osalta tarkastellaan erityisesti pinta-alaa ja edustavuutta. Lajiston seuranta perustuu määräajoin toteutettaviin luontoinventointeihin ja erillisten tutkimusohjelmien puitteissa tehtyyn tutkimukseen.

5.4 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito

5.4.1 Nykytila

Kulttuuriperinnön suojelun kannalta tärkeimmät alueet sijaitsevat pääasiassa kulttuuri-
vyöhykkeellä. Museovirasto on listannut kulttuurihistoriallisesti tärkeät ympäristöt Suomessa (Museovirasto 1993). Niistä kuusi sijaitsee kokonaan tai osittain suunnittelualueella.

Suunnittelualan kulttuurihistoriallisesti tärkeät ympäristöt ovat:

- 1) Gullön kartano ja kulttuurimaisema (yksityinen luonnonsuojelualue)
- 2) Hagen–Ramsholmen (yksityinen luonnonsuojelualue)
- 3) Jussarö (Metsähallitus)
- 4) Raaseporin jokimaisema (suurimmaksi osaksi yksityistä, pieni osa (Kristianslund) kuuluu Metsähallitukselle)
- 5) Harparskog-linja (pääasiassa alueen ulkopuolella, ulottuu myös vesialueelle)
- 6) Tammisaaren saaristo: Alglo, Tovö, Espingskär ja Busö (Alglo ja Busö ovat yksityisiä luonnonsuojelualueita).

Valitut alueet edustavat Suomen rakennetun ympäristön monimuotoisuutta sekä antavat kuvan maamme historiasta ja kehityksestä. Tavoitteena on, että rakennukset, rakennelmat ja ympäristö näillä alueilla tulisi säilyttää niin hyvin kuin mahdollista. Muutokset ja lisärakennukset eivät saa olla ristiriidassa kulttuuriympäristön arvojen kanssa.

Suunnittelualueella on lisäksi seitsemän Museoviraston listaamaa muinaismuistoa esimerkiksi pronssikaudelta. Yhteensä suunnittelualueella on vähintään 30 muinaismuistokohdetta ja useita vedenalaisen kulttuuriperinnön kohteita (Museovirasto). Ajantasaiset muinaisjäännöstiedot löytyvät Museoviraston tiedoista (**kulttuuriymparisto.nba.fi**).

Metsähallituksen alueilla on myös seuraavat kulttuuriperintökohteet:

- Kavelholmenilla on kolmen vuonna 1854 menehtyneen merimiehen muistomerkki, joka pystytettiin vuonna 2004
- Rödjanin kalastajatila 1940-luvulta on kunnostettu, ja se toimii käyntikohteena sekä kansallispuiston opastuspisteenä
- Segelskärin pooki toimii tunnusmajakkana; se on rakennettu vuonna 1821.

5.4.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoitteena on kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja alueiden suojeleminen sekä valvonta. Päämääränä on lisäksi tuottaa sellaista materiaalia, jota voidaan käyttää opastuksen ja opastusviestinnän yhteydessä. Kulutukselle herkat kohteet tulee arvioida ja jättää käytön ulkopuolelle. Alue inventoidaan vuonna 2008, ja tässä yhteydessä arvioidaan erillisten toimenpide- ja hoitosuunnitelmien tarve. Tarvittaessa tehdään toimenpidesuunnitelmat tärkeimmille kohteille.

Muinaismuistolain (295/1963) mukaan lain kattamat kiinteät muinaismuistot ovat automaattisesti suojeltuja ilman erityisiä toimenpiteitä. Muinaismuistolaissa kielletään sellaiset toimenpiteet, jotka saattavat vaarantaa muinaismuistoa. Kiinteillä muinaismuistoilla ei ole ikärajaa. Laki koskee sekä esihistoriallisia että historiallisia kohteita.

Muinaismuistolain mukaan yleisen maankäyttöhankkeen suunnittelussa tai kaavoituksessa on selvitettävä, voiko alueella esiintyvä kiinteä muinaismuisto vaikuttaa suunnitelmaan tai kaavoitukseen.

Muinaismuistolaki suojelee vedenalaisia muinaismuistoja samalla tavalla kuin maalla olevia. Ihmisten tekemät muinaiset rakennelmat – esimerkiksi laitureiden tai siltojen jäänteet – suojellaan maamme aiemman asutuksen ja historian muistona. Nämä jäännökset ovat automaattisesti suojeltuja, eikä niihin saa kajota ilman Museoviraston lupaa.

Vanhat hylt ovat suojeltuja ikänsä perusteella. Hylky tai hylynosa, jonka voidaan arvioida uponneen yli sata vuotta sitten, rinnastetaan kiinteään muinaismuistoon.

Museovirasto vastaa arkeologisten kohteiden suojelusta ja muinaisjäännökseksi määrittelystä.

Metsähallituksen maa-alueilla olevat muinaismuistot merkitään maastoon.

Metsähallitus laatii suunnitelman rakennusten suojelemiseksi. Tämä tehdään sen jälkeen, kun alueen kulttuuriperintöinventointi on saatettu loppuun. Inventointi antaa myös suosituksia muinaismuistojen tarkempaa hoitoa varten. Lupaa hoitaa muinaisjäännöstä haetaan Museovirastolta, joka voi myöntää sen toiselle osapuolella muinaismuistolain (10 §) mukaan.

5.4.3 Seuranta

Muinaismuistojen seuranta noudattaa Metsähallituksen (2002) suosituksia muinaismuistojen hoidosta.

6 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu

6.1 Luonnon virkistyskäyttö

Suunnitelman tämän osan tarkoituksena on antaa ehdotus siitä, miten virkistyskäyttö Metsähallituksen alueilla tulisi suunnitella ja järjestää.

6.1.1 Nykytila

Tammisaaren saariston kansallispuisto on osa Etelärannikon puistoaluetta, johon myös Nuuksion, Itäisen Suomenlahden ja Valkmusan kansallispuistot sekä Karkalin luonnonpuisto kuuluvat. Suunnittelualueen virkistyskäyttöä ajatellen seuraavat alueet ovat keskeisimpiä:

- Tammisaaren saariston kansallispuisto, jossa virkistyskäyttö on keskittynyt seuraaville kohteille: Älgö, Rödjanin ympäristö, Modermagan, Fladalandet ja Jussarö; virkistyskäyttö on tämän lisäksi vilkasta myös Trelänningenillä, Fanklobbenilla ja Långskärsklubbenilla
- Jussarö on Metsähallituksen hallinnoimista käyntikohteista suosituin
- Täktbuktenilla ja Balgetilla (Svanvik) vierailee lintuharrastajia etenkin keväällä ja syksyllä
- Metsähallituksen alueiden lisäksi suunnittelualueen muut keskeisimmät virkistyskohteet ovat mm. Byxholmen, Lappohjanranta, Källviken ja Ramsholmen.

Tammisaaren saariston kansallispuisto

Kansallispuisto tarjoaa useita erityyppisiä käyntikohteita luontopolkuineen, luonnonsatamineen ja muiden palveluiden kautta. Alue soveltuu sekä päiväkohteeksi että usean vuorokauden vierailuille. Avotulenteko ja telttailu on sallittu siihen varatuilla paikoilla.

Vuonna 2007 tehtiin kävijätutkimus (Nyman 2008), joka toteutettiin haastatteluin ja kyselylomakkein. Luonnonympäristö oli vastaajien mielestä tärkein tekijä, ja suurin osa kävijöistä katsoi, että heidän odotuksensa olivat täyttyneet. Vastaajat pitivät eniten luonnossa vaeltamisesta sekä luonnon havainnoimisesta ja nauttimisesta, mielellään luontopolun varrelta. Kioski- ja kahvilavierailut sekä kesäiset aktiviteetit – kuten purjehdus, uiminen ja auringonotto – olivat myös suosittuja toimintoja. Vastaajien tärkeimmät tavoitteet olivat luontokokemukset, maisemien katselu ja rentoutuminen. Puiston ympäristötekijöistä eniten arvostusta saivat maiseman vaihtelevuus ja virkistysympäristön mukavuus. Vain pieni osa tunsu itsensä häirityksi (esimerkiksi melu), kun valtaosa tunsu olleensa täysin rauhassa. Laskettava tyytyväisyysindeksi osoittaa, että kyselyyn osallistujat olivat täsmälleen yhtä tyytyväisiä kuin aikaisempiin kyselytutkimuksiin osallistuneet.

Kansallispuiston palveluista ja infrastruktuurista laiturit, näköalatornit ja yleinen siisteys saivat hyvän arvosanan, kun taas suurin osa oli tyytymätön siihen, että joutui viemään pois omat jätteesä luonnosta. Vastaajat toivoivat jätehuoltoa, parempia tulentekopaikkoja sekä enemmän laituri- paikkoja ja kioskipalveluita Rödjanille.

Kansallispuiston luontokeskus sijaitsee keskeisesti Tammisaaren vierassatamassa kaupungin keskustan lähetyvillä. Pääopastuspaikka perustettiin Rödjanille vuonna 1992, ja vuonna 1995 avattiin Tammisaaren luontokeskus. Luontokeskuksessa kävijät saavat tietoa kansallispuistosta sekä Metsähallituksen muista käyntikohteista. Myynnissä on lisäksi karttoja, kirjoja ja muuta materiaalia. Luontokeskuksessa on näyttely **Maalta merelle** sekä mahdollisuus saaristo- ja luont elokuvien katsomiseen luontokeskuksen auditoriossa.

Metsähallituksen yhteistyötahot alueella ovat mm. Raaseporin ja Hangon kaupungit, Uudenmaan virkistysalueyhdistys, purjehdus- ja moottorivenekerhot ja matkailuyrittäjät. Yrkeshögskolan Noviassa tehdyn opinnäytetyön (Stoor 2007) kautta kartoitettiin yrittäjien näkemyksiä yhteistyöstä Metsähallituksen kanssa. Työn perusteella voidaan todeta, että kiinnostusta yhteistyöhän Metsähallituksen ja Tammisaaren saariston kansallispuiston kanssa on olemassa, mutta hyödyn tulee olla konkreettinen ja selvä (Stoor 2007).

Muut alueet

Hangon Täktbuktenilla on paikoitusalue muutamalle autolle sekä opastustaulu. Alueen luontoa voidaan tarkkailla Kobbenilta (Kolehmainen 2002). Läheisellä Svanvikilla on polku ja WWF:n rakentama lintutorni sekä paikoitusalue (Tainio 2008).

6.1.2 Tavoitteet

Yleisenä päämääränä on retkeily- ja virkistyskäytön järjestäminen siten, että suojelutavoitteet eivät vaarannu. Kävijöille halutaan tarjota monipuoliset mahdollisuudet tutustua läntisen Suomenlahden saaristoluontoon. Pääosa käytöstä kanavoituu vyöhykeperiaatteen mukaisesti virkistysvyöhykkeelle sekä sillä sijaitseville poluille, rantautumispaikoille ja palvelualueille.

Tammisaaren saariston kansallispuisto

Kävijämäärien arvio on 50 000 kävijää vuodessa vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteena on virkistyspalveluiden korkea taso ja laatu. Palveluiden perusedellytys on myös, että ne täyttävät turvallisuusmääräykset ja Metsähallituksen ympäristökriteerit. Alueen palveluvarustus on hyvällä tasolla, ja perustava tavoite on olemassa olevien varustusten ylläpito ja kehittäminen. Ulkoasun tulee olla yhtenäinen ja palveluiden monipuolisesti kävijöiden käytössä. Virkistyspalvelut keskittää virkistysvyöhykkeelle niin, että luonnonsuojelulliset ja sosiaaliset näkökulmat huomioidaan. Kaupallinen matkailutoiminta perustuu Metsähallituksen ja yrittäjien välisiin sopimuksiin. Tavoite on vähintään viisi yhteistyöyrittäystä vuonna 2015 (yksi vuonna 2007).

Metsähallituksen virkistyskohteiden pääkäyttäjät ovat

- veneillä saapuvat kävijät (nykyinen pääkäyttäjryhmä)
- luontomatkailijat: valokuvaajat, lintuharrastajat, vapaa-ajankalastajat (kasvava käyttäjryhmä)
- ryhmät: koululaiset, partiolaiset, tilausryhmät (tärkeä käyttäjryhmä)
- melojat (kasvava käyttäjryhmä).

Muut alueet

Tavoitteena on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä virkistyskäyttö.

6.1.3 Toimenpiteet

Tammisaaren saariston kansallispuisto

Yleistä

Kansallispuiston nopeusrajoitukset poistetaan. Nopeusrajoitusten valvonta ja niiden tuoman hyödyn toteaminen on ollut vaikeaa. Tämän lisäksi puiston sisällä on yksityisiä vesialueita, jotka ovat tehneet säännöistä vaikeasti tulkittavia. Vuosina 1994–2002 valvonnassa todettiin 196 ylinopeusrikkomusta (37 % kaikista kirjatuista rikkomuksista). Resurssien puutteen ja juridisten ongelmien takia (merkintä, rikkeen todistamisen vaikeus ja yksityiset vedet ilman nopeusrajoituksia) valvonta on pikkuhiljaa lakannut. Mikäli ilmenee tarpeita tulevaisuudessa, nopeusrajoituksia voidaan jälleen asettaa.

Rödjanin alueelle muodostetaan niin sanottu **huomaavaisuusalue**. Suositukseen perustuvan käytännön tavoitteena on, että veneilijät ja retkeilijät välttävät alueella muun muassa melua ja kovaa nopeutta. Tarkoituksena on taata lomailijoille aidon luonnon rentouttava kosketus ja vähentää luonnon virkistyskäytön haittoja alueen herkälle luonnolle. Aloite huomaavaisuusalueen perustamiseksi tuli Suomen purjehtijaliitolta ja Veneilyliitolta, ja kyse on pilotista, joka perustuu vapaaehtoisuuteen. Huomaavaisuusalue sijaitsee Rödjanin lähiympäristössä, ja se merkitään maastoon kilvin ja kartoille.

Isommat kävijäryhmät – kuten partiolaiset – ohjataan pääasiassa Jussaröön.

Melojat pyritään ottamaan entistä enemmän huomioon virkistyspalveluiden kehittämisessä (rantaautumispaikat, reitit, telttailupaikat).

Kansallispuiston opastuskyltit, joiden tarkoitus oli kertoa kävijöille säännöistä, poistetaan. Pyrkimyksenä oli jakaa tietoa puiston perustamisvaiheessa. Nyt tavoite on saavutettu, ja kylttien ylläpito on turhaa ja turhan paljon resursseja vaativaa. Tärkeimmissä retkisatamissa olisi syytä olla säännöt ja ohjeet.

Käyntikohteet, joissa on suojaista luonnonsatama ja palveluita (tulentekopaikka, kuivakäymälä, telttailupaikka), luokitellaan retkisatamiksi (Löfgren 2008).

Rödjan

Rödjanin palveluiden kehittäminen ja ylläpito kuuluvat virkistyskäytön keskeisiin toimenpiteisiin. Rödjan tulee jatkossa palvelemaan pienemmissä ryhmissä ja yksitellen saapuvia kävijöitä. Leirikoulut, partioleirit ym. keskitetään Jussaröön, jossa on paremmat edellytykset ottaa vastaan suuri määrä kävijöitä kerralla. Nykyinen palvelu ylläpidetään seuraavin poikkeuksin:

Luontopolku säilytetään ja pitkokset vaihdetaan. Rödjanin ja Älgön pohjoisosan välille vedetään yhdyspolku. Polulla ei ole pitkoksia eikä opastustauluja, ja sen tarkoituksena on palvella niin Rödjanin vieraita kuin Älgön asukkaita. Yläniityllä oleva keittokatos ja muut palvelut puretaan siinä vaiheessa, kun niiden kunto sitä edellyttää. Palvelut keskitetään rannan tuntumaan. Telttailu- ja nuotiopaikat ylläpidetään. Polkusuunnittelussa pyritään linjaamaan reitit niin, että pitkoston määrä on mahdollisimman vähäinen. Metsähallitus solmii matkailuyrittäjäsopimuksia Rödjanin palveluiden turvaamiseksi.

Jussarö

Saaren länsiosa säilytetään luonnontilaisena käyntikohteena, jossa liikkuminen on sallittu merkittyä luontopolkua pitkin. Polkua kehitetään niin, että siitä pääsee rantaan saaren luoteisrannalla. Kuvaan 7 on merkitty kaksi vaihtoehtoa luontopolun pidentymiseksi, mutta nämä tarkentuvat yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Itäosaa kehitetään käyntikohteena, jossa on monipuolisia palveluita. Alue on luonnon- ja kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoinen. Kävijöiden lukumäärä saattaa tulevaisuudessa kasvaa entisestään, ja tämä asettaa vaatimuksia palveluille. Metsähallituksen tavoite on kehittää ja ylläpitää riittäviä, korkeatasoisia palveluita sekä tarjota mahdollisuuksia kaupalliseen matkailuyrittämiseen Jussarössä. Tämä tarkoittaa sitä, että Metsähallituksen vallitseva käytäntö kiinteistöjen vuokraamisesta jatkuu Jussarössä. Saaren vaiheikkaan historian takia kävijöiden turvallisuuden takaamisessa ja erityisten käyntikohteiden kehittämisessä on tulevaisuudessa suuria haasteita. Jussarön satamaluokitus säilyy vieraslaituriluokituksessa (Löfgren 2008).

Laiturit

Laiturikapasiteetin parantamiseksi Metsähallitus tähtää laituripaikkojen lisäämiseen pidentämällä tullilaituria ja Kullakojanin laituria sekä lisäämällä kiinnitysrenkaiden lukumäärää Kullakojanin kohdalla ja muualla sataman alueella. Myös uusi laiturit otetaan harkittavaksi. Metsähallitus vuokraa näitä laituripaikkoja edelleen Jussarössä toimivalle yrittäjälle. Laituripaikasta saa peria satamamaksun. Päiväretkeläisille rakennetaan erillinen pienehkö laiturit. Veneiden kiinnitystä voidaan edesauttaa etenkin päiväretkeläisille myös saaren itäosassa. Laitureiden toteutus riippuu ulkopuolisesta rahoituksesta.

Kulttuurihistorialliset rakennukset

Kullakojaniin kootaan saaristolaiselämää ja -kulttuuria edustava näyttely. Näyttely voidaan toteuttaa vaihtona ja yhteistyönä Metsähallituksen muiden kansallispuistojen tai muiden tahojen – kuten Tammisaaren museon – kanssa. Kullakojan on avoinna kävijöille ja sisäänpääsy on ilmainen.

Sjöblomska stugan -rakennus Jussarön eteläosassa on arvokas ns. **saaristotalo**. Rakennus on erittäin huonossa kunnossa. Sen historia ja arkkitehtuuri dokumentoidaan, mutta sitä ei voida kunnostaa.

Majakanvartijoiden talo rappeutuu tulevan vuosikymmenen aikana. Metsähallitus ylläpitää rakennusta ja se vuokrataan, mikäli sopiva vuokralainen ilmaantuu.

Muut rakennukset ja ympäristöt

Jussarössä on suuri määrä rakennuksia ja rakennelmia, jotka ovat saneerauksen tai purkamisen tarpeessa. Osa näistä rakennuksista on syytä säilyttää, sillä ne muodostavat osan Jussarön veto-voimaisuudesta. Tarkempaa analyysiä purkutarpeesta ei tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa anneta, sillä asia vaatii tarkemman tarkastelun alueen rakennusten kunnosta, käyttötarpeesta, ympäristö- ja turvallisuusriskeistä sekä rahoitusjärjestelyn. Tavoite on, että Jussarön rakennettu ympäristö tulevaisuudessa edustaa saaren historiaa, täyttää turvallisuusmääräykset eikä ole ympäristölle haitallinen.

Jussarön itäosaa on tehty kävijäystävällisemmäksi ja turvallisemmaksi vuoden 2004 toimenpidesuunnitelman (Nyman 2004) toteutuksen kautta. Suunnitelma sisältää myös ehdotuksia jatko-toimenpiteille. Taulukko 7 perustuu enimmäkseen näihin ehdotuksiin, muutamia muutoksia lukuun ottamatta.

Taulukko 7. Rakennuksia ja rakennelmia Jussarössä, niiden nykytila sekä suunnitelma.

Rakennus/rakennelma	Osa-alue	Nykytila	Suunnitelma
Malmkajen-laituri	satama	isompien alusten käytössä	ylläpidetään
Tullkajen-laituri	satama	virvakäyttö	kunnostetaan, myös kävijöille
Huoltolaituri	satama	tydyttävä kunto	kunnostetaan
Kullakojan-rakennus	satama	auki kävijöille	kehitetään, ylläpidetään
Sataman liiteri	satama	siistitty 2004	ylläpidetään
Saunarakennus	satama	tydyttävä kunto, vuokrattu	ylläpidetään
Kerrostalo	asuinalue	tuhottu puolustusvoimien harjoituksissa	hoidetaan niin, että kävijöille ei aiheudu vaaraa tai puretaan
Rivitalo	asuinalue	ränsistynyt, sisältää mahdollisesti asbestia	puretaan ja poistetaan
Taloryhmä ruokala, pohjoinen pannukeskus ja liittyvät rakennukset	asuinalue	rappeutuneita rakennuksia	puretaan ja poistetaan
Konttorirakennus	tuotantoalue	kohtalainen kunto, vuokrattu	ylläpidetään nykyisessä tilassa, voidaan vuokrata
Puuliiteri konehallin länsipuolella	tuotantoalue	purettu	
Konehalli	tuotantoalue	kohtalainen kunto, vuokrattu	ylläpidetään, voidaan vuokrata
Rikastuslaitos	tuotantoalue	osittain huonossa kunnossa, vuokrattu	ylläpidetään, voidaan vuokrata
Siilo	tuotantoalue	osittain huonossa kunnossa, vaaraksi	torni voidaan kunnostaa (vaatii ulkopuolista rahoitusta)
Hissitorni ja murskeasema	tuotantoalue	vuokralla, kohtalainen kunto	säilytetään, vuokrataan
Taloryhmä voimalaitos, tarvikehalli ja kaivoskämpä	tuotantoalue	rappeutuneita, osa vuokrattu	ylläpidetään osin, voidaan vuokrata
Sjöblomska stugan -talo	merivartiosto	rappeutunut	ei voida kunnostaa, dokumentoidaan
Luotsiasemarakennus	merivartiosto	osittain huonossa kunnossa	tehdään tarvittavia suojaustoimenpiteitä
Kivinen kellari	merivartiosto	kohtalainen kunto	voidaan vuokrata
Lato merivartioston alueella	merivartiosto	purettu	
Kolme ammusvarastoa		itäisin varasto vuokrattu	voidaan vuokrata
Bunkkereita ja tykkiasemia	merivartiosto	ei suurempia ongelmia	ei toimenpiteitä
Suodatinasema lietekentällä	satama	rappeutunut	puretaan ja poistetaan
Kaivoja, tunneleita ja maanalaisia rakennelmia			hoidetaan niin, että ne eivät altista kävijöitä riskeille
Vanhoja avolouhoksia		käyntikohteita, aidattu	ylläpidetään
Lietekenttä	satama	maassa olleet vaaralliset aukot täytetty	ei toimenpiteitä
Sora- ja sivukivikenttä Jussarön ja Flatlandetin välissä	tuotantoalue		soran mahdollinen myynti sis. ennallistamisen, muuten ei toimenpiteitä
Kaatopaikka konehallin länsipuolella	tuotantoalue	siivottu	ei toimenpiteitä
Pumppuasema		merivartiosto vuokraa, kunnostettu	voidaan vuokrata
Pienempiä raunioita		rappeutuneet, osittain poistettu	poistetaan

Sora- ja sivukivikenttä Jussarön ja Flatlandetin välissä

Selvitykset ovat osoittaneet, että sora-alueen laajamittainen hyödyntäminen ei ole mahdollista eikä ennallistamistoimien toteuttaminen kannattavaa. Alue on lisäksi arvokas eräiden vaatelioiden tai uhanalaisten perhos- ja kasvilajien vuoksi. Soraa voidaan kuitenkin pienessä mittakaavassa hyödyntää saarella mm. rakennusten purkupaikkojen maisemoinnissa ja kunnostustoimissa. Samalla sorakentän maisemointia parannetaan. Kaikissa toimissa otetaan huomioon alueella esiintyvä arvokas ja uhanalainen lajisto.

Jätehuolto ja käymälät

Metsähallitus tähtää siihen, että roskattoman retkeilyn periaatteiden mukaan kävijät eivät jätä jätteitä taakseen. Sen takia Metsähallitus ei ole ylläpitänyt jätehuoltoa alueillaan. Jussarö on toisaalta erilainen alue, koska sen kävijämäärä on suuri ja saarella on vieraslaituri. Nykyisen ns. alusjätelain (300/1979) perusteella Metsähallituksella ei ole velvoitetta jätehuollon järjestämiseen hallinnoimillaan alueilla.

Metsähallitus pitää kuitenkin jätehuollon järjestämistä Jussaröhön tärkeänä. Tämä on sopivasti toteutettavissa saman mallin mukaan, jota toteutetaan osissa Saaristomerta. Jussarön jätehuoltokysymys voidaan ratkoa laajemman kokonaisuuden yhteydessä – esimerkiksi koko läntisen Suomenlahden alueella, josta jätehuolto puuttuu.

Jussarön kävijämäärät kasvavat merkittävästi, ja kuivakäymälät täytyy uudistaa lisääntyntä kävijämäärää vastaavalle tasolle. Kiinteistöjen jäteveden puhdistusjärjestelmät kunnostetaan asetuksen (542/2003) edellyttämälle tasolle vuoden 2013 loppuun mennessä. Jussarön jätevesikäsittelyn toimenpidesuunnitelma on tekeillä. Septitankkityhjennys sataman edustalla säilytetään.

Jussarö: muuta

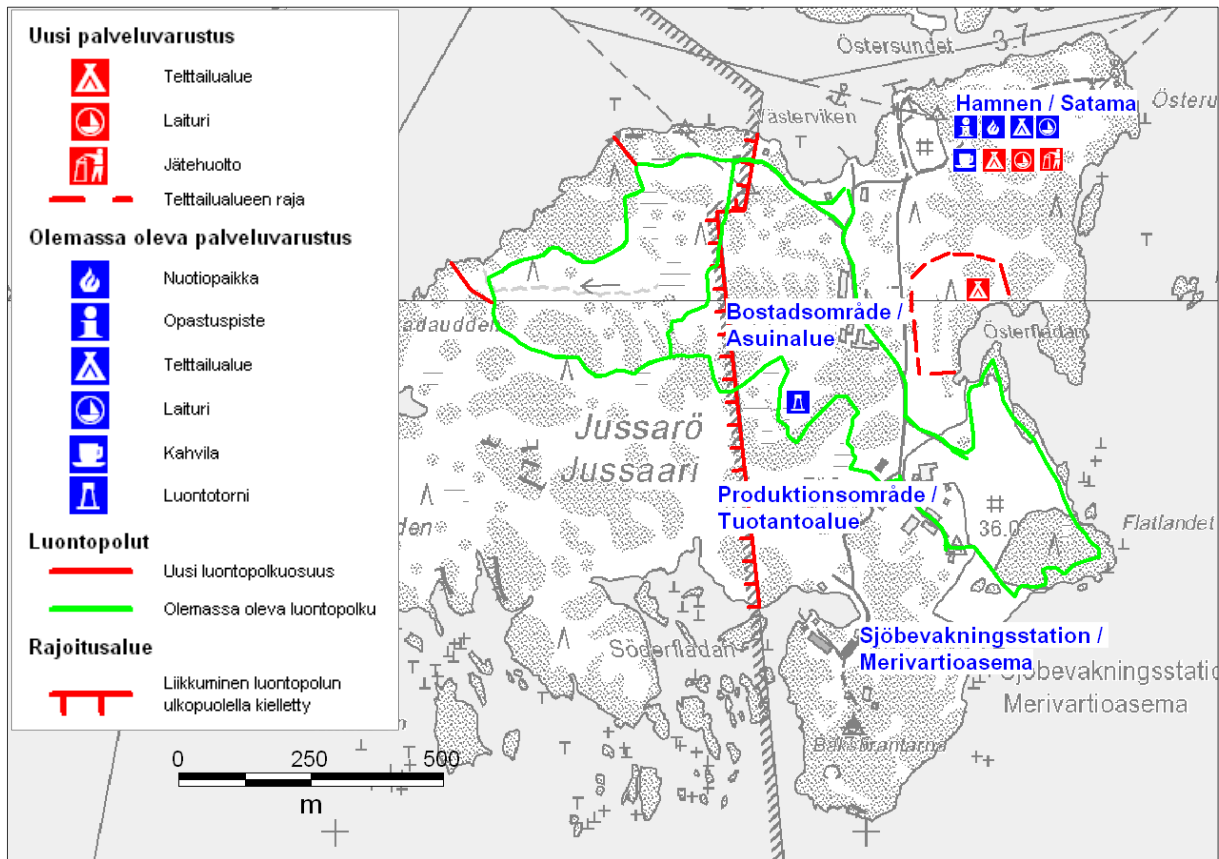
Jussaröhön istutetuista vierasperäisistä puulajeista osa poistetaan luonnonsuojelullisista syistä (luku 5), mutta saaren itäosaan voidaan jättää joitakin yksilöitä kutakin puulajia – lukuun ottamatta vuorivaahteraa, joka poistetaan kokonaan. Puiden viereen voidaan laittaa opastustauluja.

Tavallisille teltoille raivataan alue nykyisen – isommille (puolijoukkueltoille) sopivamman – telttailupaikan läheisyyteen. Östervikenin alue perustetaan yleistelttailualueeksi – kuitenkin niin, että alueen boreaalinen luonnonmetsä huomioidaan.

Pöytä-penkkiihdistelmiä rakennetaan satamaan ja telttailupaikoille tarpeen vaatiessa.

Nuotiopaikkoja ylläpidetään saunalla ja vierassatamassa sekä rakennetaan pohjoiselle telttailupaikalle. Östervikenille ei rakenneta nuotiopaikkaa.

Saunan ympäristössä oleva puusto raivataan. Yhteenvedo virkistyspalveluista on esitelty kuvassa 8.

Kuva 8. Keskeiset olemassa olevat ja uudet palveluvarustukset Jussarössä. © Metsähallitus, © Genimap Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/09, © Suomen ympäristökeskus 2009.

Muut käyntikohteet

Taulukossa 8 luetellaan sellaiset käyntikohteet, joissa on olemassa olevia ja suunniteltuja palvelurakenteita. Saarten sijainti näkyy kuvissa 5a–b (s. 52–53), ja keskeinen palveluvarustus kansallispuistossa esitellään kuvassa 9. Suunniteltu palvelurakenteiden purkaminen perustellaan pienellä käyttöasteella verrattuna hyötyyn ja kustannuksiin. Kiinnitysrenkaiden lukumäärät ja sijoitus ratkotaan maastotarkastelun jälkeen. Kiinnitysrenkaat merkitään siten, että ne ovat helposti veneilijöiden havaittavissa. Olemassa olevat opastustaulut, pöytä-penkkiyhdistelmät, käymälät ja luontopolut uudistetaan ja parannetaan tarpeen vaatiessa. Tarvittaessa järjestetään puitteet kalan perkaamiselle ja käsittelylle sekä perkausjätteiden kompostointi joillekin paikoille.

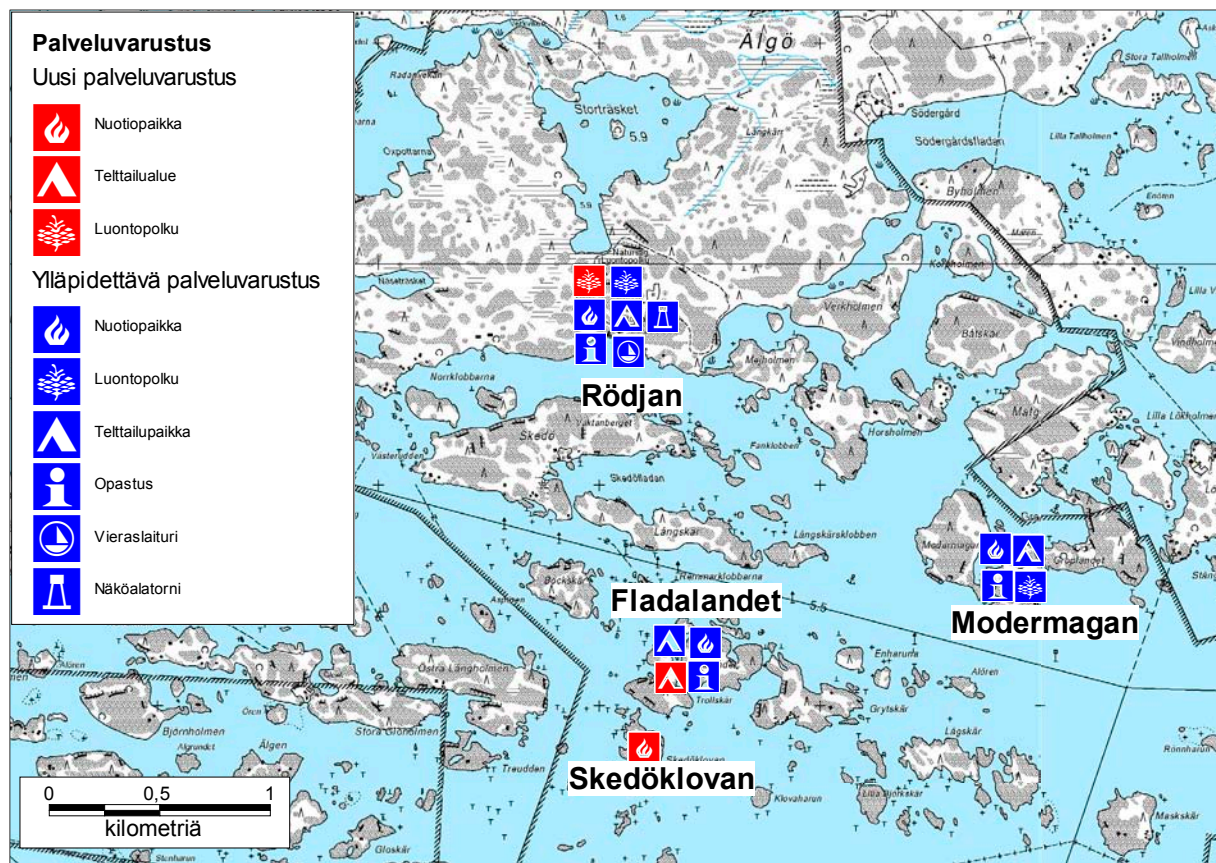
Modermaganin telttailupaikka ja käymälä ylläpidetään, mutta mikäli käyttöaste säilyy alhaisena, niiden purkamista harkitaan.

Älgön Näseuddenilla oleva rakennus (Böök) ja Rödjanin opasmökki varataan Metsähallituksen tarpeille (palvelu- ja kenttähenkilökunnan sekä oppaiden yöpymismahdollisuudet). Grytskärillä olevat kiinteistöt Metsähallitus pyrkii vuokraamaan matkailun yhteistyöyritykselle. Tre-länningenille voidaan tarvittaessa asettaa muutama poiju meriajokkaan (vedenalainen putkilokasvi, ks. sivu 38) kannalta tärkeimmille alueille.

Taulukko 8. Tammisaaren kansallispuiston käyntikohteiden nykytila, suunnitelma sekä suunniteltu maankäyttö.
 * = (Kalvön saariryhmä, ks. Liite 2). ** = sisältyy kansallispuiston laajennusehdotukseen, katso Liite 2.
 Is = luonnonsuojelu.

Käyntikohde	Nykytila	Suunnitelma	Maankäyttö
Fankobben	ei palveluita	kiinnitysrenkaita	kansallispuisto
Fladalandet	käymälä, telttailupaikka, pöytä-penkki, nuotiopaikka, puukatos	kiinnitysrenkaita; perustetaan uusi telttailualue, muut palvelut ylläpidetään	kansallispuisto
Grytskär	ei palveluita	kiinnitysrenkaita	kansallispuisto
Modermagan	telttailupaikka, käymälä, pöytä-penkki, luontopolku	ylläpidetään	kansallispuisto
Norrklobbarna	ei palveluita	pöytäpenkki, kiinnitysrenkaita	kansallispuisto
Skedöklovan	ei palveluita	nuotiopaikka, puukatos	kansallispuisto
Trelänningen	ei palveluita	kiinnitysrenkaita, poijuja; tarvittaessa ankkurointikielto Trelänningensalmessa	kansallispuisto
Segelskär	ei palveluita	opastusmateriaalia	yleinen vesialue**
Kavelholmen*	ei palveluita	telttailupaikka, käymälä, nuotiopaikka, puukatos, opastaulu, pöytäpenkki	Is-ohjelma-alue**
Svanvik	pitkospolku, lintutorni	peruskorjaus/uusiminen	Is-ohjelma-alue
Kristianslund	opastustaulu (vanhentunut)	opastustaulu uusitaan ja parannetaan	Is-ohjelma-alue

Kuva 9. Keskeiset uudet ja ylläpidettävät palveluvarustukset Rödjanilla, Fladalandetissa, Modermaganilla ja Skedöklovanilla. Katso tarkemmin taulukko 8, jossa esitetty myös muu palveluvarustus. © Metsähallitus, © Geni-map Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/08, © Suomen ympäristökeskus 2008.

Täktbukten

Kävijät johdetaan myös jatkossa Kobbenille, josta voi häiritsemättä tarkkailla Täktbuktenilla lepäileviä lintuja. Kobbenille ei voi ajaa autolla, ja pysäköintipaikat on varattu päätien (Täktomintie) varten.

Täktbuktenin hoito- ja käyttösuunnitelmassa (Kolehmainen 2002) Västerfjärdenille alustavasti mainittua lintutornia tai -lavaa ei tässä vaiheessa suositella rakennettavaksi. Kohteen pienuuden takia tämä saattaa aiheuttaa häiriötä levähtäville linnuille. Jos torni päätetään rakentaa, tulee sen vaikutuksia ja tarvetta arvioida erikseen.

Svanvik

Kävijät johdetaan pitkoksia ja polkua pitkin lintutornille. Rantaniitty rauhoitetaan liikkumiselta. Nykyinen lintutorni on melko matala, ja sitä ympäröivä kasvillisuus on kasvanut selvästi korkeutta siitä, kun torni rakennettiin – mikä tarkoittaa, että näkyvyys on rajoitettu erityisesti kesällä ja aikaisin syksyllä. Luonnonhoitosuunnitelman (Tainio 2008) toteutumisen jälkeen ratkaistaan, tulisi siko lintutorni uusia perusteellisesti vai pitäisikö paikalle rakentaa uusi lintutorni. Myös pitkospuut vaativat uusimisen suunnitelmakauden aikana. Svanvik ja Täktbukten muodostavat yhdessä muiden Hankoniemen linturetkikohteiden kanssa kokonaisuuden, jolla on merkitystä virkistysalueena.

6.1.4 Seuranta

Palvelurakenteiden tilaa ja kuntoa sekä kävijämääriä seurataan. Tarpeen vaatiessa tehdään kävijätutkimus, jossa selvitetään kävijöiden mielipiteitä ja tarpeita.

6.2 Opastusviestintä ja opetus

Rödjan

Rödjanin saaristotalon näyttelyt esittelevät haahkan elämää sekä Rödjanin historiaa. Näyttelyiden uusiminen on tehtävä muutaman vuoden sisällä, koska nykyiset näyttelyt ovat vanhentuneet ja kaipaavat laajaa uudistamista.

Tammisaaren luontokeskus

Luontokeskus toimii hyvin nykyisessä tilassaan, joskin tilanahtaus on ongelma. Luontokeskuksen tilat vuokrataan Raaseporin kaupungilta. Tammisaaren luontokeskuksen kehittämiseksi on olemassa kaksi vaihtoehtoa:

- 1) Luontokeskuksen toiminta jatkuu nykyisessä tilassa. Kiinteistön yläkerta otetaan käyttöön ja sitä käytetään varastotilana. Näyttely ja muu ohjelmatarjonta päivitetään ja uudistetaan. Lasten ja nuorten kohderyhmä huomioidaan toiminnallisen ja havainnollistavan näyttelyn avulla. Yhteistyötä Raaseporin kaupungin matkailuneuvonnan kanssa tehostetaan ja lisätään.
- 2) Raaseporin kaupungin kanssa perustetaan yhteinen matkailuneuvonta ja luontokeskus. Järjestely sisältäisi synergiavaikutuksia mm. kävijäkontaktien ja -neuvonnan sekä aukioloaikojen ja palvelutarjonnan kannalta.

Tammisaaren luontokeskuksen tärkeänä kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret (päiväkodit ja koulut), ja luontokeskuksen tärkeä tehtävä liittyy ympäristökasvatukseen. Luontokeskusta pyritään kehittämään aktiiviseksi paikalliseksi toimintakeskukseksi. Kumpikin vaihtoehto vaatii yksityiskohtaisen suunnitelman, joka sisältää suunnitelmat budjetista, rahoituksesta ja luontokeskuksen sisällöstä.

Opastustaulut

Kaikilla alueilla, jotka ovat vilkkaassa virkistyskäytössä, tulee olla yleisiä opastustauluja. Rajoitusosista tiedotetaan maastossa olevin kieltotauluin sekä opastusmateriaalin kautta. Opastustaulut uudistetaan tarpeen vaatiessa. Tauluja on tai niitä pystytetään myös seuraaville alueille, jotka eivät kuulu kansallispuistoon: Täktbukten, Balget (Svanvik), Kristianslund, Segelskär ja Kavelholmen. Euroopan neuvoston luonnonsuojeludiplomia tulee käyttää tehokkaammin myös kansallispuiston esitteissä ja opastustauluissa.

6.3 Matkailun yritystoiminta

Metsähallitus pyrkii lisäämään yhteistyötä paikallisten luontomatkailu- ja matkailuyrittäjien kanssa. Suunnittelualuetta kehitetään ensi sijassa veneilijöiden saaristokohteeksi. Myös melojat, ryhmät ja muuten kuin omalla veneellä saapuvat ovat tärkeitä kohderyhmiä. Alueelle soveltuva matkailutoiminta on sopusoinnussa Metsähallituksen kestäväen luontomatkailun periaatteiden kanssa.

Laajentaakseen kävijöiden mahdollisuuksia tutustua Tammisaaren saaristoon ja kansallispuistoon Metsähallitus selvittää mahdollisuuksia perustaa venematkailureitti alueelle. Toimivan järjestelyn ja markkinoinnin takia yhteistyö Raaseporin kaupungin, Metsähallituksen, matkailusektorin, Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen jne. välillä on tärkeää.

Matkailuyrittäjien kanssa laadittavien sopimusten osalta noudatetaan Metsähallituksen voimassa olevia ohjeita ja käytäntöjä, mikä edesauttaa matkailuelinkeinon kehittymistä ja verkottumista alueella. Yhteistyösopimukset noudattavat Metsähallituksen kestäväen luontomatkailun periaatteita, mikä tarkoittaa mm. luonto- ja kulttuuriarvojen huomioon ottamista, ympäristön mahdollisimman pientä kuormittamista, asiakkaiden luonto- ja kulttuuritietouden sekä virkistäytymismahdollisuuksien lisääntymistä ja toiminnan positiivisia vaikutuksia paikalliselle taloudelle.

Luontomatkailun ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden ja käytäntöjen mukaisesti tarkoitusta varten kehitettyä mittaristoa käyttäen.

Metsähallituksen maksuttomat palvelut eivät kilpaile yrittäjien palveluiden kanssa. Yritystoiminta kansallispuistossa on toivottavaa, mutta joissakin tapauksissa se on luvanvaraista. Metsähallitus harkitsee ja pyrkii mahdollisuuksien mukaan myöntämään lupia sekä huomioimaan yrittäjien toivomuksia kansallispuiston palvelurakenteista.

Yhteistyötä alueen muiden toimijoiden ja verkostojen (kunnat, yritykset, yhdistykset, korkeakoulut ja opistot) lisätään luontomatkailun kehittämiseksi esimerkiksi melontamatkailussa.

6.4 Palvelurakenteiden huolto

Palvelurakenteista, niiden suunnittelusta, rakentamisesta ja palveluista vastaa Metsähallitus hallinnoimillaan alueilla. Palvelurakenteet sijoitetaan virkistysvyöhykkeelle ja maastoon niin, että turvallisuusnäkökohdat on huomioitu. Luonnonhoito- ja ennallistamistoimissa syntynyttä puutavaraa voidaan hyödyntää alueen palvelurakenteissa ja polttopuuna. Huoltotoimenpiteet järjestetään siten, että niistä aiheutuva häiriö luonnolle on mahdollisimman vähäinen. Tarvittaessa huoltoa voidaan myös täydentää ostopalveluin.

Jätehuolto

Metsähallituksen roskattoman retkeilyn periaatteen mukaisesti kävijät tuovat itse jätteensä pois maastosta. Poikkeuksena on Jussarö, jonne jätehuolto pyritään järjestämään yrittäjyhteistyön turvin (ks. luku 6). Kävijöiden omatoiminen jätehuolto vähentää jätehuollon kustannuksia.

Polttopuuhuolto

Tavoitteena on polttopuuvarastojen täyttäminen kolmen kuukauden tarvetta vastaavaksi. Talvella ja kelirikon aikaan polttopuiden saatavuutta ei taata. Puu hankitaan lähialueilta, ja se kuljetetaan veneellä. Kävijöitä opastetaan käyttämään polttopuuta säästeliäästi. Tulenteko on kielletty metsäpalovaroituksena.

Kuivakäymälät

Jäte kompostoidaan maastoon, mikä pitkällä tähtäimellä saattaa aiheuttaa ongelmia tietyissä kohteissa. Jäte täytyy tämän takia mahdollisesti kuljettaa muualle esimerkiksi kompostoinnin jälkeen. Tavoitteena ovat mahdollisimman vähän huoltoa vaativat kuivakäymälät.

Palvelurakenteiden ja opasteiden kunnossapito ja turvallisuus

Palvelurakenteita huolletaan ja ylläpidetään, jotta niiden laatu, taso ja turvallisuusasiat ovat asianmukaisessa tilassa. Suuremmat huollot ja kunnostukset, jotka vaativat merkittäviä henkilö- ja taloudellisia resursseja, käsitellään Metsähallituksen vuosisuunnittelun yhteydessä. Huolto suunnitellaan ja toteutetaan Metsähallituksen ympäristöjärjestelmän periaatteita noudattaen. Tavoitteena on vähentää huollon vaatimaa työmäärää opastamalla kävijöitä, seuraamalla palvelujen käyttöä sekä suuntaamalla huoltoa taloudellisesti. Huollon järjestäminen voidaan toteuttaa myös ostopalveluina paikallisilta yrittäjiltä.

Luontopolkujen, lintutornien ja käymälöiden ympäristöjä raivataan tarvittaessa, mikäli niiden käyttö tätä vaatii.

7 Tutkimus

Suunnittelualueella tapahtuva tutkimus voidaan jakaa kahteen eri tyyppiin: tutkimukset ja selvitykset, joita tarvitaan suojelun ja suunnittelun yhteydessä sekä perus- ja muu tutkimus. Metsähallitus tuottaa omia tarpeitaan varten eräitä tutkimuksia ja selvityksiä, mutta tavoitteena on myös tarjota puitteet muiden tahojen tutkimustoiminnalle Metsähallituksen alueilla.

Metsähallitus tarvitsee säännöllisesti inventointitietoja alueen eläimistöä ja kasvillisuudesta sekä luontotyypeistä. Erityistä huomiota kohdistetaan luonto- (92/43/ETY) ja lintudirektiivissä (79/409/ETY) mainittuihin sekä uhanalaisiin lajeihin. Seuraavia selvityksiä ja inventointeja ehdotetaan:

- saaristolintulaskenta kaikkein arvokkaimmilla alueilla kolmen vuoden välein
- selvitys lepakoiden esiintymisestä
- valkohäntäpeuran ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset (yhteistyössä tutkijatahon kanssa)
- vedenalaisen meriluonnon inventointi VELMU-ohjelman puitteissa; inventointi keskittyy vedenalaisten luontotyyppien ja lajien monimuotoisuuteen
- uhanalaisten kääpien, jäkälien ja sammalten esiintyminen
- metsien ennallistamisen vaikutukset kääpiin ja saproksylisiin hyönteisiin (= niiden levittäytymisen ennallistetuille metsäalueille)
- oijen patoamisen vaikutus Lillträsketin ja Storträsketin vedenlaatuun
- yksityisillä luonnonsuojelualueilla tarvittavat selvitykset.

Uudenmaan ympäristökeskus ja Suomen ympäristökeskus seuraavat vedenlaatua. Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteellinen asema sekä Yrkeshögskolan Novia toteuttavat useita tutkimushankkeita. Suunnittelualue soveltuu hyvin rannikkoekologian ja rannikkoon liittyvään ympäristösuunnittelun tutkimiseen.

Tieteellinen tutkimus

Suunnittelualue – ja etenkin Tvärminnen alue – on Suomen ja koko Itämeren tärkeimpiä vedenalaisen tutkimuksen ja vesiympäristön tilan seurannan alueita. Suunnittelualueella tulee jatkossakin turvata tämän ainutlaatuisen tutkimusympäristön säilyminen. Tutkimus on huomioitu mm. liikkumisrajoitusten kautta; lisäksi sen tärkeä yhteiskunnallinen asema tulisi huomioida kaikissa niissä toimenpiteissä, jotka voivat vaikuttaa siihen.

8 Metsähallituksen alueiden käyttö

Kansallispuiston käyttömuotojen tulee noudattaa lainsäädäntöä. Hoito- ja käyttösuunnitelma ei ole oikeusnormi. Laki (485/1989) ja asetus (243/1990) Tammisaaren saariston kansallispuistosta ohjaavat kansallispuiston käyttöä. Erillislait ohjaavat muita lakisääteisiä luonnonsuojelualueita (ks. lähdeluettelo).

Kansallispuiston laajentaminen vaatii uuden lain. Jos kansallispuistoa laajennetaan, eduskunta kumoaa aiemmat säädökset ja uusi laki säädetään.

Metsähallitus voi toimivaltansa puitteissa antaa oikeusvaikuttaisia järjestyssääntöjä. Hoito- ja käyttösuunnitelma antaa ehdotuksen uudeksi järjestyssäännöksi (Liite 12) sekä ehdotuksen siitä, miten Metsähallituksen alueiden hoitoa ja käyttöä tulee järjestää. Tämä koskee mm. kansallispuiston laajentamista sekä metsästys- ja kalastusjärjestelyitä.

Rajoitukset nykyisessä kansallispuistossa tai vuokra-alueilla eivät koske puolustusvoimia tai rajavartiostoa (asetus 243/1990). Metsähallitus on velvoitettu noudattamaan Pääesikunnan ja Metsähallituksen välistä puitesopimusta (sopimus 22.11.2006) sekä alueellisia sopimuksia. Myös luonnonsuojelulaki (1096/1996) mahdollistaa poikkeamisen rauhoitussäännöistä puolustusvoimien tarpeisiin. Mikäli kansallispuiston asetus uusitaan, tulee uudessa asetuksessa todeta, että kansallispuisto ei aseta esteitä puolustusvoimien toiminnalle, kovapanosammunnoille tai sotilasrakentamiselle. Kansallispuiston rauhoitusmääräykset eivät myöskään ole ristiriidassa rajavartioston (Luonnonsuojelulaki 1096/1996, Rajavartiolaki 578/2005), poliisin (Poliisilaki 493/1995) tai tullin (Tullilaki 1466/1994) toiminnalle.

8.1 Marjastus ja sienestys sekä ajopuun kerääminen

Jokamiehenoikeus sallii marjastuksen ja ruokasienten poimimisen – kuitenkin niin, että rajoitusalueita ja -aikoja noudatetaan. Rantaan ajautuneita ajopuita saa kerätä Metsähallituksen hallinnoimilta alueilta. Elävien puiden, kelojen tai tuulenkaatojen vahingoittaminen tai ottaminen on kielletty.

8.2 Kalastus Metsähallituksen alueilla

8.2.1 Nykytilanne

Onginta ja pilkkiminen sekä läänikohtaisella vieheluvalalla kalastaminen on sallittu kalastuslain (286/1982) mukaan. Tämä koskee kaikkia alueita lukuun ottamatta rajoitusosia. Vapakalastus on kielletty 1.4.–31.8. niillä alueilla, jotka sijaitsevat kansallispuistoa halkovan Jussarö–Hankoväylän eteläpuolella (Liite 10). Metsähallitus myy lupia ammatti- ja kotitarvekalastukselle.

Tammisaaren saariston kansallispuistossa on tällä hetkellä seitsemän ammattikalastuslupaa, jotka koskevat 165 verkkoa. Pyydyslupia muille kuin ammattikalastajille myydään paikallisille asukkaille, puiston alueella tai enintään 2 km puiston rajojen ulkopuolella asuville. Asiakasta kohden myydään lupa enintään kolmelle verkolle. Vuonna 2007 on myyty 11 kpl verkkolupia. Myös troolilupia on myönnetty aikaisemmin, mutta niille ei ole viime vuosina ollut kysyntää.

8.2.2 Yleinen vesialue

Valtion yleiset vesialueet eivät kuulu kansallispuistoon. Yleisellä vesialueella jokaisella EU:n kansalaisella on oikeus kotitarve- ja virkistyskalastukseen. Erillistä vesialueen omistajan lupaa ei siis tarvita, mutta valtion kalastuksenhoitomaksun tulee olla maksettu. Yleisellä vesialueella kalastus on sallittu sen perusteella, mitä kalastuslaissa (286/1982), kalastusasetuksessa (1116/1982) ja laissa yleisestä kalastusoikeudesta (285/1982) säädetään. Tämän lisäksi tulee huomioida TE-keskuksen ajalliset sekä muut kalastusta koskevat rajoitukset. Yleisillä vesialueilla meressä vain ammattikalastajat saavat käyttää pyynnissään kalastusasetuksen tarkoittamia ammattimaisia pyydyksiä. Yleiset vesialueet ovat kalastusta koskevien asioiden osalta maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosaston sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten hallinnassa ja hoidossa. Näistä viimeksi mainittu voi myöntää ammattimaiseen kalastukseen tarvittavat luvat.

8.2.3 Suunnitelma

Tällä hoito- ja käyttösuunnitelmalla ei pyritä ohjaamaan kalavesien hoitoa tai kalastusta käytännössä. Hoito- ja käyttösuunnitelman kalastusasiat koskevat ainoastaan Metsähallituksen alueita, joilla Metsähallitus hallinnoivana maanomistajana voi sallia kalastuksen kalastuslain (286/1982) mukaan.

Ilman maanomistajan lupaa on sallittu onkiminen ja pilkkiminen sekä viehekalastus läänikohtaisella vieheluvalla ja kalastuslain 8. §:n tarkoittama verkkokalastus.

Maanomistajan luvalla voidaan sallia pyydyskalastus (mukaan lukien ammattikalastus ja viehekalastus). Läänikohtainen viehekalastuslupa on voimassa Metsähallituksen vesillä. Uistelun useammalla kuin yhdellä vavalla tarvitaan aina Metsähallituksen viehelupa.

Nyt ja vastaisuudessa Metsähallitus voi hallinnoimillaan alueilla säädellä maanomistajan luvalla tapahtuvaa kalastusta luonnonsuojelullisista tai kalastonhoidollisista syistä.

Ammattikalastus

Lupia myydään nykyisten järjestelyiden mukaan. Metsähallituksen vesialueet, jotka eivät kuulu kansallispuistoon, voidaan liittää ammattikalastuksen lupa-alueeseen tai vuokrata, ellei tämä ole rauhoitusmääräysten vastaista. Nykytilanteessa ammattikalastus tapahtuu pääasiassa verkoin, mutta voi tulevaisuudessa käsittää myös rysä- ja troolikalastuksen.

Kotitarvekalastus

Kotitarvekalastus yhtenäistetään Metsähallituksen normien ja ohjeiden mukaiseksi. Raaseporin ja Hangon kaupungin asukkaat tai kiinteistönomistajat (31.12.2008 saakka Tammisaaren kaupunki) saavat ostaa pyydyslupia (4 verkkoa/talous), joka sisältää yhden vieheluvan per henkilö. Kiintiöiden kautta kalastusta on mahdollista rajoittaa. Tilannetta on seurattava etenkin Älgön tuntumassa ja siihen on puututtava, mikäli luonnolle tai muille käyttäjille aiheutuu kohtuutonta haittaa.

Viehekalastus ja uistelu

Tammisaaren saariston kansallispuiston suurimman saaren Älgön saaren eteläpuolella ammattikalastus ja virkistyskäyttö kansallispuistossa on kaikkein vilkkainta (50 % kaikista kävijöistä) (Nyman 2008).

Läänikohtaisella kalastusluvalla saa kalastaa koko kansallispuistossa ja muilla Metsähallituksen alueilla. Viehekalastus ja uistelu on Metsähallituksen luvalla myös sallittu, mutta useammalla kuin yhdellä vavalla saa kansallispuistossa kalastaa ainoastaan kansallispuistoa halkovan Jussarö–Hanko-väylän eteläpuolella (Blåbärskär–Gråharuna-välillä) (katso Liite 10). Lisäksi Metsähallitus seuraa tilannetta ja voi tarvittaessa arvioida sen uudestaan, ja esimerkiksi rajoittaa uistelulupien myyntiä.

Kalastuksen valvonta

Metsähallitus voi myöntää valvontaoikeuden esimerkiksi paikallisille ammattikalastajille, poliisille tai kalastusalueen valvojille. Metsähallituksen oman valvonnan tulee olla tehokasta ja näkyvää.

Kalastusmatkailu ja kalastusoppaat

Ensisijainen vaihtoehto kalastusmatkailuyrittäjille ja -oppaille on lunastaa viehevesille yrittäjän ryhmälupa. Lupa kohdistuu tiettyyn, nimettyyn vieheveteen – esimerkiksi Tammisaaren kansallispuiston vedet. Yrittäjä vastaa ryhmän kalastuksesta ja siitä, että asiakkaiden valtion kalastushoitomaksu on maksettu. Koska yrittäjät eivät aina ennakkoon tiedä asiakkaiden kalastustarpeita, toinen vaihtoehto on tehdä kalenterivuodeksi rajoitetun kalastusoikeuden vuokrasopimus tietyille viehevesialueelle – esimerkiksi Tammisaaren kansallispuiston vedet.

Kalastuskieltoalueet

Alueilla, joilla on liikkumisrajoituksia, kaikenlainen liikkuminen – ml. kalastus – on kielletty. Tämän lisäksi kalastus on kielletty seuraavilla alueilla: Storträsket, Lillträsket, Näseträsket, Mejfladan ja Verkholmen–Båtskär.

Yleinen vesialue

Metsähallitus ei vastaa yleisellä vesialueella tapahtuvasta kalastuksesta, eikä siten ohjaa sitä päätöksin.

8.3 Metsästys ja metsästysjärjestelyt Metsähallituksen alueilla

8.3.1 Nykytilanne

Metsähallituksen alueilla on neljä metsästysvuokrasopimusta (Jussarö, Hästö–Busö, Tåktom, Odensö) ja yksi lupa (valkohäntäpeura, Älgö ja Jussarö), joka perustuu luonnonsuojelulakiin (1096/1996, 15 §). Paikalliset asukkaat voivat hakea lupaa sorsa- ja vesilintujen metsästyksen entisen Jussarön luonnonpuiston eteläpuolisille luodoille 10.9.–30.11. Lupia ei ole anottu vuoden 1994 jälkeen. Älgössä ja Jussarössä kaadettujen valkohäntäpeurojen lukumäärät ovat taulukossa 9.

Taulukko 9. Älgössä ja Jussarössä kaadetut valkohäntäpeurat 2004–2006 (lähde: Uudenmaan riistanhoitopiiri).

Paikka ja aika	Vanha uros	Vanha naaras	Vasa, koiras	Vasa, naaras	Yhteensä
Jussarö					
2005	2	4	3		9
Älgö					
2004	3	5	1	3	12
2005	2		1	3	6
2006	2	2	2	11	17

Suunnittelualueeseen kuuluu paljon myös yleistä vesialuetta, jolla metsästetään mm. koiras-haahkoja (1.6.–31.12.), vesilintuja (20.8.–31.12., joidenkin lajien osalta 1.9.–31.12.), alleja keväisin (10.4.–20.5.) sekä harmaahylkeitä (riistanhoitopiirin luvalla 16.4.–31.12.).

Metsästysasioiden järjestely vaihtelee eri luonnonsuojelualueiden välillä. Kansallispuistoissa metsästys on pääasiassa kielletty. Pohjois-Suomen ja saariston kansallispuistoissa paikallisilla asukkailla on kuitenkin usein oikeus metsästä. Tämän lisäksi hirvenajo on usein sallittu. Muiden luonnonsuojelualueiden kohdalla metsästyksistä päätetään tapauskohtaisesti. Alueilla, joilla metsästys on sallittu, päätös metsästyksen sallimisesta on usein Metsähallituksella. Poikkeuksena on kuitenkin yleinen vesialue, jolla kaikilla Suomen kansalaisilla on oikeus metsästä (Metsästyslaki 615/1993, 7 §). Metsähallitus-lain (1378/2004) mukaan Metsähallitus säätelee metsästystä hallinnoimillaan alueilla kiintiöin, joiden avulla ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä metsästys turvataan. Mikäli metsästyslupia ei voida myöntää kaikille halukkaille, tulee suosia sellaisia henkilöitä, joilla ei ole metsästysmahdollisuuksia muualla.

Metsästysoikeus voidaan luovuttaa joko metsästysvuokrasopimuksella tai sisällyttämällä alue lupametsästysalueeseen. Metsähallitus voi asettaa mm. ajallisia tai lajikohtaisia metsästysrajoituksia. Metsästyksen rajoittaminen on usein tarpeen Etelä-Suomessa, missä suojelualueet ovat pieniä ja virkistyskäyttö vilkasta. Luonnonsuojelun kannalta haitallisia lajeja – kuten vierasperäisiä pienpetoja – voidaan pyytää luonnonsuojelulain (1096/1996) 15. §:n perusteella.

8.3.2 Toimenpiteet

Metsästys järjestetään nykyisen käytännön mukaan metsästysvuokrasopimuksilla Metsähallituksen ja metsästysyhdistysten välillä. Metsähallitus voi myöhemmin tarkentaa metsästyslupakäytäntöä. Metsähallitus ei päättää metsästyksistä yleisellä vesialueella.

Tammisaaren saariston kansallispuisto

Valkohäntäpeuran metsästys¹ Älgössä ja Jussarössä

Valkohäntäpeuran metsästystä² jatketaan luonnonsuojelulain 15. §:n perusteella (”vähentää kasvi- tai eläinlajin yksilöiden lukumäärää, jos laji on tullut liian runsaslukaiseksi tai käynyt muutoin vahingolliseksi”). Lain sovellus saattaa olla toisaalta kyseenalainen, sillä laki edellyttää, että lajin haitalliset vaikutukset on todettu. Laki ei tarkoita lajin hävittämistä vaan vähentämistä; joskin käytännössä pyrkimys muissa vastaavissa vieraslajikysymyksissä on ollut hävittäminen (esim. minkkipyynti). Ongelmia aiheuttaa vahingollisuuden tai lajin liiallisen runsauden toteaminen. Alueen valkohäntäpeurakanta on tiheä, ja lajia metsästetään runsaasti myös ympäröivillä yksityisillä saarilla. Jos metsästys – varsinkin Älgössä – kielletään, kanta voi kasvaa siellä entisestään ja

vaikuttaa myös ympäröivien alueiden tiheyksiin. Jussarössä ylitiheä kanta saattaa johtaa eläinten nälkiintymiseen erityisesti jäättöminä talvina.

Valkohäntäpeuran metsästys³ on sallittu Älgössä ja Jussarössä jatkossakin, mutta ehtona on, että vuoteen 2013 mennessä on tehtävä selvitys lajin ekologisista ja sosiaalisista vaikutuksista. Selvityksen valmistuttua metsästyksen edellytykset arvioidaan uudestaan. Metsästyskoiran käyttö sallitaan.

Vierasperäisten pienpetojen pyynti

Tehokas minkkien ja supikoirien pyynti järjestetään resurssien salliessa Saaristomeren kansallispuiston ja Itäisen Suomenlahden kansallispuiston mallien mukaan. Pyynti aloitetaan sellaisilta alueilta, missä sekä pyyntitehokkuus ja pyynnin luonnonsuojelulliset hyödyt todennäköisesti ovat suurimmat. Metsähallitus suunnittelee ja sopii paikallisten metsästystahojen kanssa asiasta tarkemmin.

Harmaahylkeen metsästys

Laki kieltää metsästyksen kansallispuistossa.

Hirvenajo

Hirvenajoa ei sallita kansallispuistossa, koska sitä ei käytännössä ole mahdollista toteuttaa kansallispuiston saarilla.

Muuta

Paikallisilla asukkailla on oikeus anoa metsästyslupia entisen Jussarön luonnonpuiston eteläpuolisille saarille ajalle 10.9.–30.11. Paikallinen asukas tarkoittaa henkilöä, joka on kirjoilla entisen Tammisaaren kaupungin saaristo-osassa – eli saarella, johon ei ole kiinteää tieyhteyttä (Sisäministeriö 2007, asetus 1212/2003). Asetuksessa mainitut muut alueet (Bromarv, Trollshovda, Lindö, Svedja–Öby ja Odensö–Norrby–Båsa) eivät sisälly tämän suunnitelman määritelmään paikallisesta asukkaasta. Luodot, joille lupia voidaan myöntää, ovat Äggharunista länteen sijaitsevat seitsemän luotoa (663239: 247001, 663247: 247003, 663238: 246977, 663266: 24697, 663218: 24709, 663215: 24707, 663215, 24706).

8.4 Maa-ainesten otto

Maa-ainesten ottaminen on kielletty kansallispuistossa (asetus 243/1990). Tämä tarkoittaa muuta maa-ainesten ottoa, kuin mikä on välttämätöntä kansallispuiston palvelurakenteiden ja liikenneväylien ylläpitoon. Geologinen tutkimus ja malminetsintä on myös sallittu.

---

^{1,2,3} *Valkohäntäpeuran yksilöiden vähentäminen* (Ympäristöministeriö hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistuskirjeessä 13.4.2012, ks. Liite 13)

8.5 Puuston käyttö

Suurin osa Metsähallituksen alueista on rauhoitettu metsätaloudellisilta toimenpiteiltä, ja puuston annetaan kehittyä luonnontilaisena. Luonnontilaisuutta voidaan edesauttaa ennallistamistoimin. Esimerkiksi perinnemaisemien ennallistamisen yhteydessä voidaan poistaa puustoa, joka voidaan joko myydä tai käyttää suojelualueen tarpeisiin. Vierasta alkuperää olevat istutetut puut voidaan kaataa. Metsähallitus voi tarvittaessa kaataa puita palvelurakenteiden tai uudisrakentamisen ja turvallisuusnäkökohtien vuoksi.

Metsähallitus voi tietyissä tapauksissa myöntää lupia ulkopuolisille tahoille yksittäisten puiden kaatamiseen alueillaan. Tämä voi koskea esimerkiksi Metsähallituksen alueilla olevia puita, jotka ovat vaaraksi rakennuksille tai viihtyisyydelle, tai jotka ovat vierasta alkuperää.

8.6 Vene- ja muu liikenne

Tavoitteena on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä vene- ja muu liikenne. Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla on sallittu liikkuminen moottoriveneellä – lukuun ottamatta alueita, joille on asetettu liikkumis- tai mairinnousukieltoja. Teitse saa liikkua moottoriajoneuvoilla tieliikennelain (267/1981) mukaan.

Veneilyliikenteen aiheuttama sedimenttien ja orgaanisten aineiden pölyttäminen on osoittautunut matalien satamien vedenlaatua ja vedenalaista luontoa heikentäväksi tekijäksi. Vedenalaiselta luonnoltaan arvokkaita kohteita selvitetään vähitellen VELMU-hankkeessa, jonka tulosten perusteella voidaan perustaa ankkurointikieltoalueita tai sijoittaa kiinnittymispoijuja. Turhalla moottorin käytöllä on meluvaikutuksia, joka häiritsee muita alueella liikkuvia sekä eläimistöä.

Muita käyttäjiä tai eläimistöä häiritseviä veneilymuotoja (mm. vesijetit, vesihiihto) pyritään ensi sijassa valistuksen kautta vähentämään. Tämä koskee häiritsevää moottoriveneilyä keskeisissä retkisatamissa ja linnustoltaan arvokkaissa kohteissa sekä turhaa aaltojen aiheuttamista. Tarvittaessa selvitetään mahdollisuutta puuttua mahdollisiin epäkohtiin vesiliikennelain (463/1996, 5 §) kautta.

8.7 Telttailu ja tulenteko

Metsähallitus osoittaa paikat, joissa telttailu on sallittu. Nämä saaret ovat Rödjan (Älgö), Modernmagan, Fladalandet, Kavelholmen ja Jussarö. Muilla alueilla telttailu on sallittu jokamiehen-oikeuksien perusteella, mikäli luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset eivät kiellä sitä.

Avotulenteko on sallittu seuraavilla osoitetuilla paikoilla: Rödjan (Älgö), Modernmagan, Fladalandet, Kavelholmen ja Jussarö. Metsäpalovaaran aikana avotulenteko on kielletty.

9 Tulevat suunnitelmat

Suunnittelualueella sijaitsevilla useilla Metsähallituksen alueilla sekä yksityisillä luonnonsuojelu-alueilla (YSA) on tarvetta ennallistamis- ja luonnonhoitotoille (Liite 11). Liitteessä 11 on mainittu myös ne alueet, joille on olemassa oleva suunnitelma. Toimenpidetarpeiden arvioimiseen on käytetty seuraavia perusteita:

- alueen aiempi maankäyttö ja sen vaikutus alueen nykytilaan (ennallistamis- ja luonnonhoitotarve)
- Natura 2000 -luontotyyppien luonnontilaisuus ja edustavuus (ennallistamis- ja luonnonhoitotarve)
- uhanalaisten lajien ja luontotyyppien esiintyminen
- arvio ennallistamisen ja luonnonhoidon vaikuttavuudesta paikallis- ja aluetasolla
- sosiaaliset tekijät (maanomistajien kiinnostus, laiduneläinten saatavuus jne.)
- muinaismuistojen hoitotarve ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet tarkentuvat myöhemmässä vaiheessa.

Yksityisten suojelualueiden hoidosta päättävät maanomistajat.

Virkistyskäytön kannalta tärkeät suunnitelmat koskevat seuraavia kohteita:

- 1) Tammisaaren luontokeskuksen kehittäminen
- 2) Jussarön kehittämissuunnitelma.

10 Suunnittelalueen ulkopuolinen maankäyttö

Suunnittelalueen kuuluminen Natura 2000 -verkostoon voi merkitä rajoituksia lähialueiden maankäytössä. Luonnonsuojelulaki (1096/1996) edellyttää arviointimenettelyä, mikäli Natura 2000 -alueen ulkopuolella aiottu hanke joko yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen luontoarvoja.

Suunnittelualue ja sen eliöyhteisöt ovat suurelta osin riippuvaisia maa- ja vesialueiden käytöstä koko läntisellä Suomenlahdella. Vedenlaatuun vaikuttavat päästöt ja kehitys koko Itämeren valuma-alueella. Näin ollen kuormituksen vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä tarvitaan myös suunnittelualan ulkopuolella meri- ja valuma-alueilla.

Vene- ja laivaliikenne Suomenlahdella saattaa vaikuttaa suunnittelualueeseen. Liikenteen suunnittelussa ja pelastussuunnitelmissa suunnittelualan status tulee huomioida.

Suunnittelualan ympäristöön saatetaan rakentaa tulevaisuudessa tuulivoimaloita tai tuulivoimapuisto. Ne saattavat vaikuttaa suunnittelualueella eläviin ja sen läpi muuttaviin lintulajeihin. Lisäksi tuulivoimapuiston perustaminen saattaa vaikuttaa vedenalaisen luontoon. Tuulivoimaloiden suunnittelun yhteydessä suositellaan tehtäväksi suunnittelualuetta koskeva tarkastelu selvityksiin, ja sen perusteella minimoimaan tuulivoimapuiston vaikutukset suunnittelualan eliöstöön.

Myös mahdolliset vedenalaiset soranottohankkeet suunnittelualan lähialueilla tulee arvioida vaikutuksiltaan suunnittelualan luontoarvoihin.

Suunnittelualan ympäristössä suositellaan vieraslajien – kuten minkin ja supikoiran sekä kurturuusun – tehokasta torjuntaa.

Suunnittelualan luontoarvojen – mm. vedenlaadun – huomioiminen on toivottavaa lähialueiden kaupunkien, asutusalueiden, teollisuuden ja maanviljelyn suunnitelmissa ja hankkeissa.

Euroopan unioni on velvoittanut Suomen valtion saattamaan loppuun avomerialueiden Natura 2000 -verkoston (Ympäristöministeriö 2008). On mahdollista, että Suomen Natura 2000 -verkostoa tulevaisuudessa laajennetaan Tammisaaren ja Hangon sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualan eteläpuolelle, jossa myös on luontoarvoja (Ruuskanen 2008).

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

11 Hallinnan ja hoidon ohjaus, sopimukset ja järjestyssääntö Metsähallituksen alueilla

Vuokrasopimukset

Metsähallitus voi tehdä vuokrasopimuksia rakennuksistaan tai maistaan hallinnoimillaan alueilla. Tämä voi koskea mm. puolustusvoimien, rajavartioston, ammattikalastuksen tai yksittäisten ammatinharjoittajien tarpeita.

Järjestyssääntö

Tammisaaren saariston kansallispuiston järjestyssääntö on tarpeen uusida. Tämä on ajankohtaista silloin, kun tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on hyväksytty, tai kun kansallispuiston laajennus on toteutettu, tai kun kansallispuiston laki ja säädös ovat uudistuneet. Vanha järjestyssääntö on voimassa, kunnes uusi on hyväksytty. Ehdotus uudeksi järjestyssäännöksi on liitteessä 12.

Luvat

Metsähallitus myöntää maankäyttölupia alueilleen. Lupa vaaditaan myös puolustusvoimille vuokratuilla alueilta.

Suojelualueiden perustaminen

Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa olevista ja hallintaan tulevista suojelukohteista perustetaan suojelualueita. Suojelualueet merkitään maastossa ja kartat saatetaan ajan tasalle. Tvärminnen luonnonsuojelualue siirretään kokonaisuudessaan Metsähallituksen hallintaan.

Tammisaaren saariston kansallispuiston laajennus

Kansallispuiston laajennusehdotus käsitellään liitteessä 2.

12 Turvallisuus ja pelastustoiminta

Metsähallitus vastaa siitä, että alueen palveluvarustus on kunnossa ja täyttää sille asetetut yleiset ja erityiset turvallisuusvaatimukset. Metsähallituksen henkilökunnan työtapojen ja -välineiden sekä muiden työskentelyyn liittyvien turvallisuuskäytäntöjen osalta noudatetaan voimassa olevia työsuojeluohjeita. Työsuojeluun liittyvä sisäinen palaute käsitellään viipymättä ja epäkohta korjataan.

Kävijämäärien, reittiluokitusten tai luonnonolosuhteiden niin vaatiessa laaditaan metsäpalo-suunnitelma sekä pelastussuunnitelma Metsähallituksen alueille.

Metsähallituksen ympäristö- ja laatukäsikirjan mukaan alueella olevilla kiinteistöillä tulee olla pelastussuunnitelma, mikäli kiinteistön käyttö sitä edellyttää (perustuen pelastusasetukseen 787/2003, 9 §).

Metsäpalontorjuntasuunnitelman laatii Metsähallituksen metsätalousyksikkö yhdessä luontopalvelujen kanssa.

Öljyvahinkojen torjuntavastuu kuuluu Suomen ympäristökeskukselle ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokselle. Metsähallituksen tiloja esimerkiksi Jussarössä voidaan tarvittaessa käyttää öljyntorjuntakaluston sijoittamiseen.

13 Valvonta

Suunnittelualueella liikkuva Metsähallituksen henkilökunta hoitaa huolto- ja muiden töiden ohella valvontatehtäviä Metsähallituksen alueille. Valvonta kohdistuu pääasiassa järjestyssääntöjen ja luonnonsuojelulain noudattamiseen, rauhoitusalueiden rauhoittamiseen ja muihin rauhoitusmääräyksiin sekä metsästyksen ja kalastukseen.

Muilla alueilla ympäristö- ja luonnonsuojeluasioiden valvonta kuuluu alueen kunnille ja Uudenmaan ympäristökeskukselle.

Valvonnassa – erityisesti kalastuksen valvonnassa – Metsähallitus voi sopia valvontapalveluiden hoidosta paikallisten valvontahenkilöiden tai kalastusalueen kalastuksenvalvonnan kanssa.

Merivartiosto valvoo myös mahdollisuuksiensa mukaan järjestyssääntöjen ja lakien sekä säädösten noudattamista.

14 Yhteistyö

Suunnittelualue on erityisen monipuolinen alue, jolla on useita eri toimijoita. Sitä pyritään kehittämään yhteistyössä siten, että mahdolliset ristiriitatilanteet saadaan minimoitua. Yhteistyötä toteutetaan esimerkiksi tiedottamisen, kokousten, yleisötilaisuuksien ja yhteisten hankkeiden kautta.

Tärkeimmät yhteistyötahot ovat Raaseporin kaupunki, Hangon kaupunki, alueelliset yliopistot ja korkeakoulut, yhdistykset, Uudenmaan ympäristökeskus, Uudenmaan riistanhoitopiiri, kotiseutuyhdistykset, paikalliset metsästys- ja kalastusjärjestöt, kalastusalueet, luonnonsuojeluyhdistykset, matkailuyrittäjät sekä naapurimaanomistajat.

15 Resurssit ja aikataulu

Palveluvarustus

Palveluvarustuksen lisäyksen toteutus ja ylläpito vaativat nykyistä huomattavasti isomman rahoituksen. Tämä voidaan toteuttaa ulkopuolisen rahoituksen avulla tai EU-hankkeiden kautta. Kustannuslaskelma ja arvioitu aikataulu palveluvarusteiden rakentamisesta ovat liitteessä 9.

Luonnonsuojelu ja ennallistaminen

Esitetyt luonnonsuojelutoimenpiteet (ks. Liite 11) ehdotetaan toteutettaviksi vuoteen 2017 mennessä METSO-ohjelman rahoituksella. METSO-ohjelman piiriin kuulumattomien kohteiden hoitoon voidaan pyrkiä hankkimaan myös ulkopuolista hankerahoitusta. Jatkovaa hoitoa vaativiin kohteisiin – mm. perinnebiotooppien eläinkuljetuksiin ja niittoihin sekä vieraspetopyyntiin – tarvitaan vuosittainen rahoitus. Lisäksi tarvitaan luvussa 7 esitettyihin tutkimuksiin ja selvitykseen kohdennettavia varoja.

Jussarö

Jussarön lopullinen siivoaminen ja saneeraus vaativat huomattavia rahallisia panostuksia. Tavoitteena on, että Metsähallitus yhteistyössä muiden tahojen kanssa suunnittelee ja toteuttaa restauroinnin siinä mittakaavassa, kuin on tarpeellista.

Yksityiset suojelualueet

Yksityisten suojelualueiden hoito toteutetaan pääosin METSO-ohjelman rahoituksella sekä tarvittaessa muulla – esimerkiksi hankerahoituksella, tai muilla ympäristöhallinnon myöntämällä resursseilla.

16 Suunnitelman vaikutusten arviointi

16.1 YVA-lain mukainen arviointi

Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelma ei sisällä sellaisia toimenpiteitä, jotka vaatisivat lakisääteisen ympäristövaikutusten arvioinnin (Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 486/1994). Suunnitelman toteutuminen vaikuttaa ympäristöön, ja siksi sen ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia arvioidaan.

Ympäristövaikutukset jaetaan ekologisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin. Ekologisten vaikutusten arvioinnissa arvioidaan vaikutuksia Natura 2000 -alueiden luontoarvoihin.

16.2 Ekologiset vaikutukset

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on pyritty löytämään sellaisia toimintatapoja, joilla vähennetään ekologisesti negatiivisia vaikutuksia. Tämän vuoksi suunnitelmalla on enimmäkseen positiivisia ekologisia vaikutuksia.

Suunnitelman tavoitteena on aktiivisin hoitotoimin ja käyttöä ohjaamalla sekä valvontaa ja yhteistyötä kehittämällä turvata luontoarvoja siten, että toimenpiteet tai käyttö eivät uhkaa lajien tai luontotyyppien esiintymistä tai määrää alueella.

Kävijämäärien lisääntyessä maaston ja kasvillisuuden kuluneisuus voi lisääntyä. Vaikutus on suurin virkistysvyöhykkeellä. Tämän lisäksi virkistyskäyttö voi häiritä elämistä etenkin pesimä- ja lisääntymisaikana. Muita negatiivisia vaikutuksia ovat roskaantuminen sekä melu ja päästöt. Veneilyn vaikutuksia ilmenee mm. ankkuroinnista ja potkurivirroista sekä rantaerosiona.

Virkistyskäyttö ohjataan vyöhykealuejaon avulla alueille, jotka kestävät kulumista paremmin, sekä alueille, joilla ei esiinny erityisen herkkiä suojeltavia lajeja. Alueet, joilla on suurin luonnonsuojelullinen arvo, sijaitsevat rajoitusvyöhykkeellä. Kulumisen vähentämiseksi polut vedetään herkimpiä alueita karttaen, ja palveluvarustuksia ja luontopolkuja ylläpidetään sekä korjataan.

Alueen suuren kokonaispinta-alan, kävijöiden ohjaamisen sekä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden ansiosta virkistys- ja luontomatkailu ei aiheuta merkittävää haittaa alueen luonnolle eikä siten vaaranna luonnonsuojeluvaatimuksia. Lisäksi esitetyt ennallistamis- ja luonnonhoitotyöt parantavat alueen ekologista tilaa ja luontotyyppien edustavuutta sekä uhanalaisten ja vaateilaiden lajien elinolosuhteita.

Metsästyksen osalta sen vaikutuksia arvioidaan luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen I ja Natura 2000 -alueiden perusteena oleviin lajeihin. Teeren ja pyyn sekä metson kannanmuutoksia seurataan jatkuvasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen sekä Metsästäjien keskusjärjestön kolmiolaskennoin. Laskentojen perusteella metsäkanalintukantoja arvioidaan riistanhoitopiireittäin sekä riistanhoitoyhdistyksittäin. Myös se, miten hyvin kannat kestävät metsästystä arvioidaan, ja tarvittaessa metsästystä tai pyyntilupien lukumäärää rajoitetaan. Metso on Uudenmaan riistanhoitopiirin päätöksellä rauhoitettu suurimmassa osassa maakuntaa, myös suunnittelualueella. Jouhisorsaan ja heinätaviin kohdistuva metsästyspaine arvioidaan pieneksi, sillä suurin osa suunnittelualueesta on merialuetta, joka ei kuulu kummankaan lajin pääelinpiiriin. Osa matalista merenlahdista on metsästykseltä rauhoitettuja, mikä edistää lajien suojelua. Näin ollen

tämänhetkisen tiedon valossa ei ole tiedossa seikkoja, joiden perusteella metsästys vaikuttaisi näiden lajien suojelutasoon epäsuotuisasti. Metsästys saattaa joissakin tapauksissa paikallisesti häiritä metsästykseltä rauhoitettuja lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteen I lajeja. Harmaahylkeen metsästystä säädellään maa- ja metsätalousministeriön kiintiöiden sekä riistanhoitopiirien myöntämien lupien kautta. Harmaahylkeitä on viime vuosina pyydetty suunnittelualueella seuraavasti: 2 yksilöä vuonna 2005, 4 yksilöä 2006 ja 6 yksilöä vuonna 2007. Vuonna 2008 Suomenlahdella laskettiin 965 ja lounaissaaristossa 8 308 harmaahyljettä (RKTL). Kannan nykytilan arvioidaan kestävän tämänsuuruisen metsästyspaineen, eikä metsästys siten uhkaa lajin suotuisaa suojelutasona.

Edellä esitetyn perusteella voidaan arvioida, että suunnittelualueen Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön puitteissa toteutettavat hoitotoimenpiteet, retkeilypalveluvarustuksen rakentaminen ja virkistyskäyttö sekä muu käyttö – kuten kalastus ja metsästys – eivät merkittävästi heikennä Natura 2000 -alueen luonnonarvoja. Tämän perusteella suunnitelma ei vaadi luonnonsuojelulain (1096/1996) 65. §:n mukaista Natura 2000 -hankkeiden ja suunnitelmien vaikutusten arviointia.

16.3 Taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset

Virkistyskäytön ja luontomatkailun vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Nämä perustuvat LAC-metodiin (Limits of Acceptable Change – hyväksyttävän muutoksen rajat). Metodi perustuu luontomatkailun yleisiin periaatteisiin, joiden toteutumista seurataan yhteisesti sovittujen indikaattoreiden ja mittareiden avulla.

Suunnittelualueen tulee vastata erilaisten käyttömuotojen ja käyttäjäryhmien tarpeisiin. Metsästystä ei tule rajoittaa enemmän, kuin suojelumääräykset ja muu virkistyskäyttö edellyttävät.

Virkistyskäytöllä ja matkailulla voi paikoin olla haitallisia sosiaalisia vaikutuksia. Hoito- ja käyttösuunnitelman avulla virkistyskäyttö pyritään ohjaamaan sellaisille alueille, joilla se on sosiaalisesti kestävä.

Metsähallituksen palvelurakenteiden kehittämisenä on sekä suoraa että epäsuoria vaikutuksia paikalliselle elinkeinoelämälle ja erityisesti matkailuelinkeinolle. Alueella toimii kymmenkunta ammattikalastajaa, eikä suunnitelmalla odoteta olevan negatiivisia vaikutuksia ammattikalastukselle.

Lähteet

- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – 2. korj. p. Ympäristöopas 46, luonto ja luonnonvarat. Suomen ympäristökeskus. 194 s.
- Aluevalvontalaki 755/2000.
- Al-Hamdi, Z. & Reker, J. 2007: Towards Marine Landscapes in the Baltic Sea. – Balance Interim Report 10.
- Arkitektbyrå MARS 2006: Landskapsvårdsområde Skärlandet. Skötsel- och användningsplan. – Ekenäs stad. 127 s.
- Asetus Tammisaaren saariston kansallispuistosta 243/1990.
- Asetus Tvärminnen luonnonsuojelualueesta 651/1983.
- Banks, P.B., Nordström, M., Ahola, M., Salo, P., Fey, K. & Korpimäki, E. 2008: Impacts of Alien Mink Predation on Island Vertebrate Communities of the Baltic Sea Archipelago: Review of a Long-Term Experimental Study. – Boreal Research Environment 13 (suppl. A): 3–16.
- Bonn, T. 1997: Tammisaaren kansallispuiston kasvillisuus ja kasvisto. – Toimittanut P. Routasuo. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 67. 90 s.
- Boström, M. 2005: Mottagningsstationer för toalettavfall från fritidsbåtar samt sopservice i Kyrkslätt, Sjundeå, Ingå, Ekenäs och Hangö. – Nylands miljöcentral duplikat 158. 42 s.
- Euroopan neuvosto 2006: Resolution ResDip (2006)4 on the Renewal of the European Diploma of Protected Areas Awarded to the Ekenäs Archipelago National Park (Tammisaari) (Finland). – Adopted by the Committee of Ministers on 27 September 2006 at the 974th Meeting of the Ministers' Deputies.
- Euroopan unionin lintudirektiivi 79/409/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta.
- Euroopan unionin luontodirektiivi 92/43/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta. Annettu 21.5.1992.
- Euroopan unionin meristrategiadirektiivi 2008/56/EY. – Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yhteisön meriympäristöpolitiikan puitteista. Annettu 17.6.2008.
- Euroopan unionin vesipuitedirektiivi 2000/60/EY. – Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yhteisön vesipolitiikan puitteista. Annettu 23.10.2000.
- Gillian, B., Dudley, N., Fernandez de Tejada, A. & Toivonen, H. 2005: Management Effectiveness Evaluation of Finland's Protected Areas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 147. 175 s.
- Grönroos, H. 2003: Jussarö, kartläggning av eventuella miljörisiker i marken. – YH Sydväst. 26 s.

- Hagner-Wahlstén, N. & Granström, K. 2007: Fladdermuskartering på Ramsholmen–Hagen–Högholmens naturskyddsområde i Ekenäs. – Bathouse rapport åt Ekenäs stad.
- Heinonen, M. (toim.) 2007: Puistojen tila Suomessa. Suomen suojelualueet ja niiden hoito vuosina 2000–2005. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 160. 315 s.
- Häyrén, E. 1900: Längszonerna i Ekenäs skärgård. – Geografiska föreningens tidskrift 12: 222–234.
- Kalastusasetus 1116/1982.
- Kalastuslaki 286/1982.
- Koistinen, J. & Palmgren, J. 1976: Skärgårdsfågelfaunan i Ekenäs lk 1975. – Inventeringsrapport. Ekenäs skärgårdsplan. A-konsult.
- Kolehmainen, K. 2002: Täktomin merenlahtien hoito- ja käyttösuunnitelma. – Metsähallitus. 26 s. + liitteitä.
- Laki aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä 300/1979. – Alusjätelaki.
- Laki Metsähallituksesta 1378/2004.
- Laki saariston kehityksen edistämisestä 494/1981, 1138/1993. – Saaristolaki.
- Laki Tammisaaren saariston kansallispuistosta 485/1989.
- Laki vesienhoidon järjestämisestä 1299/2004. – Vesiensuojelulaki.
- Laki yleisestä kalastusoikeudesta 285/1982.
- Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 468/1994. – YVA-laki.
- Lappalainen, A., Härmä, M., Kuningas, S. & Urho, L. 2008: Reproduction of Pike (*Esox lucius*) in Reed Belt Shores of the SW Coast of Finland, Baltic Sea: a New Survey Approach. – Boreal Environment Research 13: 370–380.
- Luonnonsuojelulaki 1096/1996.
- Löfgren, K.-E. 2008: Venesatamien luokitus. – Merenkulkulaitos.
- Lönnroth, M. 2005: Vattenkvaliteten längs Finlands sydkust 1970–2000. – Nylands miljöcentral duplikat 161.
- & Holttinen, K. (toim.) 2007: Puhtaampaa vettä. Jätevesien kestävä käsittely saaristossa. – Suomen ympäristö 31, ympäristönsuojelu. 105 s.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.
- Metsähallitus 1992: Tammisaaren saariston kansallispuiston runkosuunnitelma. – SU 4:123/150. 23 s. + liitteet.

- Metsähallitus 2002: Kiinteiden muinaisjäännösten hoito-opas. – 3. uud. p. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 64. 42 s.
- Metsästyslaki 615/1993.
- Muinaismuistolaki 295/1963.
- Munsterhjelm, R. 2005: Natural Succession and Human-Induced Changes in the Soft-Bottom Macrovegetation of Shallow Brackish Bays on the Southern Coast of Finland. – Väitöskirja. Walter and Andrée de Nottbeck Foundation Scientific Report No 26. 53 s. + liitteitä.
- Museovirasto 1993: Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. – Rakennushistorian osaston julkaisu 16.
- Nyman, H.-E. 2004: Utvecklingsplan för Jussarö. – Metsähallitus.
- 2008: Tammisaaren saariston kansallispuiston kävijätutkimus 2007. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 106. 50 s.
- Ojala, O. 2007: Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelma. – Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 3/2007.
- Oulasvirta, P. & Leinikki, J. 1993: Tammisaaren kansallispuiston vedenalaisen luonnon kartoitus. Osa 1. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 10. 92 s.
- & Leinikki, J. 1995: Tammisaaren kansallispuiston vedenalaisen luonnon kartoitus. Osa 2. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 41. 84 s.
- & Leinikki J. 2003: Veneilyn ympäristövaikutukset luonnonsatamissa. – Suomen ympäristö 605, ympäristönsuojelu. 91 s.
- Peltonen, H., Kiljunen, M., Vinni, M., Pääkkönen, J.-P., Pönni, J., Rahikainen, M. & Lappalainen, A. 2006: Suomenlahden tilan muutokset. Vaikutukset avomerialueen kalakantoihin ja kalastukseen. – Suomen ympäristö 50, ympäristönsuojelu. 40 s.
- Pitkänen, H. (toim.) 2004: Rannikko- ja avomerialueiden tila vuosituhaten vaihteessa. Suomen Itämeren suojeluohjelman taustaselvitykset. – Suomen ympäristö 669, ympäristönsuojelu. 104 s.
- Poliisilaki 493/1995.
- Puolustushallinnon rakennuslaitos 2004: Jussarön ympäristötutkimus 2004. – Raportti. 28 s.
- Raateoja, M., Seppälä, J., Kuosa, H. & Myrberg, K. 2005: Recent Changes in Trophic State of the Baltic Sea along SW Coast of Finland. – *Ambio* 34: 188–191.
- Rajavartiolaki 578/2005.
- Rassi, P. Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmän raportti. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 432 s.

- Rusanen, P. 1994: Tammissaaren saariston linnustoselvitys 1994. – Tammissaaren kaupunki.
- 1998: Tammissaaren saariston linnustonseuranta 1998. – Tammissaaren kaupunki.
- Rutanen, I. 1990: Jussarön kovakuoriaisselvitys. – Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue.
- Ruuskanen, A. 2008: Tammissaaren kansallispuiston suunnitellun laajennusosan ulkopuolelle jäävien alueiden vedenalaisen luonnon kuvaus. – Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteellinen asema & WWF.
- Sirén, A. 1997: Jussarö. Luotsi- ja kaivosyhteisö Tammissaaren ulkosaaristossa. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 40. 62 s. 2. p. 1997.
- Sisäministeriö 2007: Saaristo-ohjelma 2007–2010. – Saaristoasiain neuvottelukunta. Sisäministeriön julkaisuja 7/2007.
- Stoor, A. 2007: Samarbete inom turism. En kartläggning av företagares synpunkter på ett eventuellt samarbete med Ekenäs skärgårds nationalpark. – Opinnäytetyö. Yrkeshögskolan Sydväst, Utbildningsprogrammet för turism. 31 s.
- Sundström, K.-E. 1927: Ökologisch-geographische Studien über die Vogelfauna der Gegen von Ekenäs. – Acta Zool. Fennica 3: 1–170.
- Tainio, E. 2008: Hangon Svanvikin toimenpidesuunnitelma. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut.
- Tieliikennelaki 267/1981.
- Tullilaki 1466/1994.
- Uudenmaan liitto 2006: Uudenmaan maakuntakaava. – Vahvistettu 8.11.2006.
- 2007: Uudenmaan Itämeri-ohjelma 2007–2013. – Uudenmaan liiton julkaisuja B.
- Valtioneuvosto 2007: Pääministeri Matti Vanhasen hallitus II. Hallitusohjelma.
- Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 787/2003.
- Valtioneuvoston päätös 1998: Valtioneuvoston päätös Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen hyväksymisestä 20.8.1998. – Helsinki. 84 s. + 2 liitettä.
- 2002: Valtioneuvoston päätös Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen täydentämisestä 8.5.2002. – Helsinki. 41 s.
- Vesilaki 264/1961.
- Vesiliikennelaki 463/1996.
- Westerbom, M. 2006: Population Dynamics of Blue Mussels in a Variable Environment at the Edge of their Range. – Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- www.ymparisto.fi

Ympäristöministeriö 2005: Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelma. – Suomen ympäristö 771, ympäristönsuojelu. 94 s.

— 2006: Suomen rannikkostrategia. Arviointiosa. – Suomen ympäristö 10/2006, luonnonvarat. 82 s.

— 2007: Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015. Valtioneuvoston periaatepäätös. – Suomen ympäristö 10/2007, ympäristönsuojelu. 93 s.

— 2008: Natura 2000 -verkoston täydentämistarve avomerialueella. – Asiantuntija-arvio Suomen aluemerellä ja talousvesivyöhykkeellä sijaitsevien luontotyyppien tai lajien elinympäristöjen esiintymistä. Helsinki 30.5.2008.

Ympäristönsuojelulaki 86/2000.

Lausuntoyhteenveto

Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelmaan pyydettiin lausunto 34 taholta. Yhteensä saatiin 20 lausuntoa seuraavilta tahoilta: Uudenmaan ympäristökeskus, Raaseporin kaupungin ympäristö- ja rakennuslautakunta, Ekenäs–Snappertuna kalastusalue, Ekenäs Skärgårds Västra Fiskargille rf, Uudenmaan riistanhoitopiiri, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry, Tvärminnen eläintieteellinen asema, Museovirasto, Merivoimien esikunta, Suomenlahden merivartiosto, Raaseporin luonto ja ympäristö ry, Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri, Hangon ympäristöyhdistys, WWF, Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa ry, Tammisaaren riistanhoitoyhdistys, Skåldö Skärgårds Jaktförening, Suomen Veneilyliitto ry, Suomen Purjehtijaliitto ry sekä 18 allekirjoittajan yhteinen lausunto. hks = hoito- ja käyttösuunnitelma, MH = Metsähallitus.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
KOKO SUUNNITELMA/YLEISTÄ	
Uudenmaan ympäristökeskus	
Uudenmaan ympäristökeskus katsoo, että suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat tarpeellisia alueen luontoarvojen säilyttämiseksi ja käytön järjestämiseksi, eikä niillä todennäköisesti ole luonnonsuojelulain 65 § 1 momentissa tarkoitettuja heikentäviä vaikutuksia Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen (FI 0100005) eikä Österfjärdenin (FI 0100001) Natura 2000 -alueen valinnan perusteina olleisiin luonnonarvoihin.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
WWF	
Yksittäisiä tieteellisten nimien ja termien korjauksia.	+Tarvittaessa otettu huomioon ja korjattu suunnitelman lopulliseen versioon.
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK)	
Vapaa-ajankalastajat muodostavat suuren kävijäryhmän, joka pitäisi huomioida enemmän suunnitelman sisällössä. Nyt vapaa-ajankalastajia koskevat tekstit ovat lyhyitä ja koskevat lähinnä rajoituksia ja kieltoja.	-Vapaa-ajankalastajien toiveet on pyritty ottamaan huomioon ja sovittamaan yhteen suunnitelmaan. Hks:ssa esitetyt muutokset edelliseen Tammisaaren saariston kansallispuiston runkosuunnitelmaan ovat merkittävät ja lisäävät huomattavasti vapaa-ajankalastajien kalastusmahdollisuuksia. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Uudenmaan riistanhoitopiiri	
Riistanhoitopiiri pitää hks:n laatimista hyvänä. Mm. luontoarvojen suojelu, virkistyskäyttö sekä metsästys- ja kalastusasioiden mainitseminen tavoitteissa on ollut hyvää.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomenlahden merivartiosto	
Suomenlahden merivartiosto katsoo, että suunnitelma toteutuessaan lisää entisestään saaristoalueen virkistys- ja vapaa-ajankäyttöä. Tämä edellyttää asianmukaisten rakenteiden ja suunnitelmien olemassaoloa ympäristöarvo ja väestön tarpeet huomioiden.	-Hks:n yhtenä tavoitteena on turvallisuuden, ympäristöarvojen ja sosiaalisten tekijöiden huomioonottaminen virkistyskäytön ja sen palvelurakenteiden kehittämisessä. Yksityiskohtaisemmat suunnitelmat tehdään erillisinä Metsähallituksen sisäisinä toimenpidesuunnitelmina. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys ry Tringa	
Yhdistys katsoo, että linnut on monelta osin otettu hyvin huomioon, ja etenkin Tammisaaren kansallispuiston ja Hangon etelälahtien ympäristön suojelualueiden laajentaminen on positiivinen merkki työstä alueen suojeluarvojen turvaamiseksi.	+Ei muutosta suunnitelmaan.

LIITE 1. 2(18)

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
KOKO SUUNNITELMA/YLEISTÄ Hangon ympäristöyhdistys Suurin osa suunnitelmassa esitetyistä ehdotuksista on kannatettavia.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Merivoimien esikunta Merivoimien esikunnalla ei ole huomautettavaa lausuttavana olevaan hoito- ja käyttösuunnitelmaan.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Museovirasto Hoito- ja käyttösuunnitelmassa määritellyt luonnonhoidon menetelmät sopivat pääpiirteissään myös muinaisjäännosten käsittelyyn. Muinaisjäännostalueen hoito on perusteltua muun luonnonhoidon yhteydessä, ja kohdesuunnitelmat toimitetaan Museovirastolle tarkasteltavaksi ennen toimenpiteiden toteuttamista.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Raaseporin luonto ja ympäristö ry Suurin osa suunnitelmassa esitetyistä taustatiedoista ja tavoitteista sekä käytännön toimista ja ehdotuksista on hyviä ja kannatettavia.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen Veneilyliitto ry ja Suomen Purjehtijaliitto ry Suunnitelma vaikuttaa yleisesti veneilyn kannalta lupaavalta ja parantaa alueen käyttömahdollisuuksia veneilijöiden osalta. Sallittujen kohteiden luokittamista retkisatamiksi pidämme mielekkäänä, koska sillä tavoin voidaan käyttäjät ohjata liikkumiseen sopiviin kohteisiin. Jussarö on osoittautunut kiinnostavaksi kohteeksi ja rantautuminen vähäisen laiturikapasiteetin takia on ollut vaikeaa, joten laiturikapasiteetin parantaminen on erittäin hyvä asia. Kannatamme lämpimästi Metsähallituksen pyrkimyksiä roskattoman retkeilynpuolesta, mutta sen onnistuminen vaatii käyttäjien asenteen muokkausta. Järjestäytyneiden veneilijöiden osalta tämä on onnistunut, kerhosaaret ovat roskattomia tässä suljetussa itseään valvovassa piirissä.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
1 JOHDANTO WWF Pohjanpitäjänlahdella olevien kohteiden tulisi olla osa suunnitelmaa.	-Natura 2000 -alueen Pohjanpitäjänlahden osa jätettiin suunnittelun ulkopuolelle mm. Uudenmaan ympäristökeskuksen suositusten mukaan. Pohjanpitäjänlahti suunnitellaan yhdessä Mustionjoen (FI 0100023) Natura 2000 -alueen kanssa, johon se myös tiiviisti liittyy. Ratkaisuun on päädytty myös suunnitelman osallistamista ajatellen. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri Suunnittelualueen rajauksessa tulee varmistaa, että Täktominlahden lettosuo ja Tvärminnen keto- ja dyynialueet sisältyvät rajaukseen, kuten myös Jussarön itäpuoliset lintuluodot. Myös entisen Pohjan kunnan Pohjanpitäjänlahden osa tulee liittää suunnitelmaan.	-Täktominlahti kuuluu suunnittelualueeseen lukuun ottamatta Natura 2000 -alueen ulkopuolista Sjöstuga–Kampelan lettosuo (YSA 012021). Myös Tvärminnen ketoalue kuuluu suunnittelualueeseen. Jussarön itäpuoliset lintuluodot kuuluvat myös suunnitelman piiriin, mutta niiden rauhoitusmääräykset sovitaan Uudenmaan ympäristökeskuksen ja yksityisten maanomistajien kesken yksityisten suojelualueiden perustamisen yhteydessä. Pohjanpitäjänlahden kohdalla katso edellistä vastausta. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Helsingin yliopisto, Tvärminnen eläintieteellinen asema Pohjanpitäjänlahden poistaminen suunnitelmasta ei ole perusteltua.	-Ks. ylempänä oleva WWF:n lausunnon vastaus. +Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
1 JOHDANTO	
Hangon ympäristöyhdistys	
Tammisaaren ja Hangon saariston merensuojelu-alueeseen kuuluu erillinen palsta Tvärminnen kylässä. Se koostuu pääosin keto- ja dyynialueista, joille on laadittu hoitosuunnitelma. Alueella esiintyy lukuisia uhanalaisia ja harvinaisia hyönteis- ja kasvilajeja.	-Tvärminnen ketoalue kuuluu suunnittelu-alueeseen, mutta oli virheellisesti jäänyt pois kuvasta 1. +Lisätty.
Täktominlahden tuntumassa on pieni (noin 20 aaria) lettosuo, joka rauhoitettu luonnonsuojelualueena. Se mahdollisesti kuluu Tammisaaren ja Hangon saariston merensuojelualueeseen. Letolla kasvaa useita uhanalaisia ja harvinaisia kasvilajeja.	-Alue ei kuulu Natura 2000 -verkostoon eikä siten suunnitelman piiriin. Alueen hoidon suunta- viivat voidaan määrittellä lähivuosina tarkemman toimenpidesuunnitelman yhteydessä. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Suunnittelualan ulkopuolelle on jätetty Pohjanpitäjänlahden osa, joka kuuluu ent. Pohjan kunnan alueeseen. Tätä menettelyä ei ole perusteltu. Yhdistys perustelee kantaansa mm. aiemmillä alueen suojelusuunnitelmissa ja suojelusuojelmilla.	-Ks. ylempänä oleva WWF:n lausunnon vastaus. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Ympäristö- ja rakennuslautakunta, Raaseporin kaupunki	
Tutkimus- ja vesienhoidon näkökulmasta Pohjanpitäjänlahden sisällyttäminen suunnittelualan rajaukseen olisi ollut suotavaa.	-Ks. ylempänä oleva WWF:n lausunnon vastaus. +Ei muutosta suunnitelmaan.
2 LUONTO, HISTORIA JA NYKYINEN KÄYTTÖ	
Ekenäs–Snappertuna kalastusalue ja Henrik Lundberg	
Jussarön länsipuolella oleva alue kuuluu tilaan Busö 1/10. Sundharu ja Sundharukobben toteutetaan Natura 2000 -verkostossa vesilain mukaan. Kartta 2 ja teksti korjattava.	-Kyseinen alue toteutetaan Metsähallituksen tietojen perusteella luonnonsuojelulain mukaan. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Busön luonnonsuojelualue ei kuulu Natura 2000 -verkostoon.	-Alue sijaitsee Natura 2000 -alueen rajauksen sisäpuolella. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Drängharun oikea nimi on Dränksharun.	-Virhe karttatietokannassa. +Korjattu luvuissa 2.5 ja 4.
Hauki esiintyy myös ulkosaaristossa ja se myös kutee siellä.	+Lisätty lukuun 2.5.
Metsäkauris on alkanut esiintyä ulkosaaristossa vuodesta 2006. Lisättävä tekstiin 2.10 vieraslajit.	-Metsäkaurista ei lueta vieraslajiksi Suomessa (Suomen ympäristökeskus). +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelmassa kansallispuiston raja on piirretty siten, että sen sisäpuolella olevat yksityiset alueet on sisällytetty kansallispuistoon. Yksityiset alueet tulee rajata niin, että käy ilmi että ne eivät ole osa puistoa.	-Karttojen mittakaavan takia pienimpiä yksityisiä alueita ei ole pystytty erottamaan. Kansallispuisto- rajauksen sisäpuolella vain Metsähallituksen omistamat alueet kuuluvat kansallispuistoon. +Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
2 LUONTO, HISTORIA JA NYKYINEN KÄYTTÖ	
WWF	
WWF ei yhdy suunnitelmassa esitettyyn näkemykseen siitä, että suunnittelualueen vedenalainen luonto olisi hyvin tutkittu. Näkemyksemme mukaan tieto on puutteellista ja edellyttää runsaasti lisäselvityksiä.	-Suunnittelualueella on tehty vesistö- ja vedenalaista tutkimusta jo reilun 100 vuoden aikana. Alue onkin maamme eniten tutkittuja merialueita. Pääosa tutkimuksesta on tehty Tvärminnen eläintieteelliseltä asemalta käsin. Myös lukuisat muut toimijat ja hankkeet ovat kartuttaneet alueen tutkimustietoa. Tämän hks:n kannalta suurin tiedonpuute liittyy vedenalaisten Natura 2000 -luontotyyppien esiintymiseen. Tämä puute on tarkoitus korjata tämän hks:n aikana. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Raportissa todetaan, että veneilijät ovat Metsähallituksen virkistyskohteiden pääkäyttäjiä. Hks:ssa ei kuitenkaan arvioida lainkaan veneilyn aiheuttamaa ympäristöpainetta.	-Luvussa 2.10 arvioidaan sekä virkistyskäytön että veneilyn aiheuttamia uhkia alueen luontoarvoille. +Lukuun 5.2.1 lisätty suosituksia veneilyn ympäristövaikutusten vähentämiseksi.
Uudenmaan riistanhoitopiiri	
Lisättävä Uudenmaan riistanhoitopiiri yhteistyöryhmän yhteistyötahoihin.	+Lisäys tehty lukuun 1.
Suunnittelualueen maankäytön analyysissä mainitaan, että ”metsästyksellä ei yleisesti ottaen tiedetä olevan huomattavia vaikutuksia muulle luonnolle lukuun ottamatta koirashaahkojen kesäajan metsästystä. Erityisesti pienillä ulkosaariston luodoilla pesivälle linnustolle aiheutuu haittaa pesimäaikaan alueella liikkuvista ihmisistä.” Väitteelle koirashaahkojen kesäaikaisen metsästyksen muulle linnustolle aiheuttamasta haitasta pitäisi esittää pitävät perustelut tai väite pitää poistaa. Liikkuminen lintuluodoilla kevätkesällä voi aiheuttaa haittaa lintujen pesinnälle, mutta siitä ei voi vetää suoraan johtopäätöstä, että koirashaahkojen kesäkuussa tapahtuva pyynti aiheuttaisi huomattavia vaikutuksia muulle luonnolle. Ilman asiallista selvitystä koirashaahkojen pyynnistä mahdollisesti aiheutuvan haitan mittakaavasta ja merkityksestä alueen luonnolle on mahdotonta tehdä arvioita. Vastaavan luonteinen väite toistuu myös suunnitelman sivulla 120 kansallispuiston laajennusehdotuksen yhteydessä. Perusteettomat väitteet pitää poistaa.	-Metsästettäessä ja liikuttaessa lintujen pesimäsaarilla pesimäaikana aiheutetaan haittaa pesiville linnuille. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri	
Lajistokohdassa olisi syytä huomioida, että useat lepakkolajit käyttävät monia alueita muutto- ja lisääntymispaikkoihin. Lepakoiden suojelu tulee ottaa huomioon myös hoitotoimien suunnittelussa.	-Suunnittelualueen lepakkolajien esiintymisestä ei Ramsholmenia lukuun ottamatta ole riittävästi tietoa, ja näin ollen luvussa 7 ehdotetaan lepakoiden esiintymisen selvittämistä. Kunhan tietoa kertyy, myös lepakot tullaan huomioimaan alueen hoidossa ja käytössä. +Lepakkotietoa lisätty myös suunnitelmaan lukuun 2.
Helsingin yliopisto, Tvärminnen eläintieteellinen asema	
Kartassa 5a on puutteita ja se tulisi korjata, koska osaa Tvärminnen luonnonsuojelualueesta ei ole merkitty karttaan. Valtion alueiden hallinta tulisi myös järjestää pysyvä pohjalle.	-Tvärminnen luonnonsuojelualueet näkyvät yksityiskohtaisemmin liitteen 7 kartassa. Metsähallitus katsoo, että Tvärminnen luonnonsuojelualue tulisi siirtää kokonaisuudessaan opetushallitukselta Metsähallituksen hallintaan (luku 11). +Kuva 5a muutetaan yhteneväiseksi liitteen 7 kanssa.
Lajiston esittelyssä on epäyhtenäisyyttä: Osin keskitytään uhanalaisiin lajeihin ja toisaalta esitellään yleisiä, tyypillisiä lajeja esim. kalalajeista. Suunnitelmassa voitaisiin todeta, että lajiesittelyssä keskitytään uhanalaisiin sekä kaupallisesti ja virkistyskannalta tärkeimpiin lajeihin. Suunnitelmassa voisi mainita erikseen, että näkinpartaislevät vaativat erityistä huomiota ja että suunnittelualueella edelleen on niille arvokkaita ympäristöjä ja että rehevöitymisen ohella niitä uhkaavat mekaaniset toimenpiteet.	+Lisätty lukuun 2.5.
Hauen kohdalla voisi lisätä, että laji on esiintynyt myös ulkosaaristossa, mutta rehevöityminen on todennäköisesti rajoittanut sen nykyistä levinneisyysaluetta.	+Lisätty lukuun 2.5.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
2 LUONTO, HISTORIA JA NYKYINEN KÄYTTÖ	
Helsingin yliopisto, Tvärminnen eläintieteellinen asema	
Taulukossa 2 olevat Furuskärin päivä-määrät ovat epäselviä.	-Furuskärin yksityisellä suojelualueella liikkuminen on kielletty ympäri vuoden. Seuraavalla rivillä olevalla Högholmen–Henriksbergin alueella liikkuminen on osalla aluetta kielletty ympäri vuoden ja osalla aluetta 1.4.–31.7. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Tvärminnen eläintieteellinen asema perustettiin vuonna 1902.	+Korjattu lukuun 2.7.
Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa	
Alueen luontoarvojen suojelemiseksi on tehty suunnitelma öljyonnettomuuden varalta ns. Oileco -hankkeen nimissä (http://hykotka.helsinki.fi/oileco/). Tätä varten on hyödynnetty mm. Suomen ympäristökeskuksen tietokantoja alueen luontoarvoista.	+Lisätty lukuun 2.
Tekstissä mainittujen Segelskär–Mygghanin ja Äggharun–Skarvkyrkan-alueiden lisäksi erityisen edustava saaristolinnustoalue on Jussarön itäpuolella sijaitsevat Blekharun–Sköldharun–Lerharun.	+Jussarön itäpuoliset alueet lisätty tekstiin.
Tarkennus: Hankoniemen etelälahdilla on merkitystä joutsenten, sorsien ja kahlaajien pesimä- ja etenkin muutonaikaisena levähdysalueena.	+Lisätty tekstiin.
Stadsfjärdenin lisäksi sen viereiset Båssfjärden ja Prästviken muodostavat yhdessä tärkeän vesilintujen levähdysaluekokonaisuuden. Alueella levähtävät linnut liikkuvat näiden kolmen lahden välillä säännöllisesti, minkä takia jokainen osa-alue on tärkeä kokonaisuuden kannalta ja alueen maankäyttöä tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena.	+Båssfjärden ja Prästviken lisätty tekstiin.
Jussarön itä- ja eteläpuolella sijaitseville matalikoille kerääntyy Suomenlahden mitta-kaavassa merkittävä määrä koirashaahkoja toukokuussa ennen koiraiden syysmuuttoa Saaristomeren sulkasatoalueelle. 2000-luvulla alueella on parhaimmillaan laskettu 4 000 paikallista koirashaahkaa.	+Lisätty tekstiin.
Paikannimi Rödjan esiintyy monesti tekstissä, mutta se on huonosti esitetty kartassa (s. 52). Selkeä merkkkaus esim. karttaan 5 helpottaisi kohteen hahmottamista kartalla.	+Paikannimi lisätty kuvaan 5a.
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Ympäristöviranomaiset ovat viimeksi laatineet luokituksen maamme vesien tilasta vuonna 2008. Tätä luokitusta ei ole tarkasteltu suunnitelmassa.	+Lisätty Uudenmaan ympäristökeskuksen viite lukuun 2.1.
Tekstissä esitetty väite, että rehevöityminen johtuu suurelta osalta alueen ulkopuolelta tulevasta kuormituksesta, ei pidä paikkaansa sisäsaariston osalta. Tämä johtuu siitä, että veden vaihtuminen ulapan ja sisäsaariston välillä on hyvin vähäinen. Sisäsaariston vesien huono tila johtuu valtaosin alueelta itsestään tulevasta kuormituksesta. Syitä heikkoon vedenlaatuun ovat mm. pienruoppaukset, moottoriveneliikenne ja haja-asutusalueiden jätevedet. Alueen vesien tilaa tulee kohentaa myös maankäyttö- ja rakennuslain antamalla mahdollisuuksilla, liittyen esim. jätevesien käsittelyyn.	-Muokattu tekstiä s. 18.
Suunnittelualueella tulee ruoppauksia rajoittaa huomattavasti ja ruoppausmassojen läjitykset mereen kieltää kokonaan. Moottoriveneilyä tulee rajoittaa kieltämällä vesiskootterien ja vastaavien käyttö sekä antamalla nopeusrajoituksia väylien ulkopuolisille alueille.	-Hoito- ja käyttösuunnitelma antaa yleisluontoisia suosituksia ruoppauksen suhteen; yksityiskohtaisemmin ruoppaamista ohjaavat kunnat ja Uudenmaan ympäristökeskus. Moottoriveneilyn haittoja pyritään vähentämään ensisijaisesti valistuksen kautta. Kieltojen asettaminen on ongelmallista valvonnan ja vesialueiden omistussuhteiden takia. Rödjanin alueelle perustetaan ns. huomaavaisuusalue (ks. luku 6).

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
2 LUONTO, HISTORIA JA NYKYINEN KÄYTTÖ	
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Vesien tilan parantamiseksi tulee laatia erillinen suunnitelma, joka koskee sekä yksityisten että valtion omistamia vesialueita. Siinä tulee esittää toimenpiteitä rehevöitymisen estämiseksi, huonon happitilanteen korjaamiseksi sekä eliöyhteisöjen tervehdyttämiseksi. Tärkeimpänä tavoitteena tulee olla vesien ekologisen tilan saaminen hyväksi vuoteen 2015 mennessä.	-Uudenmaan ympäristökeskuksen vesienhoidon pintavesien toimenpideohjelmaehdotuksessa on otettu nämä kysymykset esille. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Lisäyksiä lajistoon: Niityräpelö (RT), haapariippusammal (VU).	+Haapariippusammal lisätty liitteen 4 taulukkoon. Alueellisesti uhanalaisia lajeja ei nimetä erikseen.
Suomen Veneilyliitto ry ja Suomen Purjehtijaliitto ry	
Millä perusteella väitetään veneilyn aiheuttaman hajakuormituksen olevan merkittävä? Tarkoitetaanko tällä mahdollisesti merenkulun pilssivesipäästöjä? Veneiden myrkkymaalien aiheuttaman saastumisen ja pilssivesien rehevöittävien päästöjen vaikutus ympäristölle ja luonnolle herättää ihmetystä. Veneissä käytetään lain vaatimana ympäristöystävällisiä myrkkymaaleja ja pilssivesipäästöjä ei juuri veneistä synny.	-Veneilyn aiheuttama saastuminen ja rehevöityminen on vähentynyt tuntuvasti. Haitallisimmat myrkkymaalit on kielletty, mutta niiden vaikutus jatkuu vielä vuosia, sillä niitä on varastoituneena vesistöjen pohjasedimenteihin. Esim. satamien merenpohjissa on todettu korkeita tinayhdistelmäpitoisuuksia. Nykyisetkään käytössä olevat myrkkymaalit eivät ole haitattomia ympäristön kannalta, vaan kuormittavat luontoa. Pilssivesillä on erittäin todennäköisesti merkitystä vilkkaasti käytetyissä suojaisissa satamissa. Huviveneet eivät enää vuoden 2005 jälkeen saa tyhjentää jätevevettä 12 mpk rannikosta. Veneily aiheuttaa rehevöitymistä myös potkurivirtojen ja peräaaltojen sekoittaessa pohjasedimenttejä. +Tekstiä muokattu s. 18.
Ympäristö- ja rakennuslautakunta, Raaseporin kaupunki	
Vedenlaatuun haitallisesti vaikuttaviin tekijöihin tulisi lisätä lukuisat pienet ruoppaukset. Myös moottoriveneiden potkurivirrat tulee mainita pohjan eroosiota lisäävänä tekijänä.	-Ruoppaukset mainitaan mm. luvussa 2.10, johon myös potkurivirrat lisätty.
On syytä mainita, että Jussarön länsipuolen metsä on yksi etelärannikon arvokkaimmista vanhoista metsistä.	-Mainitaan luvussa 2.1.
Tammisaaren saariston räyskäpopulaatio muodostaa merkittävän osan koko pohjoisen Itämeren kannasta. Tämä suojelua vaativa laji tulisi huomioida suunnitelmassa.	-Mainitun räyskäpopulaation suojelu pyritään turvaamaan perustetuilla ja perustettavilla suojelualueilla. +Ei muutosta suunnitelmaan.
3 HOIDON JA KÄYTÖN TAVOITTEET	
Ekenäs-Snappertuna kalastusalue ja Henrik Lundberg	
Kappaleessa 3.4 luetellaan 8 kansainvälistä ja 8 kansallista suojeluohjelmaa tai suojelusopimusta. Miksi alueen maanomistajille ei ole annettu mahdollisuutta lausua näistä?	-Suojeluohjelmien valmistelu ei kuulu hoito- ja käyttösuunnitelman piiriin. +Ei muutosta suunnitelmaan.
WWF	
Rehevöitymisen vastaiset toimet jäävät suunnitelmassa liian pieniksi.	-Hks antaa suosituksia rehevöitymisen vähentämiseksi ruoppausten, veneilyn, erillisten toimenpidesuunnitelmien yms. kautta. Uudenmaan vesienhoitosuunnitelman laatii Uudenmaan ympäristökeskus.
Öljyonnettomuuteen varautumiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, esim. varastoimalla kansallispuiston alueelle öljyntorjuntakalustoa ja lisäämällä Metsähallituksen henkilökunnan öljyntorjuntakoulutusta.	-Metsähallituksen henkilökunnalle annetaan öljyntorjuntakoulutusta mm. WWF:n öljyntorjuntajoukkojen kautta. Öljyvahinkojen torjuntavastuu kuuluu Suomen ympäristökeskukselle (avomerellä) ja alueelliselle pelastustoimelle (rannikolla). Mikäli ilmenee tarvetta, öljyntorjuntakalustoa voidaan sijoittaa esimerkiksi Jussaröhön. +Lisätty lukuun 12.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS**MH:N KOMMENTTI SEKÄ TOIMENPIDE HKS:SSA****3 HOIDON JA KÄYTÖN TAVOITTEET****WWF**

Sekä veneväylät että rantarakentaminen edellyttävät ruoppausta, josta voi olla seurauksena vesien rehevöityminen, mikäli sitä ei suoriteta hallitusti. Ruoppaussuunnitelmat tulisi alistaa aina lupamenettelylle ja ruoppausmassoista tulisi huolehtia asianmukaisesti. Tähän asiaan ei WWF:n mielestä ole kiinnitetty riittävästi huomiota.

-Rakentamiseen liittyvät kysymykset ratkaistaan kuntien kaavoituksen yhteydessä, joissa Natura 2000 -alueen erityisasema huomioidaan.
+Ruoppauksia koskeva lisäys tehty lukuun 5.2.1.

Nykyisin myös pienveneiltä edellytetään jätevesien keräystä septitankkeihin. Raportissa ei ole WWF:n mielestä lainkaan kiinnitetty huomiota veneilijöiden jätevesien huoltoon ts. septitankkien tyhjennysasemien perustamiseen.

+Lisätty lukuun 5.2.1 Uudenmaan ympäristökeskuksen laatima suunnitelma (Boström 2005).

WWF:n mielestä ranta-asutukselta tulisi edellyttää suunnittelu-alueella sellaisten jätevesijärjestelmien rakentamista, jotka eivät lisää Itämeren rehevöitymiskehitystä. Pienillä kalliosaarilla, missä ei ole mahdollista järjestää riittävän kokoista imeytyskenttää jätevesille, ei tulisi sallia vesikäymälöiden rakentamista lainkaan.

-Rakentamiseen liittyvät kysymykset ratkaistaan kuntien kaavoituksen yhteydessä, joissa Natura 2000 -alueen erityisasema huomioidaan.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri

Suojelusopimusten listaan voisi lisätä EUROBATS-sopimuksen. Skärlandetin maisema-alueen hks kannattaa myös ottaa huomioon.

-EUROBATS-sopimus on luvussa 3 jo mainitun Bonnin sopimuksen alasopimus. Skärlandetin hoito- ja käyttösuunnitelma mainitaan tässä hks:ssa. Skärlandetin suunnitelmaa tuetaan eikä siihen esitetä lisäyksiä.
+EUROBATS-sopimus on lisätty tekstiin.

Suomenlahden suurimpia uhkia on öljyonnettomuus. Hks:ssa tulisikin kuvailla, kuinka eri kohteiden öljyntorjunta suoritettaisiin. Tämä on tärkeää, koska torjuntatoimenpiteet ja esimerkiksi kohteiden suojaus tulee suorittaa mahdollisimman nopeasti.

-Katso luku 12. Alueellinen pelastuslaitos vastaa öljyntorjuntasuunnitelman laatimisesta.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

4 VYÖHYKEALUEJAKO**WWF**

Suunnitelmassa ehdotetaan lakkautettavaksi muutamia nykyisistä kansallispuiston rajoitusosista. Tähän ei ole perusteita eikä anneta perusteluita.

-Kansallispuiston rajoitusosat perustetaan sellaisille alueille, joilla luontoarvojen säilyminen sitä edellyttää. Kohteissa, joilta rajoitukset lakkautetaan, ei ole sellaisia luontoarvoja. Tammisaaren saariston kansallispuistossa on ollut varsin tiukat liikkumista koskevat säännöt johtuen osaksi Jussarön luonnonpuiston asemasta ja säännöksistä.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri

Maihinnousukieltoja tulee pidentää merikihu- ja ruokkiluodoilla heinäkuun loppuun. Liikkumisrajoituksia ei tule poistaa Tammisaaren Klovaharunilta ja Blekharunilta. Niitä tarvitaan myös Näseträsketin nevalla.

-MH:n alueella sijaitsevat merikihu-luodot otettu huomioon hks:ssa. Ks. myös alla oleva Raaseporin luonto ja ympäristö ry:lle annettu vastaus.

Suomenlahden merivartiosto

Aluevalvontalaissa voi puolustusvoimien lisäksi myös rajavartiolaitos rajoittaa ihmisten liikkumista erityisalueilla. Tällainen liikkumisrajoitus on asetettu Jussarön merivartioasemalle.

+Lisätty lukuun 4.

Tammisaaren riistanhoitoyhdistys

Riistanhoitoyhdistys pitää hyvänä ehdotusta, jossa osa liikkumisrajoituksista poistetaan. Näin suurelle yleisölle avautuu mahdollisuuksia uusille käyntikohteille.

-Osa rajoituksista poistetaan, sillä niitä ei ole syytä ylläpitää luonnon-suojelullisin perustein.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

4 VYÖHYKEALUEJAKO**Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa**

Muutamassa kohdassa mairinnouskieltoajat eivät ole riittävän pitkiä pesivän linnuston kannalta. Tämä koskee etenkin myöhään pesiviä ja pitkään pesimäsaarella viihtyviä ruokkilintuja ja merikihua, joiden rauhoitus-aikojen tulisi ulottua 31.7. asti (Hildén & Hario 1993). Tällaisia saaria ovat Äggharuna–Äggharunakobbarna, Segelskär, Klovaskär ja Myggan. Gaddarnalla mairinnouskieltoa tulisi jatkaa 31.7. asti ainakin Slätlandetin ja Östergaddanin osalta.

Kokonaan suunnitelman ulkopuolelle ovat jääneet Jussarön itäpuolella sijaitsevat seuraavat tärkeät lintuluodot: Blekharun, Sköldharun–Sköldharukobbarna ja Lerharun. Nämä luodot tulisi liittää kansallispuistoon ja niille tulisi hankkia mairinnouskielto 1.4.–31.7.

Raaseporin luonto ja ympäristö ry

Seuraavien alueiden osalta liikkumisrajoitusten poistoa tulisi vielä harkita. **Näseträsket:** vapaa liikkuminen saattaa vaarantaa luontoarvoja. **Klova-harun:** Saarella on ainakin aiemmin pesinyt tiirakolonia. Liikkumisrajoitusta ei tule poistaa, mikäli saari edelleen on merkittävä pesimäluoto. **Blekharun:** Saari jyrkkärantainen, puuton lintuluoto, johon mairinnousu lähes mahdotonta. Kasvillisuus on tyypillistä lintuluodon kasvillisuutta. Liikkumisrajoituksen poisto ei suotavaa. **Stadsfjärdenin saaret:** On varsin kyseenalaista sallia yleisön mairinnousu näille saarille. Kävijämäärät häiritsisivät herkkää luontoa ja lintujen pesimistä ja aiheuttaisivat kasvillisuuden kulumista. Läheisyydessä mantereen rannoilla on erinomaisia rantautumispaikkoja (Källviken, Skutviken).

Suomen Veneilyliitto ry ja Suomen Purjehtijaliitto ry

Yhdymme suunniteltuihin rajoitusalueisiin, koska niiden vaikutus virkistämiseen ei ole haitallinen.

5 LUONTO- JA KULTTUURIARVOT**Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri**

Inventoinnit ovat osin kymmenen vuotta vanhoja. Sinä aikana monien luontotyyppien tila on heikentynyt enemmän, mikä lisää hoitotarvetta. Esimerkiksi hiekkarannat ovat kasvamassa koko ajan pahemmin umpeen kurturuusua ja järviruokoa. Niitä tulee tehostetusti raivata esimerkiksi Lappohjanrannalla, Vedagrundetilla, Henriksbergissä ja Furuviikillä. Myös hiekkadyynien liiallista metsittämistä tulee hillitä (esimerkiksi Lappohjan Högsand, Vedagrundet ja Brejdablick).

-Rajoitusaikoja muutetaan siten, että ne ovat kahdessa eri luokassa: koko vuoden sekä 1.4.–31.7. Tällä tavalla rajoitusaika on riittävä luonnonsuojelun kannalta ja on toisaalta käyttäjien kannalta helpompi omaksua kuin kolme eri kategoriaa. Tämä tarkoittaa sitä, että rajoitusajat 1.2.–15.7. ja 14.5.–15.7. yhdistetään kattamaan 1.4.–31.7. Muutoksella ei arvioida olevan suurta merkitystä kävijöille, sillä harvalla kohteella on laajempaa merkitystä virkistyskäytölle.

-Kyseiset luodot ovat yksityisessä omistuksessa, eikä niiden suojeluun oteta kantaa tässä hks:ssa. +Ei muutosta suunnitelmaan.

-Metsähallitus on arvioinut kyseisten kohteiden luontoarvojen vaatimat liikkumisrajoitukset. Kyseisillä kohteilla ei tällaisia arvoja ole. Stadsfjärdenin saarilla ei nykyisellään ole liikkumisrajoituksia. Kansallispuiston laajennusehdotuksessa Kalvönille ehdotetaan mairinnousukielloa. Kavelholmen taas on vilkkaassa ja osittain hallitsemattomassa virkistyskäytössä jo nykyisellään. Koska saarelle joka tapauksessa on käyttöaineita, on sinne erittäin perusteltua rakentaa virkistyspalveluja. Tällä tavoin saaren luontoarvot pystytään turvaamaan nykyistä paremmin. Saarella ei myöskään ole sellaisia luontoarvoja, jotka edellyttäisivät liikkumisrajoituksia.

+Ei muutosta suunnitelmaan.

+Ei muutosta suunnitelmaan.

-Tämä suunnitelma on oikeusvaikutteinen ainoastaan valtion hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden ja luonnonsuojeluun tarkoitettujen maiden osalta ja voi ainoastaan antaa suosituksia yksityisten suojelualueiden hoidosta. Valtion alueille tullaan esittämään yksityiskohtaisemmissa hoitosuunnitelmissa toimenpiteitä mm. arvokkaiden merenrantaluontotyyppien hoitamiseksi. Yksityisten luonnonsuojelualueiden hoitosuunnitelmissa suositetaan tarvittaessa mm. merenrantaluontotyyppien hoitoa. Toimenpidesuosituksukset perustuvat vuosina 2004–2009 tehtyihin maastokartoituksiin, jotka kattavat käytännössä lähes kaikki suunnitelman piiriin kuuluvat valtionmaat sekä pääosan yksityisistäkin suojelualueista.

+Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS

METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI
SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA**5 LUONTO- JA KULTTUURIARVOT****Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri**

Myös merialueiden tila on heikentynyt, esimerkiksi mataliin hiekkapohjiin on tullut rihmalevää. Se on johtanut muun muassa veden samentumiseen ja kampelan vähenemiseen. Vesialueen rehevöitymisen torjuntaan tarvitaan voimakkaampia keinoja. **Jätevesien** johtaminen haja-asutusalueelta mereen tulee kieltää. Hankoniemen mannerkiinteistöt tulee saada kunnallisen viemäröinnin piiriin ja jätevedet johdetuiksi kaupungin jätevedenpuhdistamolle. **Rantarakentamista** tulee välttää. Erityisesti todettakoon, että Tvärminnen kylään ei sovi kelluvia asuntoja Natura-alueelle. **Vesien tilaa** parantavia toimia tarvitaan myös sisäsaaristossa, missä tärkeintä on alueen oma kuormitus. Saariin tulee saada vesikäymäläkielto. Merenlahtien madaltuessa **venepaikkojen keskittämistä** ruoppauksien vähentämiseksi tulee tehostaa. **Ruoppausmassojen läjityksiä** ei tule sallia Natura-alueella, ei edes Pohjanpitäjänlahden väyläsuunnitelmalle.

-Rakentamiseen liittyvät kysymykset ratkaistaan kuntien kaavoituksen yhteydessä, joissa Natura 2000 -alueen erityisasema huomioidaan.
+Ruoppauksia koskeva lisäys tehty lukuun 5.2.1.

Pohjanpitäjänlahden kautta Mustionjoen Natura-alueelle on tarpeen perustaa kalastuslain mukainen kalaväylä. Lisäksi pitää pohtia, onko alueella suurempaa kalastuksen ohjaustarvetta.

-Kalaväyläkysymys voidaan ratkaista Mustionjoen Natura 2000 -alueen suunnittelun yhteydessä.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Veneilyn haittojen, kuten esimerkiksi voimakkaan aallonmuodostuksen ja melun, vuoksi on tarpeen määrätä varsinkin matalille merialueille nopeusrajoituksia veneille.

-Rödjanin alueella pyritään vähentämään aallonmuodostusta (luku 6.1.3).

Suunnitelmassa pitäisi ottaa kantaa siihen, onko alueelle tai sen läheisyyteen mahdollista suunnitella ja rakentaa tuulivoimaloita.

-Tuulivoimaloiden sijoittelussa tulee huomioida luonto- ja virkistysarvot sekä asutus. Tuulivoimala-asiat kuuluvat maakunnallisen ja kunnallisen kaavoituksen piiriin.
+Lisätty lukuun 5.2.

Helsingin yliopisto, Tvärminnen eläintieteellinen asema

Eläintieteellinen asema katsoo, että suunnittelu-alueen fladoista on riittävästi olemassa olevaa tietoa ja että viittaus VELMU-projektin valmistumiseen ennen kuin fladojen hoito voidaan aloittaa, on turhaa.

-Metsähallitus on lisäämässä meriluonnon inventointia ja toimia läntisellä Suomenlahdella. Tähän liittyy tarvittaessa vedenalaisen luonnon hoitosuunnittelua.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Meriluonnon tilan parantamiseksi voisi suunnitelmaan lisätä enemmän toimenpiteitä: Ruoppausta, ruoppausmassojen läjittämistä, vesikäymälöiden rakentamista ja jätevesien johtamista tulisi rajoittaa voimakkaasti. Käytännön opastusta vesiluonnon suojelemiseksi tulee antaa. Tämä koskee ennen kaikkea Metsähallituksen omia alueita. Viittaus rehevöitymisen vaikutuksista alueen ulkopuolella olevista lähteistä on virheellinen.

-Katso ylempänä olevat vastaukset tähän aiheeseen liittyen.
+Tekstiä sivulla 18 parannettu.

Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa

Hangon Byviken sijaitsee Tvärminneön pohjoispuolella ja lahden läntisin osa on rehevä, matala ja osittain ruovikkoinen. Byviken on muiden Hangon tunnetumpien merenlahtien tapaan vesilintujen suosiossa. Alueella on retkeilty vähän ja linnusto tunnetaan osin puutteellisesti. Byvikenin linnusto tulisi ottaa huomioon alueen maankäyttöä suunniteltaessa.

-Byvikenin suojele toteutetaan vesilain kautta.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Hangon ympäristöyhdistys

Suunnitelmassa on aivan liian vähän kiinnitetty huomiota merialueen tilaan. Vesi-alueelle kohdistuvan kuormituksen pienentämismahdollisuuksia tulee tarkastella monipuolisesti. Saariin tulee saada vesikäymäläkielto. Jätevesien johtaminen haja-asutusalueelta mereen tulee kieltää. Ruoppauksia tulee sallia vain, jos yleinen etu sitä vaatii. Tällöinkään ruoppausmassojen läjityksiä ei tule sallia Natura-alueella.

-Katso ylempänä olevat vastaukset.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
5 LUONTO- JA KULTTUURIARVOT	
Hangon ympäristöyhdistys	
Rantarakentamista tulee rajoittaa mahdollisuuksien mukaan. Tällöin hillitään myös mereen kohdistuvaa kuormitusta. Hankoniemen mantereella olevat kiinteistöt tulisi saada kunnallisen viemäröinnin piiriin ja jätevedet johdetuiksi kaupungin jätevedenpuhdistamolle. Tvärminnen kylään on kaavailtu kelluvia asuntoja. Niiden rakentamista ei tule sallia Natura-alueelle.	-Katso edellä olevat vastaukset.
Museovirasto	
Museovirasto esittää, että hoito- ja käyttösuunnitelmaan lisätään ne kulttuuriympäristöt, joista tarkempia kohdesuunnitelmia aiotaan tehdä.	-Kulttuuriympäristöjen kohdesuunnitelmat voidaan ratkaista vasta sen jälkeen, kun alueen kulttuuriperintöinventointi on saatettu valmiiksi. Suunnitelmat sovitetaan yhteen luonnon- suojelutoimenpidesuunnitelmien kanssa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Rakennetun ympäristön osalta on syytä tarkistaa, että myös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisen, valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä koskevan luettelon kohteet huomioidaan.	-Nämä huomioidaan tarkempien toimenpidesuunnitelmien yhteydessä. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Museovirasto esittää, että suunnitelman liitteeksi lisätään luettelo ja kartta alueen kiinteistä muinaisjäänöksistä.	-Kohteita on yhteensä noin 110, eikä niiden listaaminen tässä yhteydessä ole tarpeellista. Muinaismuistoluetteloon tulee todennäköisesti muutoksia alueen kulttuuriperintöinventoinnin valmistuessa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelmassa käytetään muinaisjäänöksistä nimeä muinaismuisto . Se tulisi muuttaa vallitsevan käytännön mukaiseksi: kiinteä muinaisjäänös .	+Muutettu suunnitelmaan.
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Suunnitelmassa tulee selkeämmin esittää ehdotuksia Natura-luontoarvojen turvaamiseksi yleisellä tasolla koko suunnittelualueella. Ehdotusten tulee käsitellä: vesiliikennettä, rakentamista, ruoppausta, rantojen virkistyskäyttöä, kalastusta, metsästystä, metsätaloutta, maataloutta, maiseman hoitoa sekä tieteellistä tutkimusta ja opetustoimintaa.	+Yleisluontoisia suosituksia lisätty suunnitelmaan, erityisesti lukuun 5.
Pohjanpitäjänlahteen johtavan väylän ruoppaushankkeen vaikutuksia tulee sisällyttää nyt kyseessä olevaan hks:an. Raaseporin kaupunki on alustavasti kaavailtu ruoppausta Tammisaaren Södra vikenissä, jossa esiintyy uhanalaista tähtimukulapartaa.	-Väylähankkeen ympäristövaikutusten arviointi laaditaan erikseen, ja siinä arvioidaan perusteellisesti eri vaihtoehtoja sekä niiden vaikutuksia Natura-alueeseen. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen Veneilyliitto ry ja Suomen Purjehtijaliitto ry	
Pidämme rantojen siivoustalkoita hyvänä ajatuksena ja olemme valmiit osallistumaan niihin aluejärjestöjemme kautta.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Ympäristö- ja rakennuslautakunta, Raaseporin kaupunki	
Stadsfjärdenillä sijaitsevalle Slätterholmenille on ehdotettu laidunnusta. Toinen vaihtoehto olisi antaa verrattain koskemattoman lehtosaaren kehittyä luonnontilaisena, jolloin hoitotoimenpiteet käsittävät ainoastaan kuusen poistoa.	-Stadsfjärdenillä sijaitseville valtion saarille tullaan laatimaan erillinen toimenpidesuunnitelma, jossa esitetään toimenpiteet saarten arvokkaiden luontotyyppien ja mahdollisesti myös uhanalaisten lajien hoitamiseksi. Hoitotoimenpiteet määritellään lopullisesti saarten ja lähialueen luontoarvojen kokonaisvaltaisella tarkastelulla. +Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
6 VIRKISTYSKÄYTTÖ JA LUONTOMATKAILU	
Ekenäs–Snappertuna kalastusalue ja Henrik Lundberg	
Stor-Jussarössä on lukuisia paikannimiä, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ja dokumentoinnin arvoisia. Kansallispuistossa myös kulttuurihistoria tulee huomioida.	-Hyvä ehdotus, joka pyritään ottamaan huomioon tarkemman toimenpidesuunnitelman yhteydessä. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Retkeilyreitit tulee perustaa kansallispuiston alueelle, ei naapureiden alueille.	-Retkeilyreitit perustetaan Metsähallituksen alueille. Mikäli yksityisiä alueita jostain syystä tarvitaan, siitä sovitaan erikseen maanomistajan kanssa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK)	
Suunnitelmassa esitettyjen kalanperkauspuisteiden yhteyteen pitää myös järjestää perkausjärjesteen kompostointi.	-Hyvä ehdotus. +Lisätty lukuun 6.
Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri	
Västerfjärdenin rantaan suunniteltu lintutorni on erittäin aiheellista rakentaa retkeilyn keskittämiseksi.	-Täktbuktenin retkeily keskitetään Kobbenille. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suurin osa suunniteltavan alueen virkistyskäyttäjistä on paikallisia tai alueellisia ihmisiä. Huolimatta tiedottamisesta ovat sekä jokamiehen-oikeudet että velvollisuudet edelleen huonosti tunnettuja. Siksi monia erilaisia haittoja ja häiriöitä syntyykin vahingossa tai välinpitämättömyyden johdosta. Tähän tilanteeseen voisi vaikuttaa hyvin suunnitellulla ja toteutetulla julkisuuskampanjalla, jolla voisi olla myös hyötyä alueen luontomatkailulle.	-Metsähallitus pitää ehdotusta kannatettavana ja pyrkii ottamaan sen huomioon oman julkisuusustyönsä kautta.
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Suunnittelualueen virkistyskäytön yhteydessä tulisi mainita Metsähallituksen alueitten lisäksi muut virkistysalueet ja tärkeimmät virkistyskäytön alueet.	+Lisätty lukuun 6.
Suomen Veneilyliitto ry ja Suomen Purjehtijaliitto ry	
Rödjanin kohdalla jäävää nopeusrajoitusta pidämme epäonnistuneena. Nopeuden tarkkailu ei ole kovinkaan helppoa nykyisillä resursseilla. Mielestämme parempi ratkaisu olisi aaltojen aiheuttamiskielto.	-Nopeusrajoitus muutetaan aaltojen aiheuttamiskielloksi. Käytännössä tämä toteutetaan perustamalla Rödjanin alueelle ns. huomaavaisuusalue. +Muotoilua muutettu luvussa 6.
Jussarö ei ole vierassatama eikä sitä sellaiseksi edes kannata kehittää vierassataman edellyttämän polttoaineen saannin takia. Sana vierasvenesatama olisi mielestämme korvattava pelkällä sanalla venesatama .	+Muutettu suunnitelmaan.
Kannatamme Raaseporin kaupungin ja Metsähallituksen yhteisen neuvontapisteen perustamista keskeiselle paikalle lähelle Tammisaaren vierassatamaa.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Ympäristö- ja rakennuslautakunta, Raaseporin kaupunki	
Nykyisen luontokeskuksen kehittämistä moderniksi opastus- ja näyttelykeskukseksi tulee selvittää. Se voisi toimia paitsi kansallispuistokeskuksena myös opetus- ja opastustilana.	+Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
7 TUTKIMUS	
Ekenäs–Snappertuna kalastusalue ja Henrik Lundberg	
Tutkimusaiheisiin tulee lisätä metsäkauriin ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten selvitys. Tämän lisäksi suunnitelmaa tulee muuttaa niin, että metsäkauriin metsästys sallitaan.	-Voidaan ottaa huomioon valkohäntäkaurista käsittelevän selvityksen yhteydessä. Metsäkauriin metsästystä ei voida sallia kansallispuiston lain ja asetuksen mukaan.
8 METSÄHALLITUKSEN ALUEIDEN KÄYTTÖ	
Ekenäs–Snappertuna kalastusalue ja Henrik Lundberg	
Kappale 8.2 lause "Nyt ja vastaisuudessa Metsähallitus voi säädellä maanomistajan luvalla tapahtuvaa kalastusta luonnonsuojelullisista tai kalastonhoidollisista syistä hallinnoimillaan alueilla." Lisättävä "kansallispuiston alueella".	-Lauseella tarkoitetaan kaikkia Metsähallituksen hallinnoimia alueita, myös muita kuin kansallispuistoa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Kalastuksen valvonnan osalta suunnitelma on huono. Kalastusalue ehdottaa, että Metsähallitus ostaa valvontapalveluksia kalastusalueelta.	-Metsähallitus tehostaa omaa valvontaansa mm. lisäämällä erätarkastuksia suunnittelualueella. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Kalastusoppaat. Tekstiä muutettava niin, että se on lakien ja asetusten mukainen (laki ei tunne "yrittäjän ryhmälupaa").	-Kyseessä on vesialueen omistajan myymä lupa, joka on vahvistettu maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 12.11.2008, 5 § 8 mom. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Kun kansallispuisto perustettiin, annettiin takeita maksuttomista ammattikalastusluvista, joka ei pitänyt. Ainakin mahdollisilla laajennusalueilla ammattikalastuksen tulee olla maksutonta. Myös olemassa olevan kansallispuiston kalastusluvat pitää käsitellä yhdessä alueen kalastusseurojen kanssa.	-MH noudattaa maa- ja metsätalousministeriön asetusta eräiden Metsähallituksen julkisten hallinto-tehtävien suoritteiden maksusta (721/2008). +Ei muutosta suunnitelmaan.
Ammattikalastus ulkosaaristossa on tällä hetkellä vähän hyödynnetty vara. Tämä johtuu kalojen tämänhetkisestä niukasta esiintymisestä, rehuksi tarkoitetun kalan hinnasta ja riittävien kalasatamien puutteesta.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelmalla ei "oleteta" olevan suoria vaikutuksia ammattikalastukselle. Suunnitelma osoittaa, että kysymystä ei ole selvitetty. Tämän takia pitäisi olla mahdollista tehdä muutoksia ja sopia asioista uudestaan, jos tilanne myöhemmin vaatii.	-Metsähallitus seuraa tilannetta, ja tarvittaessa käytäntöihin voidaan tehdä muutoksia myös tämän suunnitelman hyväksymisen jälkeen. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Ekenäs Skärgårds Västra Fiskargille rf	
Troolilupia on jo myönnetty, mutta ei viime vuosina enää haettu (8.2).	-Lisätty lause lukuun 8.2.
Lupamyynnin tulee olla paikallista ja palvelua tulee saada myös ruotsiksi.	-Lupia voi tarvittaessa ostaa Tammisaaren luontokeskuksen välityksellä. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK)	
Liikkumisluvia tulee koskea kaikkia käyttäjäryhmiä. Mikäli poikkeuksia sallitaan, tulee näiden kohdistua kohteisiin, joissa luontoarvojen on selkeästi todettu olevan sellaiset, että luontoarvot eivät vaarannu.	-Järjestyssäännöstä poikkeamiseen tarvitaan aina Metsähallituksen lupa. +Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
8 METSÄHALLITUKSEN ALUEIDEN KÄYTTÖ	
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK)	
SVK katsoo, että uisteluluvan tulee kattaa koko kansallispuiston alue.	-Metsähallituksen uistelulupa on voimassa koko kansallispuistossa, mutta sillä tavalla, että uistinten lukumäärää on rajoitettu osassa kansallispuistoa. Perustelut ja kuvaus luvussa 8.2. +Ei muutosta suunnitelmaan.
SVK ehdottaa kalastuksenvalvonnan toiminnan ulottamista vapaa-ajan-kalastajiin, minkä avulla myös voitaisiin tehostaa valvontaa.	-MH pyrkii ensi sijassa järjestämään kalastuksenvalvonnan oman toimintansa kautta. Tämän lisäksi myös muut keinot ovat mahdollisia. Hks ei sulje pois myöskään SVK:n ehdotusta. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Termi pyydyslupa saattaa aiheuttaa väärinkäsityksiä ja sitä tulisi tarkentaa.	-Pyydyslupa eli verkkolupa on kuvailtu luvussa 8.2. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Uudenmaan riistanhoitopiiri	
Metsästyksen suhteen selkeimmät vaikutukset tulevat esille Tammi-saaren saariston kansallispuistossa. Riistanhoitopiiri pitää hyvänä, että valkohäntäkauriin pyynti sallitaan jatkossakin Älgössä ja Jussarössä.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Suunnitelmassa esitettyä valkohäntäpeuran ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten selvitystä pidetään hyvänä. Selvitykseen tulee kuitenkin saada riittävät resurssit. Valkohäntäpeuran pyynnissä on tarpeen tehokkaan ja mahdollisimman vähän kansallispuiston muuta eläimistöä häiritsevän kannan vähentämisen toteuttaminen.	-Metsästyskoiran käyttö esitetään sallittavaksi luvussa 8.3. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Vierasperäisten pienpetojen pyyntiä pidetään hyvänä.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Paikallisen asukkaan määrittelyssä tulee käyttää asetuksessa (1212/2003) esitettyä määritelmää, mikäli paikallinen asukas rajataan vain saaristo-osassa asuviin.	-Tätä on tarkoitettu. Asetuksessa erikseen mainitut alueet eivät sisälly tämän hks:n tarkoitamiin paikallisiin asukkaisiin (eli Bromarv, Trollshovda, Lindö, Svedja-Öby ja Odensö-Norrby-Båsa). +Viite asetukseen on liitetty lukuun 8.3.
Helsingin yliopisto, Tvärminnen eläintieteellinen asema	
Olisi suotavaa löytää pysyvä ratkaisu kalastuksen kieltämiseksi Tvärminnen luonnonsuojelualueella.	+Lisätty lukuun 4.
Krogarviken–Kvarnskärin alue on rauhoitettu kalastukselta 30.4.2012 saakka, ja tämän pitäisi näkyä myös kartassa. Tutkimusasema katsoo, että kannanotto kalastusrajoitusasiaan on syytä ottaa mukaan ja mainita suunnitelmassa.	+Lisätty lukuun 4.
Tammisaaren riistanhoitopiiri	
Paikallisen asukkaan määritelmä olisi saanut olla samanlainen kuin kotitarvekalastusta koskeva määritelmä (kaikki Raaseporin ja Hangon kaupungeissa kirjoilla olevat tai kiinteistön omistajat).	-Metsästys on kansallispuiston asetuksen mukaan luvallista paikallisille asukkaille siten, kuin hoito- ja käyttösuunnitelmassa määritellään. Kalastuksen kohdalla asetus ei rajaa mahdollisuutta paikallisiin asukkaisiin. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Riistanhoitoyhdistys ilmaisee tyytyväisyyttään ehdotukseen valkohäntäkauriin pyynnin jatkamiseksi kansallispuistossa.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen Veneilyliitto ry ja Suomen Purjettijaliitto ry	
Onko tarkoitus sallia purjein liikkumista alueilla, joille on asetettu liikkumis- ja maihinousukieltoja? Mielestämme parasta olisi todeta, että ”on sallittu liikkua veneellä”.	-Liikkumisrajoitukset koskevat kaikkia alueen käyttäjiä. +Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
9 TULEVAT SUUNNITELMAT	
Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri	
Rantaniityille, joilta puuttuu vielä hoito-suunnitelma, tulee laatia sellainen (Stensundsviken Tvärminneö).	-Stensundsviken kuuluu Natura 2000 -verkostoon vesilailla toteutettavaksi. Näin ollen maa-alue ei kuulu hks:n piiriin. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Hangon ympäristöyhdistys	
Hankoniemen merenlahtien, hiekkarantojen, rantadyynien ja rantaniittyjen elinympäristöjen ennallistamiseksi ja hoitamiseksi tulee näille alueille laatia luontotyyppi- ja aluekohtaisia jatkosuunnitelmia.	-Hankoniemen arvokkaimmat merenrantaluontotyypit sijaitsevat pääosin yksityisillä luonnonsuojelualueilla, joille tullaan laatimaan lähivuosina toimenpidesuunnitelmia. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Satamapaikkoja on jouduttu usein ruoppaamaan. Ruoppaukset ja ruoppausmassojen läjitykset ovat usein olleet huonosti suunniteltuja. Venesatamia tarvitaan edelleenkin. Tärkeimmille satamapaikoille tulee laatia suunnitelmat. Niissä tulee selvittää ruoppausten tarve, ruoppausten suoritustapa, ruoppausmassojen läjitys, haittojen minimointi sekä lahtien luonnonarvojen säilyttäminen. Ruoppaukset tulee tehdä syksyllä tai talvella, jolloin haitat ovat pienimmät. Suunnitelma tulee tehdä ainakin seuraaville kohteille: Kattrumpan, Täktominlahti (Kobben) ja Vedagrundet.	-Ruoppauksille annetaan yleissuositus luvussa 5.2.1; muutoin ne kuuluvat ensi sijassa alueen kaupunkien valvontaan. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Hiekkarannat ovat Hankoniemen luonteenomaisinta maisemaa. Hoitosuunnitelmissa tulee esittää keinot kurtturuusun ja järvi-ruo'on poistamiseksi sekä kasvillisuuden ennallistamiseksi. Tärkeimpiä suunnittelu-kohteita ovat Lappohjanranta, Henriksberg, Vedagrundet ja Furuviik.	-Yksityisten luonnonsuojelualueiden luonnon hoitamiseksi laadittavissa toimenpidesuunnitelmissa tullaan suosittamaan tarvittaessa mm. rehevöitymisen ja ruovikoitumisen sekä kurtturuusun torjuntaa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Hiekkadyynejä esiintyy hiekkarantojen yläpuolella. Rehevöitymisen seurauksena nekin ovat nykyään kasvamassa umpeen. Mänty on valtaamassa aiemmin avoimia dyynejä. Hoitosuunnitelmilla tulee taata dyynisukcession luontainen jatkuminen. Dyynien liiallinen metsittyminen tulee kuitenkin pitää kurissa. Tärkeimpiä suunnittelukohteita ovat Lappohjan Högsand, Vedagrundet ja Brejdblick.	-Mäntjen lisääntyminen on osa dyyniluonnon luontaista sukkessiota, joka kuitenkin on monin paikoin häiriintynyt ihmistoiminnan vuoksi (metsäpalojen väheneminen, suojaisuuden lisääntyminen ym.). Mäntyä voidaan suositella poistettaviksi tapauskohtaisen harkinnan perusteella toimenpidesuunnittelun yhteydessä, jolloin huomiota kiinnitetään erityisesti dyynien sukkession luonnontilaisuuteen, uhanalaisten dyyniluontotyyppien esiintymiseen sekä uhanalaisen ja vaateliaan lajiston esiintymiseen. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Niille rantaniityille, joilta puuttuu vielä hoitosuunnitelma, tulee laatia sellainen (Stensundsviken Tvärminneöllä).	-Tämä suunnitelma ei voi ohjata suojelualueiden tai luonnonsuojeluun tarkoitettujen valtion alueiden ulkopuoleisten alueiden hoitoa tai käyttöä. +Yleinen suositus rantaniittyjen avoimena pitämiseksi ja laiduntamiseksi lisätty lukuun 5.2.1.
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Taulukkoon 10 on koottu alueet, joille ehdotetaan erillisiä suunnitelmia. Moniin niistä on vaikea ottaa kantaa, kun pelkkä nimen ja koodinumeron perusteella ilman merkintää kartalle on mahdotonta sanoa, missä ne sijaitsevat. Skäldön ja Danskogin fladat ovat erityisen arvokkaita ja edustavia. Osassa niissä on toteutettu ruoppauksia, jotka ovat heikentäneet niiden luonnonarvoja. Näille fladoille tulisi laatia ennallistamis- ja hoito-suunnitelma. Skäldön maisema-alueen hks:n keskeiset suositukset tulisi kirjata myös tähän suunnitelmaan.	-Tämä suunnitelma ei voi ohjata suojelualueiden tai luonnonsuojeluun tarkoitettujen valtion alueiden ulkopuoleisten alueiden hoitoa tai käyttöä. +Yleinen suositus vesistöjen hoitamiseksi lisätty lukuun 5.2.1. Skäldön maisema-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma otettu huomioon suunnitelmassa. Taulukko 10 siirretty liitteeksi 11.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	MH:N KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
9 TULEVAT SUUNNITELMAT	
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Nothamnin pääsaarelle Bylandetiin on valmistumassa hoito-suunnitelma (YH Novia).	+Otettu huomioon liitteessä 11.
Gullön tammimetsiköille on olemassa hoito- ja käyttösuunnitelma.	+Otettu huomioon liitteessä 11.
Ramsholmenin lehtoja hoidetaan suunnitelmien mukaisesti.	+Otettu huomioon liitteessä 11.
Offerlundenin suojelualueelle tulisi laatia hoitosuunnitelma. Alue on pahasti vesakoitumassa, jolloin lehtokasvillisuus kärsii.	-Lehdon tilanne selvitetään, ja tarvittaessa ryhdytään toimiin hoidon järjestämiseksi. +Kohteelle on vuonna 1993 laadittu hoito-suunnitelma, joka on lisätty liitteeseen 11.
12 TURVALLISUUS JA PELASTUSTOIMINTA	
Suomenlahden merivartiosto	
Rajavartiolaitos on meripelastustoimen päävastuuviranomainen Suomessa. Merkittävässä määrin annetaan myös virka-apua kunnalliselle pelastustoimelle.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
13 VALVONTA	
Suomenlahden merivartiosto	
Suomenlahden merivartiosto seuraa jatkuvasti vesiliikenteen kehittymistä ja vaikutuksia meri- ja saaristoalueella. Myös valvonta kohdennetaan alueille, joilla ihmisten liikkuminen ja läsnäolo on huomattavaa.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Rajavartiolaitos tekee aluemerellä ja talousvesivyöhykkeellä alusjätelain mukaista öljypäästövalvontaa. Valvonnan tehostuttua tutkinta on kohdistunut yhä useammin myös huviveneilijöihin.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Rajavartiolaitos on muinaismuistolain mukainen valvontaviranomainen laivalöydöksiin liittyen ja valvoo näitä löytöjä sekä niitä koskevien säännösten noudattamista.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
14 YHTEISTYÖ	
Ekenäs–Snappertuna kalastusalue ja Henrik Lundberg	
Kalastusalue voidaan lisätä yhteistyötahoihin.	+Muutos suunnitelmaan: Kalastusalue ja naapurimaanomistajat lisätty.
Ympäristö- ja rakennuslautakunta, Raaseporin kaupunki	
Tulevassa alueen käyttöä ohjaavassa neuvottelukunnassa tai työryhmässä tulee olla Raaseporin kaupungin ympäristötoimen edustaja. Paikallisella ympäristötoimistolla on huomattavaa asiantuntemusta ja osaamista paikallisista olosuhteista.	-Pyritään ottamaan huomioon. Tällä hetkellä MH:lla ei tosin ole suunnitelmia perustaa alueellista neuvottelukuntaa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
16 SUUNNITELMAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	
Uudenmaan ympäristökeskus	
Vaikutusten arviointi -kappaleeseen on tarpeen koota keskitetysti hks:an sisältyvät Natura-alueen valinnan perusteena oleviin lajeihin ja metsästykseseen liittyvät johtopäätökset perusteluineen.	+Lisätty lukuun 16.2.
Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri	
Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida, että LAC on luontomatkailevan suunnittelujärjestelmä, jossa on 9 vaihetta. Kaikkein oudointa on kuitenkin LAC-menetelmän yhdistäminen suunnitelman vaikutusten arviointiksi sekä se, ettei seurattavia indikaattoreita ole mitenkään esitelty.	-Hks on yleissuunnitelma; LAC-menetelmä kuvataan tarkemmin tarkemmassa luontomatkailevan toimenpidesuunnitelmassa tai kävijätutkimuksen yhteydessä (luku 6.1.4). +Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA
LIITE 2 TAMMISAAREN SAARISTON KANSALLISPUISTON LAAJENNUSEHDOTUS	
Ekenäs Skärgårds Västra Fiskargille rf [ESV fiskargille]	
Kansallispuiston laajennusalueella ammattikalastuksen tulee olla maksutonta.	-Kalastusta ja kalastusmaksuja ohjaavat maa- ja metsätalousministeriö sekä lainsäädäntö. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Harmaahylkeen metsästyksen tulee olla sallittua kiinteiden kalastuspyydysten välittömässä läheisyydessä.	-Liitteessä esitetään ehdotus metsästyksen järjestämisestä Segelskär–Mygghanin alueella, mikäli se sisällytetään Tammissaaren saariston kansallispuistoon. Ehdotus toimii pohjana ympäristöministeriölle, joka jatkaa asian valmistelua. +Ei muutosta suunnitelmaan.
WWF	
WWF kannattaa kansallispuiston laajentamista ja suosittelee harkittavaksi myös ulottamista talousvesivyöhykkeelle. WWF liittyy lausuntoonsa alueella teettämänsä vedenalaisen luonnon selvityksen.	-Talousvesivyöhyke ei sisälly tähän suunnitelmaan. Metsähallitus kuitenkin toimittaa lausunnon ja siihen liitetyn selvityksen (Ruuskanen 2008) ympäristöministeriön tietoon.
Suunnitelmassa esitetään luvanvaraista vesilintujen metsästystä 20.8. alkaen. WWF katsoo, että Etelä-Suomen kansallispuistoissa ei pidä sallia metsästystä. Puistot ovat pieniä ja metsästys aiheuttaisi ristiriitaa niin luonnonsuojelutavoitteiden kuin puiston tutkimus-, opetus- ja virkistyskäytön kanssa. WWF katsoo kuitenkin, että luvanvarainen, rajoitettu vesilintujen metsästys paikallisille saaristolaisille voidaan sallia Tammissaaren saariston kansallispuiston laajennusalueella tietyn ylimenokauden (esimerkiksi 5 vuoden) ajan. Metsästystä ei kuitenkaan tule sallia veneilykauden aikana, joka jatkuu vilkkaana ainakin elokuun loppuun saakka. Myös suojelua kaipaavat lajit on rauhoitettava metsästykseltä.	-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle. Harmaahylkeen metsästys muutetaan siten, että se voisi olla sallittu 20.8.–31.12., harmaahylkeiden karvanvaihtoajan ja lintujen pesimäkauden jälkeen. +Muutettu liitteeseen 2.
Skåldö Skärgårds Jaktförening rf	
Mikäli kansallispuisto laajenee yleiselle vesialueelle, metsästysseura menettää viimeisen vapaan metsästyksen alueensa. Esitettyä vesilintujen syysmetsästysjärjestelyä pidetään hyvänä, joskin käytännön toteutuksessa saattaa olla vaikeuksia. Kevätmetsästyksen ja kesäaikaisen koirashaahkojen metsästyksen rajoittamista perustellaan suojelutavoitteilla. Matalilla pienillä luodoilla ilman kasvillisuutta ei metsästyksellä ole haittavaikutuksia. Ehdotamme, että allien kevätmetsästys ja koirashaahkojen kesäaikainen metsästys sallittaisiin.	-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Hallin metsästys tulisi sallia kiinteiden kalastuspyydysten välittömässä läheisyydessä.	-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle. +Ei muutosta hks:an.
Uudenmaan riistanhoitopiiri	
Riistanhoitopiiri pitää ehdotusta kansallispuiston laajentamiseksi ongelmallisena alueen metsästysjärjestelyn kannalta. Riistanhoitopiiri arvostaa Metsähallituksen ponnistuksia eri intressiryhmiä tyydyttävän kompromissin löytämiseksi. Riistanhoitopiiri katsoo, että suunnitelmassa esitetyt joustavat metsästysjärjestelyt eivät todennäköisesti tule toteutumaan, koska se ei ole linjassa Etelä-Suomen kansallispuistojen metsästyspolitiikan kanssa. Näin ollen riistanhoitopiiri ei voi hyväksyä laajennusehdotusta vaan ehdottaa, että laajennusehdotuksessa mukana oleva yleinen vesialue ja siellä sijaitsevat saaret ja luodot, siltä osin kuin ne valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoa koskevassa päätöksessä on ehdotettu toteutettaviksi luonnonsuojelualueilla, perustetaan niin sanotuksi muuksi luonnonsuojelualueeksi . Tällöin on mahdollista luoda sellaiset rauhoitusmääräykset, jotka eivät estä kestävästä käytöstä tapahtuvaa metsästystä.	-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle. +Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS

METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI
SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HKS:SSA

LIITE 2 TAMMISAAREN SAARISTON KANSALLISPUISTON LAAJENNUSEHDOTUS

Uudenmaan riistanhoitopiiri

Laajennusehdotuksessa kansallispuistoon ehdotetaan liitettäväksi myös Äggharun–Skarvkyrkanin alue Hästö–Busö:n eteläpuolella. Alue on valtioneuvoston 20.8.1998 tekemässä päätöksessä ehdotettu toteutettavaksi Natura 2000 -verkostossa vesilaililla. Uudenmaan riistanhoitopiirin näkemyksen mukaan ei ole tarvetta poiketa valtioneuvoston aiemmin tekemästä päätöksestä ja lisätä entisestään todennäköistä metsästyskieltoaluetta Uudenmaan läntisessä saaristossa. Äggharun–Skarvkyrkanin alue tuleekin toteuttaa vesilaililla valtioneuvoston päätöksen mukaisesti.

-Katso yo. vastaus
ESV fiskargillelle.
+Ei muutosta
suunnitelmaan.

Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri

Metsästys tulee kieltää Segelskärin ympäristön haahkan ja allien syksyisillä levähdysalueilla. Hallin metsästys ei ole sopusoinnussa alueen suojelutavoitteiden kanssa.

-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Tammisaaren riistanhoitoyhdistys

Yhdistys katsoo, että tulisi selvittää mahdollisuuksia koirashaahkojen metsästyksen jatkamiseen alkaen 1.6. Yhdistys katsoo myös, että alueen metsästyskiintiö olisi niin suuri, että se ei asettaisi esteitä metsästykselle.

-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Harmaahylkeen metsästys tulisi sallia kalapyödysten välittömässä läheisyydessä.

-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Segelskärin eteläosaan esitettyä liikkumisrajoitusta vastustetaan, sillä valvonta on vaikeaa. Yhdistys esittää, että Metsähallitus jatkossa vastaisi saarella olevan tuvan ylläpidosta.

-Segelskärin liikkumisrajoituksen avulla suojellaan saaren linnustoa. Valvontaa koskeva huolenaihe on Metsähallituksen tiedossa ja koskee rajoitusosia laajemminkin. Tuvan käyttö ja hallinta ratkaistaan erikseen; yhdistyksen ehdotus käsitellään siinä yhteydessä.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa

Metsästys tulisi kieltää Segelskärin ympäristössä (luodot listassa Segelskär–Luoto Vikarharetin lounaispuolella) myös syksyisin, koska alue on merkittävä haahkojen ja allien levähdysalue. Nämä kaksi lajia ovat myös merkittävimmät saalislajit ulkosaaristossa. Syksyisin Segelskärin etelä- ja itäpuolella sijaitsevilla matalikolla levähtää toista tuhatta haahkaa, ja parhaimmillaan matalikolta on laskettu 15 000 paikallista allia. Haahka ja alli ovat voimakkaasti taantuvia vesilintulajeja (Hario & Rintala 2008, Kauppinen 2008), joiden tärkeimmät levähdysalueet tulisi rauhoittaa metsästykseltä. Metsästyksen aiheuttama häirintä vaikuttaa lintujen levähdysmahdollisuuksiin, ja välilliset vaikutukset lintukantoihin ovat usein huomattavampia kuin pelkkä metsästys-saaliin muodossa tapahtuva poistuminen antaisi ymmärtää (Newton 1998).

-Katso yo. vastaus
ESV fiskargillelle.
Allien esiintymiskuva
Segelskärin alueella
on epäselvä, ja
se tulisi selvittää
tärkeimpien alueiden
tunnistamiseksi.
+Ei muutosta
suunnitelmaan.

Metsästäjien ja paikallisten asukkaiden lausunto (18 allekirjoittajaa)

Tammisaaren saariston kansallispuiston kävijämäärä on kasvanut 15-kertaisesti sen perustamisesta (47 000 kävijää vuonna 2007). Suuri osa kävijöistä vieraillee kansallispuistossa veneellä ja kesällä. Tätä taustaa vasten lausujat pitävät kohtuuttomana sitä, että paikallisten asukkaiden toimia kielletään tai rajoitetaan. Lintujen metsästys on pääasiassa keskitetty syyskuulle ja lokakuulle. Ulkosaariston olosuhteiden takia mahdollisia metsästyspäiviä on harvoin. Esim. syksyllä 2008 sopivia metsästyspäiviä oli 7–8 Segelskär–Mygghanin alueella. Enimmällään alueella liikkui 6–7 venekuntaa. Linnustuksen vaikutus linnustolle tai muulle luonnolle on marginaalinen.

-Pääosa kansallispuiston vierailijoista liikkuu väyliä pitkin ja vieraillee ainoastaan retkisatamissa, jolloin vierailijat eivät haittaa ulkosaariston lintuluotojen linnustoa. Suurin osa kävijöistä vieraillee kansallispuistossa kesäkuun lopun eli lintujen herkimmän pesintäkauden jälkeen. Virkistyskäyttö on pyritty ohjaamaan niin, että luontoarvoille aiheutuvat haitat ovat mahdollisimman pieniä.
+Ei muutosta suunnitelmaan.

HKS:N KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	MH:N KOMMENTTI SEKÄ TOIMENPIDE HKS:SSA
LIITE 2 TAMMISAAREN SAARISTON KANSALLISPUISTON LAAJENNUSEHDOTUS	
Metsästäjien ja paikallisten asukkaiden lausunto (18 allekirjoittajaa)	
Haahkakoiraiden metsästyksen (alkaan 1.6.) tulisi olla sallittu sellaisilla luodoilla, joilla ei ole pesiviä lintuja.	-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Metsästyslupien maksullisuus kyseenalaistetaan, eikä se tule toimimaan saariston erilaisten olosuhteiden takia (esim. verrattuna Pohjois-Suomeen).	-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Saaliskiintiöillä ei suojella linnustoa. Se vaatisi lisäksi valvontaa. Miten tämä järjestettäisiin?	-Katso yo. vastaus ESV fiskargillelle. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Suomen Veneilyliitto ry ja Suomen Purjehtijaliitto ry	
Kansallispuiston laajentamista etelään pidämme oikeana, kunhan saadaan käyttäjät ymmärtämään ulkomeren vaaroja. Hästö–Busö- aluetta olisi voitava kehittää veneilykohteena, mallina Jussarö, mikäli puolustusvoimien toiminta alueella loppuu.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Ympäristö- ja rakennuslautakunta, Raaseporin kaupunki	
Saariryhmän Kalvön–Slätterholmen–Kavelholmen liittäminen kansallispuistoon on kannatettavaa. Saaret ovat luonto- ja lintu- arvoiltaan suojelemisen arvoisia.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
Hoito- ja käyttösuunnitelmassa ehdotetaan Kavelholmenin avaamista turismille. Lautakunta ehdottaa, että suunnitellut virkistyspalvelut poistetaan hks:sta. Alueella esiintyy uhanalaisia ja häiriölle herkkiä lintulajeja. Mikäli ihmisiä ohjataan Kavelholmenille, kävijämäärät mahdollisesti kasvavat myös lähisaarilla. Lähialueella on muita vaihtoehtoisia virkistyspaikkoja, esim. Källviken. Lisääntyvä moottoriveneliikenne lisää myös potkurivirtoja ja merenpohjan kulumista.	-Kavelholmenin virkistyskäyttö jo nykyisellään on vilkasta ja osittain hallitsematonta. Koska saarelle joka tapauksessa on käyttöpaineita, on sinne erittäin perusteltua rakentaa virkistyspalveluja. Tällä tavoin saaren luontoarvot pystytään turvaamaan nykyistä paremmin. Saarella ei myöskään ole sellaisia luontoarvoja, jotka edellyttäisivät liikkumisrajoituksia. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Kansallispuiston laajennusehdotukseen tulisi lisätä hylkeidensuojelualue. Segelskärin eteläpuolella olevat pienet karit soveltuisivat tähän tarkoitukseen hyvin.	-Maa- ja metsätalousministeriön laatima Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelma ehdottaa, että uusia hylkeidensuojelualueita ei nykytilanteessa ole tarpeen perustaa. +Ei muutosta suunnitelmaan.
Älgön pohjoisosassa sijaitsevien valtionmaiden sisällyttäminen kansallispuistoon on tärkeä luonnon-suojelutoimenpide. Alueella on monipuolisia havupuuvaltaisia metsiä.	+Ei muutosta suunnitelmaan.
LIITE 12 KANSALLISPUISTON JÄRJESTYSSÄÄNTÖ	
Raaseporin luonto ja ympäristö ry	
Kansallispuistossa tulee kieltää jätevesien johtaminen vesistöön sekä ruoppaukset ja ruoppausmassojen läjittäminen.	-Järjestyssäntö koskee ainoastaan kansallispuistoa. Metsähallitus ratkaisee kiinteistöjensä jätevesien käsittelyn oman ympäristöjärjestelmänsä kautta. Ruoppausasiat käsitellään tapauskohtaisesti. Tällä hetkellä ei ole tiedossa ruoppaustarvetta Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla. +Ei muutosta suunnitelmaan.

Ehdotus Tammisaaren saariston kansallispuiston laajennukseksi

Tammisaaren saaristossa ja rannikkoalueilla on useita Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelujen hallinnassa olevia kiinteistöjä. Monet näistä alueista kuuluvat erilaisiin suojeluohjelmiin tai toteutetaan Natura 2000 -ohjelmassa luonnonsuojelulain mukaan.

Kansallispuiston laajennusehdotus ei kuulu varsinaiseen hoito- ja käyttösuunnitelmaan, vaan on sen liite. Ehdotuksen hyväksyminen vaatii lainmuutoksen. Kunnes lainmuutos on tehty, alueiden käyttö ja hoito jatkuvat nykykäytännön ja lainsäädännön mukaan (laki Tammisaaren saariston kansallispuistosta 485/1989, asetus Tammisaaren saariston kansallispuistosta 243/1990).

Tavoitteet

Kansallispuiston laajentamisen tavoitteina on luonnonsuojelun tehostaminen sekä virkistysmahdollisuuksien kehittäminen ja laajentaminen. Sisäsaaristossa olevien kohteiden liittäminen tarkoittaisi kaikkien saaristovyöhykkeiden sisällyttämistä kansallispuistoon, minkä avulla alue entistä edustavammin voisi toimia saaristovyöhykejaon mallialueena. Kansallispuiston Natura 2000 -luontotyyppien lukumäärä kasvaisi ja niiden suojelun tasoa voitaisiin parantaa. Myös uhanalaisten sekä EU:n luonto- ja lintudirektiivissä lueteltujen lajien sekä luontotyyppien suojelu tehostuisivat. Ulkosaaristossa turvattaisiin eräs läntisen Suomenlahden tärkeimmistä saaristolintujen pesimäalueista ja muutonaikaisista levähdysalueista. Samalla laajennettaisiin hylkeiden suojelun kannalta arvokasta aluetta.

Laajennuksen myötä kansallispuiston virkistysmahdollisuudet monipuolistuisivat. Mikäli mantee- reella olevia alueita liitetään kansallispuistoon, myös veneettömille kävijöille tarjoutuisi mahdollisuus tutustua kansallispuistoon. Veneilijöille tarjoutuisi enemmän rantautumiskohteita ja luontokohteiden lukumäärä kasvaisi. Tammisaaren luontokeskus ja kansallispuisto nivoutuisivat entistä enemmän yhteen.

Toteutus

Kansallispuistoa laajennetaan Raaseporin kaupungin Tammisaaren alueella sijaitsevilla, Metsähallituksen hallinnassa olevilla vesi- ja maa-alueilla. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta suurin osa alueista kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja toteutetaan luonnonsuojelulailla. Eräät alueet kuuluvat myös rantojensuojeluohjelmaan. Lisäksi alueiden tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- laajoja kokonaisuuksia muodostavat alueet, jotka täydentävät kansallispuiston tavoitteita
- mahdollisten osa-alueiden tulee olla yhtenäisiä ja riittävän laajoja
- nykyiseen kansallispuistoon rajautuvat alueet.

Seuraavat alueet eivät sovellu liitettäväksi kansallispuistoon:

- **Odensö:** Luontopalveluiden nykyisellään hallinnoima alue on pieni (13 ha) ja eristynyt muista alueista. On lisäksi vuokrattu Yrkeskolan Novialle vuoteen 2028 saakka.
- **Kristianslund:** Alueen sijainti Raaseporin linnanraunioiden tuntumassa on sopiva ajatellen mahdollisia kävijäryhmiä. Alue on toisaalta liian pieni virkistyskäytön kannalta ja sijaitsee kaukana kansallispuistosta.

LIITE 2. 2(8)

- **Lillöstrand**, joka sijaitsee Kopparöfladanilla, muodostaa yhdessä useiden yksityisten suojelualueiden kanssa flada- ja laidunaluekokonaisuuden. Metsähallituksen alue on pieni ja eristynyt kansallispuistosta.
- **Persöfladan**: Metsähallituksella on alueella kaksi kiinteistöä, jotka ovat rantaniittyjä ja flada-alueita. Ne sijaitsevat asutuksen lähellä. Alueen suojelu toteutetaan lintuvesiensuojeluohjelman avulla.
- **Landbofjärden** on pirstaleinen fladoista ja pienistä saarista muodostuva kokonaisuus.
- **Båsan** luonnonsuojelualue on verrattain pieni ja etäinen alue, joka on maantieteellisesti pirstoutunut.
- **Dragsviksgård–Storholmen** sijaitsee noin 3 km Tammisaaren keskustasta, ja sen kokonaispinta-ala on 64 ha, joista 37,5 ha kuuluu Dragsviksgård–Storholmenin luonnonsuojelualueeseen. Alueen luonto on melko koskemattomaa lehtoa ja sekametsää sekä linnustoltaan arvokkaita ruovikkolahtia. Siellä esiintyy useita vanhojen metsien indikaattorilajeja. Alueen sijainti ja saavutettavuus kävijöille sekä herkkä maasto eivät sovellu kohteeksi, jossa on palvelurakenteita.
- **Hankoniemen etelärannan merenlahdet** (Täktbukten, Västerfjärden, Österfjärden, Svanvik) soveltuisivat hyvin täydentämään kansallispuiston luontoa ja luontotyypejä sekä luonnonarvoja. Alueet sijaitsevat kuitenkin kaukana kansallispuiston ytimeistä, eikä liittämistä tässä vaiheessa suositella.

Alueet, joita suositellaan liitettäväksi Tammisaaren saariston kansallispuistoon

1) Älgön pohjois- ja itäosat

Älgössä on noin 70 ha maa- ja vesialueita, jotka on hankittu Metsähallitukselle kansallispuistoon liitettäväksi. Ne rajautuvat nykyiseen kansallispuistoon ja laajentavat luontevasti nykyistä rajausta. Alueilla esiintyvät luontotyypit ovat pääosin samantyyppisiä kuin muuallakin Älgöllä, joten ne lisäävät alueella eläville eliöille soveltuvien elinympäristöjen määrää ja kytkeytyneisyyttä. Alueet sopivat myös virkistyskäyttäjille, jotka saapuvat omilla veneillä kansallispuistoon.

2) Jussarön itäosa

Jussarön itäosa on siirtynyt puolustusvoimilta Metsähallitukselle vuonna 2005. Alue avattiin kävijöille pian tämän jälkeen, ja se on nykyään suosituin käyntikohta Tammisaaren saaristossa (noin 10 000 kävijää kesällä 2007). Alue toimii jo nykytilanteessa kansallispuiston osana, ja sitä kehitetään yhtenä puiston pääopastus- ja käyntikohteena. Luontopolkuverkosto on uusittu vuonna 2007, ja polku ulottuu myös saaren itäosaan. Itäosan arvokkaiden kulttuuri- ja luonnonnähtävyyksien sekä hyvän väylien varrella sijainnin takia Jussarö tulee olemaan suosittu käyntikohta myös jatkossa.

Alue ei kuulu Natura 2000 -verkostoon. Tärkeimpiä luontoarvoja ovat noin 20 ha boreaalista luonnonmetsää sekä keto, joka jatkuu saaren länsiosalle. Lisäksi alueella esiintyy uhanalaista perhoslajistoa, ja sen etelärannalla on läntisen Suomenlahden valtionalueiden merkittävin meri-otakilokkiesiintymä.

Jussarössä on huomioitava saaren nykykäyttö. Tämä tarkoittaa sitä, että luontoarvojen turvaamisen ohella myös yritystoiminta tulee huomioida, eikä se saisi vaikeutua kansallispuistoon liittämissä takia. Saarella toimii vuonna 2008 kaksi yrittäjää (matkailu- ja pienvenetelakka). Nykyinen käyttö edistävää alueen luontomatkailua ja palveluita, eivätkä ne haittaa luonnonsuojelullisia tavoitteita merkittävästi.

3) Stadsfjärdenin saaret

Alue muodostuu kolmesta melko kookkaasta saaresta (Kalvön, Slätterholmen, Kavelholmen) sekä joukosta pienempiä luotoja ja kareja. Alue on siirtynyt Metsähallitukselle vuonna 2003 Tammi-saaren kaupungilta, ja sen kokonaispinta-ala on 77,2 ha. Alue tuo kansallispuiston aivan Tammi-saaren tuntumaan. Virkistyskäyttäjät suosivat jo nykyisellään erityisesti Kavelholmenia, jolle tulisi rakentaa palvelurakenteita ympäristön kulumisen ehkäisemiseksi. Saaret täydentäisivät kansallispuiston saaristovyöhykkeitä siten, että mannerrannikon saaristovyöhyke tulisi osaksi kansallispuistoa.

Kalvön ja Slätterholmenin kasvillisuus on monipuolista lehtoa. Kalvön-saarella on harmaa-haikaroiden pesimäyhdyskunta. Alue kuuluu Natura 2000 -verkostoon, ja se toteutetaan luonnonsuojelulla sekä vesiläillä. Stadsfjärdenin saarten luontoarvoista on kerrottu luvussa 2.1.

4) Segelskär–Myggan (yleinen vesialue)

Alue sijaitsee nykyisen kansallispuistorajan eteläpuolella ja edustaa merivyyhykettä. Alueeseen kuuluu reilut 20 puutonta luotoa ja laaja merialue (noin 5 000 ha). Alueen nykyinen status on yleinen vesialue, ja se toteutetaan Natura 2000 -verkostossa luonnonsuojelulla. Viimeksi mainittu tarkoittaa sitä, että alueesta tulee muodostaa luonnonsuojelualue.

Alueen luontoarvot muodostuvat pääasiassa rikkaasta ja arvokkaasta linnustosta sekä tyypillisen merivyyhykkeen edustavista ja luonnontilaisista Natura 2000 -luontotyypeistä. Vedenalainen luonto on huonosti tunnettu, mutta tullaan selvittämään tarkemmin vedenalaisen luonnon monimuotoisuushankkeessa (VELMU). Alueen pesimälinnustoon kuuluvat mm. valkuposkihanhi ja lapintiira, jotka kuuluvat EU:n lintudirektiivin liitteeseen I. Suomen vastuulajeista alueella pesivät mm. karikukko, tukkasotka, riskilä, selkälokki, pilkkasiipi, iso- ja tukkakoskelo sekä haahka. Suomi on sitoutunut edistämään näiden lajien suojelua ja seurantaa sekä huomioimaan niiden elinympäristöt suunnittelussa ja maankäytössä. Uhanalaisista lajeista alueella pesivät vaarantunut (VU) selkälokki sekä silmälläpidettävät (NT) riskilä ja kivitasku. Alue on allien ja haahkojen tärkeä muutonaikainen levähdysalue. Siellä esiintyy myös harmaahylje (EU:n luontodirektiivin liite II). Alueen luontoarvoista on kerrottu tarkemmin luvussa 2.1.

Alueella metsästetään, minkä takia yhteensovittaminen kansallispuiston käytön kanssa on haasteellista. Nykyinen metsästys painottuu koirashaahkoihin (1.6.–31.12.) sekä sorsiin (20.8.–31.12., alli, iso- ja tukkakoskelo 1.9. alkaen). Metsästys on sallittu Suomen kansalaisille, joilla on voimassa oleva metsästyslupa ja jotka ovat maksaneet riistanhoitomaksun. Erityisesti koirashaahkojen metsästys on ajoittain ollut hallitsematonta, eikä pesivien lintujen pesimärauhaa ole riittävästi huomioitu. Tärkeimmille lintuluodoille asetetaan maihinnousukielto (ks. alla).

LIITE 2. 4(8)

5) Äggharun–Skarvkyrkan (yleinen vesialue) Hästö–Busön eteläpuolella

Yleistä vesialuetta olevan alueen pinta-ala on 644 ha; se kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja toteutetaan vesilaililla. Alue muodostaa yhdessä Segelskär–Mygghanin kanssa laajan ja edustavan meri-vyöhykekokonaisuuden, jolla on edustavia ja luonnontilaisia Natura 2000 -luontotyyppisiä. Alueella on neljä luotoa, joista yksi on tärkeä lintuluoto. Äggharunin pesimälinnustoon kuuluvat valkuposkihanhi, haahka (41 paria vuonna 2006), selkälokki, riskilä (4 paria vuonna 2006) ja kivitasku. Alueen luontoarvoista on kerrottu tarkemmin luvussa 2.1.

6) Hästö–Busö ja ympäröivät saaret

Hästö–Busö on 579 ha:n kokoinen alue (92 ha maata, 487 ha vettä), joka on puolustusvoimien käytössä. Alueella, joka pitkään on ollut puolustuskäytössä, sijaitsee lukuisia rakennuksia ja rakennelmia. Saaren luonto on erittäin monipuolinen ja vaihteleva. Saarella on kymmenen eri Natura 2000 -luontotyyppiä (yhteensä 31 ha).

Alueen nykyinen käyttö jatkuu puolustusvoimien tarpeiden mukaan. Kansallispuiston ulkoraja vedetään alueen ympäri, mikä mahdollistaa sen liittämisen kansallispuistoon, mikäli nykyinen käyttö loppuu seuraavien 10–15 vuoden sisällä. Hästö–Busö ei kuulu Natura 2000 -verkostoon.

Hästö–Busön pinta-alat eivät ole mukana taulukoissa 1 ja 2, vaan ne esitellään erikseen taulukossa 3.

6) Muut Metsähallituksen alueet

Tammisaaren saariston kansallispuistoon voidaan tulevaisuudessa liittää alueita, jotka siirtyvät Metsähallituksen hallintaan luonnonsuojelutarkoitukseen ja jotka rajautuvat kansallispuiston ydinosaan (eli ei Kalvön enklaaviin).

Taulukko 1. Tammisaaren kansallispuiston laajennusalueiden maa- ja vesialueiden pinta-alat, Natura 2000 -luontotyytit (LT) sekä luontotyyppien kokonaispinta-alat. Nykyisen kansallispuiston pinta-ala on 5 421 ha (844 ha maata, 4 577 ha vettä).

Alue	Pinta-ala ha		LT ha
	Maata	Vettä	
Älgö	31	39	5,7
Jussarön itäosa	78	10	29,8
Yleinen vesialue (Segelskär–Mygghan ja Skarvkyrkan–Äggharun)	32	5 640	46,7
Stadsjärdenin saaret	19	58	14,9
Yhteensä	160	5 747	97,1

Taulukko 2. Natura 2000 -luontotyyppit (LT), luontotyyppien koodit sekä pinta-alat nykyisessä Tammisaaren kansallispuistossa (KP) ja ehdotetuilla laajennusalueilla [Älgö, Jussarön itäosa (J), yleinen vesialue (YV = Segel-skär–Myggan, Äggharun–Skarvkyrkan), Kalvön]. ST = Stadsfjärdenin saaret. * = priorisoitu eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi. ** = ei kansallispuistoa.

Koodi	Luontotyyppi	LT ha	KP	Älgö**	J**	YV	ST
1220	Kivikkorannat	4,1	3,9		0,1	0,1	
1230	Kasvipeitteiset merenrantakalliot	140,7	116	0,3	5,2	19,1	0,1
1620	Ulkosaariston luodot ja kalliot	102,6	74,9	0,3	0,1	27,3	
1630	Merenrantaniityt*	2,9	2,2	0,5		0,2	
1640	Itämeren hiekkarannat	1,3	0,7		0,6		
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	38,9	38,9				
6270	Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt*	1,5	1,1		0,4		
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	8,3	5,7				2,6
8220	Silikaattikalliot	32,8	30,3	1,7	0,7		0,1
9010	Luonnonmetsät*	129,8	108	2,4	18,1		1,3
9020	Jalopuumetsät*	2					2
9050	Lehdot	14,1	3,7		1,6		8,8
9080	Metsäluhdat*	1,8	1,3		0,5		
91D0	Puustoiset suot*	27,2	24,3	0,4	2,5		
	Yhteensä	508,1	411	5,7	29,8	46,7	14,9

Taulukko 3. Natura 2000 -luontotyyppit (LT) Hästö–Busössä, niiden koodit ja pinta-alat. * = priorisoitu eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi.

Koodi	Luontotyyppi	LT 1 ha
1220	Kivikkorannat	0,9
1230	Kasvipeitteiset merenrantakalliot	9,1
1620	Ulkosaariston luodot ja kalliot	8,4
1630	Merenrantaniityt*	0,2
1640	Itämeren hiekkarannat	0,04
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	0,1
8220	Silikaattikalliot	2,5
9010	Luonnonmetsät*	2,2
9050	Lehdot	7,1
9080	Metsäluhdat*	0,3
91D0	Puustoiset suot*	0,6
	Yhteensä	31,4

7) Muut alueet

Luonnonsuojelulain 22. § mahdollistaa myös julkisoikeudellisten yhteisöjen alueiden liittämisen yhteisön suostumuksella kansallispuistoon. Tammisaaren kaupungin ja Metsähallituksen välisissä keskusteluissa on esitetty ajatus Ramsholmen–Kohagen–Högholmen-luonnonsuojelualueen liittämistä kansallispuistoon. Alue sijaitsee Metsähallituksen Stadsfjärdenillä hallinnoimien saarten tuntumassa, ja yhdessä ne muodostavat arvokkaan ja monipuolisen kokonaisuuden sekä luonto-että virkistysarvoiltaan. Ramsholmenin arvokkaimmat luontoarvot liittyvät lehtometsiin. Raaseporin kaupungille Ramsholmenin kuulumisen kansallispuistoon tarkoittaisi mm.:

- alueen aseman kohentuminen ja markkinoiminen ulkomaisten ja kotimaisten kävijöiden suuntaan; luontomatkojen arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa, ja kansallispuistostatusta voidaan pitää alueen vetovoimaisuuden lisäämisenä
- synergiaetuja Metsähallituksen kanssa luonto-opastuksen, opastusmateriaalin ja opastustaulujen tuottamisessa.

LIITE 2. 6(8)

Metsähallitukselle liittäminen merkitsisi sitä, että myös veneettömät kävijät voisivat tutustua kansallispuistoon. Tämän lisäksi Ramsholmen–Kohagen–Högholmen-alue yhdessä Kalvön alueen kanssa muodostaisi laajan kokonaisuuden sisäsaaristossa.

Alueen liittäminen kansallispuistoon ei aiheuta muutoksia sen omistussuhteisiin. Kansallispuiston hallintovastuu olisi jatkossakin Metsähallituksella, mutta Raaseporin kaupunki vastaisi Ramsbolmenin hoidosta ja käytöstä myös jatkossa. Tarkemmat järjestelyt voidaan sopia erillisessä kaupungin ja Metsähallituksen välisessä sopimuksessa.

Kalastus

Kalastusta ei rajoiteta laajennuksen yhteydessä – lukuun ottamatta alueita, joille asetetaan mairhinnousu- ja liikkumisrajoituksia. Säännöt ovat samat kuin nykyisessä kansallispuistossa.

Metsästys

Segelskär–Myggan (alue ulottuu Jussarö Gaddarnan eteläpuolelle) sekä Äggharun–Skarvkyrkan

Sorsastus sallitaan 20.8.–31.12. Haahkakoiraiden metsästys ennen 20.8. ja allien kevätmetsästys kielletään, sillä ne eivät ole sopusoinnussa kansallispuiston suojelutavoitteiden kanssa.

Metsästys tulisi järjestää siten, että alueen nykyisillä metsästyksen käyttäjäryhmillä olisi mahdollista metsästää siellä myös jatkossa. Näin menetellen kaikilla metsästäjillä säilyvät yhtäläiset metsästysmahdollisuudet. Metsähallitus päättää metsästyskiintiöistä alueelle sekä kerää saalis-tilastoja, ja voi tarvittaessa rajoittaa joidenkin lajien metsästystä.

Alueella on perusteltua sallia rajoitetusti metsästys seuraavista syistä:

- alue on ollut vapaa metsästysalue (615/1993, 7 §), ja siirtyminen kansallispuiston osaksi tapahtuu näin ollen joustavalla tavalla
- syksyllä tapahtuva ekologisesti kestävä metsästys ei uhkaa alueen luontoarvoja
- erityisesti syksyllä alueen muu virkistyskäyttö on vähäistä; näin ollen metsästys ei häiritse kansallispuiston muita käyttäjäryhmiä.

Metsästystä esitetään luvanvaraiseksi seuraaville luodoille:

- Segelskär Storlandet
- Segelskär Lillandet
- Knuvarna
- Ropanlängden
- Österlängden
- Västerlängden
- Norrlängden
- Slätskär
- Högskär
- Klovaskärin luotoryhmä
- Myggan
- Lillmyggan
- Myggeknallarna
- Limpan
- Stenskär
- Vikarharet
- Luoto Vikarharetin lounaispuolella
- Hästöklovan
- Skarvkyrkgrunden
- Skarvkyrkan
- Äggharun
- Slätlandsbådan
- Trattlandsbådan

Vierasperäisten pienpetojen metsästys

Minkin ja supikoiran tehopyynti voidaan järjestää samalla tavalla kuin Itäisen Suomenlahden ja Saaristomeren kansallispuistoissa. Metsästyksen tavoitteena on erityisesti minkin hävittäminen kokonaan joiltakin linnustollisesti arvokkailta saaristoalueilta. Metsähallitus organisoii metsästyksen yhteistyössä paikallisten metsästäjien kanssa.

Harmaahylkeen metsästys

Tammisaaren saaristossa voidaan metsästää harmaahylkeitä ainoastaan Segelskär–Mygганin alueella. Harmaahylkeen metsästys ehdotetaan sallituksi seuraavilla luodoilla sekä 150 m:n etäisyydelle luodoista ulottuvalla vesialueella: Knuvarna, Ropanlängden, Västerlängden, Österlängden ja Norrlängden. Harmaahylkeen metsästys olisi sallittu 20.8.–31.12., jolloin hylkeiden karvanvaihtoaika, alueiden pesimälinnusto, muut luontoarvot ja muut käyttäjäryhmät huomioitaisiin.

Jussarön itäosa

Valkohäntäpeuran metsästys on mahdollista myös jatkossa luonnonsuojelulain (15 §) perusteella normaaliin hirvieläinten metsästysaikaan.

Virkistyskäyttö

Virkistyskäytön tarpeisiin kehitetään kahta kohdetta: Kavelholmen Stadsfjärdenillä ja Segelskär.

Kavelholmenille perustetaan telttailupaikka, tulentekopaikka, puukatos, käymälä, opastaulu, kalanperkauspaikka ja pöytä-penkkiyhdistelmä. Segelskärille pystytetään opastustaulu, ja myös tuotetaan muuta opastusmateriaalia Segelskäristä.

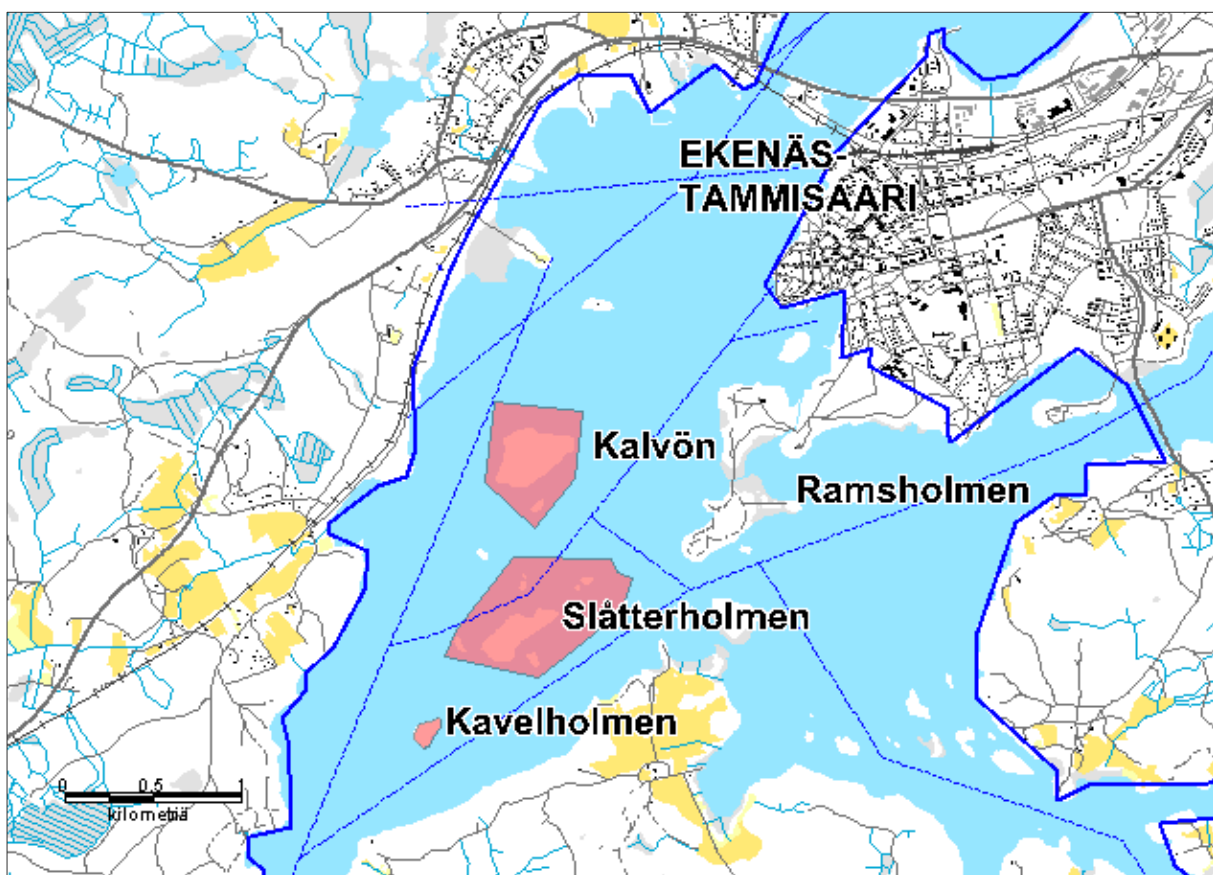
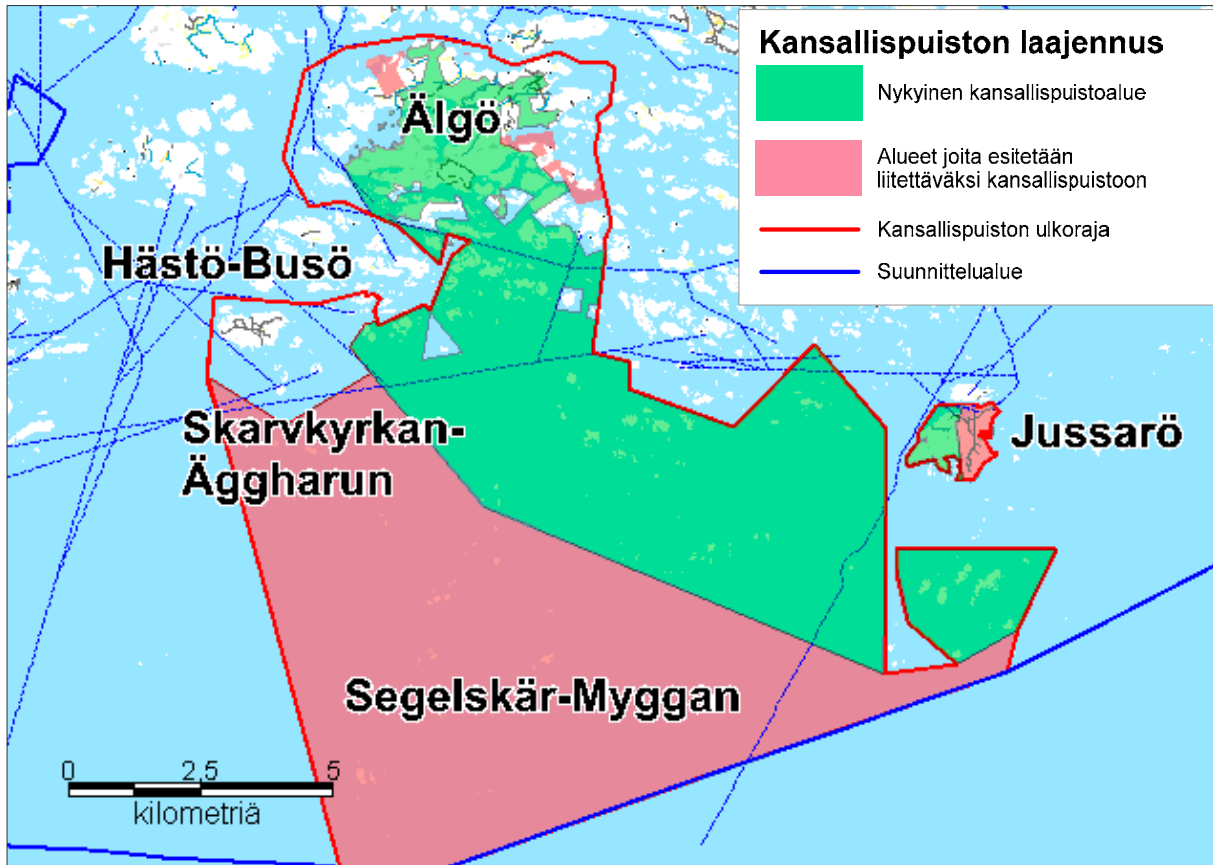
Rajoitusosat

Alustava ehdotus mairinnousukieltojen asettamiseksi seuraaville saarille häiriöalttiin ja herkän pesimälinnuston takia:

1.4.–31.7.

- Segelskär Storlandet (ainoastaan eteläosa; kalastajatuvalle ja pookilla on mahdollista käydä)
- Segelskär Lillandet
- Klovaskär
- Mygган
- Stenskär
- Äggharun (Hästö–Busön eteläpuolella)
- Vikarharet
- Kalvön (Stadsfjärden).

Tammisaaren kansallispuiston nykyinen raja sekä ehdotus laajennusalueiksi näkyvät kuvassa 1.

Kuva 1. Tammisaaren kansallispuiston nykyinen raja sekä ehdotus laajennusalueiksi. © Metsähallitus, © Maanmittauslaitos 1/MYY/08.

Metsähallituksen hallinnoimien alueiden Natura 2000-luontotyypit

Metsähallituksen hallinnoimien alueiden Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alat kohteittain. Jokireitit = Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit. Runsaslajiset niityt = runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt. Primäärisuknessiometsät = maankohoamisrannikon primäärisuknessiovaiheiden luonnontilaiset metsät. * = priorisoitu luontotyyppi. ** = (ei kansallispuistoa).

Koodi	Luontotyyppi (LT)	LT ha	Tammisaaren saariston kp	Älgö**	Jussarö**	Yleinen vesialue	Odensö	Lillöstrand	Stadsfjärdenin saaret	Båsa	Dragsviksgård-Storholmen
1150	Rannikon laguunit*	98,4									
1170	Riutat	EA									
1220	Kivikkorannat	5,5	3,9	0,4	0,1	0,1					
1230	Kasvipeitt. merenrantakalliot	152,9	116	2,2	5,2	19			0,1		
1620	Ulkosaar. luodot ja saaret	111	75	0,3	0,1	27					
1630	Merenrantaniityt*	14,6	2,2	1		0,2		0,1			
1640	Itämeren hiekkarannat	2,6	0,7	0,1	0,6						
1650	Kapeat murtovesilahdet	20,4									20
2140	Variksenmarjadyynit*	0,01									
3160	Humuspit. järvet ja lammet	38,9	39								
3210	Jokireitit	0,3									
6270	Runsaslajiset niityt*	1,5	1,1		0,4						
6430	Kosteat suurruohoniityt	2,4									
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	46,3	5,7						2,6	5,2	5,5
8220	Silikaattikalliot	39,3	30	4,9	0,7				0,1		
9010	Luonnonmetsät*	139,6	108	2,4	18		6,5		1,3		
9020	Jalopuumetsät*	2							2		
9030	Primäärisuknessiometsät*	14,1									
9050	Lehdot	43,1	3,7		1,6				8,8	3,2	16
9070	Hakamaat ja kaskilaitumet	1,1									
9080	Metsäluhdat*	6,7	1,3		0,5					2,3	1
91D0	Puustoiset suot*	29,8	24	0,4	2,5			0,1		1,4	
	Yhteensä	770,51	411	12	30	47	6,5	0,2	15	12	43

taulukko jatkuu

LIITE 3. 2(2)

Metsähallituksen hallinnoimien alueiden Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alat kohteittain; taulukko jatkuu edelliseltä sivulta. Jokireiit = Fennoskandian luonnontilaiset jokireiit. Runslajiset niityt = runslajiset kuivat ja tuoreet niityt. Primäärisukessiometsät = maankohoamisrannikon primäärisukessiövaiheiden luonnontilaiset metsät. * = priorisoitu luontotyyppi.

Koodi	Luontotyyppi (LT)	LT ha	Persöfladan	Landbofjärden	Kristianslund	Björnholmen	Hästö-Busö	Täktom	Svanvik	Storlandet	Tvärinne
1150	Rannikon laguunit*	98,4						98			
1170	Riutat	EA									
1220	Kivikkorannat	5,5					0,9			0,1	
1230	Kasvipeitt. merenrantakalliot	152,9		0,1			9,1	0,5		0,6	
1620	Ulkosaariston luodot ja saaret	111					8,4				
1630	Merenrantaniityt*	14,6					0,2	10	0,9		
1640	Itämeren hiekkarannat	2,6					0	1,2			
1650	Kapeat murtovesilahdet	20,4									
2140	Variksenmarjadyynit*	0,01						0			
3160	Humuspit. järvet ja lammet	38,9									
3210	Jokireiitit	0,3			0,3						
6270	Runslajiset niityt*	1,5									
6430	Kosteat suurruohoniityt	2,4						0,6	1,8		
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	46,3	24	0,8			0,1		2,7		
8220	Silikaattikalliot	39,3	0,4	0,2	0,2		2,5				
9010	Luonnonmetsät*	139,6		1,1			2,2				
9020	Jalopuumetsät*	2									
9030	Primäärisukessiometsät*	14,1						14			
9050	Lehdot	43,1	0,2	1,2	1,1		7,1		0,1		
9070	Hakamaat ja kaskilaitumet	1,1	1,1								
9080	Metsäluhdat*	6,7	0,2				0,3		1,1		
91D0	Puustoiset suot*	29,8					0,6		0,5		
	Yhteensä	770,51	26	3,4	1,6	0	31	125	7,1	0,7	0

Uhanalaiset eläimet ja kasvit suunnittelualueella

Linnut: ks. Liite 5. Eliöryhmät: AL = levät, AM = sammakkoeläimet, AR = hämähäkkieläimet, BR = sammaleet, CO = kovakuoriaiset, FU = sienet, HE = luteet, HO = yhtäläissiipiset, LE = perhoset, LI = jäkälät, MA = nisäkkäät, MO = nilviäiset, OD = sudenkorennot, PI = kalat, RE = matelijat, VA = putkilokasvit. Uhanalaisuusluokat (U): RE = hävinnyt, CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen, DD = puutteellisesti tunnettu. DIR = EU:n luontodirektiivin liitteen II ja/tai IV laji. * = ei mainita Natura 2000 -tietolomakkeella. Vain vuoden 1988 jälkeen tavatut lajit on otettu mukaan. Yhtään ao. lajeista ei ole tavattu Österfjärdenin Natura 2000 -alueella.

Eliöryhmä	Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	U	DIR
AL	<i>Nitellopsis obtusa</i>	tähtimukulaparta	VU	
AL	<i>Chara baltica</i>	itämerennäkinparta	NT	
AL	<i>Aglaothamnion roseum</i>	ruusulevä	NT	
AL	<i>Ahnfeltia plicata</i>	risulevä	NT	
AL	<i>Ceramium nodulosum</i>	tummapihtilevä	NT	
AL	<i>Hildenbrandia rivularis</i>	punapurokalvo	NT	
AL	<i>Rhodocorton purpureum</i>	samettipunalevä	NT	
AM	<i>Rana arvalis</i>	viitasammakko	LC	IV*
AR	<i>Berlandina cinerea</i>	hietakivikkohämähäkki	EN	
AR	<i>Zelotes electus</i>	punakivikkohämähäkki	NT	
BR	<i>Herzogiella turfacea</i>	korpihohtosammal	VU	
BR	<i>Orthotrichum gymnostomum</i>	aarnihiippasammal	VU	
BR	<i>Neckera pennata</i>	haapariippusammal	VU	
BR	<i>Jungermannia leiantha</i>	kantokorvasammal	NT	
BR	<i>Nowellia curvifolia</i>	rakkosammal	NT	
BR	<i>Tortella inclinata</i>	etelänkiertosammal	NT	
CO	<i>Bledius diota</i>	pitkämerimyyriäinen	CR	
CO	<i>Bledius limicola</i>	kymymerimyyriäinen	CR	
CO	<i>Chlaenius nigricornis</i>	viherkehräkiitäjäinen	EN	
CO	<i>Crypticus quisquilius</i>	liivapimikkä	EN	
CO	<i>Dyschirius salinus</i>	suolamyrräkiitäjäinen	EN	
CO	<i>Aegialia arenaria</i>	pulskasantiaainen	VU	
CO	<i>Ampedus praeustus</i>	hehkuseppä	VU	
CO	<i>Bembidion minimum</i>	vähähyrä	VU	
CO	<i>Carabus convexus</i>	kupokiitäjäinen	VU	
CO	<i>Heterocerus flexuosus</i>	meritöyryläs	VU	
CO	<i>Hydroglyphus hamulatus</i>	kirjoripesukeltaja	VU	
CO	<i>Macroplea pubipennis</i>	meriuposkuoriainen	VU	II*
CO	<i>Panageus cruxmajor</i>	aitoristikkiitäjäinen	VU	
CO	<i>Staphylinus caesareus</i>	keisarihyhtysiipi	VU	
CO	<i>Strophosoma fulvicorne</i>	silokeräkäräsäkäs	VU	
CO	<i>Anthicus bimaculatus</i>	täpläantikainen	NT	
CO	<i>Halobrecta puncticeps</i>		NT	
CO	<i>Hypulus bifasciatus</i>	vyökeiju	NT	
CO	<i>Mecinus collaris</i>	meriratamokäräsäkäs	NT	
CO	<i>Bothrynoderes affinis</i>	kilokkikäräsäkäs	NT	
CO	<i>Calitys scabra</i>	rosopehkiäinen	NT	
FU	<i>Xylaria longipes</i>	pitkäsarvisieni	CR	
FU	<i>Geoglossum atropurpureum</i>	sysikieli	EN	
FU	<i>Clavaria zollingeri</i>	haaranuijakas	VU	
FU	<i>Phellinus robustus</i>	tammenkäätä	VU	
FU	<i>Skeletocutis lenis</i>	sirppikäätä	VU	
FU	<i>Skeletocutis stellae</i>	välkkyludekäätä	VU	
FU	<i>Ceraceomyces violascens</i>	kesilämäkkä	NT	
FU	<i>Ceriporia purpurea</i>	punakerikäätä	NT	
FU	<i>Dichomitus campestris</i>	pähkinänkääpä	NT	
FU	<i>Onnia tomentosa</i>	huopakääpä	NT	

taulukko jatkuu

LIITE 4. 2(4)

Eliöryhmä	Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	U	DIR
HE	<i>Sciocoris cursitans</i>	nummilatuskalude	EN	
HE	<i>Phimodera humeralis</i>	hietikkonatalude	VU	
HE	<i>Phytocoris insignis</i>	nummimarmorilude	VU	
HE	<i>Coriomeris denticulatus</i>	palkohammaslude	NT	
HE	<i>Pionosomus varius</i>	ajuruoholude	NT	
HE	<i>Saldula palustris</i>	punkahyppylude	NT	
HO	<i>Kelisia sabulicola</i>	hietikkosarakaskas	VU	
HO	<i>Zonocyba bifasciata</i>	jalavapuistokaskas	VU	
LE	<i>Diasemia reticularis</i>	koukerokoisa	RE	
LE	<i>Hemithea aestivaria</i>	lehvämittari	RE	
LE	<i>Glaucopteryx arion</i>	muurahaissiniisi	CR	IV*
LE	<i>Pima boisduvaliella</i>	hietikkokoisa	CR	
LE	<i>Apamea anceps</i>	nummijuuriyökkönen	EN	
LE	<i>Bucculatrix artemisiella</i>	marunatóyhtökoi	EN	
LE	<i>Caryocolum cauliginellum</i>	äkämävyökoi	EN	
LE	<i>Catoptria fulgidella</i>	hopeajuovakoisa	EN	
LE	<i>Cynaeda dentalis</i>	neidonkielikoisa	EN	
LE	<i>Elachista bruuni</i>	hietahitukoi	EN	
LE	<i>Gynnidomorpha gilvicomana</i>	lehtokätkökääriäinen	EN	
LE	<i>Lycaena dispar</i>	isokultasiipi	EN	II,IV*
LE	<i>Merrifieldia tridactyla</i>	dyynisulkanen	EN	
LE	<i>Metzneria santolinella</i>	sauramomykerökoi	EN	
LE	<i>Acronicta strigosa</i>	tuomiyökkönen	VU	
LE	<i>Amphipoea crinanensis</i>	tummasekoyökkönen	VU	
LE	<i>Aplocera plagiata</i>	mäkiokamittari	VU	
LE	<i>Athetis gluteosa</i>	ahdeyökkönen	VU	
LE	<i>Charanyca trigrammica</i>	kolmiviiruyökkönen	VU	
LE	<i>Coleophora cornutella</i>	myrttipussikoi	VU	
LE	<i>Coleophora gardesanella</i>	piennarpussikoi	VU	
LE	<i>Coleophora granulata</i>	raidepussikoi	VU	
LE	<i>Coleophora hackmani</i>	kohokkipussikoi	VU	
LE	<i>Cydia succedana</i>	maitekiiltokääriäinen	VU	
LE	<i>Epirrhoe pupillata</i>	saaristoraanumittari	VU	
LE	<i>Eulamprotes superbella</i>	korukaitakoi	VU	
LE	<i>Eupithecia egenaria</i>	lehmuspikkumittari	VU	
LE	<i>Euzophera cinerosella</i>	koiruohokoisa	VU	
LE	<i>Hyphoraia aulica</i>	ketosiilikäs	VU	
LE	<i>Hypoxystis pluviana</i>	sademittari	VU	
LE	<i>Lemonia dumii</i>	maitiaiskehrääjä	VU	
LE	<i>Levipalpus hepatoriellus</i>	käpälälattakoi	VU	
LE	<i>Lygephila viciae</i>	sumuvirnayökkönen	VU	
LE	<i>Pediasia contaminella</i>	hietahainäkoisa	VU	
LE	<i>Pempeliella dilutella</i>	pikkuarokoisa	VU	
LE	<i>Pempeliella ornatella</i>	isoarokoisa	VU	
LE	<i>Phibalapteryx virgata</i>	hietamittari	VU	
LE	<i>Pyrausta cingulatus</i>	nunnakirjokoisa	VU	
LE	<i>Pyrausta sanguinalis</i>	verikirjokoisa	VU	
LE	<i>Spaelotis ravidana</i>	lattamaayökkönen	VU	
LE	<i>Standfussiana simulans</i>	vajayökkönen	VU	
LE	<i>Thalera fimbrialis</i>	viherämittari	VU	
LE	<i>Apatura iris</i>	häiveperhonen	NT	
LE	<i>Catocala sponsa</i>	aaltoritariyökkönen	NT	
LE	<i>Chloantha hyperici</i>	harmokuismayökkönen	NT	
LE	<i>Chortodes extremus</i>	palttinahämy-yökkönen	NT	
LE	<i>Clepsis pallidana</i>	suaamukääriäinen	NT	
LE	<i>Coleophora colutella</i>	harjupussikoi	NT	
LE	<i>Cosmia pyralina</i>	punapetoyökkönen	NT	
LE	<i>Cyclophora punctaria</i>	tammivyömittari	NT	

taulukko jatkuu

Eliöryhmä	Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	U	DIR
LE	<i>Decantha borkhauseni</i>	kalliolahokoi	NT	
LE	<i>Diloba caeruleocephala</i>	sinihuppu	NT	
LE	<i>Epiblema graphanum</i>	kärsämölaikkukääriäinen	NT	
LE	<i>Eremobina pabulatricula</i>	kirjojuuriyökkönen	NT	
LE	<i>Eucosma pupillana</i>	malipeilikääriäinen	NT	
LE	<i>Eucosma suomiana</i>	suomenpeilikääriäinen	NT	
LE	<i>Eulithis pyropata</i>	tulimittari	NT	
LE	<i>Eupithecia orphnata</i>	rantapikkumittari	NT	
LE	<i>Hadena albimacula</i>	oliivineilikayökkönen	NT	
LE	<i>Hadena compta</i>	vyöneilikayökkönen	NT	
LE	<i>Hydraecia petasitis</i>	ruttojuuriyökkönen	NT	
LE	<i>Idaea muricata</i>	rämekulmumittari	NT	
LE	<i>Lamellocossus terebra</i>	haavantuhooja	NT	
LE	<i>Lithophane ornitopus</i>	vaaleapuuyökkönen	NT	
LE	<i>Hypercallia citrinalis</i>	linnunruohokoi	VU	
LE	<i>Maniola jurtina</i>	tummahäränsilmä	NT	
LE	<i>Merrifieldia leucodactyla</i>	ajuruohosulkanen	NT	
LE	<i>Mesophleps silacella</i>	päivännoutokoi	NT	
LE	<i>Metzneria neuropterella</i>	isomykeröko	NT	
LE	<i>Myelois circumvolutus</i>	piikkukoisa	NT	
LE	<i>Opigena polygona</i>	kirjomaayökkönen	NT	
LE	<i>Pammene fasciana</i>	terholatvakääriäinen	NT	
LE	<i>Perconia strigillaria</i>	kehnämittari	NT	
LE	<i>Phycita roborella</i>	tammensoukkokoisa	NT	
LE	<i>Sciota fumella</i>	pajukkokoisa	NT	
LE	<i>Thalpophila matura</i>	valemorsiusyökkönen	NT	
LE	<i>Trachea atriplicis</i>	maltsayökkönen	NT	
LE	<i>Xestia ashworthii</i>	sinerväruuniyökkönen	NT	
LE	<i>Xylena exsoleta</i>	harmohirsiyökkönen	NT	
LI	<i>Bryoria bicolor</i>	rotkoluppo	EN	
LI	<i>Pertusaria flavida</i>	keltalaikkajäkälä	VU	
LI	<i>Pertusaria pertusa</i>	tammenlaikkajäkälä	VU	
LI	<i>Platismatia norvegica</i>	norjanröyhelö	VU	
LI	<i>Pyrrhospora quernea</i>	tammennystyjäkälä	VU	
LI	<i>Sclerophora peronella</i>	koivunhuhmarjäkälä	VU	
LI	<i>Arthotelium ruanum</i>	ruusujäkälä	NT	
LI	<i>Bryoria nadvornikiana</i>	aarniluppo	NT	
LI	<i>Chaenotheca stemonea</i>	jauheneulajäkälä	NT	
LI	<i>Psilolechia clavulifera</i>	siimesruskeinen	NT	
LI	<i>Sclerophora coniophaea</i>	härmähuhmarjäkälä	NT	
MA	<i>Myotis nattereri</i>	ripsisiippa	EN	IV*
MA	<i>Pteromys volans</i>	liito-orava	VU	II,IV*
MA	<i>Haliobryonia grypus</i>	harmaahylje	NT	II
MA	<i>Lutra lutra</i>	saukko	NT	II,IV*
MA	<i>Lynx lynx</i>	ilves	NT	II,IV*
MA	<i>Eptesicus nilssonii</i>	pohjanlepakko	LC	IV*
MA	<i>Myotis daubentonii</i>	vesisiippa	LC	IV*
MA	<i>Plecotus auritus</i>	korvayökkö	LC	IV*
MA	<i>Myotis brandtii</i>	isoviiksisippa	DD	IV*
MA	<i>Myotis mystacinus</i>	viiksisippa	DD	IV*
MA	<i>Pipistrellus nathusii</i>	pikkulepakko	DD	IV*
MO	<i>Balea perversa</i>	uurteiskotilo	NT	
MO	<i>Vertigo angustior</i>	kapeasiemenkotilo	NT	II
OD	<i>Nehalennia speciosa</i>	kääpiötytönkorento	EN	
OD	<i>Leucorrhinia albifrons</i>	sirolampikorento	LC	IV*
OD	<i>Leucorrhinia caudalis</i>	lummelampikorento	LC	IV*
OD	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	täplälampikorento	LC	II,IV*

taulukko jatkuu

LIITE 4. 4(4)

Eliöryhmä	Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	U	DIR
PI	<i>Salmo salar</i>	lohi	EN	
PI	<i>Salmo trutta</i>	meritaimen	EN	
PI	<i>Vimba vimba</i>	vimpa	NT	
RE	<i>Natrix natrix</i>	rantakäärme	VU	
VA	<i>Salsola kali</i>	meriotakilokki	EN	
VA	<i>Ammophila arenaria</i>	rantakaura	VU	
VA	<i>Epipactis palustris</i>	suoneidonvaippa	VU	
VA	<i>Galium verum</i>	keltamatara	VU	
VA	<i>Malus sylvestris</i>	metsäomenapuu	VU	
VA	<i>Potentilla anglica</i>	lännenhanhikki	VU	
VA	<i>Ulmus laevis</i>	kynäjalava	VU	
VA	<i>Dianthus deltoides</i>	ketoneilikka	NT	
VA	<i>Drosera intermedia</i>	pikkukihokki	NT	
VA	<i>Epipactis atrorubens</i>	tummaneidonvaippa	NT	
VA	<i>Monotropa hypopitys</i>	kaljumäntykukka	NT	
VA	<i>Potamogeton friesii</i>	otalehtivita	NT	
VA	<i>Rhynchospora fusca</i>	ruskopiirtoheinä	NT	
VA	<i>Trifolium aureum</i>	kelta-apila	NT	
VA	<i>Valerianella locusta</i>	vuonankaali	NT	

Uhanalaiset ja lintudirektiivin liitteen I lintulajit suunnittelualueella

Uhanalaisuusluokat (U): RE = hävinnyt, CR = äärimmäisen uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. Direktiivi = EU:n lintudirektiivin liitteen I laji (x). Österfjärdenin Natura 2000 -alueelta ei ole ollut käytettävissä tietoja. P/M = pesivänä tai levähtävänä muuttolintuna. * = ei mainita Natura 2000 -tietolomakkeella. Alueella esiintyy lisäksi yksi uhanalainen laji, jonka tarkemmat tiedot ovat vain maanomistajan ja muiden asianosaisten tiedossa.

Laji	Tieteellinen nimi	U	Direktiivi	P/M
Etelänsuosirri	<i>Calidris alpina schinzii*</i>	CR	x	P
Heinäkurppa	<i>Gallinago media*</i>	RE	x	M
Ampuhaukka	<i>Falco columbarius*</i>	VU	x	M
Maakotka	<i>Aquila chrysaetos*</i>	VU	x	M
Merikotka	<i>Haliaeetus albicilla*</i>	VU	x	P
Räyskä	<i>Sterna caspia</i>	VU	x	P
Selkälökki	<i>Larus fuscus fuscus*</i>	VU	x	P
Käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	VU		P
Lapasotka	<i>Aythya marila</i>	VU		M
Lapinsirri	<i>Calidris temminckii</i>	VU		M
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>	VU		P
Pikkutikka	<i>Dendrocopos minor</i>	VU		P
Tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>	VU	x	P
Harmaapäätikka	<i>Picus canus</i>	NT	x	P
Kaakkuri	<i>Gavia stellata*</i>	NT	x	M
Kalasääski	<i>Pandion haliaetus*</i>	NT	x	P
Kangaskiuru	<i>Lullula arborea</i>	NT	x	P
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i>	NT	x	P
Kehräjä	<i>Caprimulgus europaeus</i>	NT	x	P
Mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	NT	x	P
Metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT	x	P
Nokkavarpunen	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	NT	x	M/P
Pikkulepinkäinen	<i>Lanius collurio</i>	NT	x	P
Pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>	NT	x	P
Pohjantikka	<i>Picoides tridactylus*</i>	NT	x	M/P
Ruisrääkkä	<i>Crex crex*</i>	NT	x	P
Ruskosuohaukka	<i>Circus aeruginosus*</i>	NT	x	M/P
Sinisuohaukka	<i>Circus cyaneus*</i>	NT	x	M
Suokukko	<i>Philomachus pugnax</i>	NT	x	M
Isolepinkäinen	<i>Lanius excubitor</i>	NT		M
Jänkäsiirriäinen	<i>Limicola falcinellus</i>	NT		M
Kivitasku	<i>Oenanthe oenanthe</i>	NT		P
Kottarainen	<i>Sturnus vulgaris</i>	NT		P
Käki	<i>Cuculus canorus</i>	NT		P
Metsähänhi	<i>Anser fabalis</i>	NT		M
Pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>	NT		P/M
Riskilä	<i>Cephus grylle</i>	NT		P
Ristisorsa	<i>Tadorna tadorna</i>	NT		P/M
Tuulihaukka	<i>Falco tinnunculus</i>	NT		M
Viiksitimali	<i>Panurus biarmicus</i>	NT		P
Helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>		x	P
Huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>		x	P
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>		x	P
Kirjokerttu	<i>Sylvia nisoria</i>		x	P
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>		x	P
Kurki	<i>Grus grus</i>		x	P
Lapintiira	<i>Sterna paradisaea</i>		x	P/M
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>		x	M
Liro	<i>Tringa glareola</i>		x	P

taulukko jatkuu

LIITE 5. 2(2)

Laji	Tieteellinen nimi	U	Direktiivi	P/M
Luhtahuitti	<i>Porzana porzana</i>		x	M
Mustakurkku-uikku	<i>Podiceps auritus</i>		x	P
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>		x	M
Pikkujoutsen	<i>Cygnus columbianus</i>		x	M
Punakuiri	<i>Limosa lapponica*</i>		x	P
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>		x	M
Suosirri	<i>Calidris alpina*</i>		x	M
Uivelo	<i>Mergus albellus</i>		x	P/M
Valkoposkianhi	<i>Branta leucopsis*</i>		x	P
Varpuspöllö	<i>Glaucidium passerinum</i>		x	M

Maankäyttöanalyysin taulukko

PAINE

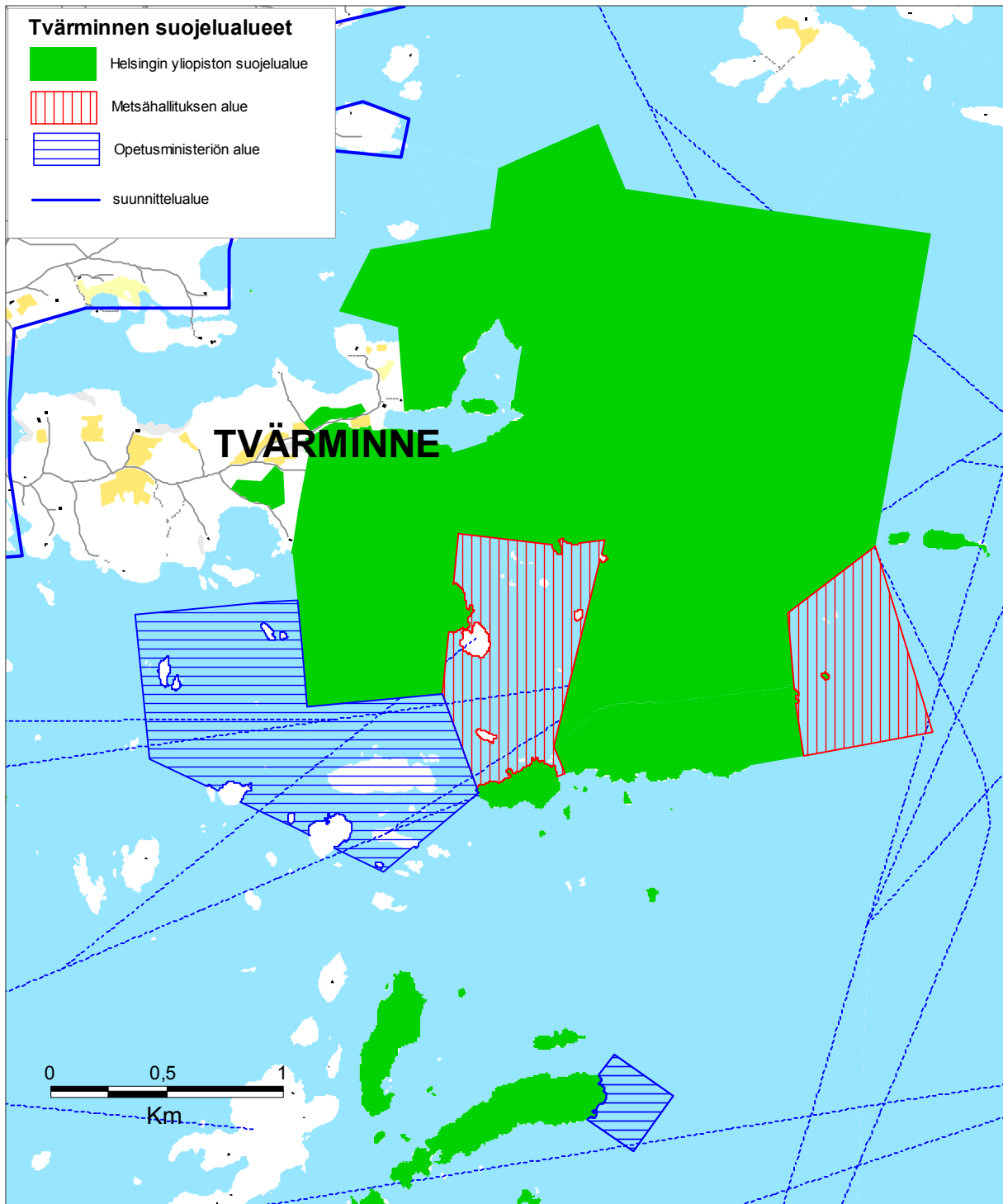
Vaikuttava tekijä	Suunta	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste
Aiempi metsätalous	vähentynyt	laaja-alainen	haitallinen	pitkäaikainen	18
Nykymetsätalous	ennallaan	paikallinen	haitallinen	pitkäaikainen	6
Kalastus	vähentynyt	joka puolella	vähäinen	pysyvä	16
Metsästys	ennallaan	laaja-alainen	haitallinen	pysyvä	24
Maa-ainesten otto	vähentynyt	paikallinen	haitallinen	pysyvä	8
Kaivostoiminta	vähentynyt	paikallinen	voimakas	pitkäaikainen	9
Rakentaminen	lisääntynyt	laaja-alainen	haitallinen	pysyvä	24
Retkeily	lisääntynyt	joka puolella	vähäinen	pitkäaikainen	12
Saastuminen (öljy)	lisääntynyt	laaja-alainen	haitallinen	pitkäaikainen	18
Umpeenkasvu	lisääntynyt	laikuittainen	haitallinen	pitkäaikainen	12
Rehevöityminen	lisääntynyt	joka puolella	erittäin voimakas	keskipitkä	32
Happamoituminen	vähentynyt	paikallinen	vähäinen	keskipitkä	2
Tulokaslajit	lisääntynyt	joka puolella	haitallinen	pitkäaikainen	24
Kulttuurikohteen hoitaminen	ennallaan	paikallinen	haitallinen	keskipitkä	4

KEHITYSSUUNTA

Vaikuttava tekijä	Todennäköisyys	Laajuus	Vaikutus	Pysyvyys	Aste
Aiempi metsätalous	pieni	laikuittainen	vähäinen	pitkäaikainen	6
Nykymetsätalous	pieni	paikallinen	vähäinen	pitkäaikainen	3
Kalastus	suuri	joka puolella	vähäinen	pitkäaikainen	12
Metsästys	suuri	laaja-alainen	vähäinen	pitkäaikainen	9
Maa-ainesten otto	pieni	paikallinen	haitallinen	pitkäaikainen	6
Kaivostoiminta	epätodennäköinen	paikallinen	haitallinen	pitkäaikainen	6
Rakentaminen	suuri	laaja-alainen	haitallinen	pitkäaikainen	18
Retkeily	suuri	joka puolella	vähäinen	pitkäaikainen	12
Saastuminen (öljy)	pieni	joka puolella	erittäin voimakas	pitkäaikainen	48
Umpeenkasvu	suuri	laikuittainen	haitallinen	pitkäaikainen	12
Rehevöityminen	suuri	joka puolella	voimakas	pitkäaikainen	36
Happamoituminen	pieni	paikallinen	haitallinen	pitkäaikainen	6
Tulokaslajit	suuri	laaja-alainen	haitallinen	pitkäaikainen	18
Kulttuurikohteen hoitaminen	suuri	laikuittainen	haitallinen	pitkäaikainen	12

Tvärminnen suojelualuekokonaisuus

Helsingin yliopiston omistamilla alueilla liikkuminen maa-alueilla ja vesialueilla virallisten väylien ulkopuolella sekä maihinnousu saariin ilman tutkimusaseman lupaa on kielletty ympäri vuoden. Kaikenlainen kalastus on kielletty, myös pilkkiminen ja mato-onginta. Metsähallituksen ja opetusministeriön hallinnoimalla Tvärminnen luonnonsuojelualueella liikkuminen virallisten väylien ulkopuolella on kielletty ympäri vuoden. © Metsähallitus, © Maanmittauslaitos 1/MYY/08.

Retkeilyrakenteiden ja luonto-opastuksen kustannusarvio suunnittelukaudella

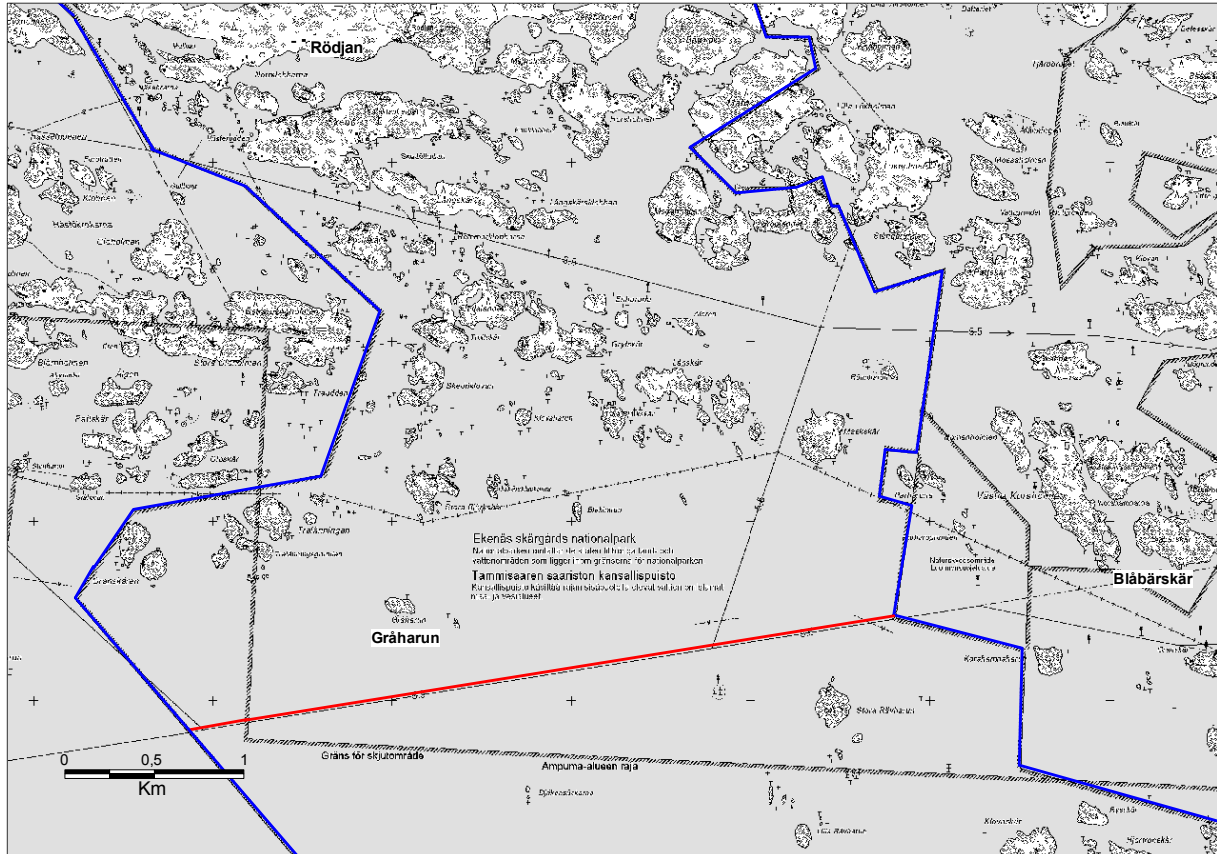
Retkeilyrakenteiden ja luonto-opastuksen (näyttelyt) kustannusarvio suunnittelukaudella. Toteutus tarkentuu Metsähallituksen vuosibudjetin yhteydessä ja isommat hankkeet vaativat ulkopuolista rahoitusta. Ellei sitä saada, hankkeet jäävät toteuttamatta tai viivästyvät. Taulukko on siis ohjeellinen ja tarkentuu rakentamisvaiheessa. Priorisointi 1 = toteutetaan vuosien 2009–2013 välillä, priorisointi 2 = toteutetaan vuosien 2014–2022 välillä. * = vaativat ulkopuolisen rahoituksen.

Rakenne	Priorisointi	Kustannusarvio €
Jussarö, laituri, peruskorjaus ja uusiminen	1*	100 000
Jussarö, pienlaituri päiväretkeläisille	1	10 000
Jussarö, käymälät, uusiminen	1	10 000
Jussarö, telttailupaikat	1	2 000
Jussarö, pöytä-penkkiyhdistelmät (3)	1	1 500
Jussarö, nuotiopaikat (2)	1–2	1 000
Jussarö, puulajipolku + opasteet	2	10 000
Rödjan, luontopolun pitkokset	1	5 000
Rödjan, polkuyhteys Älgön N-osaan	2	5 000
Kiinnitysrenkaita (6 saareen)	1–2	6 000
Opasteita (3 paikkaan)	1–2	5 000
Pöytä-penkkiyhdistelmiä (2)	1	1 000
Nuotiopaikat (1)	2	1 000
Kalanperkauspiste (1–3)	1–2	2 000
Svanvik, lintutorni, peruskorjaus/uusiminen	1	10 000
Svanvik, pitkospuiden uusiminen	1	3 000
Yhteensä		172 500

Luonto-opastus	Priorisointi	Kustannusarvio €
Tammisaaren luontokeskuksen näyttelyn uusiminen	1*	50 000
Rödjanin luontotuvan näyttely	1*	15 000
Kullakojanin varustelu	1*	5 000
Yhteensä		70 000

Kansallispuiston eteläinen väylä (Jussarö–Hanko) ja paikannimet

Tammisaaren saariston kansallispuiston läpi kulkeva eteläinen väylä (Jussarö–Hanko; merkitty punaisella) ja tekstissä mainitut paikannimet. Väylän eteläpuolella saa Metsähallituksen myymillä viehekalastusluvilla kalastaa useammalla kuin yhdellä vieheellä, väylän pohjoispuolella ainoastaan yhdellä vieheellä. © Metsähallitus, © Genimap Oy, Lupa L 5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/08.

Suunnittelualueelle ehdotettavat luonnonsuojelun toimenpidesuunnitelmat

Isa = luonnonsuojelualue. **Kunta**-sarakkeessa R = Raasepori, H = Hanko. **Hallinta**-sarakkeessa numero tarkoittaa YSA- eli yksityisen suojelualueen numeroa. MH = Metsähallitus. yks. = yksityinen. Suot ja kiv. = Ojitetut suot ja kivennäismaat. Perinneymp. = Perinneympäristöt. Rantaymp. = Rantaympäristön hoito. tul. = tulossa. tarv. = tarvittaessa. lähiv. = lähivuosina. suunn. = suunniteltu. Kansallispuisto ym. = Tammisaaren saariston kansallispuisto sekä Jussarö, Älgön pohjoiset osat ja Segelskär–Myggan.

Alue	Kunta	Hallinta ja omistus	Hoidon tärkeys	Ennal- listami- nen		Luonnonhoito						Laidunnuksessa	Suunnittelutilanne
				Metsät	Suot ja kiv.	Lehdot	Jalopuut	Perinneymp.	Rantaymp.	Vierasläjit	Muu		
Ahiglon Isa	R	010008	1	(x)		x	x	x		x		ei	tul. 2009
Balget (Svanvik)	H	MH	1		(x)			x	x	(x)		on	on
Båsa	R	MH	1	x				x				on	tul. 2009
Högholmen– Henriksbergin Isa	H	012169	1		(x)			x on jo	x			osin on	on
Jungfrumarkens Isa	R	014182	1	x	x			x				vain Söukan	on
Lillöstrand	R	MH	1					x		(x)		on	tul. 2010
Lillön metsäalue	R	013328	1					x				on	tul. 2010
Nabbens betes- marker	R	200415	1					x				on	tarv. 2010
Nothamnin Isa	R	010013	1	x		x	x	x	(x)	x	kalkki	vain Bylandet	valmis, vain By- landet
Pattuddenin Isa	H	013313	1					x				on	on
Persöfladan	R	MH	1					x		(x)		ei	tul. 2010
Ramsholmen lehdot Isa	R	012959	1			x	x					ei	on
Stadsfjärdenin saaret	R	MH	1	x		x	x	(x)		x		ei	tulossa 2011
Kansallispuisto ym.	R	MH	1	x	x	x	x	x	x	x		Rödjan Jussarö	on
Täktomin meren- lahdet	H	MH	1					x				on	on
Gullön tammi- metsiköt	R	010112	2				x					ei	on
Klippuddenin Isa	R	013348	2					x				osin on	tul. 2010
Norra delen av Näsebyfladan	R	203985	2					x				osin on?	tarv. 2010
Näsebyfladan Isa	R	012180	2					x				on	tarv. 2010
Prästviken Isa	R	012861	2		(x)	x	x					ei	lähiv.
Saariston ymp.säätiön Isa	R	014138	2	(x)			(x)	x	x	x		ei	osin suunn.
Stendsundsvik rantaniitty	H	yksi- tyinen	2					x				ei	tarvitsee
Täktbuktenin rantaniitty Isa	H	013104	2					x				ei	ei

taulukko jatkuu

Suunnittelualueelle ehdotettavat luonnonsuojelun toimenpidesuunnitelmat; taulukko jatkuu. Isa = luonnonsuojelualue. R = Raasepori, H = Hanko, I = Inkoo. MH = Metsähallitus, OM = opetusministeriö. kultt. = kulttuuri-perintö. suunn. = suunniteltu. lähiv. = lähivuosina. inv. = inventoitava.

Alue	Kunta	Hallinta ja omistus	Hoidon tärkeys	Ennal- listami- nen		Luonnonhoito						Laidunnuksessa	Suunnittelutilanne
				Metsät	Suot ja kiv.	Lehdot	Jalopuut	Perinneymp.	Rantaymp.	Vieraslajit	Muu		
Örnvik Isa	H	200070	2					x	x		paah- de	osin on	osin suunn.
Busön Isa	R	011316	3				x	x				ei	tarvitsee
Dragsviksgård- Storholmen	R	MH	3	x	x	x	x			x		osin on	tarvitsee
Ekåsa Isa	R	013081	3			x	x					ei	lähiv.
Hagalundin Isa	R	012858	3							x		ei	lähiv.
Hättön Isa	I	010084	3	x		x	x	x		x		on	tarvitsee
Kristianslund	R	MH	3	x			x					ei	lähiv.
Landbofjärden	R	MH	3	x				(x)	(x)			ei	lähiv.
Lill-Skälön Isa	R	010105	3	x					(x)			ei	lähiv.
Offerlundenin Isa	R	010014	3			x						ei	on, päi- vitettävä
Odensö	R	MH	3	x	x							ei	lähiv.
Silversandin rantaniitty 1	H	013107	3						(x)			ei	lähiv.?
Silversandin rantaniitty 2	H	013106	3						x			ei	lähiv.?
Sommaröträsket- Sundträsket Isa	R	202279	3	x	x	(x)	x					ei	lähi- vuosina
Tvärminnen Isa	H	MH OM	3			x		x			kultt.	ei	lähi- vuosina
Tvärminnen tutkimusasema Isa	H	010336	3					x	x?	x	kultt.	ei	lähi- vuosina
Basholmenin metsän Isa	H	013105	4	x			x					ei	lähi- vuosina
Björnholmen	R	MH	4								turval- lisuus	ei	ei
Furuskärin Isa	H	014119	4	(x)						x		ei	lähiv.
Gloholmenin Isa	R	203017	4	x								ei	lähiv.
Gästansin Isa	R	011884	4	x								ei	lähiv.
Långörenin Isa	H	011890	4						(x)		paah- de	ei	lähi- vuosina
Ryssholmenin Isa	H	013352	4	(x)								ei	lähiv.
Storlandet	R	MH	4								roskat pois	ei	ei
Strömsö Isa	R	012073	4					x	x	x		ei	lähiv.
Anklarängs- buktenin Isa	H	204523	?						?	?		ei	inven- toitava
Baggön Isa	R	204441	?									ei	inv.
Björkholmenin Isa	R	204353	?									ei	inv.
Ettergaddens Isa	H	204458	?						?			ei	inv.
Eskilshamnin Isa	R	204301	?									ei	inv.
Furuvin Isa	H	204210	?	?					?	?	paah- de	ei	inv.

taulukko jatkuu

LIITE 11. 3(3)

Suunnittelualueelle ehdotettavat luonnonsuojelun toimenpidesuunnitelmat; taulukko jatkuu. R = Raasepori, H = Hanko. Virk. = Uudenmaan virkistysalueyhdistys. inv. = inventoitava.

Alue	Kunta	Hallinta ja omistus	Hoidon tärkeys	Ennal- listami- nen		Luonnonhoito						Laidunnuksessa	Suunnittelutilanne
				Metsät	Suot ja kiv.	Lehdot	Jalopuut	Perinneymp.	Rantaymp.	Vierasajit	Muu		
Lappvikin ranta	H	Virk.	?						?			ei	inv.
Långön lsa	R	203396	?	?				?				ei	inv.
Sandvik lsa	H	204421	?						?	?		osin on	inv.
Stadsjärdenin lsa	R	203751	?	?		?				?		ei	inv.
Storstens betes- marker lsa	R	204305	?					?				osin on	inven- toitava
Tvärminnen keto ja dyynialue	H	yksityi- nen	?					?				osin on	hoito- suunni- telma on
Vadudden lsa	R	204306	?									ei	inv.
Vedagrundetin lsa	H	204470	?						?	?	paah- de	ei	inven- toitava
Västerängenin lsa	R	204452	?					?				osin on?	inv.
Edesbackan lsa	R	011532	?	?		?						ei	inv.
Askörenin saaren lsa	R	013051	ei						?			ei	ei
Bossgrundetin lsa	R	012247	ei									ei	ei
Flyetin tervaleppä- korpi lsa	R	012860	ei									ei	ei
Gullön Kilan lsa	R	013074	ei									ei	ei
Hermansö lsa	R	011724	ei									ei	ei
Hummelskärin lsa	R	013635	ei									ei	ei
Högholmenin lsa	R	013358	ei									ei	ei
Leksvallin lsa	R	012628	ei									ei	ei
Tvärminnen lehdot lsa	H	013018	ei									ei	ei

Ehdotus Tammisaaren saariston kansallispuiston järjestyssäännöksi

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 18 ja 20 § nojalla Metsähallitus on xx.xx.xxxx antanut seuraavan Raaseporin kaupungissa sijaitsevaa Tammisaaren saariston kansallispuistoa koskevan järjestyssäännön. Kansallispuisto on perustettu lailla (485/1989), ja sen rauhoitusmääräykset on annettu asetuksella (243/1990). Järjestyssääntö koskee myös kansallispuistoon sen perustamisen jälkeen liitettyjä laajennusosia.

Tammisaaren saariston kansallispuisto on perustettu Suomenlahden saaristo- ja meriluonnon edustavan osan säilyttämiseksi sekä ympäristötutkimuksen ja luonnonharrastuksen edistämiseksi.

1 Kielletyt toimet

Kansallispuistossa on kielletty

- 1) ojitus ja maa-ainesten ottaminen;
- 2) ottaa taikka vahingoittaa puita, pensaita tai muita kasveja tai niiden osia;
- 3) selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen sekä selkärangattomien eläinten kerääminen ja eläinten pesien, kasvien ja elävien ja kuolleiden kasvosien ottaminen ja vahingoittaminen;
- 4) koirien, kissojen ja muiden kotieläinten päästäminen irralleen;
- 5) leiriytyminen ja avotulen teko;
- 6) roskaaminen ja muut toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen;
- 7) maastoliikenne.

2 Sallitut toimet

Kansallispuistossa on sallittu

- 1) liikkuminen jalan, hiihtäminen, kanootilla ja veneellä lukuun ottamatta kansallispuistossa nähtävillä oleviin karttoihin tai maastoon merkittyjä rajoitusosia;
- 2) marjojen ja ruokasienten poimiminen, elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä;
- 3) tilapäinen telttailu ja tulenteko siihen osoitetuilla paikoilla käyttäen säästeliäästi tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta; retkikeittimen käyttö on sallittu muuallakin;
- 4) kalastaminen siten kuin hoito- ja käyttösuunnitelmassa tarkemmin määrätään;
- 5) paikalliset asukkaat saavat metsästä entisen Jussarön luonnonpuiston eteläpuolisilla luodoilla sen mukaan, kuin hoito- ja käyttösuunnitelmassa tarkemmin määrätään.

LIITE 12. 1(2)

3 Metsähallituksen luvalla sallitut toimet

Kansallispuistossa on Metsähallituksen luvalla sallittu

- 1) tieteellisessä tai opetuksellisessa tarkoituksessa tapahtuva eläinten tappaminen ja pyydystäminen sekä eläinten pesien, kasvien, elävien ja kuolleiden kasvinosien ja kivennäisnäytteiden vähäinen ottaminen;
- 2) liikkuminen kansallispuiston rajoitusosilla, siten kuin ne on tarkemmin määritelty hoito- ja käyttösuunnitelmassa;
- 3) vähentää kasvi- tai eläinlajin yksilöiden lukumäärää, jos laji on lisääntynyt liikaa tai käynyt muuten vahingolliseksi.

4 Muut määräykset

Luonnonsuojelun alueen valvojalla on luonnonsuojelulain (1096/1996, 60 §) mukaan oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelun alueella noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös luonnonsuojelun alueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä, luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelun alueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Ympäristöministeriön vahvistuskirje

13.4.2012

YM 5/5741/2009

Metsähallitus

METSÄHALLITUS

19. 04. 2012

Viite Metsähallituksen kirje Dnro 548/623/2007
Hänvisning

Asia Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen valtion vesille
Ärende ja maille perustettujen suojelualueiden osalta

Metsähallitus on 1.12.2009 lähettänyt viitekohdan saatekirjeellä ympäristöministeriölle Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston aluekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelman ympäristöministeriön vahvistettavaksi perustettujen luonnonsuojelualueiden osalta. Suunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelty ministeriöön vahvistettavaksi tulleeeseen muotoon. Ympäristöministeriölle on suunnitelman valmisteluprosessin kuluessa esitelty suunnitteluperiaatteita. Ministeriöllä on myös ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin. Metsähallituksen laatima Tammisaaren ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelma perustuu riittäviin luontoinventointeihin ja muihin perustietoihin, osallisuuteen ja vaikutusten arviointiin.

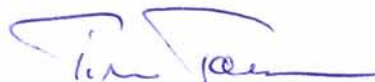
Suunnittelualan pinta-ala on 50 200 hehtaaria, josta pääosa on Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue -nimistä Natura 2000 -aluetta (FI0100005) - lukuun ottamatta entisen Pohjan kunnan alueella sijaitsevia osia – sekä Österfjärdenin Natura 2000 -aluetta (FI0100101). Ensimmäinen on sekä ns. SCI- että SPA -alue ja jälkimmäinen ns. SCI -alue. Natura 2000 -aluerajausten ulkopuolisia, Metsähallituksen hallinnassa olevia maa- ja vesialueita suunnittelualueeseen kuuluu noin 735 hehtaaria. Pääosa (31 100 hehtaaria) Natura 2000 -alueista on tarkoitettu toteuttaa vesilailloilla (1961/264). Luonnonsuojelulailloilla (1996/1096) toteutettavan osan pinta-ala on 18 100 hehtaaria ja maankäyttö- ja rakennuslailloilla (1999/132) toteutettavan 65 hehtaaria. Lisäksi 533 hehtaaria on tarkoitettu toteuttaa luonnonsuojelu- ja vesilain yhdistelmänä. Sopimuksin toteutetaan 56 hehtaaria Natura-alasta.

Hankkeelle ei ole laadittu luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaista Natura-arviointia. Uudenmaan ympäristökeskus (nykyisin Uudenmaan ELY-keskus) on antamassa lausunnossa katsonut, että suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat tarpeellisia alueen luonnonarvojen säilyttämiseksi ja alueen käytön järjestämiseksi eikä niillä todennäköisesti ole luonnonsuojelulain 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja heikentäviä vaikutuksia suunnittelualueella olevien Natura 2000 -alueiden valinnan perusteina olleisiin luonnonarvoihin. Mainitun lausunnon ja Metsähallituksen suunnitelmassa esittämien näkökohtien perusteella ministeriö katsoo, että hankkeen vaikutuksia ao. Natura 2000 -alueisiin ei ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain tarkoitetulla tavalla.

LIITE 13. 2(2)

Tammisaaren kansallispuisto ja Tvärminnen luonnonsuojelualue ovat osa suunnittelukokonaisuutta. Kansallispuiston hoidolle ja käytölle suunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja hoidon vyöhykejako tukevat laissa (485/1989) Tammisaaren saariston kansallispuistolle asetettuja suojelutavoitteita. Metsähallituksen laatima kokonaissuunnitelma edistää toteutuessaan myös Tvärminnen luonnonsuojelualueen suojelun sekä hoidon ja käytön tavoitteiden saavuttamista. Suunnitelma täyttää siten tehtävänsä paitsi Tammisaaren ja Hangonsaariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen ja Österfjärdenin Natura 2000 -alueiden hoitosuunnitelmana niin myös Tammisaaren saariston kansallispuiston ja Tvärminnen luonnonsuojelualueen hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman mainittujen suojelualueiden osalta sellaisena kuin se on viitekohdan saatekirjeen liitteenä. Ministeriö pyytää Metsähallitusta kuitenkin kiinnittämään huomiota kohdassa 8.3 (Metsästys ja metsästysjärjestelyt Metsähallituksen alueilla) sivulla 82 käytettyyn terminologiaan. Valkohäntäpeuran (nykyisin valkohäntäkauris) metsästyksen sijasta pitäisi asianomaisessa kohdassa käyttää sekä otsakkeessa (Valkohäntäpeuran metsästys Älgössä ja Jusarössä) että tekstissä johdonmukaisesti muotoa "valkohäntäpeuran yksilöiden vähentäminen". Hoito- ja käyttösuunnitelmalla ei voida valtuuttaa metsästäämään valkohäntäpeuraa kansallispuistossa. Ministeriö saattaa tämän vahvistuskirjeen tiedoksi alla mainituille viranomaistahoille ja pyytää Metsähallituksen hoitamaan tiedoksi jakelun muilta osin.

Ylijohtaja

Timo Tanninen

Ympäristöneuvos

Jukka-Pekka Flander

LIITTEENÄ

asiakirjat

TIEDOKSI

Uudenmaan ELY-keskus
 Opetus- ja kulttuuriministeriö
 Helsingin yliopisto
 Museovirasto
 Suomenlahden merivartioston esikunta
 Raaseporin kaupunki
 Hangon kaupunki
 Inkoon kunta

Uusimmat Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 193 Juutinen, R. (toim.) 2010: Lähteikköjen ennallistamistarve. Hyönteislajiston tarkastelu ja koko hankkeen yhteenveto. 133 s.
- No 194 Konu, H. & Kajala, L. 2012: Segmenting Protected Area Visitors Based on Their Motivations. 72 s.
- No 195 Hokkanen, T. 2012: Itäisen Suomenlahden saaristolinnuston pitkäaikaismuutokset – erityisesti vuosina 1992–2011. 174 s.

Sarja B

- No 156 Tahvanainen, V., Tikkamäki, T. & Lindholm, T. 2011: Kolin kansallispuiston kävijätutkimus 2009. 44 s.
- No 157 Similä, M. & Junninen, K. (toim.) 2011: Metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon opas. 192 s.
- No 158 Ahtiainen, T. 2011: Ruunaan retkeilyalueen kävijätutkimus 2009. 60 s.
- No 159 Moilanen, E. & Luhta, P.-L. 2011: Ijoen kunnostettujen jokien kalataloudellinen seuranta 2005–2010. 110 s.
- No 160 Rantatalo, K. & Ylläsjärvi, J. 2011: Pallas–Yllästunturin kansallispuiston kävijätutkimus 2010. 110 s.
- No 161 Metsähallitus 2012: Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien tilinpäätös ja toimintakertomus 2011. 65 s.
- No 162 Mäkelä, M.-H. 2012: Isojärven kansallispuiston kävijätutkimus 2011. 61 s.
- No 163 Mansikkaviita, R. 2012: Salamajärven kansallispuiston kävijätutkimus 2012. 66 s.
- No 164 Ellä, A.-M. 2012: Puurijärven ja Isonsuon kansallispuiston kävijätutkimus 2011. 44 s.

Sarja C

- No 114 Metsähallitus 2012: Darvvatvári meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 154 s.
- No 115 Metsähallitus 2012: Tsarmitunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2010–2025. 99 s.
- No 116 Metsähallitus 2012: Värriön luonnonpuiston, Tuntsan erämaan ja Peurahaaran hoito- ja käyttösuunnitelma 2010–2025. 78 s.
- No 117 Metsähallitus 2012: Revonneva–Ruonnevan, Haarasuon ja Huhtaneva–Luminevan Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2010–2025. 46 s.
- No 118 Nieminen, I. 2012: Syötteen kulttuuriperinnön tuotteistamissuunnitelma 2011. 47 s.
- No 119 Metsähallitus 2012: Kalajoen rannikon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2012–2022. 107 s.

ISSN-L 1796-2943
ISSN 1799-5396 (painettu)
ISSN 1796-2943 (verkkójulkaisu)
ISBN 978-952-446-797-1 (painettu)
ISBN 978-952-446-798-8 (verkkójulkaisu)

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks